

GOVERNMENT OF INDIA

ARCHÆOLOGICAL SURVEY OF INDIA

CENTRAL
ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 9205

CALL No. B Pa 3 / Dha / Nor

D.G.A. 79.

Pali Text Society

The Commentary on the Dhammapada

EDITED BY

H. C. NORMAN, M.A.

PROFESSOR OF ENGLISH LITERATURE AT QUEEN'S COLLEGE, BIRMINGHAM

9235

VOL. I.

BPa 3
Dha/Nov

London

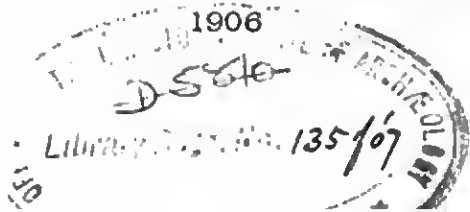
PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY

BY

HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE, AMEN CORNER, K.C.

1906

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. ... 92.5

date. 2. 8. 57

Call No. BPa3

Dha/Nor

[DIHAMMAPADATTHAKATHĀ.]

NAMO TASSA BHAGAVATO ARAHATO SAMMĀ-
SAMBUDDHASSA.¹

Mahāmohatamonaddhe loke lokantadassinā,
yena eaddhammapajjoto jalito jalitiddhinā,

tassa pāde namassitvā sambuddhassa eirīmato,
eaddhammañ c' assa pūjetvā katvā saṅghassa c'añjaliy.

Taṇ taṇ kārāṇam āgama dhammādharmesu kovido,
eampattasaddhammapado² Satthā dhammapadaṇ
subhaṇ

Desesi karuṇāvegasamussāhitamānaso,
yaṇ ve devamanussānaṇ pītipāmojjavaddhanaṇ.

'Paramparāhhatā tassa nipuṇā Atthavaṇṇanā,
yā Tambapaṇṇidīpamhi³ dīpabhāsāya eaññhitā,

na sādhayati sesānaṇ sattānaṇ hitasampadaṇ,
appevanāma eādheyya sabbalokassa sā hitaṇ.'

Iti āsiṇsamānena dantena samacārīnā⁴
Kumārakassapenaṇa therena thiracetasā,

¹ Many of the Paris MSS. have for this namaṭṭhu—one fr. (96) adds also ratanattayassa.

² C. B. K. sampanna°.

³ K. tāmba°.

⁴ one K. dhammacār°.

saddhammatṭbitikāmena sakkaccaṃ abhiyācito,
 taṃ bhāsaṃ ativitthāragataṃ¹ ca vacanakkamaṃ,
 pahāyāropayitvāna tantibhāsaṃ manoramaṃ,
 gāthānaṃ vyañjanapadaṃ² yaṃ tattha na vibhāvitaṃ,
 kevalaṃ taṃ vibhāvetvā³ sesaṃ tam eva atthato,
 bhāsantarena bhāsissaṃ āvahanto vibhāvinaṃ,
 manaso pītipāmojjaṃ atthadhammūpanissitaṃ ti.

---

¹ K. B. ativittthāraṃ gataṃ.   ² K. bya° (always).

³ C°. vibhāvitvā

1. CAKKHUPĀLATTHERA-VATTHU

MANOPUBBAÑŌAMĀ dhammā manosetthā manomayā,
manasā ce paduṭṭhena bhāsati vā karoti vā,
tato naṃ dukkham anveti cakkaj va vahato padanti.

Ayaṃ dhammadesanā kattha bhāsitā ti. Sāvatthiyaṃ.¹
Kaṃ ārabbhāti.² Cakkhupālattheraṃ.

Sāvatthiyaṃ kira Mahāsuvanno nāma kuṭumbiko³ ahosi,
addho mahaddhano mahābhogo aputtako.⁴ So ekadivaṃ
nabānatitthaṃ⁵ gantvā nahātvā⁶ āgacchanto antarāmagge
saṃpannasākhyaṃ ekaṃ vanaapatiṃ⁷ dievā, ayaṃ mahesak-
khāya devatāya adhiggaḥito bhavissatīti tasea heṭṭhā-
bhāgaṃ sodhāpetvā pākāraparikkhepaṃ kārāpetvā vālikaṃ⁸
okārāpetvā⁹ dhajapatākaṃ ussāpetvā¹⁰ vanaspatiṃ alaṅ-
karitvā: 'puttaṃ vā dhītaraṃ¹¹ vā labhitvā tumhākaṃ
mahāsakkāraṃ karissāmiti patthanaṃ¹² katvā pakkāmi.

Ath'assa¹³ bhariyāya kucchiyaṃ gabbho patitthāsi.¹⁴

¹ K. a. ti.

² K. a. ārabbhā ti.

³ F. kuṭumbiko. K. eettthika°.

⁴ K. a. hoti.

⁵ K. ṇhāna° (al.)

⁶ C^a. om. K. B. ṇhatvā.

⁷ K. vanappatiṃ al.

⁸ C^a. B. vālukaṃ. F. vālikā. K. vālukaṃ.

⁹ K. a. samantato.

¹⁰ K. a. taṃ.

¹¹ Some K. frr. dhittaraṃ.

¹² K. patth°.

¹³ K. a. na cirase'eva. B. na cirass'eva ath'assa.

¹⁴ C^a. °āti.

So¹ tassā gabbhaparihāraṃ adāsi. Sā dasamāsac-cayena puttāṃ vijāyi.² Setthi attanā pālitaṃ vanaspatiṃ nissāya laddhattā tassa 'Pālo' ti nāmaṃ akāsi.³ Aparabhāgs aññaṃ puttāṃ labhi.⁴ Tassa 'Cullapālo' ti nāmaṃ katvā, itarassa⁵ 'Mahāpālo' ti nāmaṃ kari. Te⁶ vayaspatte ghara-bandhanena bandhiṃsu.⁷

Tasmiṃ samaye Satthā pavattavaradhammacakko anupubbenā gantvā Anāthapiṇḍikena⁸ mahāsetthiṇā catuppanāsakotidhanaṃ vissajjetvā kārīte Jetavanamahāvihāraṃ viharati mahājanāṃ saggamagge ca mokkhamagge ca paṭiṭṭhāpayamāno. Tathāgato hi mātīpakkhato⁹ asītiyā piṭīpakkhato¹⁰ asītiyā ti dve asītiñātikulasahashehi¹¹ kārīte vihāre¹² ekam sva¹³ vassāvāsaṃ vasi.¹⁴ Anāthapiṇḍikena kārīte Jetavanamahāvihāre ekūnavīsati,¹⁵ Visākhāya sattavīsati koṭīdhanapariccāgena kārīte Pubbārāmo cha vassāvāse¹⁶ ti dvinnāṃ kulānaṃ gṇamahantataṃ paṭicca Sāvatthiy nissāya pañcavīsati vassāvāse vasi. Anāthapiṇḍiko 'pi Visākhā' pi mahāupāsikā nibaddhaṃ¹⁷ divasassa dve vāraṃ Tathāgataṃ upaṭṭhānaṃ gacchanti, gacchantā ca 'daharasāmaṇeraṃ no hatthe olokessantīti' tucchahatthā nāma¹⁸ na gatapubhā, purebbattaṃ gacchantā

¹ K. a. ātvā. B. sā gabbhassa paṭiṭṭhitabhāraṃ ātvā tassa ārocesi. So tassa gabbhassa etc.

² B. a. taṃ nāmagahaṇadivase.

³ C^a. akāsu. K. B. a. sā.

⁴ K. aññapnttaṃ paṭilabhi.

⁵ K. a. va.

⁶ K. a. dve.

⁷ K. B. a. aparabhāge mātāpitaraṃ kalam akāsen. Sahhaṃ pi vibhavam itare (K. bhogya dvinnāṃ) yeva vicāriṃsu (K. vivarassu).

⁸ C^a. F. Anāthapiṇḍika^o.

⁹ C^a. K. mātū^o.

¹⁰ F. C^a. piṭi^o. K. pitu^o.

¹¹ K. ^otiyā.

¹² K. Nigrodhamahāvihāre.

¹³ K. B. ysva.

¹⁴ F. vāsaṃ vasitvā.

¹⁵ K. B. a. vassāni vassāvāsaṃ vasi.

¹⁶ K. cha vassāni vassaṃ vasi.

¹⁷ K. a. pi.

¹⁸ C^a. K. om. nāma.

khādaniyādini gāhāpetvā¹ gacchanti, pacchābhattaṃ pañ-
cabbhesajjāni aṭṭha ca² pānāni. Nivesanesu pana tesaṃ
dvinnāṃ³ bhikkhūsaḥassānaṃ³ niccapaññattānā⁴ evāsa-
nāni honti. Annapānabhesajjesu yo yaṃ icchati tassa⁵
taṃ yath' icchitaṃ⁶ eva sampajjati. Tesu Anāthapiṇḍi-
kena ekam eva divasam pi Satthū pañhaṃ apucchita-
pubbo.⁷ So kira 'Tathāgato buddhasukumālo⁸ khattiya-
sukumālo⁸ upakāro⁹ me gahapatiṃ mayhaṃ dhammaṃ
desento kilameyyū' ti 'Satthari adhimattasinehena pañhaṃ
na pucchati. Satthū pana tasmīṃ nisinnamate yeva,
'ayaṃ seṭṭhiṃ may arakkhitabbatthāne rakkhati, ahaṃ hi
kappasatasahassādhikāni cattāri asaṅkheyyāni alaṅkata-
paṭiyattaṃ attano sīsaṃ chinditvā akkhini uppāṭetvā
hadayamaṅsaṃ uḥhattevā pañasamaṃ puttadāraṃ paric-
cajtvā pāramiyo pūrento paresaṃ dhammadesanattam
eva pūresiṃ; esa maṃ arakkhitabbatthāne rakkhatī' ti
ekaṃ¹⁰ dhammadesanaṃ katheti¹¹ yeva.

Tadā Sāvatthiyaṃ satta manussakoṭṭiyo vasanti. Tesu
Satthū dhammakathaṃ eutvā pañcakoṭṭimattā manussā
ariyasāvaka jātā;¹² dve¹³ koṭṭimattā puthujjanā.¹⁴ Tesu
ariyasāvakānaṃ dve yeva kiccāni ahesuṃ, purebhattaṃ
dānaṃ denti, pacchābhattaṃ gandhamālādihatthā
vatthabhesajjapānakādiṃ¹⁵ gāhāpetvā dhammasavaṇat-
thāya¹⁷ gacchanti.

Ath'ekadivasaṃ Mahāpālo ariyasāvake gandha-mālādi-

¹ C^a. gahetva. B. K. gahetvā va.

² K. om. ca a. ādāya vihāraṃ gacchanti after pā^o.

³ C^a. bhikkhūnaṃ saḥassānaṃ.

⁴ K. niccaṃ. B. niccaṃ paññattāsanaṃ neva.

⁵ K. rep.

⁶ C^a. F. yadicchitaṃ.

⁷ C^a. Satthū pañhaṃ na pu^o. K. Satthāraṃ pañho na
pucchitabbo. S. Satthāraṃ. So B. (has also na pu^o).

⁸ C^a., B., F. ^osukhamālo.

⁹ K. bahūpakāro.

¹⁰ C. om.

¹¹ C., C^a. K. kathesi.

¹² C. C^a. om.

¹³ K. dvī^o.

¹⁴ K. a. jātā.

¹⁵ C^a. tatthabhe^o.

¹⁶ K. B. ^opānakādīni.

¹⁷ F. ^onatthayaṃ.

hatthe viharay gacchante disvā, 'ayaṃ mahājano kñhiy gacchatīti'¹ pucchitvā, 'dhammasavaṇṇāyā' ti sutvā, ahampi gamissāmiti² gantvā Satthāraṃ vanditvā parisa-pariyante nisīdi.

Buddhā cā nāma dhammaṃ desentā³ saraṇasīlapabbaj-jādinaṃ upanissayaṃ oloketvā ajjhāsayavasena dhammaṃ desenti. Tasmā taṃ divasaṃ Satthā taṃsa npanissayaṃ oloketvā dhammaṃ desento anupubbikathaṃ⁴ kathesi, seyyathādaṃ;⁵ dānakathaṃ sīlakathaṃ saggakathaṃ kāmānaṃ ādinavaṃ okāraṃ saṅkilesaṃ nekkhamme ca ānisaṇṇaṃ pakāsesi. Taṃ sutvā Mahāpālo kuṭumbiko⁶ cintesi: 'para-lokaṃ gacchantaṃ puttadhītaro vā'⁷ bhogaṃ vā nānngacchanti, sarīraṃ pi attanā saddhiṃ na gacchati. Kim me gharāvāsena? Pabbajissāmiti. So desanāpariyosāne⁸ Satthāraṃ upasaṅkamitvā⁹ pabbajjaṃ yāci. Atha naṃ Satthā:¹⁰ 'natthi te koci āpucchitabbayuttako ñātīti āha. 'Kaniṭṭhabhātā pana me atthi bhante ti.¹¹ 'Tena hi taṃ āpucchā'¹² ti. So 'sādhū' ti sampaticchitvā Satthāraṃ vanditvā geḥaṃ gantvā kaniṭṭhaṃ pakkosāpetvā: 'tāta yaṃ imasmiṃ kule saviññāṇakāviññāṇakaṃ¹³ dhanayaṃ kiñci atthi sabbayaṃ taṃ tava¹⁴ bhāro, paṭipajjāhi naṃ' ti. 'Tumhe pana sāmīti.¹⁵ 'Ahaṃ Satthu santike pabbajissāmiti. 'Kiṃ kathesi bhātika tvaṃ me mātari mātāya¹⁶ mātā viya, pitari mate pitā viya laddho, gehe vo¹⁷ mahā-vibhavo, sakkā geḥaṃ¹⁸ ajjāvāsanteb'eva¹⁹ puñṇāni

¹ F. gacchantīti.² K. a. tena saddhiṃ.³ C. C^a. desento.⁴ Sinh. first ed. anu°.⁵ K. seyyadidaṃ.⁶ F. kutumbiko. K. katn° (al).⁷ B. bhātaro vā.⁸ K. a. utthāyāsanā.⁹ K. a. vanditvā.¹⁰ K. a. pucchi.¹¹ C. C^a. B. om.¹² B. K. āpucchābīti.¹³ C^a. °ka. B. saviññāṇakampi aviññāṇakampi.¹⁴ K. tavaṃ.¹⁵ K. a. kuhiṃ gamissathā ti, tāta. K. om. sāmīti.¹⁶ C^a. tvaṃ mātari mate mātā viya.¹⁷ K. B. te.¹⁸ B. gehe.¹⁹ B. te yeva.

kātuy, mā svaṃ akatthā¹ ti. 'Tāta² mayā Satthudhammadassanā sutā,² Sātthārā hi saṃhasukhumāṃ tilakkhaṇaṃ āropetvā³ ādimajjhapariyosāne kalyāṇadhammo⁵ desito, na sakkā so agāra-majjhe pūretuṃ, pabbajissāmi tātā' ti. 'Bhātika⁶ taruṇā pi ca tāv'attha⁷ mahallakakalo pabbajissathā' ti. 'Tāta mahallakassa hi attano hatthapādāpi anassavā honti, na⁸ vase vattanti, kim-aṅga⁹ pana ātakā, svīhaṃ tava vacanaṃ¹⁰ na karomi, samaṇapaṭipattiṃ pūressāmi.¹¹

Jarā jajjaritā honti hatthapādā anassavā

Yassa so vihatatthāmo kathaṃ dhammaṃ carissatiti
pabbajissāmi' evāhaṃ¹² tātā' ti.

Tassa viravantassa' eva Satthu santikaṃ gantvā pabbajjaṃ yācivā¹³ laddhapabbajjūpasampado¹⁴ ācariyūpajjhāyānaṃ santike pañcavassāni vasitvā vutthavasso pavāretvā¹⁵ Sātthāraṃ upasaṅkamitvā vanditvā pucchi: 'Bhante imasmiṃ sāsane kati dhurāniti.'¹⁶

'Ganthadhuraṃ vipassanādhuraṃ ti dve yeva dhurāni hhikkhū' ti. 'Katamaṃ pana bhante ganthadhuraṃ katamaṃ vipassanādhuraṃ' ti. 'Attano paññānurūpena ekay¹⁷ vā dve vā nikāye sakalaṃ vā pana¹⁸ Tepitakaṃ Buddhavacanaṃ nggaṇhitvā tassa dhāraṇaṃ kathanāṃ vācanaṃ'

¹ K. B. akaritthāti.

² B. ahaṃ Satthudhammadessanaṃ sutvā gharāvāse vasitvā na sakkomi. K. sutvā. ³ Cā. ārocetvā.

⁴ F. °pariyosanakalyāṇa°. C. kalyāṇa°. K. B. °pariyosāna kalyāṇo.

⁵ B. a. vasantena.

⁶ C. Cā. bhātiya.

⁷ F. ettha. C. Cā. only tavā. K. B. tvaṃ taruṇo yeva tāva tiṭṭhatu (K. tiṭṭha).

⁸ B. a. attano.

⁹ C. B. aṅgaṃ. Cā. ahaṃ.

¹⁰ K. B. Kathaṃ.

¹¹ S. K. pūressāmiti.

¹² K. °mi' haṃ.

¹³ K. yāci.

¹⁴ K. laddhūpasampado.

¹⁵ Cā. omits vutthavasso pavā°.

¹⁶ K. a. atha satthā āha.

¹⁷ K. a. nikāyaṃ.

¹⁸ Cā. omits vā pana.

ti idaṃ ganthadhuraṃ nāma. Sallahukavuttino pana panthasenāsanāhhiratassa¹ attahhāve khayavayaṃ paṭṭhapetvā sātaccakiriyavasena² vipassanaṃ vadḍhetva³ arahattagahaṇaṃ idaṃ⁴ vipassanādhuraṃ nāmāti. 'Bhante ahaṃ mahallakakāle pahbajito ganthadhuraṃ pūretuṃ na sakkhissāmi vipassanādhuraṃ pana pūressāmi,⁵ kammaṭṭhānam me kathethā' ti.

Ath'assa Satthā yāva arahattaṃ⁶ kammaṭṭhānaṃ kathesi. So Satthāraṃ vanditvā attanā⁷ sahaḡāmino bhikkhū pariyesanto saṭṭhi⁸ bhikkhū labhitvā tehi saddhiṃ nikkhamitvā viśayyojanasataṃ⁹ maggaṃ gantvā ekaṃ mahantaṃ paccsantaḡāmaṃ patvā tattha saparivāro piṇḍāya pāvisi. Manussā vattasampanne bhikkhū disvā pasannacittā āsanāni paṇḍāpetvā nisīdāpetvā¹⁰ paṇḍitābhārena parivisitvā, 'bhante kuhiṃ ayyā gacchantīti pucchitvā, 'yathāphāsukaṭṭhānaṃ upāsakā' ti vutte, 'paṇḍitamanussā vassāvāsaṃ senāsaṃ pariyesanti bhadanta' ti ātvā, 'bhante eace ayyā imaṃ temāsaṃ idha vaseyyuṃ, mayaṃ sarapesu patiṭṭhāya¹¹ sīlāni gaṇheyyāma' ti āhaṃsu.¹² Te pi 'mayaṃ imāni kulāni nissāya bhavanissaraṇaṃ karissāma' ti¹³ adhiyāsesuṃ. Manussā tesāṃ patiṇṇāṃ gaḡetvā vihāraṃ patiḡaggitvā rattitṭhānadivāṭṭhānāni sampādetvā adāsu. Te nibaddhaṃ tam eva ḡāmaṃ piṇḍāya pavisanti. Atha ne eko vejjo upasaṅkamitvā, 'bhante bahūnaṃ vasanaṭṭhāne aphāsukam pi nāma hoti,¹⁴ tasmiṃ uppanne mayhaṃ katheyyātha,¹⁵ bhesajjaṃ karissāmiti pavāresi.¹⁶ Thero vaseṭṭpanāyikadivass te bhikkhū āmantetvā pucchi:

¹ Ca. om. K. °rantassa. B. santassnāsanā in brackets.

² K. sātaca°.

³ K. °ddhitvā.

⁴ C., Ca., B. om.

⁵ Ca. pūressāmiti.

⁶ Ca. K. arahattā. B. aharattam.

⁷ Ca. attano.

⁸ Ca. saṭṭhiṃ. B. saṭṭhi.

⁹ F. B. viśayo°. Ca. K. °satamaggaṃ. K. viśati°.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. a. pañca.

¹² K. ah°.

¹³ K. a. cintetvā.

¹⁴ C. bontī.

¹⁵ K. a. ahaṃ vo.

¹⁶ C. Ca. pavāreti. K. a. saṭṭhi.

'āvuso imay temāsaṃ katihi¹ iriyāpathehi vitināmes-sathā' ti. 'Catūhi bhante'² ti. 'Kiṃ pan'etaṃ āvuso patirūpaṃ, nanu appamattehi bhavitabbaṃ, mayaṃ hi dha-ramānassa³ Buddhassa santike⁴ kammaṭṭhānaṃ gahetvā⁵ āgatā, Buddhā ca nāma na sakkā saṭhena ārādetuṃ,⁶ kalyāṇajjhāsayena h'ete⁷ ārādetabbhū, pamattassa ca nāma cattāro apāyā sakagehasadisā, appamattā lothā-vuso' ti.⁷ 'Tumhe pana bhante' ti.⁸ 'Ahaṃ tīhi iriyā-pathehi vitināmosesūmi, piṭṭhiṃ na pasāressūmi āvuso' ti. 'Sādhu bhante appamattā lothā' ti.

Therassa niddaṃ anokkamantassa paṭhamamāso atik-kante⁹ akkhirogo uppajji, chiddaghatato udakadhārū viya akkhīhi dhārā¹⁰ paggharanti. So sabbaratṭhiṃ samaṇa-dhammaṃ katvā aruṇuggamane¹¹ gabbhaṃ pavāsivā nisīdi. Bhikkhū bhikkhācāra-velāya therassa santikaṃ upasaṇ-kamitvā,¹² 'bhikkhācāra-velāyaṃ bhante' ti¹³ āhaṃsu. 'Tena h'āvuso¹⁴ gaṇhatha pattacīvaraṃ' ti¹⁵ attano pat-tacīvaraṃ gāhāpetvā¹⁶ nikkhami. Bhikkhū¹⁷ tassa akkhī paggharante¹⁸ disvā, 'kim etaṃ bhante' ti pucchīysu. 'Akkhī me āvuso vātā vijjhanāti.¹⁹ 'Nanu²⁰ bhante vejjen' amhā²¹ pavāritā, tassa kathomā²² ti. 'Sādhu

¹ B. Katīhi. K. kattīhi. ² K. a. vitināmessāmā.

³ B. dharamānakassa. ⁴ K. B. santikā. ⁵ K. uggahetvā.

⁶ K. °sayeh'eva tumbehi te. B. to vo for h'ete.

⁷ B. a. Kiṃ.

⁸ K. a. Katīhi iriyāpathehi pavatessathā.

⁹ K. B. a. majjhimamāso sampatte. K. attikkamante.

¹⁰ K. B. assudhārā. ¹¹ K. aruṇuggamanasamaye.

¹² K. B. gantvā.

¹³ F. °vetāgatā ti. C. °velāya, corr. °velā. B. °velā.

¹⁴ K. hi ā°. ¹⁵ K. a. vatvā so.

¹⁶ K. gahetvā. ¹⁷ C. om.

¹⁸ B. akkhīhi paggharantaṃ. K. akkhīhi assudhāre pag-gharante.

¹⁹ K. B. akkhīni (al). K. vāto vijjhatī. ²⁰ C. om.

²¹ B. K. pavārit' amhā. S. F. amhā pā°.

²² K. kathessāmā.

āvuso¹ ti. Te vejjaṣṣa kathayaṃsu, so telaja pacitvā pesesi. Thero nāsāya² telaja āsiñcanto nisinnako va āsiñcitvā antogāmaṃ pāvisi. Vejjo³ disvā āha: 'bhante⁴ ayyassa kira⁵ akkhī⁶ vāto vijjhatiti.' 'Āma upāsakā' ti. 'Bhante mayā telaja pacitvā pesitaṃ nāsāya vo āsittaṃ'⁷ ti. 'Āma upāsakā' ti. 'Idāni kiḍḍesaṃ' ti. 'Rujat' eva upāsakā' ti. 'Vejjo' mayā ekavāren' eva⁸ vūpasamanasa-matthaṃ⁹ telaja pahitaṃ,¹⁰ kiṃ nu kho rogo na vūpasanto¹¹ ti cintetvā, 'bhante nisiditvā vo āsittaṃ'¹² nipajjitvā' ti pucchi. Tbero taṇhī ahosi,¹³ punnappaṇaṃ pucchiyamāno pi¹⁴ na kathesi. So 'vihāraṃ gantvā¹⁵ vasanaṭṭhānaṃ olokessamīti' cintetvā, 'tena hi bhante gacchathā' ti theraja viṣṣajjetvā vihāraṃ gantvā therassa vasanaṭṭhānaṃ olokento caṅkamananisiḍaṇaṭṭhānam eva disvā sayanaṭṭhānam adisvā, 'bhante nisinnehi¹⁶ vo āsittaṃ nipannehi¹⁷ pucchi. Thero taṇhī ahosi. 'Mā bhante evaṃ akattha¹⁸ samaṇadhammo nāma sarīre¹⁹ yāpente sakkā kātuṃ, nipajjitvā āsiñcathā' ti punappunnaṃ²⁰ yāci. 'Gacchathāvuso,²¹ mantetvā jānissāmīti.'²² Therassa ca tattha²³ n'eva ñāti na²⁴ sālohitā atthi, kena²⁵ saddhiṃ manteyya?²⁶ Karajakāyena pana saddhiṃ

¹ K. sādhu āv°.

² C. nāsikāya.

³ K. a. taṇ.

⁴ F. om. K. om. āha.

⁵ K. kiṃ.

⁶ B. K. akkhini.

⁷ K. āsiñcanta (al.).

⁸ K. a. rogaṃ.

⁹ K. vūpasamatthaṃ.

¹⁰ K. pesitaṃ.

¹¹ C°. S. vnpasanto. K. vūpassamaṇi.

¹² K. udāhn.

¹³ K. a. so.

¹⁴ K. a. kiñci.

¹⁵ K. a. therassa.

¹⁶ F., C., C°. nisinnohi.

¹⁷ F. āsitto' sīti. C°. āsittaṃ nipanno'hi' ti.

¹⁸ B. karittha. K. ākar°.

¹⁹ B. sarīraṃ yāpenta. C. sarīro. C°. yapento.

²⁰ F., C., C°. punappunna.

²¹ C. gacchatha dāni ā°. C°. gacchathāti ā°. B. gacchathyaṃ tāv' āvuso. K. gacchāvuso.

²² B. vejjaṃ uyyojesi.

²³ K. a. gāme.

²⁴ C., C°, K. om.

²⁵ F., C., C°. yena.

²⁶ K. °vyā ti.

mantento, 'vadehi tāva āvūeo Pālita tvay¹ kim akkhi²
 olokessasi udāhu Buddhasūsanān' ti³ anamataggasmīy
 hi sayasāravatte tava anakkhikakālassa⁴ gaṇanā⁵ natthi,
 anekāni pana Bnddbasatāni Buddhasahassāni⁶ atitāni,
 tesu te⁷ ekabnddho⁸ pi na paricchinno, idāni imay
 antovaesaṃ 'tayo māso na nipajjissūmīti'⁹ te mānasaṃ¹⁰
 baddhaṃ, tasmā cakkhūni te nassantu vā bhijjantu vā
 Buddhasāsanam eva dhārehi, mā cakkhūniti¹¹—bhūtu-
 kāyaṃ ovaḍanto imā gāthā¹² abhāsi:

'Cakkhūni hāyanti¹³ mamāyitāni,
 sotāni hāyanti¹⁴ tath' eva doho,¹⁵
 sabbam p'idaṃ hāyati¹⁷ dehanissitaṃ,
 kiṅkāraṇā Pālita tvay pamajjasi?

'Cakkhūni jīranti mamāyitāni
 sotāni jīranti¹⁸ tath' eva kāyo,
 sabbam p'idaṃ jīrati¹⁹ kāya²⁰-nissitaṃ,
 kiṅkāraṇā Pālita tvay pamajjasi?

'Cakkhūni bhijjanti mamāyitāni,
 eotāni bhijjanti²¹ tath' eva rūpaṃ,²²
 sahham p'idaṃ bhijjati rūpanissitaṃ²³
 kiṅkāraṇā Pālita tvay pamajjasīti.'

¹ C^a. om.² C^a. akkhiṇ.³ K. C^a. om. ti.⁴ K. B. akkhikāraṇassa.⁵ K. B. nāma (K. gaṇā nāma).⁶ K. °sahassā.⁷ K. B. om.⁸ K. eko Buddho.⁹ K. nipajāmīti.¹⁰ K. B. temāsaṃ (B. ti°) nivaddhaṃ adhiṭṭhānaṃ (B. nib-
 addhavīriyaṃ) kariesāmi. C^a. has nibaddhaṃ.¹¹ K. a. olokebī.¹² B. gāthāyo.¹³ K. B. hāyantu (K. B. imper. throughout).¹⁴ K. hā° so°.¹⁵ K. B. Kāyo,¹⁶ B. miday. K. iddhaṃ.¹⁷ F. kāyani°.¹⁸ K. jīr° so°.¹⁹ K. B. jīratu.²⁰ B. deha°.²¹ K. bh° so°.²² C. C^a. rūpo. F. B. kāyo. K. deho.²³ B. deha. K. kāya.

Evay tihī gāthāhi attano ovāday datvā nisinnako va
natthukammaṇ katvā gāmaṇ piṇḍāya pāvisi. Vejjo¹
disvā, 'kiṇ bhante natthukammaṇ kataṇ' ti pucchi.
'Āma upāsakā' ti. 'Kīdisaṇ bhante' ti. 'Rujat' eva,
upāsakā' ti. 'Nisīditvā vo² bhante kataṇ nipajjitvā' ti.
Thero tuṇhī ahosi. Punappunaṇ pucchiyamāno³ pi na
kiñci⁴ kathesi. Atha naṇ vejjo 'bhante tumhe sappāyaṇ
na karoṭha, ajja⁵ paṭṭhāya 'asukena⁶ me telaṇ pakkay'
ti mā vadittha; aham pi 'mayā vo telaṇ pakkay' ti
na vakkhāmiti' āha. So vejjena paccakkhāto vihāraṇ
gantvā⁷ 'vejjenāpi paccakkhāto 'si iriyāpaṭhaṇ mā
vissajja⁸ samaṇā' ti:

'Paṭikkhitto tikicchāya vejjenāi vivajjito,
niyato maccurājassa kiṇ Pālita⁹ pamajjassiti.'

Imāya gāthāya attānaṇ ovaditvā¹⁰ samaṇadhammaṇ
akāsi. Ath' assa majjhimaṇyāme atikkante¹¹ apubhaṇ
acarimaṇ akkhini c'eva kilesā ca pabhijjimsu.¹² So¹³
sukhavipassako arahā hutvā¹⁴ gabbhaṇ pavisitvā nisīdi.
Bhikkhū hikkhācāraṇelāya¹⁵ gantvā,¹⁶ 'bhikkhācāra¹⁷
bhante' ti āhaṇsu.¹⁸ 'Kālo āvuso' ti. 'Āma bhante' ti.
'Tena hi gacchathā' ti.¹⁹ 'Tumhe pana bhante' ti.
'Akkhini me āvuso parihīnā'²⁰ ti. Te tassa akkhini
oloketvā aasupunṇanettā hutvā,²¹ 'bhante mā cintayittha,

¹ K. B. taṇ. ² K. telaṇ. ³ F., C., C*, K., B. pucchito.

⁴ K. kiñci pi na. ⁵ K. B. ajjato.

⁶ K. a. nāma vejena. B. nāma for me.

⁷ B. a. tvaṇ. K. a. after pi.

⁸ F., C*, B. vissajji. K. visajjesi.

⁹ B. a. tvaṇ. ¹⁰ K. a. thero.

¹¹ F. C* atikkamante. K. attikantamatte.

¹² B. bhijjimsu. K. hhijsu. ¹³ C. om.

¹⁴ K. a. taṇ khaṇaṇ yeva vikaṣitapaduma-sadiso hutvā.

¹⁵ F. K. °velāyaṇ. ¹⁶ K. B. āgantvā.

¹⁷ K. °velāya. ¹⁸ K. a. kiṇ.

¹⁹ K. B. kiṇ. ²⁰ B. parihīnānti. K. parihinnāni.

²¹ K. °punṇehi nettehi rodantā hutvā.

mayaj vo paṭijaggissāmā' ti theraj aesāsetvā¹ kattabba-yuttakaj vattapaṭivattaj² katvā gāmaj³ pavisiṇsu.⁴ Manussā theraj adisvā, 'hhante amhākaṇ ayyo kuhiṇ' ti pucchitvā⁵ taṇ pavattiṇ⁶ sutvā⁷ yāguṇ pesetvā eayaṇ piṇḍapātaṇ ādāya gantvā theraj vanditvā pādamūle⁸ pavaṭṭamānā⁹ roditvā,¹⁰ 'mayaj hhante¹¹ paṭijaggissāma tumhe mā cintayitthā' ti samassāsetvā pakkamiṇsu. Tato paṭṭhāya nibaddhaṇ yāgubhattaj¹² vihāram eva pesenti. Thero pi itare saṭṭhibhikkhū nirantaraj ovadati; te tass' ovāde ṭhatvā upakaṭṭhāya pavāraṇāya sabbe va saha paṭisambhidāhi arahattaj pūpuṇṇiṇsu. Vutthavassā ca pana Saṭṭhāraj daṭṭhu-kāmā hutva thsraj āhaṇsu: 'hhante Saṭṭhāraj daṭṭhukām' amhā' ti. Thero tesaj vacanaṇ sutvā cintesi: 'ahaṇ dubbalo antarāmagge ca amanussapariggahitā¹³ aṭavi¹⁴ atthi, mayi etehi saddhiṇ gacchante sahhe kilamissanti, bhikkham pi labhituṇ na sakkhissanti, ime puretaram eva pesessāmīti.'¹⁵ Attha ne āha: 'Āvuso tumhe purato gacchathā' ti.¹⁶ 'Tumhe pana bhante' ti. 'Ahaṇ dubbalo antarāmagge ca amanussapariggahitā aṭavi¹⁴ atthi mayi tumhehi saddhiṇ gacchante sahhe kilamissatha tumhe purato gacchathā' ti. 'Mā bhante evam karittha; mayaj tumhehi saddhiṇ-ñeva gamissāmā' ti. 'Mā vo āvuso evaṇ¹⁷ ruccittha¹⁸ evaṇ sante mayhaj aphāsukaṇ hhavissati, mayhaj kaṇiṭṭho tumhe disvā pucchissati, ath' aesa mama cakk-

¹ B. samassāsetvā.

² C°. °yuttavattapaṭi vattaj. F. yuttakaj vattaj.

³ C. om.

⁴ C°. K. gāmaj piṇḍāya pav°.

⁵ B. ārocesuṇ te.

⁶ K. pavuttiṇ (*almost al.*).

⁷ K. a. rodantā.

⁸ B. pādamūlesu.

⁹ F. pavaddhayamānā. C°. pavaddhamānā. K. B. °tt°. K. pari°.

¹⁰ K. rodetvā.

¹¹ B. bh° ma°.

¹² K. yāgū° (*almost al.*).

¹³ K. °hittā. B. °hitā.

¹⁴ F. aṭavi. C°. aṭavi'tthi.

¹⁵ B. pesissāmīti.

¹⁶ K. a. kiṇ.

¹⁷ K. gamanaṇ.

¹⁸ F. C. āvuso rucci. C°. āvuso ruci.

būnaṃ paribhinabhāvaṃ āroceyyātha, so mayhaṃ santikaṃ kañcid¹ eva paḥiṇissati,² tena saddhiṃ āgacchissāmi,³ tumhe mama vacanena⁴ Dasabalaṃ ca asītimahāthere ca vandathā⁵ ti te uyyojesi.

Te therāṃ khamāpetvā antogāmaṃ pāvisiṃsu. Manussā te⁶ nisidāpetvā bhikkhaṃ datvā, 'kiṃ bhante ayyānaṃ gamanākāro paññāyatīti.'⁶ 'Āma upāsakā, Satthūraṃ datṭhukāmaṃ ambhā⁷ ti. Te punappunaṃ yācitvā tesāṃ gamanacchandam eva ñatva anugantvā paridevitvā nivattiṃsu. Te pi anupubbena.⁷ Jetavanaṃ gantvā Sattharaṃ ca⁸ mahāthere ca therassa vacanena vāditvā punadivase yattha therassa kaṇiṭṭho vasati taṃ vithiṃ piṇḍiṃ pāvisiṃsu. Kuṭumbiko⁹ te sañjānitvā nisidāpetvā katapaṭi-santhāro¹⁰ 'bhātikathero me kuhiṃ' ti pucchi. Ath'assa te taṃ pavattiṃ ārocesuṃ. So¹¹ tesāṃ pādamaḷe pavattento roditvā pucchi: 'idāni bhante kiṃ kātappaṃ' ti. 'Thero ito kassaci gamaṇaṃ paccāsisiṃsati'¹² gatakāle tena saddhiṃ āgamiṃsati.¹² 'Ayaṃ mo¹³ bhante bhāgineyyo Pālito nāma etaṃ¹⁴ pesethā¹⁴ ti. 'Evaṃ pesetuṃ¹⁵ na sakkā, magge paripantho atthi¹⁶ pabbājetvā pesetuṃ vattatīti.¹⁶ 'Evaṃ katvā pesetha bhante' ti. Atha naṃ pabbājetvā addhamāsamattaṃ cīvara-gaḥaṇādiṃ sikkhāpetvā maggaṃ ācikkhivā paḥiṇiṃsu. So anupubbena taṃ gāmaṃ patvā¹⁷ gāmadvāre ekaṃ mahallakaṃ diṣvā, 'imaṃ gāmaṃ nissāya koci āraññaṃko vibhāro atthīti' pucchi. 'Atthi bhante' ti. 'Ko¹⁸ tattha vasatīti.' 'Pālitaṭṭhero¹⁹ nāma bhante' ti. 'Maggā me ācikkhathā' ti. 'Ko'si tvaṃ bhante' ti. 'Therassa bhāgineyyo' mhiṃ. Atha naṃ gahetvā

¹ K. B. kiñcid.   ² C. paḥiṇissati.   ³ K. gamissāmi.

⁴ K. °nen' eva.   ⁵ C. C^a. om. B. a. diṣvā.

⁶ K. a. pucchisṃsu.   ⁷ K. a. gantvā patvā for ga°.

⁸ B. a. asīti°.   ⁹ B. Kuṭumbiko. K. kaṭu° al.

¹⁰ K. a. bhante.   ¹¹ B. a. taṃ sutvā.

¹² B. āgamaṇaṃ paccāsisiṃsati and a. tassa.

¹³ C. C^a. om.   ¹⁴ K. a. bhante.   ¹⁵ K. a. gihibhāve.

¹⁶ B. taṃ.   ¹⁷ C. C^a. pavasiṭvā.

¹⁸ B. a. nāma.   ¹⁹ F. C^a. Pālitaṭṭhero.

vihāraṃ nesi. So theraya vanditvā addhamāsamattaya vattapaṭivattaya katvā theraya sammāpaṭijaggitvā: 'bhanto mātulakuṭimbiko me tumhākaṃ āgamanaya paccāsiyati etha gacchāmā' ti āha. 'Tena hi¹ me² yaṭṭhiyaṃ gaṇhāhīti.' So yaṭṭhikoṭiyaṃ gahetvā therena saddhiyaṃ antogaṃaya pāvīsi.³ Manussa te⁴ nisīdāpetvā, 'kiyaṃ bhante gamauākāro' va⁵ paññāyatīti' pucchīysu.⁶ 'Āma upāsakā, gantvā Satthāraya vandissāmīti.'

Te nānappakāraṃ yaecitvā alabhantā⁷ theraya uyyojentā⁸ upaddhapathaya gantvā roditvā nivattiysu. Sāmaṇero theraya yaṭṭhikoṭiya⁹ ādāya gacchanto autarāmagge aṭaviyaya Kattāhanagaraya¹⁰ nāma¹¹ therona upanissāya vutthapubbagaṃaya¹² sampāpuni.¹³ So tato nikkhamitvā araṇṇe gāyitvā gāyitvā dārūni uddharantiyā ekissā itthiyaṃ gītasaddaṃ sutvā sare nimittaya gaṇhi.

Itthisaddo viya hi añño saddo purisānaṃ sakalasariraṃ pharitvā thātuy samattho nāma natthi. Tenāha Bhagavā: 'nāhaṃ bhikkhave aññaṃ ekasaddam pi samanupassāmi yo evam purisassa cittaṃ¹⁴ pariyādāya tiṭṭhaṭi, yathayaidaṃ¹⁵ bhikkhave itthisaddo' ti.¹⁶ Sāmaṇero¹⁷ tattha nimittaya gahetvā yaṭṭhikoṭiyaṃ vissajjetvā, 'tiṭṭhatha¹⁸ tāva bhante, kiccam me atthi' ti¹⁹ tassā

¹ B. K. a. imaṃ.² K. om.³ C. Ca. pavisiysu. K. pāvīsi.⁴ Ca. om. K. B. a. theraya; and K. corr. a. disvā pac-cuggantvā paññātāsane.⁵ S. B. vo.⁶ Ca. pucchi.⁷ Ca. alabhants. K. alahhitvā.⁸ B. uyyojetvā. K. onto.⁹ F. Ca. oṭiyaṃ.¹⁰ K. saṃkattha.¹¹ K. a. atthi.¹² K. B. vutthapubbaṃ (K. oṭṭha).¹³ Sic in F., C., Ca.; oṭṭha in S.; K. pāpuni; and a. K. Yadā aññatarā itthi gāmato nikkhamitva araṇṇe gantvā gāyitvā dārūni uddharanti vicarati, so etissā itthiya, etc.¹⁴ K. a. soṭetvā.¹⁵ K. yathā.¹⁶ K. a. so.¹⁷ K. a. pi.¹⁸ K. B. tiṭṭha.¹⁹ K. a. vatvā.

santikaṃ geto. Sā taṃ disvā tuṇhī ahoṣi, eo tāya sad-
dhiṃ silavipattiṃ pāpuṃi. Thero cintesi: 'idān' ev'¹ eko
gītasaddo sūyittha, so ca kho itthiā; sāmaṇero² pi
cirāyati,³ so⁴ silavipattiṃ patto bhavissatīti.' So pi attano
kiccaṃ nīṭṭhāpetvā āgantvā, 'gacchāma bhante' ti āha.
Atha nāy thero pucchi: 'pāpo jāto' ei sāmaṇerā' ti. So
tuṇhī hutvā⁵ punappunāy pucchito⁶ pi na kiñci kathesi.
Atha nāy thero āha: 'tādisena pāpena mama yaṭṭhiko-
ṭigahaṇakiccaṃ natthīti.' So eayvegappatto⁷ kāsāyāni
apanetvā gībīniyāmena⁸ paridahitvā, 'bhante pubbo ahaṇ'⁹
sāmaṇero, idāni pan' amhi gihī jāto, pabbajanto pi cāhaṃ
na saddhāya pabbajito maggaparipanthabhāyena pabba-
jito etha¹⁰ gacchāmā' ti āha. 'Āvuso gihīpāpo pi pāpo¹¹
samaṇapāpo pi pāpo yeva, tvaṃ samaṇabhāve ṭhatvāpi¹²
eilamattaṃ pūretuṃ nāeakkhi, gihī hutvā kiṃ nāma kal-
yāṇaṃ karissasi; tādieena pāpena mama¹³ yaṭṭhigahaṇa-
kiccaṃ natthīti.'¹⁴ 'Bhante amanuseūpeddavo¹⁵ maggo,¹⁶
tumhe pi andhā kathaṃ idha vasissathā' ti. Atha nāy
thero: 'āvuso tvaṃ mā evaṃ¹⁷ cintayī,¹⁸ idh' eva me¹⁹
nīpajjitvā marantassāpi aparāparaṃ pavatṭentassā²⁰ pi
tayā seddhiṃ gamanāy nāma natthīti' vatvā imā gāthā
abhāsi:

'Handāhaṃ hatacakkhu'emi²¹ kantāraddhānaṃ āgato,
eemānako²² na gacchāmi, natthi bāle sahāyatā.'

¹ K. om. ev'.

² K. a. eaddo. B. ea' do chijji.

³ K. aticir°.

⁴ B. a. tāya saddhiṃ.

⁵ K. a. therena.

⁶ B. puṭṭho.

⁷ K. a. attano.

⁸ F., C^a., B. gihini°. K. °en' eva.

⁹ F., C^a., B. ahaṇ pubbe.

¹⁰ K. a. bhante.

¹¹ C. C^a. om. K. gihī pi pāpo samaṇā pi pāpo.

¹² K. om.

¹³ C. F. me.

¹⁴ B. adds āha, K. eo.

¹⁵ K. °ddūto.

¹⁶ C. adds ahesu.

¹⁷ B. a. aparīṇeyikā. K. °akā. K. t° e° mā.

¹⁸ C^a., F., B. cintayī. C. cintesi.

¹⁹ C^a. om.

²⁰ B. parivattantassā.

²¹ MSS. °emiṃ. F. B. 'emi.

²² K. B. seyyamēno (in brackets, B.).

Upagantvā ca¹ pana therassāvidūre² padasaddaṃ akāsi. Atha naṃ therō pucchi: 'ko eso' ti. 'Ahaṃ bhante addhiko'³ ti. 'Kūhiṃ yāsi npāsakā' ti. 'Sāvatthiyaṃ'⁴ bhante' ti. 'Yāhi āvuso' ti. 'Ayyo pana bhante kūhiṃ gamissatīti.'⁵ 'Ahaṃ pi tatth' eva gamissāmiti.' 'Tena hi'⁶ ekato' va gacchāma bhante' ti. 'Ahaṃ'⁷ dubbalo,⁸ mayā saddhiṃ gacchantassa tava papañco bhavissatīti.' 'Mayhaṃ⁹ accāyikaṃ natthi, ahaṃ¹⁰ pi ayyena saddhiṃ gacchanto dasasu¹¹ puññakiriya-vatthusu ekaṃ¹² labhis-sāmi ekato va gacchāma bhante' ti.

Therō: 'eko'¹³ sappnriso bhavissatīti' cintetvā, 'tena hi yaṭṭhikoṭṭiṃ gaṇha'¹⁴ upāsakā' ti āha. Sakko tathā katvā paṭhaviṃ saṅkhipanto saṅkhipanto¹⁵ sāyaṇhasamaye Jeta-vaṇaṃ sampāpesi. Therō saṅkhapaṇavādisaddaṃ¹⁶ sutvā: 'katth'eso saddo' ti pucchi.¹⁷ 'Sāvatthiyaṃ bhante' ti. 'Upāsaka'¹⁸ pubbe¹⁹ mayaṃ gamanakāle cirena gamimhā'²⁰ ti. 'Ahaṃ'²¹ njukamaggaṃ jānāmi bhante' ti. Tasmiṃ khane therō, 'nāyaṃ manusso devatā bhavissatīti' sal-lakkhesi:²²

'Sahassanetto devindo devarajjasiridharo,²³
saṅkhipitvāna taṃ maggaṃ hippaṃ Sāvatthiṃ āgami.'
So therāṃ²⁴ therass' ev' atthāya²⁵ kaṇiṭṭhakuṭimbikena

¹ F. C^a. om.² K. B. therassa avidūre.³ K. a. āgato 'mhi.⁴ F. Sāvatthiṃ (the MSS. vary frequently between the two readings).⁵ K. °sī.⁶ K. bhante after hi.⁷ K. B. a. āvuso.⁸ K. a. 'mhi.⁹ K. a. turitagamaṇaṃ.¹⁰ F. C^a. aham.¹¹ C. C^a. dasapu°.¹² K. a. pi.¹³ K. eso.¹⁴ K. gaṇhi.¹⁵ B. saṅkhipento. C^a. K. om. one.¹⁶ K. saṅkha-hheri-pannava-sadde.¹⁷ K. a. saddo.¹⁸ K. om.¹⁹ C. C^a. om.²⁰ K. gaṭ'amhā ti.²¹ K. a. pana.²² K. a. tenāhu porāṇā.²³ B. sirindharo.²⁴ B. netvā.²⁵ K. therassa vasanatthāya.

kāritay¹ paṇṇasālay netvā pallaṅke nisidāpetvā piyasa-
hāya-vaṇṇena² tassa santikaṇ gantvā, 'samma Pālā'³
ti pakkosivā, 'kiṇ sammā' ti. 'Therassāgatahhāvaṇ'⁴
jānāeti.⁵ 'Na jānāmi, kiṇ pana thero āgato' ti. 'Āma
samma idān' āhaṇ⁶ vihāraṇ gantvā therāṇ tayā kata⁷-
paṇṇasālāyaṇ⁸ nisinnakaṇ disvā āgato' mḥiti' vatvā
pakkāmi.

Kuṭimbiko' pi⁹ vihāraṇ gantvā therāṇ disvā pādamaḷe
pavattento¹⁰ roditvā:¹¹ 'idaṇ disvā ahaṇ bhante tum-
hākaṇ pabbajituy nādāsiṇ'¹² tiādiṇi vatvā dve dāsādārake
bhujisse¹³ katvā therassa santike pabbājetvā, 'antogāmato
yāgubbhattādiṇi āharitvā therāṇ upaṭṭhahathā' ti paṭi-
pādesi.¹⁴

Sāmaṇerā vattapaṭivattaṇ katvā therāṇ upaṭṭhahiṇsu.
Ath' ekadivasaṇ disāvāsino bhikkhū, 'Satthāraṇ passis-
sāmā' ti, Jetavanaṇ āgantvā Satthāraṇ¹⁵ vanditvā asiti-
mahāthere disvā vihāracārikaṇ carantā Cakkhupāla-
ttherassa vasanaṭṭhānaṇ patvā, 'taṇ'¹⁶ pi passissāmā' ti
sāyaṇ tadahhimukhā ahesuṇ. Tasmīṇ khāṇe mahāmegho
utṭhahi. Te 'idāni sāyaṇ'¹⁷ ca meggo ca utṭhito¹⁸ tato¹⁰
pāto va gantvā passissāmā' ti nivattiṇsu. Devo paṭhama-
yāmaṇ vassitvā majjhimayāme vigato, thero āradḍha-
viriyo āciṇṇacaṅkamano tasmā pacchimayāme caṅka-
manaṇ²⁰ otari. Tada pana navavaṭṭhāya²¹ bhūmiyā hahū

¹ C^a. kāritapaṇṇasālay.

² B. piyasaḥāyaka°.

³ K. B. Cūlapālā.

⁴ C. C^a. °āgamanahhāvaṇ. K. a. na.

⁵ K. a. āha. Āma eamma.

⁶ K. B. idāni aham.

⁷ B. Kārita°. K. Kāritāya.

⁸ B. °sālāya.

⁹ K. om.

¹⁰ K. B. parivattento.

¹¹ K. a. therāṇ vanditvā.

¹² B. nādāsti.

¹³ B. hhūjisse. K. hhujj°.

¹⁴ K. °yādesi.

¹⁵ K. B. Tathāgataṇ.

¹⁶ C. idam. C^a. idāni. F. imam pi. B. idam pi. K. idaṇ
therāṇ.

¹⁷ K. B. atisāyanho.

¹⁸ S. utṭhahi.

¹⁹ K. B. om. K. āg°

²⁰ F., C., C^a., B. caṅkamaṇ.

²¹ F. °vaṭṭhaddhāya. C. C^a. navaddhāya. K. navavu°.

indagopakā utthahiṃsu, te there caṅkamante yebhuyyena vipajjiṃsu; āvāsikā¹ therassa caṅkamanatthānaṃ kālae' eva na eammajjiṃsu. Itare bhikkhū, 'therassa vasana-tthānaṃ passieeāma' ti āgantvā caṅkamane pāṇake² dievā, 'ko imasmiṃ caṅkamatīti'³ pucchiṃsu. 'Amhākaṃ upajjhāyo hhante' ti. Te ujjhāyiṃsu: 'passatha' eamaṇaṇe kammaṃ eacakkhukāle⁴ nipajjitvā niddāyanto kiñci akatvā idāni⁵ cakkhuvikalakāle "caṅkamāmīti" ettake pāṇe⁶ māresi, "attham karissāmīti" anatthaṃ karīti.⁷ Atha te⁸ gantvā¹⁰ Tathāgatassa ārocesuṃ: 'bhante Cakkhupālatthero "caṅkamāmīti" hahū pāṇake māresīti.' 'Kiṃ pana so tumhehi¹¹ mārento diṭṭho' ti. 'Na diṭṭho hhante' ti. 'Yath' eva tumhe taṃ na passatha, tathā eo pi¹² te pāṇe na paseati, khināsavānaṃ maraṇacetanā nāma natthi bhikkhave' ti. 'Bhante arahattassa upanīsaye eati kasmā andho jāto' ti. 'Attanā¹³ katakammavasena bhikkhave'¹⁴ ti. 'Kiṃ pana hhante¹⁵ tena kataṃ' ti. 'Tena hi bhikkhave eunātha.'

'Atīte Bārāṇasiyaṃ Bārāṇasirāje¹⁶ rajjaṃ kārente eko vejjo gāmanigamesu¹⁷ caritvā vejjakammaṃ karonto ekaṃ cakkhudubhalaṃ itthiṃ disvā pucchi: 'kiṃ te aphāsukaṃ' ti. 'Akkhihi na passāmīti.' 'Bhesajjaṃ te karomīti.¹⁸ 'Karohi sāmīti.' 'Kiṃ me dassasīti.' 'Sace me akkhini pākatikāni¹⁹ kātuṃ sakkhīeasi ahaṃ te eaddhiṃ putta-dhitāhi dāsi bhavissāmīti.' So 'eādhū' ti bhesajjaṃ eanvidahi; ekabhesajjen' eva akkhini pākatikāni ahesuṃ.

¹ K. B. antevāsikā.

² B. matapāṇake.

³ B. caṅkamīti.

⁴ K. B. passathāvueo.

⁵ B. eacakkhukakāle.

⁶ Here ends Paris, 93, 94; resumed in the middle of 95.

⁷ B. pāṇake.

⁸ B. karotīti.

⁹ F. C^a. om.

¹⁰ K. nivattetvā.

¹¹ K. a. pāṇe.

¹² F. tathāpi eo. B. tath' eva.

¹³ B. attano.

¹⁴ F., C., C^a. om.

¹⁵ C., C^a, B. om.

¹⁶ K. Bārāṇasirāñṇe. B. Kāsikarāñṇe.

¹⁷ C., C^a, B. °nigame.

¹⁸ K. B. karissāmīti.

¹⁹ K. pākat^o.

Sā cintesi: 'Ahaṃ etassa puttadhītāhi saddhiṃ¹ dāsi bhavissāmi' patijāni,² na kho pana maṃ saṃhena³ samudācarissati, vaūcessāmi naṃ' ti. Sā vejjenāgantvā:⁴ 'kīdisaṃ bhadde' ti puṭṭhā, 'pubbe me akkhīni thokaṃ rujiṃsu, idāni⁵ atirekatarāṃ rujaṃtīti' āha. Vejjo: 'Ayaṃ maṃ vaūcetvā kiñci adātukāmaṃ na me etāya dinnabbatiyā attho, idān'⁶ eva naṃ' andhaṃ karissāmi' cintetvā, gehaṃ gantvā bhariyāya tam⁷ atthaṃ ācikkhi. Sā tuṃhi ahoṣi. So ekaṃ bhesajjaṃ yojetvā taesā santikaṃ gantvā, 'bhadde imaṃ bhesajjaṃ añjāhīti'⁸ añjāpesi; taesā⁹ dve akkhīni dīpasikhā viya vijjhāyisū. So¹⁰ vejjo Cakkhupālo ahoṣiti.¹¹

'Bhikkhave tadā mama puttena katakammaṃ pacchato pacchato¹² anubandhi, pāpakammaṃ hi nāma' etaṃ dhuraṃ vabato halivaddhassa¹³ padaṃ cakkhaṃ viya anagacchatīti'—idaṃ vatthuṃ kathetvā annsandhiṃ ghaṭetvā patitṭhāpitamattikaṃ sāsanaṃ rūjamuddāya lañchento¹⁴ viya dhamma-rāja imaṃ gātham āha:

1. 'Manopubbaṅgamā dhammā manoseṭṭhā manomayā,
manasā ce paduṭṭhena bhāsati vā karoti vā
tato naṃ dukkhaṃ anveti cakkhaṃ va vabato
padaṃ' ti.

Tattha 'mano' ti kāmāvacarakksalādibhedaṃ sabham pi catubbūmikacittaṃ. Imasmiṃ pana pade tadā tassa vejjaṃsa uppannacittavasena niyamiyamānaṃ vavatthāpi-

¹ C^a, B., K. saputtadhītā (om. pu^o sa^o).

² K. patipajāniṃ.

³ B. sammācarena.

⁴ K. ve^o pnnāgantvā.

⁵ B. pana.

⁶ C., C^a, B., K. idāni.

⁷ K. taṃ. B. dinnāya.

⁸ K. B. etam.

⁹ B. anjeḥīti.

¹⁰ F., C., C^a, B. om.

¹¹ F. C. om.

¹² K. B. om. ti.

¹³ K. om. one.

¹⁴ K. halibadd^o. B. halivaddhassa.

¹⁵ F., C^a, B. lañchanto.

yamānaṃ paricchijjyamānaṃ¹ domanassasahagataṃ paṭi-
ghasampayuttacittam eva labbhati.² 'Pubbaṅgamā' ti
tena paṭhamagāminā hutvā eamannāgata. 'Dhammā'
ti guṇadesanāpariyattiniesattavaseva³ cattaro dhammā
nāma. Teu:

'Na hi dhammo adhammo ca ubho samavipākino,
adhammo nirayaṃ⁴ neti, dhammo pāpeti euggatiṃ' ti

ayaṃ guṇadhammo nāma—'dhammaṃ vo bhikkhave
desissāmi ādikalyāṇaṃ'⁵ ti, ayaṃ desanādhhammo nāma—
'idha pana bhikkhave⁶ ekacce kulaputtā dhammaṃ pari-
yāpuṇanti euttaṃ geyyaṃ'⁷ ti, ayaṃ pariyattidhammo
nāma—'tasmiṃ kho pana samaye dhammā⁸ honti⁸
khandhā hontīti,' ayaṃ nissattadhammo nāma—'nijjīva-
dhammo' ti pi eso⁹ eva. Tesu imasmiṃ thāne nissatta-
nijjīvadhammo¹⁰ adhippeto, so atthato tāyo arūpino
khandhā: vedanākkhandho saññākkhandho saṅk-
hārakkhandho ti—ete hi manopubbaṅgamā.¹¹ Etesaṃ¹²
manopubbaṅgamā¹³ nāma, 'kathaṃ pan' ete hi saddhiṃ
ekavattṭhuko ekārammaṇo apubbaṃ acarimaṃ ekakkhaṇe
uppajjamāno¹⁴ pubbaṅgamo nāma hotīti. Uppādaccayaṭṭ-
hena. Yathā hi bahusu ekato gāmaghātādikammāni¹⁵
karontesu: 'ko etesaṃ pubbaṅgamo' ti vutte,¹⁶ yo tesāṃ¹⁷
paccayo hoti, yaṃ nissāya te taṃ kammaṃ karonti, 'eo
datto¹⁸ vā matto¹⁹ vā tesāṃ 'pubbaṅgamo' ti vaccati—

¹ K. °jamānaṃ.

² C^a. K. labbhati.

³ K. B. °nisattanijivavaseṇā.

⁴ K. niriyaṃ (al.).

⁵ C^a. nāma.

⁶ K. a. veyyakaraṇaṃ.

⁷ F. samayena.

⁸ F. hontīti.

⁹ F., C., C^a. es'. K. es' eva nayo.

¹⁰ K. B. nisattanijīva°.

¹¹ F. C. hi.

¹² K. B. ete hi mano pubbaṅgamo. S. ete hi °mo.

¹³ F. C. mano pubbaṅgamo.

¹⁴ B. mano.

¹⁵ K. °ghaṭṭādini ka°. F. °ghātak°.

¹⁶ K. vuttena.

¹⁷ B. nesam.

¹⁸ K. dato. F. danto.

¹⁹ B. mitto. K. mito.

evaṃ sampadam idaṃ veditabbāṃ. Iti 'uppādapaccayatt-
hena mano pubbañāgamo etesaṃ' ti 'manopubbañ-
gamā';¹ na hi te mane anuppajjante uppajjitūṃ sak-
konti, mano pana ekaccesā cetāsikosu anuppajjante
pi nppajjati yeva. Adhipativasena pana mano seṭṭho
etesaṃ ti 'mano seṭṭhā.' Yathā hi corādinaṃ corajeṭṭ-
hakādayo adhipatino² seṭṭhā, tathā tesāṃ pi³ mano ti⁴
mano seṭṭhā. Yathā pana dāruādīhi nipphanuṇi tāni⁵
tāni bhaṇḍāni dārumayādini nāma honti, tathā ete pi⁶
manato nipphanattū⁷ 'manomayā' nāma. 'Paduṭṭ-
henā' ti āgantukehi abhijjhādīhi dosehi⁸ paduṭṭhena.
Pakatimano hi⁹ bhavaṅgacittaṃ,¹⁰ taṃ appaduṭṭhaṃ.
Yathā hi pasannaṃ udakaṃ āgantukehi nīlādīhi upakki-
liṭṭhaṃ nīlodakādibhedāṃ hoti, na ca navaṃ ndakaṃ nāpi
pūrimaṃ pasannaudakam¹¹ eva, cittaṃ¹² pi āgantukehi
abhijjhādīhi dosehi¹³ paduṭṭhaṃ hoti, na ca navaṃ cittaṃ
nāpi pūrimaṃ bhavaṅgacittam eva. Tenāha Bhagavā:
'pabbassaram idaṃ bhikkhave cittaṃ, taṃ ca kho āgan-
tukehi upakkilesehi upakkiliṭṭhaṃ' ti—evaṃ manasā ce
paduṭṭhena 'bhāsatī va karoti vā,' so bhāsamāno
catubbidhaṃ¹⁴ vaciduccaritam eva bhāsatī,¹⁵ karonto
tividhaṃ kāyaduccaritam eva karoti, abhāsanto ukaronto
tāya abhijjhādīhi paduṭṭhamanāsātāya¹⁶ tividhaṃ mano-
duccaritaṃ pūreti, evaṃ assa dasa akusalakammāpathā
pūripūriṃ gacchanti. 'Tato naṃ dukkham anveti'

¹ K. a. nāma.² K. adhipatipati.³ K. om.⁴ B. adhipati mano va seṭṭho. K. adhipati, seṭṭho.⁵ F. om.⁶ B. te pi.⁷ K. °atā (*freq. variant for °attā in such nouns*).⁸ F. upakkilesehi.⁹ K. pi.¹⁰ F. om. bhavaṅgacittaṃ—abhijjhādīhi.¹¹ K. pasannaṃ.¹² C. K. tam. K. B. tathā tam pi (*for ci pi*).¹³ F. bhavaṅgadosehi.¹⁴ K. catuvidhaṃ.¹⁵ K. enumerates in each case, and a., vaciduccaritaṃ, etc., nāma.¹⁶ C., B. °mānasātāya.

ti, tato tividhaduccaritato taṇ puggalaṇ dukkham anveti, duccaritānubhāvena catūsu apāyesu¹ manuseeeu vā tam-ahhāvaṇ gacchantāṇ kāyavatthukam pi itaram pīti,² iminā pariāyena kāyikaṇ cetasikaṇ³ vipākadukkhaṇ anugacchati. Yathā kiṇ: 'cakkāṇ va vahato padaṇ' ti, dhure yuttassa dhuraṇ vahato balivaddassa⁴ padaṇ cakkāṇ viya. Yathā hi so⁵ ekam pi divasaṇ dve pi pañca dasa pi addhamāsam pi māsam pi⁶ vahanto cakkāṇ nivattetuṇ jahitūṇ na sakkoti, atha khv⁷ asea purato abhikkaman-tassa yugaṇ gīveṇ bādhati, pacchato paṭikkamantassa cakkāṇ ūrumaṇsaṇ paṭihanti,⁸ imehi dvih'ākārehi⁹ bād-hantaṇ cakkāṇ tassa padānupadikaṇ¹⁰ hoti, tath'eva manasā padutthena tīni duccaritāni pūretvā tītiṇ puggalaṇ nirayādisu tattha tattha gatagatatthāne¹¹ duccarita-mūlakaṇ¹² kāyikam pi cetasikam pi dnkkhaṇ anuband-hatīti.

Gāthāpariyoēane tiṇeasahassabbhikkhū saha paṭisambhidāhi arahattaṇ pāpuṇiṇeu, eampattaparisaṇya pi desanā¹³ sēthika saphalā¹⁴ ahoṣīti.

Cakkhupālattherassa vatthu¹⁵ paṭhamāṇ.¹⁶

¹ F. B. cattāro apāye. C. cattāro apāyesu.

² K. itaravatthukaṇ pīti.

³ K. pamattabhāvaṇ. B. tam attabhāvam. F., B., K. kāyikace°.

⁴ K. °hadd°.

⁵ K., B. a. cakkāṇ.

⁶ C., K., B. om.

⁷ F. ca. K. kho assa.

⁸ K. kāraṇehi. B. dvīhi.

⁹ B. paṭihanati. K. °haññati.

¹⁰ F. C. pādān°.

¹¹ F., C., K. gatattthāne. K. a. °eukāya°.

¹² K. °duccaritādi°.

¹³ C. deeanāya.

¹⁴ F. om.

¹⁵ B. Cakkhupālattherav°. F. C. vatthuṇ.

¹⁶ K. paṭhamo.

2. MATTHAKUṆḌALI-VATTHU

Dutiyagāthā¹ pi Sāvatthiyaṇ yeva Matthakuṇḍalin
ārabbha bhāsita.

Sāvatthiyaṇ kira Adinuapubbako nāma brāhmaṇo
ahosi.² Teva kassaci kiñci adinnapubbaṇ³, tena taṇ
'Adinnapubbako' tv'eva⁴ sañjāniysu; tase⁵ ekaputtako⁶
ahosi piyo mauṇpo. Atth'assa pilaudhanaṇ kāretukāmo:
'sace euvanṇakārass' ācikkhissāmi⁷ vetanaṇ⁸ dātabbaṇ
bhavissatīti⁹ sayam eva suvaṇṇaṇ koṭṭetvā matṭhāni
kuṇḍalāni katvā adāsi, ten'assa putto 'Matthakuṇḍali'
tv'eva paññāyittha. Tassa soḷaesaesaakāle¹⁰ paṇḍurogo
udapādi.¹¹ Mātā puttaṇ oloketvā, 'brāhmaṇa puttassa te
rogo uppanno tikicchāpehi naṇ' ti āha. 'Bhoti eace
vejjaṇ ānessāmi bhattavetaṇaṇ dātabbaṇ bhavissati,¹²
tvaṇ mama dhanacchedaṇ¹³ na olokesīti.'¹⁴ 'Atha¹⁵ kiṇ
karissasi brāhmaṇa' ti. 'Yathā me dhanacchedo ua
hoti, tathā karissāmiti.' So vejjānaṇ eantikaṇ gautvā,
'seukarogasea nāma tumhe kiṇ bhesajjaṇ karoṭhā' ti
pucchati.¹⁶ Ath'assa te yaṇ vā taṇ vā rukkhatacādiṇ
ācikkhanti.¹⁷ So taṇ āharitvā puttaesa bhesajjaṇ karoti,
taṇ karoutass' ev'assa rogo balavā ahosi, atekiccha-
bhāvaṇ upāgami. Brāhmaṇo tassa dubbalabhāvaṇ ātva
ekaṇ vejjaṇ pakkosi.¹⁸ So¹⁹ oloketvā: 'ambākaṇ ekaṇ
kiccaṇ atthi, aññaṇ vejjaṇ pakkosivā tikicchāpehīti'²⁰

¹ K. B. *have* Manopubbaugamā dhammā ti du°.

² C. om. ³ C., C^a., B., K. ua dinna°.

⁴ B. nāmaṇ. ⁵ C^a. °puttiko.

⁶ K. B. suvaṇṇakāre kārassāmi. K. a. me bhata°.

⁷ K. B. °vettanam. ⁸ B. °vassika°. K. °vasika°.

⁹ K. B. a. tasea. ¹⁰ B. a. Kim.

¹¹ F. °chedanaṇ. ¹² B. olokessasīti.

¹³ B. a. naṇ. ¹⁴ C^a., K., B. pucchi.

¹⁵ K. ācikkhipeu. ¹⁶ K. pakosāpesi.

¹⁷ K. B. taṇ. ¹⁸ K. a. vatvā taṇ rogaṇ.

taṃ paccakkhāya¹ nikkhami. Brāhmaṇo tassa maraṇa-samayāy ñatvā, 'imassa dassanatthāya āgatāgatā² antogehe³ sūpateyyaṃ passissanti, bahi naṃ karissāmīti' puttāy niharitvā bahi ālinde⁴ nippajjāpesi.

Taṃ divasaṃ Bhagavā balavapaccūsasamaye mahākaruṇāsamāpattito vuṭṭhāya pubbabuddhesu katādhikārānaṃ ussannakṣalamūlānaṃ veneyyabandhavūnaṃ dassanatthāy Buddhacakkhunā lokāy volokento⁵ dasasahassacakkavūle⁶ ñāpajālaṃ patthari.

Maṭṭhakunḍali bahi ālinde nipannākāren' eva tassa anto⁷ paññāyi.

Satthā taṃ disvā tassa antogehā niharitvā tattha nippajjāpitabhāvaṃ ñatvā, 'atthi nu kho mayhaṃ ettha gata-paccayena attho' ti upadhūrento idaṃ addasa :

'Ayaṃ mānavo⁸ mayi manay⁹ pasādetvā kūlaṃ katvā tāvatīysadovaloke tiṃsayojanike¹⁰ kanakavimāne nibbat-tissati, accharāsahassaparivāro¹¹ bhavissati. Brāhmaṇo pi naṃ¹² jhāpetvā rodanto ālāhane¹³ vicarissati,¹⁴ devaputto tigāvutappamaṇaṃ¹⁵ satthisa-katābhārālaṅkārapati-maṇḍitaṃ accharāsahassaparivāraṃ¹⁶ attabhāvaṃ oloketvā¹⁷ 'kena nu kho kammaṇa mayā ayaṃ sirisampatti¹⁸ laddhā' ti olokento,¹⁹ mayi cittappasādena laddhabhāvaṃ ñatvā²⁰ 'dhanacchedabhayena mama bhesajjaṃ akatvā²¹ idāni ālāhānaṃ gantvā rodati, vippakārappattaṃ naṃ karissāmīti' pīteri akkhantiyā²² Maṭṭakunḍalivaṇṇena gantvā²³.

¹ B. pahāya. B. āgatā.

² K. āgatā.

³ F. antogahe.

⁴ B. ālinde.

⁵ S. olo°.

⁶ B. K. °vālesn.

⁷ K. a. ñāpajālassa.

⁸ MSS. mānavo.

⁹ K. B. cittaṃ.

¹⁰ F. tāvatīysayojanike.

¹¹ C^a. °parivuto.

¹² K. B. taṃ.

¹³ B. K. ālahane.

¹⁴ B. va carissati.

¹⁵ K. °vūtta°.

¹⁶ K. a. attano.

¹⁷ K. oloketā.

¹⁸ K. a. vippatisāripattaṃ naṃ karissāmīti cintetvā pīttari rodante Maṭṭakunḍali.

¹⁹ B. oloketva.

²⁰ K. B. ayaṃ brāhmaṇo.

²¹ K. akāretvā.

²² K. B. rodante (for akkh).

²³ F. °vaṇṇo nā°. C. °vaṇṇena gantvā. B. °vaṇṇena ā°.

ālāhapassāvidūre nipajjitvā rodissati. Atha naṃ brāhmaṇo 'ko'si tvaṃ' ti pucchitvā,¹ 'ahaṃ te putto Matthakundalīti'²—'kuhiṃ nibbatta'sīti'—'tāvatiṃsahhavane' ti—'kiṃ kammaṃ katvā' ti vutte, mayi cittapasādena nibbat-tabhāvaṃ ācikkhissati—brāhmaṇo 'tumhesu cittaṃ pasādetvā sagge nibbattā'³ nāma atthīti'—maṃ pucchissati.⁴ Ath'assāhaṃ⁵ 'ettakāni satāni vā sahaṃsāni vā satasahaṃsāni vā ti na sakkā gāṇanāya paricchindituṃ' ti vatvā⁶ dhammapade gāthaṃ⁷ bhāṣissāmi, gāthāpariyosāne caturāsītiyā pāṇasahaṃsānaṃ dhammābhisamayo bhavissati, Matthakundalo sotāpanno bhavissati, tathā Adinnapubbako brāhmaṇo—iti imaṃ kulapputtaṃ nissāya dhammayāgo⁸ mahā⁹ bhavissatīti' ñatvā, punadivase katasarīrapaṭijaggano mahābhikkhusaṅghaparivuto¹⁰ Sāvattiyaṃ piṇḍāya pavisitvā aṇupubhena brāhmaṇassa gehadvāraṃ gato. Tasmiṃ khane Matthakundali antogehābhimukho nipanno¹¹ hoti¹². Satthā attano aṇṇanabhāvaṃ ñatvā ekaṃ rasmiṃ vis-sajesi. Māṇavo, 'kiṃ ohhāso nāma'eso' ti parivattitvā, nipanno va Satthāraṃ disvā 'andhabhālapitarāṃ¹³ nissāya evarūpaṃ Buddhaṃ upasaṅkamitvā kāyaveyyāvatikaṃ¹⁴ vā kātuṃ dānaṃ vā dātuṃ dhammaṃ vā sotuṃ nālattaṃ,¹⁵ idāni me hatthāpi avidheyyā¹⁶ aññaṃ kattabhaṃ natthīti' manam eva pasādesi.¹⁷ Satthā, 'alaṃ ettakena¹⁸ imassā' ti¹⁹ pakkāmi. So Tathāgate cakkhupathaṃ vijahante²⁰

¹ K. pucchissati and a. Brāhmaṇaṃ. ² B. ācikkhissati.

³ K. nibbato. C. nibhattaṃ nāma. F. nibhattanāma.

⁴ F. a.

⁵ K. a. sattā mayi cittaṃ pasādetvā satte nibbattā.

⁶ F. om.

⁷ C. gāthā.

⁸ F. corr. dhammābhisamayo. B. mahādharmābhisamayo.

⁹ C. om.

¹⁰ K. °parivutto (most freq.).

¹¹ C. nisinno.

¹² B. ath' assa.

¹³ K. °laṇ.

¹⁴ C. B. °vaṭikaṃ. K. °vacakaṃ.

¹⁵ K. corr. °ddhaṃ.

¹⁶ C. aviddheyyā. K. anāḍipayyā.

¹⁷ K. °ti.

¹⁸ K. B. cittaṃpasādena.

¹⁹ K. a. cintetvā.

²⁰ F. rep.

yeva pasannamano kālaṇ katvā suttappabuddho viya devaloke tiṇṣayojanike kanakavimāṇe nibbatti.

Brāhmaṇo pi'ssa eariraṇ jhāpetvā ālāhaṇe rodana-parāyaṇo ahosi,¹ devasikaṇ ālāhaṇaṇ gantvā rodati 'kahaṇ ekaputtakā'² ti. Devaputto pi attano eampattiṇ oloketvā,³ 'kena nu kho' kammaṇa⁴ laddhā' ti upadhārento, 'Satthari manopasādenā'⁵ ti ñatvā, 'ayaṇ brāhmaṇo mama aphāsukakāle bhesajjaṇ akāretvā idāni ālāhaṇaṇ⁷ gantvā rodati, vippakārappattam etaṇ⁸ kātun vaṭṭatīti,' Maṭṭakunḍalivaṇṇenāgantvā ālāhaṇasevīdūre bāhā paggayha rodanto⁹ atthāsi. Brāhmaṇo taṇ disvā,¹⁰ 'ahaṇ tāva puttasaṇkena rodāmi, esa kimatthaṇ rodati pucchissāmi naṇ' ti pucchanto imaṇ¹¹ gātham āha:

'Alaṇkato Maṭṭhakunḍali¹²
mālābhāri¹³ haricandanuseado,
bāhā paggayha kandasi,
vanamajjhe kiṇ dukkhito tuvaṇ'¹⁴ ti.

So¹⁵ āha:

'Sovaṇṇamayo¹⁶ pabhassaro
uppaṇno rathapaṇḍjaro mama,
tassa cakkayugaṇ na vindāmi
tena dukkhena jahissaṇ¹⁷ jīvitaṇ' ti.

¹ K. a. eo.   ² F., B., K. kahaṇ ekaputtakā, *repeated*.

³ B. 'olokento.

⁴ K. B. have me for nu kho. F. C. om.

⁵ K. a. ayaṇ eirisampatti.

⁶ K. manaj.

⁷ C*. ālāhaṇaṇ. K. āhalanaṇ (*very freq.*).

⁸ K. B. eva nam.

⁹ K. kaṇḍanto.

¹⁰ C. cinteti.

¹¹ K. om.

¹² F. S. 'kunḍali.

¹³ K. B. mālādhāri. C*. mālabbhāri.

¹⁴ C. C*. tuvaṇ.

¹⁵ B. māṇavo.

¹⁶ F. Svanna.

¹⁷ B. jahissāmi. M. jahessāmi.

Atha naṃ brāhmaṇo āha :

‘Sovaṇṇamayaṃ maṇimayaṃ¹
lohamayaṃ atha rūpiyamayaṃ²
ācikkha me³ bhaddamāṇava,⁴
cakkayugaṃ paṭilābhayāmi⁵ te’ ti.

Taṃ eutvā māṇavo ‘ayaṃ⁶ puttassa bhesajjaṃ akatvā
puttapaṭirūpaṃ maṃ disvā rodanto “sovaṇṇādimaṃ⁷
rathacakkay karomīti” vadati, hotu niggaṇhissāmi⁸ naṃ
ti—cintetvā ‘kiva-mahantaṃ mama⁹ cakkayugaṃ karis-
sasīti’¹⁰ vatvā, ‘yāva-mahantaṃ ākaṇkhasīti’¹¹ vutte,
‘candasuriyehi¹² me attho, te me dehiti’ yācanto :¹³

‘So māṇavo tasea pāvadi :
candasuriyā¹⁴ ubhayattha¹⁵ bhātaro ;
sovaṇṇamayo ratho mama,
tena cakkayugena sobhatīti.’

Atha naṃ brāhmaṇo āha :

‘Bālo kho¹⁶ tvaṃ asi¹⁷ māṇava,
yo tvaṃ patthayase¹⁸ apatthiyaṃ,
maññāmi tvaṃ¹⁹ mariassasi,
na hi tvaṃ lacchasi candasuriye’²⁰ ti.

Atha naṃ māṇavo ‘kiṃ pana paññāyamānass’atthāya
rodanto bālo hoti—udāhu apaññāyamānase’²¹ ti²¹ vatvā :

¹ K. maṇi°.

² K. B. rūpiyamayaṃ.

³ B. a. tvaṃ. K. mettay for me.

⁴ F. °maṇava.

⁵ B. °labhissāmi.

⁶ B. K. a. brāhmaṇo.

⁷ F. svaṇṇā°.

⁸ K. niggaṇhāmi.

⁹ C., B., K. me.

¹⁰ C. karissatīti.

¹¹ B. om. Iti, and adds tāvamahantaṃ karissāmīti.

¹² F. °sūriyehi ; so B., which has candima° (al.).

¹³ B. āha.

¹⁴ K. candima°. F. °sūriyā.

¹⁵ C., C°. ubhayattha.

¹⁶ F. ko.

¹⁷ F. om. asi. C. B. tvaṃ si. K. kho si tvaṃ.

¹⁸ K. °ei.

¹⁹ K. tvaṃ.

²⁰ K. candima°.

²¹ B. °mānassatthāyāti.

'Gamanāgamanam pi dissati
vappadhātu uhhayattha¹ vithiyo;²
peto³ pana⁴ kālakato na dissati.⁵
Ko⁶ n'idha kandataṇ hāyataro⁷ ti.

Taṇ sutvā brāhmaṇo 'yuttaṇ esa⁸ vadatiti' sallakk-
hetvā āha:⁹

'Saccaṇ kho¹⁰ vadesi¹¹ māṇava,
aham eva kandataṇ hāyataro⁷
candaṇ viya dārako rudaṇ
petā¹² kālakatābhipatthayaṇ¹³ ti

vatvā¹⁴ tassa kathāya nissoko hutvā māṇavassa thutiyā¹⁵
karonto imā gāthā abhāsi:

'Ādittaṇ vata maṇ santaṇ,
ghaṭasittaṇ¹⁶ va pāvakaṇ,
vārinā viya osiṇcaṇ¹⁷
sahbaṇ nihhāpaye daraṇ.

'Abhahī¹⁸ vata me sallaṇ
sokaṇ hadayanissitaṇ,
yo me sokaparetassa.¹⁹
puttasokaṇ apānudi.

'Svāhaṇ²⁰ ahhuḷhasallo 'smi
sitibhūto²¹ 'smi nibhuto,
na socāmi na rodāmi
tava sutvāna māṇavā' ti.

¹ F. K. nbhayettha. ² F. vīti yo. K. B. vithiyā.

³ B. putto. ⁴ C., C^a, K. om. ⁵ F. dissako.

⁶ F. om. ⁷ B. hālataro. ⁸ K. esa yuttaṇ.

⁹ F., C., C^a, K. om. ¹⁰ B. a. tvaṇ.

¹¹ K. vādasi. ¹² K. B. puttaṇ. ¹³ K. B. °patthayeti.

¹⁴ K. a. iti. ¹⁵ F. māṇavassāthutim. K. thūtiṇ.

¹⁶ F. ghataṇ sittaṇ. ¹⁷ K. B. osiṇci.

¹⁸ F. abhahi. C. sabbahi. C^a. sabbamhi. K. B. ab-
būham. ¹⁹ F. soka kare; corr. sokaṇ.

²⁰ C., C^a. so'haṇ. B. ahhuḷha°. ²¹ K. sita°.

Atha nay 'ko nāma¹ tvaṇ' ti pucchanto :²

'Devatā nu'ei gandhabbo
ādu³ Sakko purindado,
ko vā tvaṇ kassa vā putto,
kathaṇ jānemu taṇ mayay' ti

āha.⁴ Ath'aesa⁵ māṇavo :

'Yañca kandasi yañca rodasi
pnttaṇ ālāhane sayay⁶ dāhitvā⁷
svāhaṇ kusalay karitvā kammaṇ
tidasānaṇ saṇḍayataṇ⁸ patto' ti.

ācikkhi.⁹ Brāhmaṇo āha :

'Appaṇ vā¹⁰ hahuy vā nādaṣṣaṇ¹¹
dānaṇ¹² dādantaesa eake agāre
uposathakammaṇ vā¹³ tādisaṇ.
Kena¹⁴ kammena gato'si devalokaṇ' ti.

Māṇavo āha :

'Ābādhiko'haṇ dukkhito bālāgilāno¹⁵
āturarūpo'mhi sake nivassane,
Buddhaṇ vigataṇaṇ vitiṇṇakāṇkhaṇ
addakkhiṇ¹⁶ eugataṇ anomapaññaṇ.'

'Svāhaṇ muditaṇaṇ¹⁷ paṇṇaṇaṇ aṇṇaṇ akariṇ¹⁸
Tathāgataṇaṇ,
tāhaṇ¹⁹ kusalay kammaṇ karitvā²⁰ tidasānaṇ,
saṇḍayataṇ⁸ patto' ti.

¹ C. C^a. nu.   ² K. a. gāthaṇ āha.   ³ C. C^a. āhu. B. adu.

⁴ C. C^a. om.   ⁵ K. naṇ.   ⁶ K. sayañ ca.

⁷ B. dāhitvā (v. Ch. ad verhum).   ⁸ K. °bya^a.

⁹ K. om.   ¹⁰ B. om.

¹¹ C^a. nāddasa. K. nādaseāmi. F. C. nādassāma. B. na
passāmi.   ¹² B. dānam to next line.

¹³ B. natthi.   ¹⁴ F. tādisakena.

¹⁵ B. gilāno simply.   ¹⁶ B. adakkhi. K. adakkhim.

¹⁷ K. B. pamudita^o.   ¹⁸ K. B. akari.

¹⁹ F. corr. tenāhaṇ? K. B. svāhaṇ one. K. sohaṇ.

²⁰ F. kusalakammaṇ. F. om.; corr. akatvā? B. kusa-
lay karitvāna kammaṇ—so C^a.

Tasmiṃ kathente¹ ysvā brāhmaṇassa sakalasarāram
pītiyā paripūri. So taṃ pītiṃ pavedento:²

‘Acchariyaṃ vata abbhantaṃ³ añjalikammassa⁴ ayam⁵
īdiso vipāko,
aham pi muditamano pasannacitto ajj’eva Buddhaya
saraṇaṃ vajāmīti’⁶

āha. Atha naṃ mānava:

‘Ajj’eva Buddhaya saraṇaṃ vajāhi⁷
dhammaṃ ca saṅghaṃ ca pasannacitto,
tath’eva sikkhāya padāni⁸ pañca
akhaṇḍaphullāni samādiyassu.

‘Pāṇātipātā viramassu khippaṃ,
loke adinnaṃ parivajjayassu,
amajjapo⁹ no¹⁰ ca mnsā bhaṇāhi,¹¹
sakena dārena ca bohi tuṭṭho’ ti

āha. So sādhu ti sampaticchitvā imā gāthā abhāsi:

‘Atthakāmo’si me, yakkha, hitakāmo’si, devate;
karomi tuyhaya vacaṇaṃ, tvaṃ si¹² ācariyo mama.

‘Upemi Bnddhaṃ saraṇam,¹³ dhammaṃ cāpi
anuttaraṃ,
saṅghaṃ ca naradsvassa, gacchāmi saraṇam aham.

‘Pāṇātipātā viramāmi khippaṃ,
loke adinnaṃ parivajjayāmi,
amajjapo no ca musā bhaṇāmi,
sakena dārena ca homi tuṭṭho’ ti.

¹ F. C. *repeat*.

² K. a. āha.

³ B. abbhūtaṃ. K. abhūtaṃ.

⁴ B. añjali°. C°. añjaliṃ.

⁵ K. hoti for ayaṃ.

⁶ K. one fr. F. gacchāmīti.

⁷ F. vajāmi.

⁸ C°. sikkhāni padāni. C. B. sikkhāpa°—so B.

⁹ C°. amajjapā.

¹⁰ F. B. mā.

¹¹ C. F. abhāṇāhi.

¹² F. K. tvaṃ asi.

¹³ C. sar° Bu°—so B.; C°, K.

Atha naṃ devaputto : 'brāhmaṇagehṣ te¹ bahuy dhanay atthi. Satthāraṃ npasaṅkamitvā dānaṃ dṣhi, dhammaṃ, suṇāhi, pañhaṃ pucchā' ti² vatvā, tatth'ev'antaradhāyi. Brāhmaṇo pi gṣhaṃ gantvā brāhmaṇiṃ āmantetvā, 'Bhadde ahaṃ samaṇaṃ Gotamaṃ nimantetvā pañhaṃ pucchissāmi, sakkāraṃ karohi' ti vatvā vihāraṃ gantvā Satthāraṃ n'eva abhivādetvā na paṭisanthāraṃ katvā ekamante³ thito, 'Bho Gotama adhivāsehi me ajjatanāya⁴ bhattaṃ saddhiṃ bhikkusaṅghenā' ti āha.⁵

Satthā adhivāssesi; so Satthu adhivāsanaṃ viditvā vegaṇāgantvā⁶ sakanivesanaṃ⁷ khādanīyaṃ bhojanīyaṃ paṭiyādāpesi. Satthā bhikkhusaṅghaparivuto tassa gṣhaṃ gantvā paññattāsane nisidi. Brāhmaṇo sakkaccaṃ parivisi. Mahājano⁸ sannipati micchādittḥikṣṇa kira Tathāgate⁹ nimantite dve janakāyā sannipatanti. Micchādittḥikā 'Ajja samaṇaṃ Gotamaṃ pañhapucchāya¹⁰ viṣṭhiyamānaṃ passissāmā' ti sannipatanti; sammādittḥikā 'Ajja Buddhavisayaṃ Buddhalīhaṃ passissāmā' ti sannipatanti. Atha¹¹ brāhmaṇo katabhattakiccaṃ Tathāgataṃ upasaṅkamitvā nīcāsane nisinnaṃ pañhaṃ pucchi : 'Bho Gotama tumbhākaṃ dānaṃ adatvā pūjaṃ skatvā dhammaṃ asutvā uposathavāsaṃ avasitvā kevalaṃ mano pasādamatten'¹²eva sagge nibbattā nāma hontiti.' 'Brāhmaṇa kasmā me pucchasi? nanu te puttṣṇa Maṭṭhakunḍalinā mayi manāṃ pasādetvā attano sagge nibbattabhāvo kathito' ti. 'Kadā bho Gotamā' ti. 'Nanu tvaṃ ajja susānaṃ gantvā kandanto¹³ avidūre bāhū paggayha kandantaṃ skaṃ māvaṃ disvā : 'Alaṅkato Maṭṭhakunḍali

¹ F. C. om. B. Brāhmaṇa te gehṣ. So K., with tava.

² C^a. B. pucchāhīti.

³ F., B., K. skamantaṃ.

⁴ C. svātanāya.

⁵ K. om.

⁶ F. vegaṇa gantvā.

⁷ B. a. paṇītaṃ. K. bahuy.

⁸ K. bahū^o.

⁹ C. C^a. Tathāgataṃ.

¹⁰ K. B. pañhaṃ pucchanaṃ, C^a. pañhaṃ.

¹¹ B. a. Kho.

¹² C^a. pasādana^o.

¹³ K. a. āhalaṇassa.

mālabbhāri¹ baricandanussado' ti dvīhi janeli kathita-kathay pakāseato sabhay Maṭṭhakunḍalivatthuy kathesi.

Ten' ev' etay Baddhabhāsitaṃ nāma jātaṃ² katbetvā³ pana 'na kho brāhmaṇa⁴ ekasataṃ na dve⁵—atha kho mayi manañ pasādetvā⁶ sagge nibbattānaṃ⁷ gaṇanā nāma⁸ nāttbīti' āha.⁹ Mahājano na¹⁰ nibbematiko hoti.¹¹ Ath' assa anibbematikabhāvaṃ¹² viditvā Satthā 'Maṭṭhakunḍalidevaputto vimānen' eva eaddhiy āgacchatū' ti adhiṭṭhāsi. So tigāvutappamānen' eva¹³ dibbhāharaṇapaṭiṃmaṇḍitena attabhāvenāgantvā vimānā¹⁴ oruṃha Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ aṭṭhāsi. Atha naṃ Satthā: 'Tvaṃ¹⁵ imaṃ sampattiṃ kiṃ kammaṃ katvā paṭilabbhīti' pucchāto:

'Abhikkantena vaṇṇena yā¹⁶ tvaṃ tiṭṭhaei devate, obhāsenti¹⁷ disā sabbā osadhi viya tārakā, pucchāmi taṃ deva¹⁸ mahānubhāva,¹⁹ manussabhūto²⁰ kimakāsi pñāṇaṃ' ti²¹.

gātham āha. Devapatto ayaṃ me²² bhante sampatti²³ tumhesu manañ pasādetvā laddhā' ti. 'Mayi manañ pasādetvā laddhā te' ti.²⁴ 'Āma bhante' ti.

Mahājano devaputtaṃ oloketvā 'acchariyaṃ²⁵ vata bho Buddhagaṇa,²⁶ Adinnapubbakabrāhmaṇassa putto nāma²⁷

¹ C^a. mālabbhāri. C. mālabbhāri. B. mālabbhāri. K. °i.

² S., B., K. a. taṃ.

³ C^a. a. ca. B. ca pana kho bho.

⁴ B. a. na.

⁵ C., C^a, B., K. a. satay.

⁶ B. pasāditvā.

⁷ K. a. sattānaṃ.

⁸ C. C^a. om.

⁹ B. a. atha.

¹⁰ K. B. om. na.

¹¹ C^a. ceva ti ahosi. K. ahosi.

¹² K. B. nibbema^o.

¹³ K. om.

¹⁴ B. vimānato; corr. °nāvaruṃha.

¹⁵ C. om.

¹⁶ K. B. yo.

¹⁷ B. obhāsanti.

¹⁸ F. devī.

¹⁹ F. °bhāve.

²⁰ F. C^a. °bhūtā.

²¹ K. a. imaṃ.

²² F., C., C^a. om.

²³ F. om. C^a. °ttiṃ.

²⁴ K. om.

²⁵ C. C^a. acchariyaṃ.

²⁶ C. C^a. °gaṇaṃ.

²⁷ F., B., K. nāma putto. C. C^a. om. nāma.

aññaṃ kiñci puññaṃ akatvā Satthari manañ pasādetvā evarūpaṃ sampattiṃ paṭilabhi' tutthaṃ pavedesi. Atha nesam 'kusalākusalakammakarape mano pnbbaṅgamo mano seṭṭho, pasannena hi manena katakammaṃ devalokaṃ manussalokaṃ¹ gacchantaṃ puggalaṃ chāyā va na vija-hatīti' idam vatthun kathetvā annsandhiṃ ghaṭetvā patitṭhāpitamattikaṃ sāsanaṃ rājamnddāya lañchanto viya dhammarājā imaṃ gātham āha :

2. 'Manopubbaṅgamā dhammā manoseṭṭhā mano-mayā ;

manasā ce pasannena bhāsati vā karoti vā,

tato naṃ sukham anveti chāyā va anapāyinitī.'²

Tattha kiñcāpi 'mano' ti avissesena sabbampi catu-bhūmakacittaṃ³ vuccati; imasmiṃ pana pade niyamiya-mānaṃ vavatthāpiyamānaṃ paricchiṭṭhiyamānaṃ atṭhavid-haṃ kāmāvacarakusalacittaṃ labbhati. Vatthuvaseṇa pana⁴ hariyamānaṃ tato pi somanassasahagataṃ nāpa-sampaynttaccittam⁵ eva labbhati. 'Pubbaṅgamā' ti tena paṭhamagāminā hutvā samannāgatā. 'Dhammā' ti vedanādayo tayo⁶ khandhā. Etesaṃ⁷ hi uppādapacca-yatṭhena somanassasampayuttamano pubbaṅgamo etesaṃ ti⁸ manopubbaṅgamā nāma. Yathā hi bahusā ekato⁹ mahābhikkhusaṅghassa cīvaradānādini vā ulārapūjādham-masavaṇadīpamālākaraṇādini¹⁰ vā puññāni karontesā 'ko etesaṃ pubbaṅgamo' ti vutte, yo tesā paccayo hoti, yaṃ nissāya te tāni puññāni karonti, so tisso vā phusso vā¹¹ tesā 'pubbaṅgamo' ti vuccati, evaṃ¹² sampadam idaṃ veditabbaṃ. Iti nppādappaccayatṭhena mano pnbbaṅgamo

¹ F. corr. °lokā. K. manussadvilokaṃ.

² K. B. annpāyinitī.

³ C., B., K. catubbūmika°.

⁴ C°. B. panāh°.

⁵ K. °ttaṃ.

⁶ B. va.

⁷ K. B. ete.

⁸ C°. etena for etesaṃ ti.

⁹ B. K. hutvā.

¹⁰ B. °ssavaṇādini vā mālāgandhasakkākarapaṇādini.

¹¹ C°. om. phusso vā.

¹² K. eva.

etesaṃ ti manopubbaṅgamā;¹ na hi te mane anuppajjante uppajjitun sakkonti, mano pana ekaccesu cetasikesu anuppajjanteesu pi uppajjati yeva.² Adhipativaeena³ mano settho etesaṃ ti manoeetthā.⁴ Yathā hi gaṇādināṃ⁵ adhipati puriso 'gaṇasettho,' 'eenisettho' ti vuccati,⁶ tathā tesam pi mano ti,⁷ manoeetthā. Yathā pana evaṇṇādīhi nipphannāni⁸ tāni tāni bhaṇḍāni evaṇṇamayādīni nāma honti, tathā ete⁹ pi manato nipphanattā manomayā nāma. 'Paeannena' ti anabhijjhādihi guṇehi paeannena.¹⁰ 'Bhāeati vā karoti vā' ti evarūpena mauena bhāsanto catubbidheṃ¹¹ vacīeucaritam eva bhāsati;¹² karonto tividhaṃ kāyasucaritam eva karoti,¹³ abhāsanto akaronto tāhi¹⁴ anabhijjhādīhi paeannamānaeatāya tividhaṃ manosucaritaṃ pūreti,¹⁵ evam assa desakusalakammāpathā pāripūriṃ gacchanti.¹⁶ 'Tato naṃ eukham anvetīti' tato tividhaeucaritato taṃ puggalaṃ eukham anveti. Idha tehhūmakam pi kuealaṃ adhippetāṃ, tasmā tehhūmakasucaritānnhāvena¹⁷ eugatihhave nihbattaṃ puggalaṃ¹⁸ duggatiyaṃ vā eukhānubhavanatthāne thitaṃ kāyavatthukam pi itaravatthukam pi¹⁹ avatthukam²⁰ pīti kāyikacetasikaṃ vipākāeukhaṃ anugacchati, 'na vijahatīti' attho veditabbo. Yathā kiyaṃ? 'Chāyā va anapāyini'²⁰ ti. Yathā hi chāyā nāma earīrapaṭibaddhā sarīre gacchante gacchati, tiṭṭhante tiṭ-

¹ C. C^a. °pubbaṅgamo. K. a. nāme.

² B. K. a. evaṇ.

³ B. a. pana.

⁴ C. etesaṃ ti mano settho mano eettho.

⁵ C. C^a. gaṇanādināṃ.

⁶ C^a. vuccatīti.

⁷ C., C^a, K. om. m^o. ti. B. va eetthā for ti mano-setthā.

⁸ C. C^a. nippanāni. B. nipphādītāni bhaṇḍāni.

⁹ C. C^a. yathā etesaṃ for t^o. e^o.

¹⁰ B. K. a. manasā.

¹¹ K. °vidhaṃ.

¹² K. a. vā.

¹³ K. B. tāya. S. tehi.

¹⁴ K. purenti.

¹⁵ C^a. °ati.

¹⁶ F. K. °ika^o.

¹⁷ C., C^a, B., K. om.

¹⁸ C^a. om. it^o pi

¹⁹ K. om. pi av^o.

²⁰ K. B. anu^o.

thati, nisidante nisidati, na sakkā¹ saphena vā pharusena vā 'nivattāhīti'² vatvā vā pothetvā vā nivattāpetuṇ, kasmā? sarīrapaṭibaddhattā, evam evaṇ³ imesaṇ dasannaṇṇ kusalakammappaṭhānaṇ⁴ āciṇṇasamāciṇṇamūlakaṇ⁵ kāmāvacarādibhedāṇ kāyikacetasikasukhaṇ⁶ gatagataṭṭhāne⁷ anapāyini chāyā viya hutvā na vijabatīti.

Gāthāpariyosāne caturāsītiyā pānasahassānaṇ dhammābhisamayo ahosi. Maṭṭhakunḍalidevaṇputto sotāpattiphale patitṭhahi. Tathā Adinnaṇpubbako⁸ brāhmaṇo, so⁹ tāva mahantaṇ vibhavaṇ Buddhasāsane vippakiriti.

Maṭṭhakunḍalivattu¹⁰ dutiyaṇ.

3. THULLATISSATTHERA-VATTHU

'Akkocchi maṇ' ti, imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā Jetavane viharanto Tissatheraṇ ārabba kathesi.

So kirāyasmā bhagavato pitucchāputto, maballakakāle pabbajito, buddhānaṇ¹¹ uppannalābhasakkāraṇ paribhuñjanto tbullasariro¹² ākoṭitapaccākoṭitehi¹³ cīvarehi¹⁴ yebhūyena vihāramajjhe upaṭṭhānasālāyaṇ nisidati.

Tathāgataṇ¹⁵ dassanāya¹⁶ āgatā āgantukā bhikkhū¹⁷ 'eko¹⁸ mahāthero bhavissatīti' saññāya tassa santikaṇ gantvā vattaṇ āpucchanti, pādasambāhanādini āpucchanti. So tuṇhī hoti.¹⁹ Atha naṇ eko daharabhikkhū 'kativassā tumhe' ti pucchitvā, 'vassaṇ²⁰ natthi, mahallakakāle pabbajitā mayaṇ' ti vutte, 'āvuso dubbhinā

¹ B. sakkoti.

² K. nivatte°.

³ K. B. eva.

⁴ C^a. kusalanāṇ ka.

⁵ K. B. kusalamūlakaṇ.

⁶ C. B. °cetasikaṇ sukhaṇ.

⁷ F. om.

⁸ K. °aka°.

⁹ C. C^a. om.

¹⁰ F., C., C^a. °m. K. Adinnaṇpubbakabrāhmaṇavattaruṇ.

¹¹ K. Buddhasāsane.

¹² K. B. thūla.

¹³ K. a. ahosi.

¹⁴ K. om. B. nivāsetvā.

¹⁵ K. °tassa.

¹⁶ C., C^a, B. dassanattāya.

¹⁷ B. a. tam disvā.

¹⁸ K. eso.

¹⁹ K. B. ahosi.

²⁰ C. C^a. vassānaṇ.

mahallaka attano pamāṇaṃ na jānāsi; ettake mahāthere disvā sāmīcimattam¹ pi² na karosi, vatte āpucchīyamāno tuṇhī hosi³ kukkuccamattam pi te natthīti' accharaṃ pahari. So khattiyamānaṃ janetvā: 'tumbo kassa santikaṃ āgatā' ti pucchitvā, 'Satthusantikaṃ' ti vutte, maṃ pana 'ko eso' ti sallakkhetha, mūlam eva vo chindissāmīti' vatvā rudanto⁴ dṇkkhī dummano Satthusantikaṃ agamāsi.⁵ Atha naṃ Satthā: 'kin nu kho⁶ tvaṃ Tissa dṇkkhī dummano assumukho radamāno⁷ āgato 'sīti'⁸ pucchi. Te pi bhikkhū: 'esa gantvā kiñci āloṇaṃ⁹ kareyyā' ti,¹⁰ ten' eva saddhiṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdiṃsu. So Satthārā pucchito 'ime maṃ bhante bhikkhū akkosantīti' āha. 'Kahaṃ pana tvaṃ nisinno 'sīti'.¹¹ 'Vihāramajjhe upatthānasālāyaṃ bhante' ti. 'Ime te bhikkhū āgacchanto¹² diṭṭhā' ti. 'Āma¹³ diṭṭhā bhante'¹⁴ ti. 'Uṭṭhāya¹⁵ te paccugamanāṃ kataṃ' ti. 'Na kataṃ bhante' ti.¹⁶ 'Parikhāragahaṇaṃ¹⁷ āpucchitaṃ' ti. 'Nāpucchitaṃ bhante' ti. 'Vattaṃ vā pāṇīyaṃ¹⁸ vā āpucchitaṃ' ti. 'Nāpucchitaṃ bhante' ti. 'Āsanaṃ¹⁹ abhiharitvā²⁰ pādasambāhanaṃ kataṃ' ti. 'Na kataṃ bhante' ti. 'Tissa mahalakabbhikkhūnaṃ sabbam etaṃ vattaṃ kātappaṃ; etaṃ akarontena hi²¹ vihāramajjhe nisīdituṃ na vaṭṭati, taṃ eva²² doso, ete bhikkhū khamāpehīti.' 'Ete²³ naṃ bhante

¹ B. sāmīcikammamattaṃ.

² C. C^a. om.

³ K. B. ahosi.

⁴ K. rodanto.

⁵ K. aggamāsi (*a very freq. spelling*).

⁶ C., C^a, B. om.

⁷ K. B. roda^o.

⁸ C. C^a. āgato ti.

⁹ C^a. ālūla. C. ālūlaṃ. K. ālulikaṃ.

¹⁰ K. a. cintetvā.

¹¹ C^a. 'nno ti.

¹² K. 'ntā.

¹³ C^a. B. om. B. Kiṃ.

¹⁴ K. a. me diṭṭhā.

¹⁵ C^a. upatth^o.

¹⁶ K. a. tesāṃ.

¹⁷ K. a. te. B. -gg-.

¹⁸ K. om.

¹⁹ K. a. tesāṃ.

²⁰ B. nīharitvā abhivāditvā. K. abhisayha^o.

²¹ K. hi aka^o. B. om. hi.

²² K. esa.

²³ K. C^a. a. va.

akkosiṇṇ, nāhaṇ ete khamāpemiṭi.¹ 'Tissa mā evaṇ kari, tav' eva² doso khamāpehi te'³ ti.⁴ 'Na khamāpemi⁵ bhante' ti. Atha Satthā 'dubbaco esa bhante' ti tehi⁶ bhikkhūhi vutte, 'na bhikkhave idān' eva⁷ pubbe p' esa⁸ dubbaco yevā⁹ ti vatvā, 'idāni tāv' assa bhante dubbaco bhāvo amhehi āuto, atīte¹⁰ kiṇ akāsiṭi' vutte, 'tena hi bhikkhave supāthā' ti vatvā atītaṇ āhari.

'Atīte Bārāṇasīyaṇ Bārāṇasīraje¹¹ rajjaṇ kārente¹² Devalo¹³ nāma tāpaso attāmaṣe Himavante vasitvā loṇambilasevanatthāya cattāro māse nagaraṇ upanissāya vasitukāmo Himavantato āgantvā nagaradvāre dārake disvā pucchī: 'imaṇ nagaraṇ sampattapabbajitā¹⁴ kattha vasantīti.' 'Kumbhakārasālāyaṇ bhante' ti.¹⁵ Kumbhakārasālāṇ¹⁶ gantvā¹⁷ dvāre thatvā, 'Sace te Bhaggava¹⁸ agaru, vaseyyāma ekarattīṇ sālāyā'¹⁹ ti āha. Kumbhakāro 'mayhaṇ²⁰ rattiyaṇ sālāyā²¹ kiccaṇ natthi mahatī²² sālā²³ yathāphāsukaṇ²⁴ vasatha bhante' ti sālāṇ nīyādesi.²⁵ Tasmiṇ pavisitvā nisinne aparo pi Nārado nāma tāpaso Himavantato āgantvā kumbhakāraṇ ekarattivāsaṇ yāci.

Kumbhakāro²⁶ 'paṭhamamāgato²⁷ iminā saddhiṇ ekato vasitukāmo bhavēyya²⁸ vā no vā attānaṇ parimoes-

¹ K. B. °ssāmiti.² C. tam eva. K. tav evaṇ.³ B. ne.⁴ K. °hiti. C°. hīti tehi.⁵ K. B. khamāmi. C°. °pemiṭi.⁶ K., B., C°. om.⁷ B. a. dubbaco esa.⁸ K. vesa. B. pi esa. C°. pi sa.⁹ K. evā.¹⁰ B. a. esa.¹¹ K. B. °siraññe.¹² K. a. attha kbo. B. karonte.¹³ K. Devilo. B. Devilo.¹⁴ C°. samaṇapabbajitā.¹⁵ K. a. so tattha. B. a. tāpaso.¹⁶ C. C°. °sālāyaṇ.¹⁷ K. a. tāpaso.¹⁸ K. om.¹⁹ K. B. °yan.²⁰ K. ambeau.²¹ B. vattiṇ sālāyaṇ. K. rattisālāyaṇ.²² K. °tiyā.²³ K. sālāyaṇ.²⁴ C°. B. yathāsukhaṇ.²⁵ K., B., C°. niyyā°.²⁶ K. a. pi.²⁷ C. K. paṭhamā°.²⁸ K. vaseyya.

sāmiti¹ cintetvā 'sace bhante paṭhamam upagato² rocessati,³ tassa ruciya vasatbā' ti āha. So taṃ upasaṇkamitvā, 'eace te⁴ ācariya agaru, mayam p'ettha⁵ ekarattiy vaseyyamā' ti. 'Mahatī⁶ sālā⁷ pavisitvā ekamante vasā' ti⁸ vutte, pavisitvā puretaray⁹ pavitṭhassāparabhāge¹⁰ nisīdi. Ubho pi sārāṇiyay¹¹ kathaṃ kathetvā nipajjinsu.¹² Sayanakāle Nārado Devalassa nipajjanatṭhānaṃ ca dvāraṇ ca sallakkhetvā nipajji. So pana Devalo¹³ nipajjamāno¹⁴ attano¹⁵ nieinnaṭṭhāne¹⁶ anipajjitvā dvāramajjhe tiriyaṃ nipajji. Nārado rattiy nikkamanto¹⁷ tassa jaṭaṇ akkami. 'Ko maṃ¹⁸ akkamīti' ca¹⁹ vutte,²⁰ 'ācariya ahaṃ' ti āha. 'Kuṭajaṭila arśnāto āgantvā mama jaṭasu²¹ akkamasiti.' 'Ācariya tumhākaṃ idha nipannabhāvaṃ²² na jānāmi, khamatha me' ti vatvā, tassa kandantass' eva bahi nikkhami. Itaro, 'ayaṃ pavisanto pi maṃ akkameyyā' ti parivattetvā pādatṭhāne sisay katvā nipajji. Nārado pi pavieanto: 'paṭhamam pāhaṃ ācariye aparajjhīyaṃ, idāni'ssa pādapa-seena pavisissāmiti' cintetvā āgacchanto gīvāya²³ akkami, 'ko eso' ti ca²⁴ vutte, 'ahaṃ ācariyā' ti vatvā, 'kuṭajaṭila pathamaṃ²⁵ jaṭasu akkamitvā idāni gīvāya²⁶ akkamasi abhisapissāmi taṃ' ti vutte, 'ācariya mayhaṃ doso utthi, ahaṃ tumhākaṃ evaṃ²⁷ nipannabhāvaṃ²⁸ na jānāmi, "paṭhamam pi ācariya aparajjhīyaṃ, idāni pāda-

¹ B. paṭi°.² K. pathamāgato. C°. npāgato.³ C°. rocessāti.⁴ B. vo.⁵ K. mayam ettha. B. 'cettha.⁶ K. mahatīyā.⁷ K. eālāyaṃ.⁸ K. vassasi. B. vasāhīti.⁹ K. pure.¹⁰ K. pavisatṭhassa a°.¹¹ C., C°, B. sārāṇiyakathaṃ.¹² C. K. om. So B. C°.¹³ C. C°. om.¹⁴ K. nipajji°.¹⁵ C. °nā.¹⁶ B. nippajjana°.¹⁷ K. nikkhanto. C°. nikkhamāno.¹⁸ C. C°. om.¹⁹ K. om.²⁰ K. a. Nārado.²¹ K. jaṭaṇ.²² K. sayana°.²³ K. gīvāyaṃ.²⁴ C. K. om.²⁵ K. a. me.²⁶ K. eva.²⁷ K. nippajjana.²⁸ C. C°. me aparādhāya. K. me aparādaṃ atthi.

passena pavissāmiti"¹ pavitṭho' mhi, khamatha mo' ti āha. 'Kuṭajaṭila abhisapissāmi taṃ' ti. 'Mā evaṃ karittha² ācariyā' ti. So tassa vacanaṃ anādiyitvā:³

'Sahasearaṇaṃ satatejo suriyo tamavinodano
pāto dayante⁴ suriye muddhā te phalatu sat-
tadhā' ti.

Taṃ abhisapi yeva. Nārado 'ācariya "mayhaṃ doso natthi"⁵ mama vadantassa' ova tumhe abhisapissatha,⁶ yasea doṇo atthi tassa⁷ phalatu mā niddosassa' ti vatvā āha:⁸

'Sahassaraṇaṃ satatejo suriyo tamavinodano
pāto dayante⁴ enriyo muddhā te phalatu sat-
tadhā' ti

abhisapi.⁹ So pana mahānubhāvo atīte cattālīsa anāgate cattālīeāti asītikappe anussarati, tasmā 'kassa nu kho upari sāpo patissatti' npadhārento, 'ācariyassā' ti űatvā, tasmīṃ annkampayaṃ paṭicca iddhibalena aruṇugamanayaṃ nivāresi. Nāgarā aruṇe anuggacchante rājadvāraṃ gantvā: 'Deva tayaṃ rājayaṃ karente¹⁰ aruṇo na utthahati,¹¹ aruṇaṃ no¹² utthāpehiti' kandiṃsu. Rājā attano kāyakammādinī olokeno kiñci aynttaṃ adisvā, 'kin nu kho kāranyaṃ' ti cintetvā, 'pabbajitānaṃ vivādena bhavitabbaṃ' ti parisāṅkamāno 'kacci imasmiṃ nagare pabbajitā atthi' pucchi. 'Hiyyo¹³ sāyaṃ kumbhakārasālāya¹⁴ āgatā atthi¹⁵ devā' ti vutte,¹⁶ taṃ khaṇaṇṇeva¹⁷

¹ K. pavissā°.

² K. akarittha.

³ K. a. sapathayaṃ akosi.

⁴ C. pāto va uda°. K. B. pāto nda°. C°. pāto viya ud°—*infra* pāto ud°.

⁵ K. natthi.

⁶ C. C°. abhisapittha. K. °ppitha. B. abhisapatha.

⁷ K. B. a. muddhā.

⁸ B. om.

⁹ K. abhisappito.

¹⁰ B. karonte.

¹¹ C. ntthahati.

¹² K. om.

¹³ C°. hiyo.

¹⁴ K. °sālaṇ. B. °āyaṇ.

¹⁵ K. om. ¹⁶ C., C°, B. om.

¹⁷ C. C°. khaṇaṇṇeva.

rājā ukkāhi dhāriyamānāhi tattha gantvā Nāradaṃ vanditvā ekamantaṃ nisinno āha :

‘Kammantā nappavattanti Jambudīpassa, Nārada.

Kena loko tamobhūto? Tam me akkhāhi puc-chito’ ti.

Nārado sabbaṃ taṃ¹ pavattiy ācikkhi² ‘iminā kāra-
ṇāhaṃ³ iminā abhisapito. Athāhaṃ mayhaṃ doso
natthi, yassa doso atthi tass’ eva upari sāpo patatū’ ti
vatvā abhisapiṃ. Abhisapitvā ca pana ‘kassa nu kho
upari sāpo patissatīti’⁴ upadhārento suriyuggamanavelā-
yaṃ⁵ ācariyassa muddhā sattadhā phalissatīti⁶ disvā,
etasmiṃ anukampaṃ paṭicca aruṇassa⁷ uggantuy⁸ na
demīti. ‘Kathaṃ pan’ assa bhante antarāyo na bhaveyyā’
ti. ‘Sace maṃ⁹ khamāpeyya, na bhaveyyā’ ti. ‘Tena
hi khamāpehīti.’¹⁰ ‘Eso mahārāja¹¹ maṃ¹² jaṭasu ca
gīvāyaṃ¹³ ca akkamī, nāhaṃ etaṃ kuṭajaṭilaṃ khamā-
pemīti.’ ‘Khamāpehi¹⁴ bhante, mā evaṃ akarīti.’¹⁵ ‘Na
mahārāja¹⁶ khamāpemīti.’ ‘Muddhā te sattadhā phalis-
satīti’¹⁷ vutte pi na khamāpesi¹⁸ yeva. Atha naṃ rājā :
‘na tvaṃ attano ruciya khamāpessasīti,’ hatthapādakucchi-
gīvāsu naṃ¹⁹ gūhāpetvā Nāradaṃ pādamūle onamāpesi.
Nārado : ‘utthehi, ācariya,²⁰ khamāmi te’ ti²¹ vatvā,
‘mahārāja nāyaṃ yatbāmanena khamāpeti; nagarassa²²

¹ C., K., C^a. om.

² C., K., C^a, B. ācikkhibvā.

³ B. kāraṇena ahaṃ.

⁴ C. C^a. uparipatisatīti.

⁵ K. B. °velāya.

⁶ C. C^a. phālī°.

⁷ C^a. aruṇaṃ.

⁸ B. uggacchantay.

⁹ K. a. so.

¹⁰ B. a. vutte.

¹¹ C., B., C^a. om.

¹² K. om.

¹³ B. gīvāya.

¹⁴ K. om.; mā bhante e° ka°.

¹⁵ C. kari. C^a. B. karīti.

¹⁶ C. C^a. om. K. ma° na.

¹⁷ C. C^a. phālī° (al.).

¹⁸ K. °peti.

¹⁹ C., K., B., C^a. om.

²⁰ C. utthāh’ācariya. C^a. utthah’ā°. B. utthoh’ācariya.

²¹ C^a. khamāpeti vā°.

²² C. C^a. om. K. nagarassavi°.

avidūro sko saro atthi, tatra naṃ sīse mattikāpiṇḍaṃ katvā galappamāṇe ndake ṭhapāpshīti.¹ Rājā tathā kārssi.² Nārado Devalaṃ āmantetvā: 'ācariya mayā iddhiyā vissatṭhāyā suriyasantāpo nṭṭhahante³ udake nimujjitvā aññena thēṇena uttaritvā gaccheyāsīti' āha.⁴ Tassa suriyarasmīhi⁵ samphutṭhamatte⁶ va mattikāpiṇḍā sattadhā phalī, so nimujjitvā aññenā thēṇena palāyīti.⁷

Satthā imay dhammadesanaṃ āharitvā, 'tadā bhikkhava rājā Ānando ahosi, Devalo Tisso, Nārado aham eva;⁸ evaṃ tadā p'esa dubbaco yevā⁹ ti vatvā, Tissattheraṃ āmantetvā: 'Tissa bhikkhuno hi¹⁰ "asukenābayaṃ akkuṭṭho¹¹ asukena pahato asukena jito asuko¹² kho me bhaṇḍaṃ ahāsīti"¹³ cintentassa veraṃ nāma na vupassammati,¹⁴ evaṃ pana anupanayhantass' eva¹⁵ upasammatīti' vatvā imā gāthā abhāsi:¹⁶

3. 'Akkocchi may avadhi may ajini māy ahāsi me,
ye¹⁷ taṃ upanayhanti¹⁸ veraṃ tesāṃ na sammati.

4. 'Akkocchi may avadhi may ajini may ahāsi me,
ye¹⁹ taṃ na upanayhanti veraṃ tesūpasammatīti.'

Tattha 'akkocchīti'²⁰ akkosi; 'avadhīti' pahari;

¹ K. B. a. āha.

² K. akāsi.

³ K. a. tvaṃ.

⁴ K. a. tasmiṃ khāṇe.

⁵ K. °raṃsihi. B. raṃsihi.

⁶ K. samutṭhamatto. C^a. samutṭhamatto.

⁷ C^a. om. ti. K. palāyittha.

⁸ K. evā ti. So B. C^a. had this, but corr.

⁹ K. svā.

¹⁰ B. bhikkhū hi nāma. K. om.

¹¹ K. kuṭṭho. B. kuddho.

¹² C. C^a. asukena. K. om. kho.

¹³ K. avahā°.

¹⁴ C. upa°. B. vūpa°.

¹⁵ C^a. pana up°. C. na upa°. K. °ntassa ca.

¹⁶ K. imay gātham āha.

¹⁷ K. B. a. ca.

¹⁸ F. upanayihanti.

¹⁹ K. B. ye ca taṃ nūpa°. C^a. jesaṃ for ye taṃ. C^a. vup°.

²⁰ K. akkocchi man ti.

lādini pāpuniṇṣu. Dhammadesanā mahājanassa sātthikā¹ ahosi, duhbaco pi suhbaco jāto ti.²

Thullatissattheravatthu tatiyaṇ.³

4. KĀLIYAKKHINĪ-VATTHU

'Na hi veronā' ti⁴ imaṇṇaṃ dhammadesanaṃ Satthū Jetavane viharanto aññataraya vañjhittbiya ārabha katthesi.

Eko kira kuṭumbikaputte pitari kālakata⁵ khetto ca ghare ca sahhakammāni attanā va karonto mātaraya paṭijaggati.⁶ Atha' assa mātā: 'kumārikaṃ to tāta ānessamīti' āha. 'Amma mā evaṃ vadetha ahaṃ yāvajīvaṃ tumhe paṭijaggissāmīti.' 'Tāta khetto va⁷ ghare va⁷ kiccaṃ tvam eva⁸ karosi, tena mayhaṃ cittasankhaṇa nāma⁹ na hoti, ānessāmīti.¹⁰ So pñnapunnaṃ paṭikkhipitvā¹¹ tuṇhī ahosi. Sā ekaṃ kulaya¹² gantukāmā¹³ gehā nikkhami. Atha naṃ putto 'katarakulaya¹⁴ gacchathā' ti pñcchitvā,—'asukaya¹⁵ nāmā' ti vutte, tattha gamaṇaya paṭisedhetvā¹⁶ attano abhirñcitaya kulaya ācikkhi. Sā tattha gantvā kumārikaṃ vāretvā¹⁷ divasaṃ ṭhāpetvā¹⁸ taṃ itarassa¹⁹ gharo²⁰ akāsi. Sā vañjhā ahosi.

Atha naṃ mātā: 'pñtta tvaṃ attano ruciya kumārikaṃ ānāpesi, sā dāni²¹ vañjhā jātā aputtakaṃ ca nāma²² kulaya

¹ K. jātā.

² K. hoti.

³ C. C^a. Thūla^o vatthuya. K. Tissa^o tthuya ta^o. B. om. Thulla^o.

⁴ C^a. a. verāṇiṭi.

⁵ B. kālaṅkate (*general spelling*).

⁶ C., K., B., C^a. paṭijaggi.

⁷ K. B. ca.

⁸ K. om.

⁹ K. B. om.

¹⁰ K. °mi te ti.

¹¹ B. °etvā.

¹² B. kulakumārikaṃ ānetṇaṃ.

¹³ C. C^a. gantuya.

¹⁴ K. B. kataraya.

¹⁵ B. asukakulaya.

¹⁶ C. paṭisedhetvā.

¹⁷ B. dhāretvā (*in brackets*).

¹⁸ C^a. ṭhap^o. K. va vaṭṭhapetvā.

¹⁹ K., C^a, B. tassa.

²⁰ B. vasaya.

²¹ B. idāni. C^a. om.

²² K. a. sāpateyya.

vinassati, pavenī na ghaṭiyati,¹ tena² aññān te kumārīkaṇ
 ānessamīti,³ tena 'alam amma' ti⁴ vuccamānā pi
 punappunāṇaṇ kathesi. Vañjhitti taṇaṇ kathāṇaṇ sntvā 'pnttā
 nāma mātāpitunnāṇaṇ vacanāṇaṇ⁵ atikkamituṇaṇ na sakkonti;⁶
 idāni⁷ aññāṇaṇ vijāyiniṇaṇ itthiṇaṇ⁸ ānetvā maṇaṇ dāsibhogena
 paribhuñjissanti,⁹ yannūnāhaṇaṇ sayāṇaṇ ev'ekaṇ¹⁰ kumārīkaṇ
 āneyyaṇaṇ¹¹ ti cintetvā, ekaṇaṇ kulāṇaṇ gantvā tass' atthāya
 kumārīkaṇaṇ vāretvā,¹² 'kiṇaṇ nāma' etaṇaṇ amma vadesīti'
 tehi paṭikkhittā¹³ 'ahaṇaṇ vañjhā, apnttakaṇaṇ¹⁴ kulāṇaṇ¹⁵
 nassati, tumhākaṇaṇ¹⁶ dhītā puttāṇaṇ¹⁷ paṭilabbhitvā¹⁸ kuṭum-
 hassa sāmīnī bhavissati, detha naṇaṇ¹⁹ mayhaṇaṇ sāmikassā'
 ti yācivā, sampatīcchāpetvā²⁰ ānetvā sāmikassa ghare
 akāsi. Ath' assā²¹ etad ahoṣi: 'sac' āyaṇaṇaṇ putta vā
 dhītaṇaṇ vā labhissati, ayam eva kuṭumhassa sāmīnī²²
 bhavissati; yathā dāraṇaṇaṇ na labhissati²³ tath' eva naṇaṇ
 kāretuṇaṇ²⁴ vaṭṭatīti.' Atha naṇaṇ āha:²⁵ 'yadā te kuc-
 chiyaṇaṇ gabbho patitthāti,²⁶ atha²⁷ me āroceyyāsīti.' Sā²⁸
 'sādhū' ti sampatīcchitvā²⁹ gabbhe patitthite tassārocesi.
 Tassā³⁰ pana sāy' eva³¹ niccaṇaṇaṇ yāguhhattaṇaṇ deti; ath'

¹ C^a. ghaṭī°.² K., C^a., B. om.³ C. anemīti. C^a. B. ānemīti.⁴ K. a. sū.⁵ K. om. paṭikkamatūṇaṇ.⁶ C^a. asakk°.⁷ K. om.⁸ C. om.⁹ C. B. om. pari. K. °ssati.¹⁰ K. etaṇaṇ.¹¹ B. ānemīti.¹² B. dhāretvā (in brackets).¹³ C. paṭikkhittāṇaṇ. K. paṭikkhipitvā.¹⁴ C. apnttāṇaṇ.¹⁵ B. nāma. K. corr. a. vi°.¹⁶ B. pana.¹⁷ K. puttadhītā.¹⁸ B. vādhīhharāṇaṇ vā labhitvā.¹⁹ K. taṇaṇ.²⁰ C^a. sampatīcchitvā.²¹ K. a. puna.²² B. sāmikā.²³ C., B., C^a. labhati.²⁴ K. B. kātuṇaṇ.²⁵ K. a. hhadde. B. amma.²⁶ C. C^a. patitthāsi. K. B. °tthāti.²⁷ K. tadā.²⁸ C^a. om.²⁹ C. patisutvā. K. B. patisunītvā. C^a. paṭi°.³⁰ K. a. tato sā. B. itarissā.³¹ K. sayam eva. B. sā sayam eva.

assā āhāren' eva saddhiṃ gabbhapātanabhesajjaṃ adāsi;¹
gabbho pati.²

Dutiyam pi gabbhe patitṭhite tassā³ ārocesi. Itarā duti-
yam pi tath' eva pātēsi. Atha naṃ paṭivissakitthiyo⁴ puc-
chiṃsu: 'kacci te sapatti antarāyaṃ karotīti.' Sā tam
attham ārocesi.⁵ 'Andhabāle⁶ kasmā evam akāsi, ayaṃ
tava issariyabhayaṇa gabbhapātanayaṃ⁷ yojetvā deti,'⁸ tena
te gabbho patati. Māssu puna⁹ evam akatthā¹⁰ ti
vuttā, tatiyavāre¹¹ na kathesi. Ath' assā itarā¹² udaraṃ
disvū:¹³ 'kasmā mayhaṃ gabbhassa patitṭhitabhāvaṃ¹⁴
na kathesi'ti' vatvā, 'tvayaṃ may ānetvā dve vāre¹⁵ gabbhaṃ
pātesi, kimatthaṃ tumhaṃ¹⁶ kathemi'ti' vutte, 'natṭhā
dāni' mhi'ti' cintevā, tassā¹⁷ pamādaṃ oloketi¹⁸ parināte¹⁹
gabbhe okāsaṃ labhitvā bhesajjaṃ yojetvā adāsi. Gabbho
paripatattā²⁰ patitvā asakkonto²¹ tiriyaṃ nipajji;²² kharā-
vedanā²³ uppajji, jīvitasaṃsayāṃ²⁴ pāpuṇi. Sā 'nāsīti'
amhi tayā, tvam eva may ānetvā²⁵ tayo dārake nāsesi,
idāni abham²⁶ pi nassāmi,²⁷ ito dāni cutā yakkhīni
hutvā tava dārake khādītvaṃ samatthā hutvā nibbat-
teyyaṃ' ti paṭthanaṃ ṭhapetvā,²⁸ kīlaṃ katvā tasmiṃ

¹ B. akāsi.² B. patati. K. pattati.³ C^a. B. om.⁴ K. pativissā i^o.⁵ C., K., B., C^a. °cetvā.⁶ K. B. andhabāla.⁷ K. gabbhapātanabhe°. B. gabbhassa pātanabhesajjaṃ.⁸ K. om.⁹ K. B. mā puna.¹⁰ K. akaritthā.¹¹ K. tatiyaṃ pi vāraṃ. B. tatiyavāre. (B. al. dutiya,
tatiya.)¹² B. atha eā itarissā.¹³ K. a. bhadde.¹⁴ C^a. patitabhāvaṃ.¹⁵ C. C^a. vāraṃ.¹⁶ S. tuyhaṃ.¹⁷ K. a. tato.¹⁸ K. °keti atha' assā.¹⁹ K. paripuṇante.²⁰ K. paripuna°.²¹ C^a. na sakk°.²² K. a. ath' assā tippa°.²³ C. kharave°. C^a. kharāṃ vedanaṃ.²⁴ C^a. jīvitasaṃsayāṃ. K. B. jīvitokkhayaṃ.²⁵ C. a. tvam me. C^a. B. a. tvam eva.²⁶ K. sayāṃ.²⁷ K. nasissāmi.²⁸ B. paṭhapetvā.

yeva gehe majjāri hutvā nibhatti. Itaram pi sāmiko gahetvā 'taya me kulūpacchedo kato' ti kapparaṇṇu-kādīhi supothitaṇ poṭhesi. Sā ten' evābhādhena kālaṇ katvā tatth' eva kukkūti hutvā nibhattā;¹ kukkūtaṇḍāni² vijāyi. Majjāri āgantvā tāni³ khādi; dutiyam pi tatiyaṇ pi khādi yeva. Kukkūti:⁴ 'tayo vāre mama aṇḍāni khāditvā idāni mam pi khāditukāmāsi;⁵ ito⁶ cutā saputtaṇ⁷ taṇ khādituṇ labheyyaṇ' ti patthanaṇ katvā tato cutā dīpini hutvā nibhatti. Itarā migī hutvā nibhatti. Tassā⁸ vijātakāle⁹ dīpini āgantvā tayo vāre puttake¹⁰ khādi. Migī: 'maraṇakāle imāya me tikkhat-tuṇ puttakā¹¹ khādi, tū¹² idāni mam pi khādissati, ito dāni¹³ cutā etaṇ saputtaṇ¹⁴ khādituṇ labheyyaṇ' ti patthanaṇ katvā yakkhīni hutvā nibhatti. Dīpini¹⁵ tato cutā Sāvattbiyaṇ kuladhītā hutva nibhatti.¹⁶ Sā vuddhippattā dvāragāma¹⁷ patikulaṇ¹⁸ agamāsi. Aparabhāge ca put-taṇ vijāyi. Yakkhīni tassā piyasahāyikāvaṇṇenāgantvā:¹⁹ 'kuhiṇ me sahāyikā' ti.²⁰ 'Antogabbhe vijātā' ti.²¹ 'Puttau nu kho vijātā udāhu dhitarāṇ' ti,²² 'passissāmi naṇ' ti pavisitvā passantī viya dārakaṇ gahetvā khāditvā gatā; punavāre²³ pi tath' eva khādi. Tatiyavāre²⁴ itarā garubbhārā²⁵ hutvā sāmikaṇ āmantetvā 'sāmi imasmiṇ ṭhāne ekā yakkhīni mama dve putte khāditvā gatā

¹ C. nibhatti.² B. Kukkūti na cirass' eva aṇḍāni.³ B. aṇḍāni.⁴ B. a. cinteti.⁵ B. kāmāsiti. C^a. āti.⁶ K. a. dāni.⁷ B. saputtakaṇ. K. taṇ saputtakaṇ.⁸ C^a. om.⁹ C. C^a. vijātavijātā°. K. vijāyana°.¹⁰ K. putte.¹¹ K. puttā. C. putte. C^a. puttake.¹² B. °tvā.¹³ C^a. om.¹⁴ K. °ttakaṇ. C^a. om.¹⁵ B. a. tatth' eva. K. a. pi.¹⁶ C^a. om.¹⁷ K. °gāme.¹⁸ K. °kūbe.¹⁹ K. °yikāya va° ā°.²⁰ K. a. pucchi.²¹ K. a. abhaya, sā taṇ sutvā.²² C. C^a. om. K. a. pucchitvā. B. a. vutte.²³ K. dutiya. B. dutiya.²⁴ K. a. pi.²⁵ K. gurugabbhā.

idāni¹ kulagehaṇ gantvā vijāyissāmi² kulagehaṇ gantvā vijāyi. Tada sā³ yakkhinī ndakavāraṇ gatā⁴ hoti. Vessavaṇṇassa hi yakkhiniyo vārena⁵ Anotattadahato⁶ sīsapa-ramparāya udakaṇ āropenti.⁷ Tā⁸ catumāsaccayena pi pañcamāsaccaysna pi muccanti; aparā⁹ kilantakāyā jīvita-kkhaṇṇam pi pāpuṇanti. Sā pana udakavārato muttamattā va¹⁰ vegaṇa taṇ gharāṇ gantvā: 'kuhiṇ me saha-yikā' ti pucchi. 'Kuhiṇ tvaṇ na passissasi';¹¹ tassa imasmiṇ thāne jāta-jātadārake¹² yakkhinī¹³ khādati, tasmā kulagehaṇ gatā' ti. 'Sā¹⁴ yattha vā tattha vā gacchatu,¹⁵ na me muccissatiti.'¹⁶ Vessavaṇṇa¹⁷ samussāhita-mānasā¹⁸ nagarābhimukhī pakkhandi. Itarā pi nāmagahaṇadiyass dārakaṇ nahāpstvā nāmaṇ katvā: 'eāmi idāni sakaghaṇaṇ gacchāma' ti, puttāṇ ādāya sāmikena saddhiṇ viharāmajjhā maggena¹⁹ gacchanti puttāṇ āmika-ssa datvā viharapokkharāṇiyā²⁰ nahātvā²¹ sāmika²² nahāyante puttāṇ²³ pāyamānā thitā, yakkhiniṇ āgacchantiṇ disvā saṇjānitvā: 'sāmi²⁴ sāmi vegaṇ' ehi, vegaṇ' ehi,²⁵ ayaṇ eā²⁶ yakkhinīti' uccāsaddaṇ katvā yāva tassa

¹ C. C^a. om. B. mama.² C^a. om.³ K. a. Vessavaṇṇassa.⁴ C^a. vāre.⁵ C. C^a. Anotattato. K. Anottato.⁶ B. āharanti.⁷ C. C^a. sā.⁸ B. yakkhiniyo.⁹ K. ca.¹⁰ B. kuhiṇ naṇ passāmi. C^a. kuhiṇ passissāhīti.

C. K. om. tvaṇ. K. passāmi, te ahaṇsu.

¹¹ K. jāta-dārakaṇ.¹² B. āgantvā.¹³ K. a. cintesi.¹⁴ C. C^a. gacchantu.¹⁵ C^a. muccatiti.¹⁶ K. vassa. B. vegaṇa.¹⁷ C., K., C^a. om. mānasā. C^a. K. āhita. K. a. taṇ.¹⁸ C. C^a. °majjhamaggena. K. °majjhena ma°. B. gata-

maggena.

¹⁹ K. °yaṇ. B. nahātvā. C^a. nahāpitvā.²⁰ K. nahāyitvā nttaritvā puttāṇ gahetvā.²¹ K. a. otarante. B. nahāyits uttaritvā.²² puttass' ath'aññam. ²³ K. B. om. K. B. vegaṇa shi.²⁴ B. a. ayaṇ yakkhinī vegaṇ' ehi. C., K., C^a. only once.²⁵ K. sāyaṇ.

āgamanay¹ saṇṭhātay² asakkontī nivattitvā³ antovihā-rābhimukhi pakkhandi. Tasmīy samaye Satthā parisamajjhe dhammay deseti,⁴ sā puttay Tathāgataśea pādapitthe⁵ nipajjāpetvā:⁶ ‘tumahāy mayā esa dinno, puttassa mo jīvitay⁷ dethā’ ti āha. Dvārakoṭṭhake adhivatto⁸ Sumano nāma⁹ devo yakkhiniyā anto pavisituy nādāsi.

Satthā Ānandattheray āmantetvā: ‘gacchananda tay yakkhiniy pakkosāhiti’¹⁰ āha. Thero¹¹ pakkoi. Itarā: ‘ayaṇ¹² bhanto āgacchatīti’ āha. Satthā: ‘etu, mā saddam akāsīti’ vatvā tay āgantvā thitay: ‘kaemā evay karoṣi, sace tumhe mādisassa Buddhassa¹³ sammukhibhāray nāgamiesatha issaphandanānay viya¹⁴ kākōlūkānay viya ca kappatṭhitikay¹⁵ vo veray abhavissa,¹⁶ kasmā veray paṭiveray¹⁷ karoṭha, veray hi averena upasammanti no verenā’ ti vatvā imay gātham āha:

5. ‘Na hi verena verāni eammantidha, kudācanay averena ca sammanti; esa dhammo sanantano’ ti.

Tattha ‘na hi verenā’ ti yathā hi kheḷasiṅghā-pikādi¹⁸ asucimakkhitatṭhānay¹⁹ teh’eva aeucihi dhovanto²⁰

¹ C. C^a. tassāya°. K. tassāgamanāya.

² K. B. saṇṭhāretum.

³ K. °tettvā.

⁴ K. desesi.

⁵ C. C^a. °pitthe. K. pitṭhiy.

⁶ K. nipajjāpetvā.

⁷ C. C^a. a. no.

⁸ C. adhivuttho. C^a. vatto.

⁹ C. C^a. om. K. B. Sumanadevo.

¹⁰ B. pakkosāpehīti. C. C^a. pakkosāti.

¹¹ K. a. tay.

¹² C. itarāyay. C^a. itarāya.

¹³ K., C^a., B. om. issa.

¹⁴ K. ahinay kulānay (!) viya veray acchaphandanānay.

B. ahinakulānay viya (one veray) acchaphandanānay.

¹⁵ B. Kappatṭhitay.

¹⁶ B. bhavissati.

¹⁷ C. verapaṭi°.

¹⁸ K. B. °dihi.

¹⁹ B. asucihi.

²⁰ K. B. dhovantā.

netvā attano gehe nivesetvā¹ aggayāgubhattehi patijag-gāhīti.² Sā taṃ netvā piṭṭhivaṇṇe patitṭhāpetvā aggayā-gubhattehi patijaggi. Tassā vihipaharaṇakāle musalaṃ³ muddhaṃ paharantaṃ viya upatṭhāti.⁴ Sā sahāyikaṃ āmantetvā: 'imasmiṃ ṭhāne vasitvaṃ na sakkhissāmi,⁵ aññattha⁶ maṃ patitṭhāpehīti⁷ vātvā musalasālāya⁸ udakacāṭiyaṃ uddhane⁹ nimbakose¹⁰ saṅkārakūṭe gāmad-vāre ti etesu ṭhānesu patitṭhāpitā pi 'idha me musalaṃ¹¹ sisāṃ bhindantaṃ viya upatṭhāti, idha dārakā uccitṭha-jalaṃ¹² otārenti, idha sunakkhā nipajjanti; idha dārakā asuciṃ karouti, idha kacavaraṃ¹³ chaddenti, idha gāma-dārakā lakkhayoggaṃ¹⁴ karoutiti;¹⁵ sabbāni tāni paṭikkhipi. Atha naṃ bahigāme vivittokāse patitṭhāpstvā tattha¹⁶ assā¹⁷ aggayāgubhattādāmi hariṃsu.¹⁸ Sā¹⁹: 'imasmiṃ saṃvacchare subbutṭhikā²⁰ bhavissati, thalaṭṭhāne sassāṃ karohi; imasmiṃ saṃvacchare dubbutṭhikā²¹ bhavissati, ninnuṭṭhāne yeva²² karohīti²³ sahāyikassā²⁴ āroceti.²⁵ Sesa-janehi katasassaṃ atiudakeṇa vā anodakeṇa vā nassati, tassā ativiya sampajjati. Atha ugaṃ: 'samma²⁶ tayā katasassaṃ²⁷ n'eva accodakeṇa²⁸ na anodakeṇa²⁹ nassati, subbutṭhidubbutṭhibhāvaṃ ṇatvā kammaṃ karosi, kin nu kho etan³⁰ ti pucchisū. 'Ambhakaṃ sahāyikā yakkhinī

¹ B. uivāsāpetvā. ² K. musalaggaṃ. B. musalaggena.

³ B. °āsi. ⁴ B. sakkomi. ⁵ B. aṭhāne.

⁶ K. patitṭhāhi. ⁷ K. °yaṃ. ⁸ K. udaka.

⁹ B. uibba°. ¹⁰ K. B. musalena.

¹¹ K. uccitṭhūdakaṃ. B. uccitṭhodakaṃ.

¹² K. Kavacaraṃ. ¹³ B. lakkhaṇa°.

¹⁴ K. B. tattha tassā.

¹⁵ K. a. niharitvā supatidinaṃ patijaggi, sā yakkhinī evaṃ cintesi 'ayaṃ me sahāyikā idāni bahūpakārā han-dāhaṃ kiñci patigunaṃ karomīti. B. hari.

¹⁶ K. om. ¹⁷ K. suvu°. ¹⁸ K. duvu°.

¹⁹ K. B. a. sassāṃ. ²⁰ K. B. °kāya.

²¹ K. °cesi. ²² K. B. amma.

²³ C. katassā. K. kataṃ sa°. ²⁴ K. a. nassati.

²⁵ C., B., C^a. anudakeṇa. C^a. om. na.

subbutthidubbutthibhāvaṃ ācikkhati,¹ mayaṃ tassā vacanena thalaninnesu sassādini² karoma, tena no³ sampajjati. Kiṃ tapassatha?⁴ Nibaddhaṃ amhākaṃ gehato yāgubhattādini hariyamānāni,⁵ tāni⁶ etissā hariyanti.⁷ Tumhe pi etissā aggayāgubhattādini haratha; tumhākaṃ pi kammante olokessatīti.⁸ Ath'assā sakalanagaravāsino sakkāraṃ kariṃsu; sā pi tato paṭṭhāya sabbesaṃ kammante olokeṃti lābhaggappattā⁹ ahoṣi mahāparivārā.¹⁰ Sā aparabhāge atṭhasalūkabhattāni paṭṭhapesi tāni yāv' ajja-kālā diyaṃti¹¹ yeva.¹²

Idaṃ kāliyakkhiniyā uppattivatthu catutthaṃ.¹²

5. KOSAMBAKA-VATTHU¹³

'Pare ca na vijānantīti,' imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Kosambake¹⁴ bhikkhū ārabha kathesi.

Kosambiyaṃ hi Ghositārāme pañcasatapañcasataparivārā¹⁵ dve bhikkhū vihariṃsu Vinayadharo¹⁶ ca Dhammakathiko ca. Tesu Dhammakathiko ekadivasaṃ sariravalañjaṃ¹⁷ katvā udakakotṭhake¹⁸ ācamanaudakāvasesaṃ bhājane ṭhapetvā¹⁹ nikkhami. Pacchā Vinayadharo²⁰

¹ B. ācikkhi. ² K. sassāni. B. thalesu ninnesu sassāni.

³ K. a. sassay. B. sampajjiṃsu.

⁴ C^a. panassatha. B. na passatha.

⁵ C^a. niharo.

⁶ C. C^a. tānaṃ. K. om.

⁷ K. taṃ hariyyāmiti. B. hariyati.

⁸ K. a. yasagga.

⁹ K. a. ca.

¹⁰ K. yāvajjatakālādīniyaṃ.

¹¹ B. yevāti.

¹² C. C^a. °vatthun ti. C^a. a. kāliyakkhiniyā vatthun. B. kāliyakkhiniyā vatthu catutthaṃ.

¹³ Cf. Kern. M.I.B. 34-5. F. Jāt., iii. 486-490; and Vinaya, i. 337.

¹⁴ C., K., B., C^a. °bike.

¹⁵ K. pañca for first pañcasata.

¹⁶ K. Vineya.

¹⁷ F. °vañjiṃ. C. °valañjanaṃ.

¹⁸ F. udake ko°. C. °kottake.

¹⁹ C., B., C^a. a. va.

²⁰ C. C^a. a. thero cā.

tattha pavitṭho taṃ udakaṃ disvā nikkhamitvā itaraṃ
 pucchi: 'āvuso taṃ udakaṃ ṭhapitaṃ' ti. 'Āma āvuso'
 ti. 'Kiṃ pan' ettha āpattibhāvaṃ na jānāsīti.' 'Āma
 na jānāmīti.'¹ 'Hot' āvaso ettha āpattiti.' 'Tena hi
 paṭikarissāmi nan' ti. 'Sace pana te āvuso asaṅcicca
 asatiyā kataṃ natthi āpattiti,' so tassā āpattiya² anā-
 pattidiṭṭhi³ ahosi. Vinayadharo pi attano nissitakānaṃ:
 'ayaṃ Dhammakathiko āpattiṃ āpajjamāno pi na jānāttī'⁴
 ārocesi. Te tassa nissitake disvā: 'tumhākaṃ upajjhāyo
 āpattiṃ āpajjitvāpi āpattibhāvaṃ na jānāttī'⁵ āhaṃsu.
 Te gantvā attano apajjhāyassārocesuṃ.⁶ So evaṃ āha:
 'ayaṃ' Vinayadharo pubbe "anāpattiti" vatvā idāni
 "āpattiti" vadati, musāvādi eso' ti. Te gantvā, 'tum-
 hākaṃ apajjhāyo masāvādi' evaṃ aññamaññaṃ kalahaṃ⁷
 vadḍhayiṃsu. Tato Vinayadharo okāsaṃ labhitvā Dham-
 makathikassa āpattiyaṃ adassans⁸ ukkhepaniyakammaṃ
 akāsi; tato patthāya tesāṃ paccayaadāyakaṃ upatthākaṃ pi
 dve koṭṭhāsā ahesaṃ. Ovādaṭṭigāhakaṃ bhikkhuniyo pi
 ārakkhadevatāpi⁹ sandiṭṭhasambhattā akāsatthā deva-
 tāpīti¹⁰ yāva brahmalokaṃ sabbe puthujjanā dve pakkhā
 ahesaṃ, cātummahārājikaṃ ādiyaṃ katvā¹¹ yāva akanittha-
 bhavanā¹² pan' idaṃ¹³ kolūhalaṃ agamāsi. Ath' eko¹⁴
 aññataro¹⁵ bhikkhu Tathāgataṃ npasaṅkimitvā¹⁶ ukkhe-
 pakānaṃ¹⁷ 'dhammiken' evāyaṃ kammena¹⁸ ukkhitto,¹⁹

¹ C. C^a. āma ajā°.

² C. tatth' assāpa°. B. tassā. C. tassāp°.

³ C^a. anāpattiya. ⁴ B. jānāmīti. ⁵ C. C^a. jānāsi.

⁶ K. B. °yassa ā°. ⁷ F. om. ⁸ F. aññamañña°.

⁹ F. om. K. °nena. ¹⁰ C. a. tā. K. B. tāsaṃ.

¹¹ F., C., C^a. akāsatthade°. K. B. °satthakade°.

¹² C^a. rājikā ādīni. K. om. c°r°ā°k°.

¹³ B. a. sannipatitā devā, om. pan'.

¹⁴ K. pana ekaninnānaṃ. ¹⁵ C. C^a. atha kho.

¹⁶ K. B. om. ¹⁷ K. a. bhante.

¹⁸ F. °kāyaṃ. ¹⁹ K. eva kammenāyaṃ.

²⁰ K. B. a. ti. B. a. vinayadharānaṃ, aññevāsikānaṃ
 dhammiken' eva vinayakammena.

ukkhittānuvattakāna¹ 'adhammikenā kammaṇa ukkhitto' ti laddhiṇ, ukkhepakehi² vāriyamānānaṃ pi³ ca tesāṇa⁴ anuparivāretvā vicaraṇabhāvaṇ ārocesi. Bhagavā, 'samaggā kira hontū' ti dve vāre pesetvā, 'nāyicchanti⁵ bhante samaggā bhavituṇ' ti sutvā, tatiyavāre, 'bhinnā bhikkhusāṅgho⁶ bhinnā bhikkhusāṅgho' ti⁷ tesāṇa⁸ santikaṇ gantvā ukkhepakānaṇa nkkhepane itaresaṇ ca āpatiya⁹ adassanāya¹⁰ ādinavaṇ kathetvā puna tesāṇa¹¹ tatth' eva ekasīmāya¹² nposathādini anujānitvā¹³ 'bhattaggādisa bhaṇḍanaajātanā¹⁴ āsanantarikāya¹⁵ nisīditabbā¹⁶ ti bhattagge vatta¹⁷ paññāpetvā, 'idāni bhaṇḍanaajātā viharantīti' sutvā tattha gantvā, 'alaṇ bhikkhave, mā bhaṇḍanaṇ' ti ādini vatvā¹⁸ 'bhikkhave bhaṇḍanakalaha-viggahavivādā nāma' ete anattakārakā.¹⁹ Kalahaṇa nissāya hi laṭukikāpi²⁰ sakunikā²¹ hatthināgaṇa jīvitakkhayaṇa papesīti. Laṭukikajātakaṇa²² kathetvā, 'bhikkhave samaggā hotha, mā vivādatha,²³ vivādaṇa nissāya hi²⁴ anekasaṇḥassavattakā²⁵ jīvitakkhayaṇa pattā' ti, Vattakajātakaṇa²⁶ kathesi. Evaṇ pi tesu²⁷ vacanaṇa anādiyaṇa tesu aññatarena dhammavādinā Tathāgatassa vihesaṇa anicchantena, 'āgāmetu bhante Bhagavā dhammassāmi, appossukko bhante Bhagavā dīṭṭhadhammaṇa sukhavihāraṇa

¹ B. a. dhammakathika antevāsikanaṇa pana. B. kammen' eva. ² F. ukkhepehi. K. B. laddhi°.

³ K. °mānaṇa pi ca. B. °mānaṇa.

⁴ B. om.

⁵ F., K., B. om. y.

⁶ F. a. ti. K. C. om. bhi° bhi° once.

⁷ K. a. sutvā atha Satthā. B. atha Satthā.

⁸ K. °na. C. C. adesaṇāya.

⁹ K. °yaṇa.

¹⁰ B. °etvā.

¹¹ B. °jātā.

¹² C. C. ānantarikāya.

¹³ C. bhattagg' va vattaṇa.

¹⁴ K. ādinavaṇ vatvā.

¹⁵ K. °kārikā.

¹⁶ C. C. laṭukikāya. K. laṭu°.

¹⁷ C. C. °kāya. B. sāk°.

¹⁸ K. laṭukiki. F. Jāt. iii. 174-7.

¹⁹ C. vivādatha. K. vivādatha.

²⁰ C. om.

²¹ K. anekasaṇḥassāni °āni.

²² K. evaṇa etesu bhagavato. B. haṇa bhagavato.

anuyutto viharatu, mayam etena¹ bhaṇḍanena kalahena viggahena² vivādena paññāyissāma³ ti vutte³ atitāṇ āhari.⁴

‘Bhūtapubbaj bhikkhave Bārānasiyaṇ Brahmadatto nāma Kāsirājā⁵ ahoṣīti.’ Brahmadattena Dighatissakosalarāṇṇo⁶ rajjaṇ acchinditvā aññatakavesena vasantaṣṣa pituno⁷ māritabbhāvaṇ c’eva ñatvā⁸ Dighāyṇkumārena⁹ attano jivite dinne tato paṭṭhāya tesāṇ eamaggabhāvaṇ ca kathetvā, ‘tesāṇ hi nāma bhikkhave rājāṇa¹⁰ ādinnaḍaṇḍāṇa¹¹ ādinnasatthāṇaṇ evarūpaṇ khantisoraccaṇ bhavissati. Idha kho taṇ¹² bhikkhave¹³ sobbheṭṭha yaṇ tumhe evaṇ svākkhāte dhammavinaye pabbajitā¹⁴ samānā khemā ca¹⁵ bhaveyyātha soratā cā’ ti ovaditvā pi n’eva te¹⁶ samagge kātṇṇ sakkihi.¹⁷ So tāya¹⁸ ākiṇṇavihāratāya ukkaṇṭhito ‘ahaṇ kho idāni ākiṇṇo dukkhaṇ viharāmi, ime ca bhikkhū mama vacanaṇ na karonti, yannūnahā¹⁹ eko²⁰ gaṇamhā²¹ vūpakattho vihareyyaṇ’ ti cintetvā Kosambiyaṇ piṇḍāya caritvā anapaloketvā bhikkhusaṅghaṇ, ekako va attano pattacivaraṇ ādāya Bālakaḷaṇa-kāramāṇ²² gantvā tattha²³ Bhagutherassa ekacārīka-vattaṇ kathetvā pācīnavasamigadāye²⁴ tiṇṇaṇ kulaputtāṇaṇ sāmaggirasānisāṇsaṇ²⁵ kathetvā, yena Pāliley-

¹ F. mayāṇ tena. K. B. °meva tena.

² C^a. kalahavigg°. ³ K. a. Satthā. ⁴ F., C., C^a, S. om.

⁵ K. rājā. B. Kāsikarājā, om. ti. C^a. om. ti.

⁶ F. Dighatiko°. B. Dighāvu pitussa ko°.

⁷ F., C., C^a. om.

⁸ C., B., C^a, S. om. K. āñña°.

⁹ F., K., B. Dighāvu°.

¹⁰ C., K., B., C^a. rājūnam.

¹¹ F. om.

¹² K. khanti.

¹³ K. bhikkhusaṅghamajjhe.

¹⁴ K. corr. °jitvā.

¹⁵ C., C^a, K. cā.

¹⁶ C. C^a. om. B. tesāṇ.

¹⁷ F., C., C^a. asakkihi.

¹⁸ C. C^a. tāsaṇ.

¹⁹ F. C^a. corr. yannūnahāy.

²⁰ K. B. ekako va.

²¹ C. C^a. gaṇato.

²² K. Pālileyyakalākarakagāmaṇ. B. Pālileyyakagāmaṇ.

²³ B. Bhagavā.

²⁴ K. pācinnapase.

²⁵ F. sāmaggiyara°. B. sāmaggiyānisāṇsaṇ.

yakaṇ¹ tad avasari. Tatra sudaṇ Bhagavā Pārilsyyakaṇ upanissāya Rakkhitavanasaṇḍe bhaddasālamūle Pārilsy-yakena hatthinā upaṭṭhiyamāno phāsukaṇ vassāvāsāṇ vasi.

Kosambiyavāsino² pi kho upāsakā viharāṇ gantvā Satthāraṇ apassantā, 'kubhiṇ bhants Satthā' ti pucchitvā—'Pārileyyavanasaṇḍaṇ gato' ti. 'Kiṇ kārana' ti. 'Amhe samagge kātuṇ vāyami,⁴ mayāṇ pana na samaggā ahumhā' ti. 'Bhants tumhe Satthu santike pabbajitvā tasmiṇ sāmaggii⁵ karonte samaggā nāhuvatthā'⁶ ti. 'Evam āvuso' ti. Manussa: 'ime Satthu santiks pabbajitvā tasmiṇ sāmaggii karonts pi samaggā na jātā; mayāṇ ims nissāya Satthāraṇ datthun⁷ na lahhimha,⁸ imssaṇ n'eva āsanaṇ dassāma,⁹ na abhivādanādini karissāma' ti,¹⁰ tato patthāya tsaṇ samicimattam¹¹ pi na kariṇsu. Te appāhāratāya sṇssamānā katipāheṇ' eva ujukā hutvā aññamaññāṇ accayaṇ desetvā khamāpetvā: 'upāsakā mayāṇ samaggā jātā, tumhe pi no purimasadisā bothā' ti āhaysu. 'Khamāpito pana¹² vo bhante Satthā' ti. 'Na khamāpito āvuso' ti. 'Tena hi Satthāraṇ khamāpetha, Satthu khamāpitakāle mayam pi tumhākaṇ pubbasadisā¹³ bhavissāmā' ti. Te antovassa-bhāvena¹⁴ Satthu santikaṇ gantuṇ avisahantā dukkhesaṇ taṇ¹⁵ antovassaṇ vitināmesuṇ. Satthā pana tena hatthinā¹⁶ upaṭṭhiyamāno sukhaṇ vasi.

So pi hi hatthināgo¹⁷ gaṇam¹⁸ pahāya¹⁹ phāsuvihā-

¹ C. Cā. pārāle°. K. B. pālile° (al.). B. a. atthi.

² F. C. Kosambiyaṇ vā°. K., B., Cā. °mbivā°.

³ K. a. bhants. Cā. om. ti.

⁴ K. °mati.

⁵ Cā. sāmaggāṇ.

⁶ K. na ahutthā. B. nahuyhāti vatvā.

⁷ B. sudatthum.

⁸ K. °mhā.

⁹ C. Cā. om.

¹⁰ K. B. a. te.

¹¹ C. Cā. °mattakam.

¹² C. om.

¹³ C., K., Cā. purimasa°.

¹⁴ K. °vassā.

¹⁵ Cā. om.

¹⁶ K. a. tsaṇa.

¹⁷ F., C., Cā. om.

¹⁸ K. gaṇe.

¹⁹ C. gaṇappa°. Cā. nappahāya.

ratthāy¹ eva taṃ vanasaṇḍaṃ pāvīsi. Yathāha:² 'ahaṃ kho ākiṇṇo viharāmi, hatthihi hatthinīhi hatthikalabhehi hatthicchāpehi chinnaggāni c'eva tiṇāni khādāmi ohag-gobhaggañ³ ca me sākhaḥhaṇṇaṃ⁴ khādanti,⁵ āvilāni ca pāṇiyāni pivāmi, ogāhantassa ca⁶ me uttinṇassa hat-thiniyo kāyaṃ⁷ upanighaṇṣantiyo⁸ gacchanti; yannū-nāhaṃ eko va gaṇasmā⁹ vūpakaṭṭho vihareyyaṃ' ti. Atha kho so hatthināgo yūthā apakkamma yena Pārileyyakaṃ rakkhitavanasaṇḍaṃ¹⁰ bhaddasālamūlaṃ¹¹ yena Bhagavā ten' upasaṅkami; upasaṅkamitvā pana Bhagavantaṃ vanditvā olokenṭo aññaṃ kiñci adisvā bhaddasālamūlaṃ pādena¹² paharanta¹³ tacchettvā saṇḍāya sākhaṃ gahetvā sammajji. Tato paṭṭhāya saṇḍāya ghaṭaṃ gahetvā pāṇi-yaṃ paribhojaniyaṃ upaṭṭhapeti.¹⁴ Uṇhodakena atthe sati uṇhodakaṃ paṭiyādeti.¹⁵ Kathaṃ? Hatthena kaṭ-thāni ghaṇṣitvā aggīyaṃ pāteti¹⁶; tattha¹⁷ dārūni pakkhi-panto¹⁸ jāletvā tattha¹⁹ tattha pāsāne²⁰ pacitvā dāru-khaṇḍakena²¹ pavattetvā²² paricchinnāya khuddakason-diyaṃ²³ khipati. Tato hatthaṃ otāretvā udakassa tatta-hhāvaṃ jānitvā gantvā Satthāraṃ vandati.²⁴ Satthā: 'udakaṃ te tāpitaṃ Pārileyyā'²⁵ ti vatvā, tattha gantvā

¹ F. gaṇamhā saphāsu°.

² C., K., C°. yathā hi.

³ F. obhagge bha°. K. obhaggavibha°.

⁴ K. °bhaṇṇāni.

⁵ K. khādiyanti.

⁶ F., C., K., B. om.

⁷ C°. kālaṃ.

⁸ C. C°. °santi.

⁹ K. B. gaṇamhā.

¹⁰ F. C. pārileyyakara° saṇḍo. C°. °saṇḍo.

¹¹ K. taṃ vanasaṇḍaṃ pāvīsi, atha kho bhagavantaṃ bhaddasālamūlaṃ āgataṃ disvā.

¹² B. pāden' eva.

¹³ K. paharento taṃ.

¹⁴ B. °āpeti. K. °pesi. Atha.

¹⁵ K. paṭiyādetvā deti.

¹⁶ K. B. saṇḍā°. K. sampādeti.

¹⁷ F., C., C°. taṃ.

¹⁸ F. ukkhi°. B. a. aggīyaṃ.

¹⁹ C., B., C°. om. K. om. both.

²⁰ B. a. pakkhipitvā.

²¹ K., C°, B. dārudaṇḍakena.

²² K. B. pariva°.

²³ B. saṇḍikāya.

²⁴ K. vanditvā.

²⁵ C. C°. pārāle°.

nahāyati. Ath'assa nānāvidhāni phalāni āharitvā deti. Yadā pana Satthā gāmaṃ piṇḍāya pavisati, tadā Satthu pattacivaram ādāya kumbhe patitthāpetvā Satthārā saddhiṃ yeva¹ gacchati. Satthā gāmupacāram patvā: 'Pārileyya ito patthāya tvaṃ² gantvā na sakkā, āhara me pattacivaraṃ' ti āharāpetvā gāmaṃ³ pavisati. So pi yāva Satthu nikkhamanā⁴ tatth' eva tthatvā Satthu⁵ āgamana-kāle⁶ paccuggamaṇaṃ katvā purimanāyena⁷ sva pattacivaraṃ gahetvā vasaṇatthāne otāretvā vattaṃ dassetvā sakkhāya vijati.⁸ Rattiṃ vālamigaparipanthanivāraṇatthaya⁹ mahantaṃ daṇḍaṃ soṇḍāya gahetvā Satthāraṃ rakkhissāmiti yāva arupuggamaṇā¹⁰ vanasaṇḍassa antarantare¹⁰ vicarati.

Tato patthāy' sva¹¹ kira so vanasaṇḍo Rakkhitavanasāṇḍo nāma jāto ti. Aruṇe uggate¹² mukhodakadānaṃ ādiṃ katvā¹³ ten' eva upāysa¹⁴ saḥbavattāni karoti.¹⁵

Ath' eko makkato taṃ haṭṭhiṃ utthāya¹⁶ samutthāya divase¹⁷ divasse Tathāgataṃ ābhisamācārikaṃ¹⁸ karontaṃ disvā¹⁹ 'ahaṃ pi kiñcid eva karissāmiti' vicaranta skadiva-ssaṃ nimmakkhikaṃ²⁰ daṇḍakamadhvaṃ²¹ disvā daṇḍakaṃ bhañjitvā²² daṇḍaken' eva saddhiṃ madhupaṭaḷaṃ Satthu santikaṃ haritvā²³ kadālīpattaṃ chinditvā tattha tthapetvā

¹ K. saddhiññeva.

² F. om. B. K. tayā.

³ K. B. a. piṇḍāya.

⁴ K. °matto tāva.

⁵ B. om.

⁶ K. nikkhamana°.

⁷ C. vijayati. K. vijji. B. vijati.

⁸ K. hāla° paṇṭha°. C. °migay. C°. °panthi°.

⁹ °maṇaṃ.

¹⁰ C. C°. antena. B. antarena.

¹¹ F., C., B., C°. patthāya yeva.

¹² K. ugacchanta.

¹³ C°. ādini. F. ākatvā. K. °dakaṃ dantakathaṃ āka-ditvā.

¹⁴ C. C°. sv'upā°. B. ev'up°.

¹⁵ C°. karonti.

¹⁶ C°. haṭṭhinaṃ upatthāya.

¹⁷ F., C., B., C°. om. K. once.

¹⁸ F., C., K., C°. abhi°.

¹⁹ K. B. a. cintesi.

²⁰ K. B. nima°.

²¹ K. °dhupaṭaḷaṃ. C°. °madhukaṃ.

²² K. samadhupaṭaḷaṃ chinditvā.

²³ K., B., C°. āha.

adāsi; Satthā gaṇhi¹; makkato² 'karissati nu kho paribhogay na karissatīti' olokento gahetvā nisinnay disvā 'kin nu kho' ti cintetvā daṇḍakoṭṭiyay³ gahetvā parivattetvā⁴ upadhārento aṇḍakāni disvā tāni⁵ saṇḍikay apanetvā⁶ adāsi. Satthā⁷ paribhogam akāsi. So tuṭṭhamānaso tay tay sākhaṇ gahetvā naccanto aṭṭhāsi. Ath' assa gahitasākhā pi akkantasākhā pi bhijji.⁸

So ekasmiṇ khāṇukamatthake⁹ patitvā nibbiddhagatto¹⁰ Satthari¹¹ pasannen' eva cittena kālaṇ katvā tāvatiyea-hhavane tiṇsayojanike kanakavimāne nibbatti accharā-sabassaparivāro¹² ahosi.

Tathāgatassa tattha hatthināgena upatṭhiyamānasea vasanahhāvo sakalajambhūdipe pākato ahosi. Sāvattihinagarato Anāthapiṇḍiko¹³ Visākhā mahāupāsikā ti evamādini mahākulāni¹⁴ Ānandattherassa sāsanaṇ pahinṇisu. 'Satthāraṇ no bhante dassethā' ti. Sāvattihivāsino pi¹⁵ disāvāsino¹⁶ pañcasatā bhikkhū vutthavassā Ānandattheraṇ npasaṇkamitvā: 'cirassutā no¹⁷ Ānanda Bhagavato sammukhā dhammikathā; sādhu mayaṇ āvuso Ānanda lahheyyāma Bhagavato sammukhā dhammiṇ kathay savaṇāyā'¹⁸ ti yāciṇsu.¹⁹ Thero te bhikkhū ādāya tattha gantvā 'temāsaṇ ekavihārino Tathāgatassa santikaṇ²⁰ ettakehi bhikkhūhi eaddhiṇ upasaṇka-

¹ K. naṇ gahetvā taṇhi.

² K. a. kṇ.

³ C^a. kaṭṭi.

⁴ C^a. om. parivattetvā. K. oṭṭitvā.

⁵ C. C^a. a. aṇḍakāni.

⁶ K. apanāmetvā.

⁷ K. a. patigahetvā.

⁸ K. B. bhañjijisu.

⁹ F., C., B. khāṇumattake. C^a. khāṇmatthake.

¹⁰ B. nivitṭhagatto. K. nicitthagato pi.

¹¹ F., C., K., C^a. om.

¹² B. Makkatadevaputto nāma.

¹³ K. a. ca.

¹⁴ C. C^a. kulāni.

¹⁵ F., C., B., C^a. om. (Sāva° erased). K. tadā.

¹⁶ F., C., B., K. pi.

¹⁷ C., K., B., C^a. a. āvuso. B. cirassaṇ vata.

¹⁸ K. dhammasavaṇāyā. B. dhammakathay. C^a. dhammiyā°.

¹⁹ K. āhaṇsu.

²⁰ K. a. gantvā.

mituṇṇaṃ ayuttan' ti cintetvā, te bhikkhū hahi ṭhapetvā ekako va¹ Satthāraṇaṃ upasaṅkami. Pārileyyako taṇṇaṃ disvā daṇḍam ādāya pakkhandi.² Satthā oloketvā: 'apehi³ Pārileyyaka mā vārayi,⁴ Buddhapaṭṭhāko eso' ti āha.⁵ So tattha' eva daṇḍaṇṇaṃ chaḍḍetvā pattacivarapaṭiggahaṇaṇ⁶ āpucchi. Thero na adāsi.⁷ Nāgo 'sace nggahitavatto bhavissati Satthu nisīdanapāsūṇaphalake parikkhāraṇaṃ na ṭhappessatīti'⁸ cintesi. Thero pattacivarāṇaṃ bhūmiyaṇṇaṃ ṭhapesi; vattasampannā hi garūṇaṇ⁹ āsane vā sayane vā attano parikkhāraṇaṃ na ṭhapenti.¹⁰ Thero Satthāraṇaṇ¹¹ vanditvā ekamantaṇṇaṃ nisīdi. Satthā¹²: 'ekako¹³ āgato 'siti' pucchitvā pañcasatehi bhikkhūhi saddhiṇṇaṃ āgata-bhāvaṇṇaṃ sutvā, 'kahaṇ¹⁴ pan' ete'¹⁵ ti vatvā, 'tumbhakaṇṇaṃ cittaṇṇaṃ ajānanto hahi ṭhapetvā āgato'mhīti' vutte, 'pak-kosāhi ne ti,¹⁶ thero tatthā akāsi. Satthā¹⁷ tehi saddhiṇṇaṃ paṭisanthāraṇaṃ katvā tehi bhikkhūhi: 'bhante Bhagavā buddhasukumālo¹⁸ c'eva khattiyasukumālo¹⁹ ca tumhehi temāsaṇṇaṃ ekakehi tiṭṭhantehi nisīdantehi ca dukkaṇṇaṃ kataṇṇaṃ vattapaṭivattakāraṇaṃ pi mukhodakādidāyako²⁰ pi nāhosi maññe' ti vutte, 'bhikkhave Pārileyyakahaṭ-thinā²¹ mama sabbakiccāni katāni. Evarūpaṇṇaṃ pi sahā-yakaṇṇaṃ²² labhantena ekato²³ vaeituṇṇaṃ yuttaṇṇaṃ, alabbhantassa

¹ F. om.² K. °ṇḍi. F. pakkandi.³ K. B. repeat.⁴ K. B. nivā°.⁵ C°. om.⁶ C°. °ragahaṇaṇṇaṃ. B. °raṇṇaṃ paṭiggahaṇaṇṇaṃ.⁷ B., C°, K. nādāsi.⁸ F. thapesiti.⁹ B. gurūṇaṇṇaṃ.¹⁰ K. a. so disvā pasannacitto ahosi.¹¹ B. upasaṅkamitvā.¹² K. B. a. Ānanda.¹³ B. eko va. K. C°. ekako va.¹⁴ K. kuhiṇṇaṃ.¹⁵ C., K., C°. pana te.¹⁶ C., K., B., C°. a. āha.¹⁷ K. a. te bhikkhū āgantvā Satthāraṇaṇṇaṃ vanditvā ekamantaṇṇaṃ nisīdiṇṇaṃ.¹⁸ F., C., K., B., C°. °sukhumālo.¹⁹ F. om. K. °snkhumālo.²⁰ C°. kadāyako.²¹ C°. a. °haṭṭhinaṇṇaṃ.²² C., B., C°. sahāyaṇṇaṃ. K. a. pana.²³ K. ekake va. B. ekako va.

ekacārikabhāvo va seyyo¹ ti vatvā imā Nāgavagge tisso gāthā² abhāsi:

(328.) 'Sace labbetha nipakaṇ saḥāyaṇ,
eaddhiṇcaraṇ³ sādhuviḥārī⁴ dhīraṇ,
abhibhuyya sabbāni parissayāni,
careyya ten' attamano satimā.

(329.) 'No ce labbetha nipakaṇ saḥāyaṇ,
saddhiṇcaraṇ sādhuviḥārī⁵ dhīraṇ,
rājā va⁶ ratṭhaṇ vijitaṇ pahāya,
eko care mātāṇ'araññe⁷ va nāgo.

(330.) 'Ekassa caritaṇ seyyo, natthi bāle
saḥāyatā,
eko care na ca pāpāni kayirā,
appossukko mātāṇ'araññe va nāgo' ti.

Gāthāpariyosāne pañcasatā pi te bhikkhū arahatte⁸ patitṭhahiṇsu. Ānandatthero Anāthapiṇḍikādīhi pesitaṇ⁹ sāsaṇaṇ ārocetvā: 'bhante Anāthapiṇḍikapamukhā pañca ariyasāvakakoṭiyo¹⁰ tumhākaṇ¹¹ āgamaṇaṇ paccāsiṇ-santiti' āha. Satthā 'tena hi gaṇhāhi pattacīvaraṇ' ti,¹² pattacīvaraṇ gāhāpetva nikkhami.¹³ Nāgo gantvā¹⁴ magge tiriyaṇ atṭhāsi, 'kiṇ karoti bhante nāgo' ti. 'Tumhākaṇ bhikkhave bhikkhaṇ dātuṇ paccāsiṇsati; digharattaṇ kho paṇāyaṇ mayhaṇ upakārako,¹⁵ nāssa¹⁶ cittaṇ kopetaṇ¹⁷ vattati, nivattatha¹⁸, bhikkhave' ti. Satthā bhikkhū

¹ F. vaseyyā. K. om. va.

² C., C^a., K. gāthāyo.

³ K. saddhicaraṇ.

⁴ K. °vihāraṇ°.

⁵ K. °vihāra°.

⁶ F. ca (va in 2nd ed.).

⁷ F. °rañño (°ññe in 2nd ed., where he says: MSS. and editions °ñño).

⁸ K. °ttaphale.

⁹ B. pesita°.

¹⁰ K. °sāvaka.

¹¹ F., C., C^a. om.

¹² C^a. om. patt° ti.

¹³ K. a. hatthi.

¹⁴ B. a. gata°.

¹⁵ F. upakāro.

¹⁶ F. n'assa. B. nāgassa.

¹⁷ B. a. na.

¹⁸ K. °ttetha.

gahetvā nivatti. Hatthī pi vanasaṇḍaṇ pavieitvā pana eakadaliphalādini nānāphalāni¹ saṇharitvā,² rāsiṇ³ katvā, pṇnadivāse bhikkhūnaṇ adāsi. Pañcasatā bhikkhū sabbāni khepetuṇ nāsakkiṇsu. Bhattakiccapariyosāne Satthā pattacivarayaṇ gahetvā nikkhami; nāgo bhikkhūnaṇ antarantarena gantvā Satthu purato tiriyaṇ aṭṭhāsi.⁴ 'Kiṇ karoti bhante nāgo'⁵ ti. 'Ayaṇ⁶ bhikkhave tumhe pesetvā may nivattetiti.⁷ Atha naṇ Satthā: 'Pārileyya idaṇ⁸ mama anivattanīyagaṇaṇaṇ,⁹ tava iminā attabhāvena jhānaṇ vā vipassanaṇ vā maggaphalaṇ vā¹⁰ natthi, tiṭṭha¹¹ tvaṇ' ti āha. Taṇ sutvā nāgo mukhe saṇḍaṇ pakkhipitvā¹² rodanto pacchato¹³ pacchato agamāsi; eo hi Satthāraṇ nivattetuṇ labhanto¹⁴ ten' eva niyāmena yāvajivaṇ paṭijageyya. Satthā pana taṇ gāmūpacāram patvā: 'Pārileyya ito paṭṭhāya tava abhūmi, manussāvāso¹⁵ eaparipantho tiṭṭha tvaṇ' ti āha. So rodamāno tatth' eva¹⁶ thatvā Satthari cakkhnpathaṇ vijahante¹⁷ vijahante¹⁸ hadayena¹⁹ phalītena kālaṇ katvā²⁰ Satthari pasādena tāvatīysabhavane tiṇsayojanike kana-kavimāne accharāsahassamajjhe²¹ nibbatti²²; Pārileyya-kadevaputto yev'assa²³ nāmaṇ ahoṣi.

Satthā pi anupubbena Jetavanaṇ agamāsi. Kosambikā

¹ C. C^a. °phalādini. K. sakaddhali°. ² B. °haretvā.

³ C. a. haritvā.

⁴ K. a. bhikkhū taṇ dievā Bhagavantaṇ pucchiṇsu.

⁵ C., B., K., C^a. om.

⁶ C^a. B. hi. C^a. ahaṇ.

⁷ B. nivattetukāmo. F. nivattesi. K. C^a. °ttetiti.

⁸ C^a. imaṇ.

⁹ F. anivattita°. C. anivattiya°. K. B. anivatta. C^a. anivatti°.

¹⁰ K. maggaṇ vā pha°.

¹¹ K. tiṭṭhahi.

¹² B. °petvā.

¹³ K. anupa°. C^a. pacchato pacchā.

¹⁴ C. C^a. alabhanto.

¹⁵ F. abhumima°.

¹⁶ F., C., B. om.

¹⁷ F., K., B., C^a. om.

¹⁸ K. paṇa°.

¹⁹ C^a. hadaya°.

²⁰ K. karitvā.

²¹ K. om.

²² K. a. accharāsahassaparivāro.

²³ K. B. tvev assa. C^a. v'assa.

bhikkhū¹ 'Satthā kira Sāvatthiṃ² āgato'³ ti sutvā, Satthāraṇ khamāpetuṇ tattha agamaṇeu.⁴ Kosalarājā 'te kira Kosambakā⁵ bhaṇḍanakārakā bhikkhū āgacchanti' ti sutvā Satthāraṇ npasaṅkamitvā: 'aham bhante tesā mama vijitāṇ pavisituṇ na dassāmiti' aha— 'mahārājā allavanta te⁶ bhikkhū kevaḷaṇ aṇṇamaṇṇaṇ vivādeṇa mama vacaṇaṇ na gaṇhiṇsu; idāni⁷ may khamāpetuṇ āgacchanti; āgacchantu mahārājā' ti. Anāthapiṇḍiko pi: 'āhaṇ⁸ tesā vihāraṇ pavisituṇ na dassāmiti' vatvā tath' eva Bhagavatā paṭikkhitto tuṇhi ahosi. Sāvatthiyaṇ⁹ anuppattānaṇ pana tesā Bhagavā ekamante vivittaṇ karāpetvā¹⁰ seṇāsaṇaṇ dāpesi¹¹; aṇṇe bhikkhū tehi saddhiṇ¹² ekato na¹³ nisīdanti, na tiṭṭhanti¹⁴; āgatāgatā Satthāraṇ pucchanti: 'kahaṇ¹⁵ bhante bhaṇḍanakārakā Kosambakā bhikkhū' ti. Satthā 'ete' ti dasseti. Te¹⁶ 'ete ca¹⁷ ete kirā' ti āgatāgatehi¹⁸ aṅguliyaṇ dassiyamānā lajjāya sisāṇ¹⁹ ukkhipituṇ asakkontā²⁰ Bhagavato pādamūle nipajjitvā Bhagavantaṇ khamāpesuṇ. Satthā: 'bhāriyaṇ vo bhikkhave kataṇ tamhe nāma²¹ mādisassa Buddhassa santike pabbajitvā mayi samaggaṇ karonte mama vacanaṇ na karittha; porāṇakapanditā pi vajjhappattānaṇ²² mātāpitunnaṇ²³

1. K. °mbibhi°.

2. C°. °tthiyaṇ.

3. B. gato.

4. B. āg°.

5. C., K., B. Kosambika (al.).

6. B. °vanto ete.

7. C°. dāni.

8. K. a. hhante.

9. B. Sāvatthiṇ.

10. C. C°. karetvā.

11. K. adāsi.

12. C., B., C°. a. n'eva.

13. K. n'eva ekato.

C. C°. va for na. B. om., na.

C°. om. na before ti.

14. K. B a. na vandanti.

15. F. kahaṇ mete; corr., kahaṇ ete. So B. C. K. katame te. C°. katame, om. bhante.

16. F. B. om.

17. C., K., C°. kira.

K. a. te. B. ete kira te ete kirāti.

C°. rep. te ete kira (t. e. kirāti).

18. K. a. mannssehi.

19. F. siḅhaṇ.

20. B. °nto.

21. K. pana.

22. B. vayappattā. C°. vajjhappattā.

23. K. B. °pitūnaṇ.

ovāday sutvā tesu jīvītā voropiyamāṇesu pi taṇ¹ anatikkamitvā pacchā dvīsu ratṭhesu² rajjaṇ kārāyīṇsū³ ti vatvā puna Devakosambikajātakāṇ⁴ kathetvā: 'evam bhikkhave Dīghāyukumāro⁵ mātāpīṭusu⁶ jīvītā voropiya-māṇesu pi tesāṇ ovāday anatikkamitvā pacchā⁷ Brahma-dattassa dhītaraṇ labhivā dvīsu Kāsikosalaratṭhesu⁸ rajjaṇ kāresi, tumhehi pana mama vacanaṇ akaronthehi bhāriyaṇ kataṇ⁹ ti vatvā imaṇ gūtham āha:

6. 'Pare ca na¹⁰ vijānanti "mayam ettha yamā-mase,"¹¹

ye ca tattha vijānanti tato sammanti med-hagā¹² ti.

Tattha 'pare' ti paṇḍite ṭhapetvā tato aññe bhaṇḍa-nakārakā pare nāma, te tattha¹³ saṅghamajjhe kolā-halaṇ karontā; 'mayā¹⁴ "yamāmase"¹⁵ uparamāma nassāma¹⁶ satataṇ¹⁷ samitaṇ maccsantikaṇ gacchāmā¹⁸ ti na jānanti.¹⁹ 'Ye ca tattha vijānantīti' ye tattha²⁰ paṇḍitā 'mayā maccusamipā²¹ gacchāmā²² ti vijānanti; 'tato eammanti medhagā²³ ti evaṇ hi te²⁴ jānanta yonisomanasikāraṇ uppādetvā medhagānaṇ²⁵ kalahānaṇ vūpasamāya paṭipajjanti, atha nesā²⁶ tāya paṭipattiyā te medhagā sammantīti. Atha vā 'pare cā' ti pubbe mayā 'mā bhikkhave bhaṇḍanaṇ²⁷ ti ādīni vatvā ovādiyamānāpi mama ovādassa apaṭiggahaṇena

¹ K. a. ovāday.

² K. om.

³ C. C^a. Devakosamhiya°. K. Devadīghāvujātakāṇ.

⁴ K. B. Dīghāvu°.

⁵ K. B. °pīṭusu.

⁶ F. B. om.

⁷ K. Kāsipa°.

⁸ B. na ca.

⁹ K. yamāmase (al.).

¹⁰ K. ettha.

¹¹ K. a. ettha.

¹² K. a. ti.

¹³ K. uparimā manussā.

¹⁴ C^a. na taṇ.

¹⁵ K. B. vijā°.

¹⁶ K. ca.

¹⁷ K. °pe.

¹⁸ K. a. paṇḍitā.

¹⁹ C. C^a. medhanaṇ.

²⁰ K. tesāṇ.

bhātaro¹ pañcāhi sakatasatehi nānābhaṇḍaṇ gahetvā Sāvattthiṇ² gantvā Savattthiyā ca³ Jetavanassa ca antare eakaṭāṇi mocayisū. Tesu⁴ Mahākāḷo sāyaṇhasamaye mālāgandbādihatthe Sāvattthivāsino ariyasāvake dhammasavaṇatthāya⁵ gacchante disvā 'kuhiṇ ime gacchantīti' pucchitvā, tam atthaṇ sutvā, 'aham pi gamissāmīti' cintetvā, kaniṭṭhaṇ āmantetvā: 'tāta sakatesu appamatto hohi, ahaṇ dhammaṇ sotuṇ gacchissāmīti'⁶ vatvā⁷ gantvā Tathāgataṇ disvā⁸ vanditvā parisapariyante nisīdi. Satthā taṇ divaeṇ⁹ tassa ajjhāsayaṇasena¹⁰ ānupubbikathaṇ¹¹ kathento dukkhakkhandhaeuttādivasena¹² anekapariyāyena kāmāṇaṇ ādīṇaṇ ca¹³ okāraṇ saṇkilesaṇ ca kathesi. Taṇ sutvā Mahākāḷo: 'sabbā kira pahāya gaṇtabbā; paralokaṇ gacchantāṇ n'eva bhogā na ñātayo¹⁴ anugacchantī; kim me gharāvāssna, pabbajissāmīti' cintetvā, mahājane¹⁵ Bhagavantaṇ¹⁶ vanditvā pakkante¹⁷ Satthāraṇ pabbajjaṇ yācitvā,¹⁸ 'natthi te koci apaloke tabbo' ti vutte,¹⁹ 'kaniṭṭho me atthi bhante' ti,²⁰ 'apalokehi naṇ' ti vutte, 'sādhū bhante' ti²¹ gantvā,²² 'tāta imaṇ sabbāṇ sāpateyyaṇ²³ paṭipajjā' ti āha.²⁴

¹ C^a. bhātara (° sign erased).

² C^a. °tthiyaṇ (MSS. al. oscillate).

³ C. C^a. om.

⁴ C^a. om.

⁵ C., K., B., C^a. °savaṇāya.

⁶ C., B., C^a. gacchāmīti.

⁷ K. sādhū ti eampaticchi, Mahākāḷo tattha.

⁸ C., K., B., C^a. om.

⁹ S. disvā.

¹⁰ C., K., B., C^a. ajjhāsayaṇa.

¹¹ C., K., B., C^a. anu°.

¹² K. °nde antādi°. C^a. dukkhadukkhavāss°.

¹³ C., K., B., C^a. om.

¹⁴ K. bhogaṇi ñātiyo. B. ñatakā ca. C^a. bhogaṇaṇ.

¹⁵ K. °nesu.

¹⁶ B. Satthāraṇ. C. C^a. om.

¹⁷ K. °ntesu.

¹⁸ K. a. Satthārā.

¹⁹ K. puṭṭhe.

²⁰ K. B. a. vatvā tena hi. B. bh° atthīti.

²¹ B. vatvā.

²² K. a. āgantvā kaniṭṭhaṇ etad avoca. B. a. kaniṭṭham pakkosāpetvā.

²³ C^a. pātheyyaṇ.

²⁴ K. B. °hiti. K. om. āha.

'Tumhe pana bhātikā'¹ ti. 'Ahaṃ Satthu santike pabbajissāmi.' So tāṃ nānappakārehi yācivā nivattituy² asakkonto: 'sādhā sāmi yathājjhāsayā'³ karothā' ti āha.⁴ Mahākāḷo gantvā Satthu santike pabbaji.⁵ 'Ahaṃ bhātikāṃ gahetvā va'⁶ nppabbajissāmi⁷ Cūlakāḷo pi pabbaji. Aparahhāge Mahākāḷo upasaypadāṃ labbitvā, Satthāraṃ upasaykamitvā 'sāsane kati'⁸ dhurāṇi⁹ pucchitvā, Satthārā dvisu pi dhureṇ kathitesu 'ahaṃ bhante mahallakakāle pabbajitattā ganthadhuraṃ¹⁰ pūretuṃ na sakkhissāmi;¹¹ vipassanādhuraṃ pana¹² pūressāmi yāva arahattā¹³ sosānikadhutaṅgaṃ¹⁴ kathāpetvā, paṭhamayā-mātikame sahesu¹⁵ niddaṃ okkantesu susānaṃ gantvā¹⁶ paccāsakāle sahesu¹⁷ anuttāhitesu¹⁸ yeva viharāṃ āgacchati.

Ath' ekā sāsānagopikā Kālī nāma¹⁹ chavaḍḍhikā therassa thitattānaṃ nisinnatthānaṃ²⁰ caṅkamitatthānaṃ²¹ ca disvā: 'ko nu kho idhāgacchati, parigaṇhissāmi naṃ' ti parigaṇhituṃ asakkonti ekadivasaṃ susānakuṭikāyaṃ²² eva²³ dipam jāletvā²⁴ puttadhitaro ādāya gantvā ekamante nilinā²⁵ majjhimayāme therāṃ āgacchantāṃ disvā gantvā²⁶ vanditvā: 'ayyo no bhante imasmiṃ thāne viharatīti' āha.²⁷ 'Āma upāsike'²⁸ ti. 'Bhanto sāsāne

¹ K. 'ka kuhi gamissathā.

² K., B., C^a. 'ttetnṃ.

³ K. B. yathā a°.

⁴ K. om.

⁵ K. B. a. atha kho Cūlakāḷo cintesi.

⁶ K. anugantvā.

⁷ K. a. tadā.

⁸ C., B., C^a. om.

⁹ C. C^a. dhurāṇi.

¹⁰ K. a. pana.

¹¹ K. nāsakkh°.

¹² K. om.

¹³ K. 'ttay.

¹⁴ B. dhūt°.

¹⁵ K. a. manusseṣu.

¹⁶ B. nisīdi.

¹⁷ K. a. manusseṣu.

¹⁸ C^a. 'nutth°.

¹⁹ K. Kālīkā nāma.

²⁰ K. nisidanatthānaṃ ca.

²¹ K. caṅkamana.

²² K. a. tiṇa°.

²³ K. om.

²⁴ B. jālapetvā.

²⁵ K. nilayi. B. niliyamānā.

²⁶ K. a. taṃ. B. āgantvā.

²⁷ K. therō.

²⁸ K. upāsikā.

viharantehi nāma vattay uggaṇhitam¹ vattatiti.' Thero :
 'kiy pana mayay taya kathitavatte vattissāmā' ti²
 avatvā, 'kiy kūtuy vaṭṭati upāsike' ti āha.³ 'Bhante
 sosānikehi⁴ nāma susāne vasauabhāvo eusānagopakāṇay
 ca⁵ vihāre mahātherassa ca⁶ gāmaḥhojakassa ca⁶ kathe-
 tuy vaṭṭatiti.'⁷ Kiykāraṇā' ti. 'Katakammā⁸ corā⁹
 sāmikehi padānupadaṇay anubaddhā¹⁰ susāne bhaṇḍakam¹¹
 chaḍḍetvā palāyanti; atha manussā sosānikāṇay pari-
 panthay karonti; etesaṇy pana katbite 'mayay imassa
 bhadantassa ettakaṇy nāma kālay ettha¹² vasaṇabhāvaṇy
 jānāma, acoro eso' ti upaddavaṇy¹³ nivārenti; tasmā
 etesaṇy kathetuy vaṭṭatiti.'¹⁴ 'Añṇay kiy kūtabbay' ti.¹⁵
 'Bhante susāne vasantena nāma ayyena maṇṣapitṭhaka-
 palālādini¹⁶ vajjetabhāni, divā na niddāyitabbay, kusitena
 na bhavitabbay, āradḍhviriyena¹⁷ asaṭṭhena¹⁸ amāyāvinā
 hutvā kalyāṇājjhāsayena vacitabbay,¹⁹ sāyaṇ saḥbesu
 suttesu viharato āgantabbay, paccūsakāle saḥbesu anu-
 ṭṭhitesu yeva viharay gantabbay. Sace bhante ayyo
 imasmiṇy thāne evay²⁰ viharanto pabbajitakiccaṇy mat-
 thakaṇy pāpetuy sakkhissati,²¹ sace matasāriraṇy ānetvā
 chaḍḍenti, ahay²² kambalakūtāgāraṇy āropetvā gandha-
 mālādīhi sakkāraṇy katvā sarirakiccaṇy karissāmi. No ce
 sakkhissati²³ citakaṇy jāletvā²⁴ saṇṇnā ākaḍḍhitvā²⁵

¹ K. gaṇhituy.² K. vattessāmāti³ K. sā.⁴ K. susā°.⁵ C., K., C°. om.⁶ C°. om.⁷ B. thero.⁸ C. °kamme. K. kammā, corr. °mma.⁹ B. a. dhana.¹⁰ C. C°. anuhandhanto.¹¹ K. °ikaṇ.¹² C°. etta.¹³ K. npaddhataṇy.¹⁴ B. K. a. thero.¹⁵ K. a. eāmi āha.¹⁶ K. macchamasapitṭhatilagulādini. C°. °pitṭhipa°. B. macchamaṇṣatilapitṭhatilagulādini.¹⁷ K. B. a. bhavitabbay.¹⁸ K. asaṭṭhena. C°. B. asaṭṭhena.¹⁹ K. B. bhavitabbay.²⁰ C°. eva.²¹ K. °sassi.²² C., K., C°. om.²³ K. °esasi.²⁴ K. B. āropetvā. B. jālo also.²⁵ C. C°. ka°. K. ākaddhi°.

bahi khipitvā¹ pharasunā kottetvā khaṇḍākhāṇḍikam
chinditvā aggimhi pakkhipitvā² jhāpessāmiti³ āha.³
Atha naṃ therō: 'sādhū bhaddo' ti ekaṃ pana
rūpārammaṇaṃ disvā mayhaṃ katheyyāsīti⁴ āha.⁵ Sā
'sādhū' ti sampatichchi.⁶ Thero yathājjhāsayena susāne
samaṇadhammaṃ karoti. Cūlakāḷatthero pana uttluṃya
samuttāhāya gharadvāraṃ⁷ cintetvā⁸ puttadāraṃ anussarati
'bhātiko me⁹ atibhāriyaṃ kammaṃ¹⁰ karotīti' cinteti.¹¹
Ath' ekā kuladhītā tammuhuttasamuttāhitena¹² vyūdhinā¹³
sāyaṇhasamayā amilātā akilantā kalam akāsi. Tam enaṃ
ñātakādayo¹⁴ dārutelādihi¹⁵ saddhiṃ sāyaṃ eusānaṃ
netvā susānagopikāya: 'imaṃ jhāpehīti,' bhatiy datvā
niyyādetvā pakkamissa. Sā tassā pārutavattāya¹⁶ apa-
netvā taṃ muhuttamattaṃ¹⁷ pīṇitapīṇitaṃ¹⁸ suvaṇṇa-
vaṇṇaṃ sarīraṃ disvā¹⁹ 'imaṃ ayyassa dassetaṃ patirūpaṃ
ārammaṇaṃ' ti cintetvā gantvā therāṃ vanditvā:²⁰
'evaṇūpaṃ nāma ārammaṇaṃ atthi, oloketha²¹ ayyā' ti
āha.²² Thero 'sādhū' ti gantvā²³ pārupaṇam harā-
petvā²⁴ pādatalato yāvakesaggaṃ²⁵ oloketvā: 'atipīṇitaṃ²⁶

¹ K. a. thapetvā. ² K. a. tuyhaṃ nassetvā. C^a. °opetvā.

³ C., K., C^a. om.

⁴ K. kathehī.

⁵ K. om.

⁶ C., B., C^a. paccassosi. K. °ssoti.

⁷ K. B. gharādvāsaṃ.

⁸ K. B. °ntesi. C^a. cinteeinti. C. C^a. pana cinteti.

⁹ K. ayaṃ me bhā°.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. om.

¹² K. om. taṃ. K. mahuttaṃ (al.).

¹³ K. B. hyā° (al. by° in such cases).

¹⁴ K. ñāṇātiyo. B. ñātakā.

¹⁵ K. dārūni. C^a. B. °dihi (long and short vowels in 'i' and 'u' nouns loc. and instr. pl. about equally divided).

¹⁶ K. pārupaṇaṃ vā°.

¹⁷ C. B. °mataṃ.

¹⁸ K. paṇitapaṇitaṃ. B. paṇitaṃ.

¹⁹ C. om.

²⁰ B. a. bhante. K. a. after nāma.

²¹ K. olokeyyāthāti.

²² K. om.

²³ C., B., C^a. vatvā.

²⁴ B. āh°.

²⁵ K., B., C^a. °ggā (continual variant).

²⁶ K. B. atipāṇitaṃ.

etaṃ rūpaṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ aggimhi¹ pakkhipitvā mahā-jālāhi² gahitamattakāle³ mayhaṃ āroceyyāsi⁴ vatvā sakaṭṭhānam eva gantvā nisīdi. Sā tathā katvā therassa ārocesi; therō āgantvā⁵ olokesi, jālāya⁶ pahaṭapahaṭaṭṭhānaṃ⁷ kabaraḡāviyā⁸ viya⁹ sarīraṇaṃ ahoṣi, pādā namitvā¹⁰ olaṃhiṃsu, haṭṭhā patikuṭṭhiṃsu¹¹ naḡataṃ¹² niccammam ahoṣi.¹³ Therō: 'idaṃ¹⁴ sarīraṃ idān' eva¹⁵ oloketūnaṃ aparīyattikaraṃ¹⁶ hutvā idān' eva khayaṃ pattaṃ vayaṃ pattaṃ¹⁷ ti, rattitṭhānaṃ gantvā nisīditvā¹⁸ khayavayaṃ sampassamāno:¹⁹

'Aniccā vata saṅkhārā uppāḡavayadhammino,
uppajjitvā nirujjhanti tesāṃ vipasamo sukho'

ti gāthaṃ²⁰ vatvā vipassanaṃ vaḡdhetvā saha paṭisaṃ-bhidāhi arahattaṃ²¹ pāpuṇi. Tasmiṃ arahattaṃ patte Satthā bhikkhusaṅghaparivuto cārikaṃ caramāno Setavaṃ²² gantvā siṃsapāvanaṃ pāvisi. Cūlakālaṃsa bhariyāyo 'Satthā kira anupatto'²³ ti sutvā 'ambakaṃ sāmikaṃ gaṇhissimā' ti pesetvā Satthāraṃ nimantāpesuṃ. Buddhānaṃ pana aparicitatṭhāne²⁴ āsanapaṇṇattiṃ²⁵ ācikkha-kena²⁶ ekena bhikkunā paṭhamataṃ gantaṃ vaṭṭati. Buddhānaṃ hi majjhimatṭhāne āsanaṃ paṇṇāpetvā, tassa

¹ C., B., C^a. a. nam.

² K. mahājāla°.

³ K. om. °matta°.

⁴ K. °ceyyāhiti.

⁵ C., B., C^a. gantvā.

⁶ C^a. jālāyaṃ.

⁷ K. pahaṭṭatṭhāne.

⁸ C. C^a. °gāvi. B. °vī. K. kavaragāvi, corr. °va.

⁹ C. C^a. om. ¹⁰ K. ca nikkhamitvā. B. nikkhamitvā.

¹¹ B. a. ūru°.

¹² K. lalātaṃ.

¹³ C^a. hoṣi.

¹⁴ K. imaṃ (constant var. in all MSS.).

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. pādayakaraṃ. B. pariyanta°.

¹⁷ K. vayapa°.

¹⁸ K. nisīdi.

¹⁹ K. a. imaṃ gāthaṃ āha.

²⁰ C^a. gāthā.

²¹ K. °ttaṭaṃ.

²² K. °byanagaraṃ.

²³ B. a. siṃsapāvanaṃ.

²⁴ B. apariciṇṇa°. K. °tta°.

²⁵ K. °naṃ °ttaṃ. C^a. °naṃ.

²⁶ K. B. ācikkhantena.

dakkhiṇato Sāriputtattherassa, vāmato Mahāmoggallānattherassa ca¹ tato paṭṭhāya ubbohi passehi² bhikkhusaṅghassa āsanay paññāpetabbay hoti. Tasmā Mahākūlatthero civarapārurupapaṭṭhāne ṭhatvā:³ 'tvaṃ purato gantvā āsanapaññattin ācikkhū' ti⁴ Cūlakāḷay pesesi. Tassa diṭṭhakāḷato paṭṭhāya gehajanā tena saddhiy paribhūsaṃ⁵ karonto⁶ nicāsanāni saṅghatthorakoṭiyaṃ⁷ attharanti,⁸ uccāsanāni saṅghanavakakoṭiyaṃ.⁹ Itaro: 'mā evaṃ karoṭṭha nicāsanāni upari mā¹⁰ paññāpetha uccāsanāni heṭṭhā' ti āha. Itthiyo tassa vacanay asunantiyo¹¹ viya: 'tvaṃ kiṃ karonto vicarasi, kiṃ tava āsanāni¹² paññāpetuṃ na vaṭṭati, tvaṃ kaṃ āpucchitvā pabbajito, kena pabbajito¹³ 'si, kasmā idhāgato sīti' vatvā nivāsanapārurupanaṃ acchinditvā setakāni¹⁴ nivāsetvā sīse malācumbaṭakay¹⁵ ṭhapetvā: 'gaccha¹⁶ Satthāraṃ ānehi, mayaṃ āsanāni paññāpessāmā' ti pahinṇsu.¹⁷ Na ciray bhikkhubbhāve ṭhatvā avassikā va uppabbajitā¹⁸ lajjitay na jānanti.¹⁹ Tasmā so²⁰ tenākappena²¹ nirūsaṅko va gantvā²² vanditvā buddbapamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ²³ ādāya gato.²⁴ Bhikkhusaṅghassa pana bhattakiccāvasāne Mahākāḷassa bhariyāyo:²⁵ 'imūhi attano sāmiko gahito, mayaṃ pi amhākaṃ sāmikaṃ gaṇhissāmā'

¹ C., B., C^a. om.

² C. C^a. °su passesu.

³ K. a. kaṇṭhaya (āha erased).

⁴ K. °kkhāhīti.

⁵ K. B. °hūsaṃ.

⁶ K. karouti.

⁷ K. B. °rassa ko°. C. saṅghaṃ thera°.

⁸ K. atṭha°. C. C^a. attharati.

⁹ K. °kassa ko°. C. °navakoṭiyaṃ.

¹⁰ K. a. om.

¹¹ K. asunantā.

¹² K. pabbajāpito.

¹³ K. a. vaṭṭhāni.

¹⁴ K. °cumbi°. B. °cumbu°.

¹⁵ K. a. taṇ.

¹⁶ K. a. so.

¹⁷ K. upa °tvā. B. °jitattā.

¹⁸ K. B. jānāti.

¹⁹ K. om.

²⁰ K. B. tena āka°.

²¹ B. a. Satthāraṃ. K. a. taṇ.

²² C. C^a. saṅghaṃ.

²³ K., B., C^a. āgato.

²⁴ K. bhiriyāyo (most freq. spelling in K.).

ti ciutetvā punadivasatthāya¹ uimantayiyisu. Tadā pana āsanay paññāpanatthay² añño bhikkhu agamāsi; tā tasmīṃ khaṇe okāsay alabbhivā Buddhapamukhaya bhikkhusaṅghaya nisīdāpetvā bhikkhaya adayisu. Cūlakāḷassa pana dve bhariyāyo,³ Majjhimakāḷassa catasso, Mahākāḷassa aṭṭha.⁴ Bhikkhusaṅghe⁵ hi⁶ bhattakiccaya kātukāma⁷ uisīditvā bhattakiccaya akaysu; bahigantukāma uṭṭhāya agamaysu. Satthā pana uisīditvā bhattakiccaya kari; tassa bhattakiccapariyosāne tā itthiyo: 'bhante Mahākāḷo amhākaṃ aumodauya katvā āgacchissati,⁸ tumhe purato gacchathā' ti vadiysu. Satthā: 'sādhū' ti vatvā, purato agamāsi; gāmadvāray patvā bhikkhusaṅgho ujjhāyi:⁹ 'kiya nāma' etaya Satthārū katan, ūtvā nu kho katan udāhu ajānitvā' ti. Hiyyo Cūlakāḷassa¹⁰ purato gatattā pabbajjantarāyo jāto; ajja aññaassa purato gatattā antarāyo uāhosi.¹¹ Satthā Mahākāḷaya nivattetvā¹² āgato. Silavā kho pana bhikkhū ācārasampanno; karissanti nu kho tassa pabbajjantarāya' ti. Satthā tesaya vacanaya sutvā¹³ ṭhito: 'kiya kathetha bhikkhave' ti pucchi. Te tam atthaya ārocesuṃ. 'Kiya pana tumhe bhikkhave Cūlakāḷaya viya Mahākāḷaya sallakkhethā' ti. 'Āma bhante, tassa hi dve pajāpatiyo, imassa aṭṭha; aṭṭhahi¹⁴ parikkhipitva¹⁵ gahito kiya karissati bhante' ti. Satthā: 'mā bhikkhave evaya avacuttha, Cūlakāḷo¹⁶ uṭṭhāya samuṭṭhāya subhārammaṇabahu viharati, papātataṭe ṭhitadubbalarukkhasadiso;¹⁷ mayaya pana putto

¹ K. B. divase Satthāray. C^a. divase Satthā.

² C., B., C^a. āsanapa^o.

³ C. C^a. bhariyā.

⁴ K. a. bhiriya^o.

⁵ C., B., C^a. ^osaṅgho. K. bhikkhu.

⁶ C., K., B., C^a. pi.

⁷ B. ^okāmo.

⁸ K. datvā gamissati.

⁹ B. bhikkhū ujjhāyiyisu.

¹⁰ C^a. Cūlassa.

¹¹ K. nāhoti idāni.

¹² K. ^otāpetvā. B. idāni Mahākāḷaya ṭhapetvā.

¹³ K. a. nivattitvā. B. ^oetvā.

¹⁴ K. tāhi.

¹⁵ C^a. paṭi^o.

¹⁶ K. a. divase.

¹⁷ B. tassa papāte ṭhito. K. papāte for papātataṭe.

C. ṭhitaya dñ^o.

Mahākālo asubbavīhārī¹ ghanasslapabbatto viya acalo'
ti vatvā imā gāthā² abhāsi :

7. 'Subhānupassin viharantaṃ indriyesu asaṅvutaṃ
bhojanamhi³ amataññuṃ kusītaṃ hīnavīriyaṃ,
taṃ ve pasahati⁴ Māro vāto rukkhayaṃ va dub-
balaṃ.

8. 'Asubbhānupassin⁵ viharantaṃ indriyesu susaṅ-
vutaṃ
bhojanamhi ca mattaññuṃ saddhaṃ āradha-
vīriyaṃ
taṃ ve nappassahati⁶ Māro vāto ssaṃ va
pabbataṃ' ti.'

Tattha 'subhānupassin viharantaṃ' ti⁷ subhaṃ
anupassantaṃ itthārammaṇe⁸ mānasaṃ vissajjetvā viha-
rantaṃ ti attho. Yo hi puggalo nimittagāhaṃ⁹ anub-
yañjanaggāhaṃ¹⁰ gaṇhanto, 'nakhā sobhaṇā' ti gaṇhāti;
'aṅguliyo sobhaṇā' ti gaṇhāti; 'hatthapādajaṅghā
ūru kaṭi udaraṃ¹¹ thanā gīvā oṭṭhā dantā mukhā¹²
nāsā akkhinī¹³ kaṇṇā bhamukā nalātaṃ¹⁴ kesā sobhaṇā'
ti gaṇhāti; 'kesā lomā¹⁵ nakhā dantā tato sobhaṇā'

¹ B. asubbhānupassi viharati. K. corr. asubhāram-
maṇaṃ viharati.

² K. gāthāyo

³ F. C^a. a. ca.

⁴ F. (new ed.), B. pasahati.

⁵ C. C^a. °ssi.

⁶ F. (new ed.). B. °hati.

⁷ C. C^a. subhānupassīti. K. °nuppasīti. B. °ssinti.

⁸ K. a. ca.

⁹ K. a. gaṇhanto.

¹⁰ F., C., C^a. auvyañjana°.

¹¹ K. a. mauṇapaṃ.

¹² F. corr. B. mukhaṃ. K. mukha.

¹³ C^a. akkhinī.

¹⁴ F. corr. nalāṭā. K. lalātam.

¹⁵ F. corr. lomayaṃ.

ti gaṇhāti; vaṇṇo eubho saṇṭhānaṃ subhaṃ ti gaṇhāti; ayaṃ subhānupassī nāma. Taṃ eva¹ subhānupassiy viharantaṃ²—‘indriyesu asaṇvantaṃ’ ti, cakkhādisu cakkhndvārādīni arakkhantaṃ,³ pariyesanamattā paṭiggaḥaṇamattā paribhogamattā ti imissā mattāya ajānanato ‘bhojanamhi’ ca ‘amattaññuṃ; api ca⁴ paccavekkhanamattā vissajjanamattā⁵ ti imissāpi⁶ mattāya ajānanato ‘amattaññuṃ;’ ‘idaṃ bhojanaṃ dhammikaṃ, idaṃ adhammikaṃ’ ti⁷ pi ajānantaṃ;⁸ kāmavyāpāda-⁹ vihiṃsāvitaḥkavasikatāya¹⁰ ‘kṣitāṃ;’ ‘hīnavīriyaṃ’ ti nibbiriyaṃ catūsu iriyāpathesu viriyakaraṇarahitaṃ;¹¹ ‘pasahatīti’ abhibhavati, ajjhottharati;’ ‘vāto rukkhaṃ va dubbalaṃ’ ti balavavāto chinntatā¹² jātaṃ duhbalarukkhaṃ viya. Yathā hi so vāto tassa¹³ rukkhassa pupphapalāsādim¹⁴ pi sādeti¹⁵ vināseti,¹⁶ khuddakasākhāpi bhañjati, mahāsākhāpi bhañjati,¹⁷ samūlakam pi taṃ¹⁸ rukkhaṃ ubbattetvā pātetvā uddhamūlaṃ adho-sākhay katvā gacchati, evamevaṃ¹⁹ evarūpaṃ puggalaṃ antouppanno Kilesamāro pasahati; balavavātena²⁰ dubba-

¹ K. C^a. evaṃ. B. evaṃ taṃ.

² F. C. °passivī°. K. °passivī°. K. indriyesū ti cakkh-vādisu chasu indriyesu asaṇvuttan ti.

³ K. a. amattaññū ti.

⁴ K. a.

⁵ C. K. om.

⁶ K. imissāya.

⁷ K. a. taṃ.

⁸ K. na jā° kusitan ti.

⁹ C. K. kāmavyāpāda°. B. Kāmachanda°.

¹⁰ B. vasitāya. C^a. vasik°.

¹¹ F. °saṇrahitaṃ. B. a. taṃ ve.

¹² K. corr. chinntatitthe. B. chinnapapāte.

¹³ B. a. dnbbala°.

¹⁴ B. pupphaphalāpalāsādi. K. same as B., but °ādīni. C^a. phalaphāsādiṃ.

¹⁵ K. B. pāteti.

¹⁶ K. B. om.

¹⁷ F. om.

¹⁸ C^a. tañ ca.

¹⁹ B. evameva. K. a. bhikkhave.

²⁰ C., K., C^a. vāto.

larukkhassa pupphapalāsādināy¹ viya khuddānukhudda-
kāpattīpajjanam² pi karoti; khuddakasākhābhāñjanāy³
viya nissaggiyādiṭṭhāpattīpajjanam⁴ pi karoti; mahāeṅ-
kābhāñjanāy viya terasasaṅghādisesāpattīpajjanam⁵ pi
karoti. Ubhattetvā uddhamūlakaṃ heṭṭhūsākhāy katvā,
pātanaṃ viya pārājikāpajjanam pi karoti; evakkhāta-
sāsanā nīharitvā katipāhen' eva gihibhāvāy⁶ pāpetīti.⁷
Evaṃ⁸ evarūpaṃ puggalaṃ Kilesamāro attano vāse
vattetīti attho. 'Aeubbhānupaesiṃ' ti⁹ dasasu aeub-
hesu aññatarāṃ asubhāṃ passantaṃ, paṭikkūlamanasi-
kāre¹⁰ yuttaṃ kesa asubhato passantaṃ, lome nakhe
dante tacāṃ vaṇṇāṃ saṇṭhānāṃ asubhato passantaṃ;
'indriyeeṃ ti chasu indriyesu; 'eusaṃvutaṃ' ti¹¹
nimittādigūharahitaṃ¹² pihitadvāraṃ;¹³ amattaññutūpaṭi-
pakkhena¹⁴ 'hhojanamhi mattaññuṃ',¹⁵ 'saddhaṃ'
ti, kammassa c'eva¹⁶ phalassa ca saddahanalakkhaṇāya
lokikāya saddhāya,¹⁷ tīsu vatthūsu aveccappasādasāṅk-
hātāya lokuttarasaddhāya c'eva¹⁸ samannāgataṃ; 'ārad-
dhavīriyaṃ'¹⁹ ti, paggaḥitavīriyaṃ paripuṇṇavīriyaṃ;
'taṃ ve' ti, taṃ²⁰ evarūpaṃ puggalaṃ yathā dubbalavāto
saṃikaṃ paharanto ekaggaṇaṃ selāṃ cāletuṃ na sakkoti,

¹ C^a. pupphaphalaphalāsasādināy. K. *ut supra*, and a. pātanaṃ viya. B. pupphaphalaphalāsapātanaṃ viya.

² C. °pattikūpajjanam. ³ C. C^a. khuddhasā°.

⁴ K. °ādini.

⁵ C. °disesāpajjanam. C^a. °disesāp°. K. °sāpi āpaj-
janaṃ. K. om. pi. K. terasasaṅghādisesā pi āpajjanaṃ
karoti ubhattetvā uddhaṃ mūlam, etc. Katvā pātanaṃ
viya.

⁶ S. gihī°.

⁷ K. pātetīti. B. vattetīti.

⁸ K. om.

⁹ F. °passīti. C^a. °passintīti.

¹⁰ K. °kārena yuttaṃ. C^a. kāresn. F. °kārentaṃ.

¹¹ F. C^a. om.

¹² C^a. °garahitaṃ.

¹³ K. °rañ ca.

¹⁴ B. °paṭikkhepena.

¹⁵ K. °ññuṃ ti attho.

¹⁶ C^a. ca.

¹⁷ B. lokikasaddhāya and a. c'eva.

¹⁸ B. ca K. °yañ c'eva tīsu. ¹⁹ C^a. °yañ ca. ²⁰ B. e°taṃ.

tathā abbhantare uppajjamāno pi Dubbalakilesamāro nappasahati, khohhetuṃ,¹ cāletuṃ na sakkotīti attho.

Tā pi kho tassa purānadutiyaikāyo² theray parivāretva: 'tvay kay apucchitvā pabbajito, idāni gihī bhavissasīti'³ ādini vatvā kāsāvay⁴ uharitukāmā ahesuṃ. Thero tāsaya ākaray sallakkhetvā nisinnāsanā⁵ vutthāya iddhiyā uppattitvā kūtāgārakannikay⁶ bhinditvā ākāsenāgantvā⁷ Sattari gāthā⁸ pariyosāpente va⁹ Sattu suvaṇṇavaṇṇaya sariray¹⁰ abhittuvanto otaritvā Tathāgatassa¹¹ pāde vandi.

Gāthūpariyosāne sampattabhikkhū¹² sotāpattiṭṭhāpādisu patiṭṭhahimsū ti.

Cūlakāḷa-mahākāḷa-vatthu chaṭṭham.¹³

7. DEVADATTA-VATTHU

'Anikkasāvo'¹⁴ ti imaṃ dhammadesanaya Sattā Jetavane viharanto Rājagahe Devadattassa kāsāvalābhaṃ¹⁵ ārabhha kathesi.

Ekasmiṃ hi samaye dve aggasāvaka¹⁶ pañcasato pañcasate attano parivāre ādāya Sattāraṃ apucchitvā,¹⁷ Jetavanato¹⁸ Rājagahay agamaṃsu.¹⁹ Rājagahavāsino²⁰ dve pi tayo pi bahū pi ekato hutvā āgantukadānaṃ adāysu. Ath' ekadivasay āyasmā Sāriputto anumodanaṃ

¹ K. a. kampetuṃ vā. B. a. vā *after* cāletuṃ.

² C^a. °dūtīkāyo. K. °dutiya°.

³ C. C^a. bhavissatīti. B. bhavissasi ua hha°.

⁴ K. kāsāyā. ⁵ B. °āya. ⁶ B. a. dvidhā.

⁷ C., C^a, K. ākāsenā gautvā. ⁸ C. C^a. gāthay.

⁹ B. C. yeva. ¹⁰ C^a. °asarīray.

¹¹ K. Tatthā° (*a freq. spelling in the K. frr.*).

¹² C., C^a, K. sampattā°.

¹³ K. °mahātheray vatthu chaṭṭhamay. C^a. vatthuy.

¹⁴ K. a. kāsavau. ¹⁵ K. a. gandhāra. ¹⁶ K. a. ekeko.

¹⁷ B. vauditvā. R. a. va°. ¹⁸ K. a. uikkhamitvā.

¹⁹ C. āgamiṃsu. C^a. agamiṃsu. K. agg°.

²⁰ K. °nagara°. B. a. pi.

karonto: 'upāsakā eko sayañ dānañ deti parañ na samādapeti; so nibbattanibbattaṭṭhāne bhogasampadañ labhati, no parivārasampadañ. Eko parañ samādapeti sayañ na deti; so nibbattanibbattaṭṭhāne parivārasampadañ labhati no bhogasampadañ. Eko sayañ pi na deti param pi na samādapeti; so nibbattanibbattaṭṭhāne kañjikamattam¹ pi kucchipūrañ na labhati, anātho hoti nippacayo. Eko sayañ pi deti parañ pi samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne attabhāvasate pi attabhāvasahassee pi attabhāvasatasahassee pi bhogasampadañ c'eva parivārasampadañ ca labhatīti' evañ dhammañ² desesi.

Tam eko³ paṇḍitapuriso sutvā 'acchariyā' vata bho⁴ dhammadesanā, sukāraṇaṇ⁵ kathitañ; mayā imāsañ dvinnāñ sampattinañ nippāḍakañ kammañ⁷ kātuñ vaṭṭatīti' cintetvā, 'bhante sve mayhañ bhikkhañ gaṇhathā'⁸ ti therāñ nimantesi.⁹ 'Kittakehi te bhikkhūhi attho npāsakā' ti.¹⁰ 'Kittakā pana vo bhante parivārā' ti. 'Sahassañ¹¹ npāsakā' ti. 'Sabbehe'va¹² saddhiñ sve bhikkhañ gaṇhatha¹³ bhante' ti. Thero adhiyāsesi. Upāsako nagaravithiyañ caranto:¹⁴ 'amma tātā¹⁵ mayā bhikkhusahassañ nimantitañ, tumhe kittakānañ bhikkhūnañ¹⁶ bhikkhañ dātuñ sakkhissatha, tumhe kittakānañ' ti samādapesi.¹⁷ Manussā attano attano pahona-

¹ K. °bhattañ.

² K. dhammadesanañ.

³ K. tañ sutvā eko. F. tañ c'eko.

⁴ F., C., C^a., K. acchariyañ.

⁵ K. a. abbhūtañ vatta bho.

⁶ F. °desanāsu kā°. K. °desanañ sukhakār°. B. sukhakāraṇaṇ sukathitañ.

⁷ F. nippāḍakakammañ. K. nippāḍana°.

⁸ F. gaṇhati; corr. °tū.

⁹ K. a. thero āha.

¹⁰ K. a. tañ sutvā āha.

¹¹ C. C^a. sahassamattā.

¹² F. va. C., C^a., K. sabbehi.

¹³ F., C., C^a., K. gaṇhatha.

¹⁴ K. a. manusse disvā.

¹⁵ K. tātā.

¹⁶ K. om.

¹⁷ F. K. °peti.

kaniyāmena : 'mayañ dasannañ¹ dassāma' — 'mayañ vīsatiyā' — 'mayañ² satassā' ti āhañsu. Upāsako : 'tena hi ekasmiñ thāne samāgamañ katvā ekato va pacissāma,³ sabbe tilatandulasapphiphūpitādini⁴ samāharathā' ti ekat-thāne⁵ samāharāpesi. Ath' assa eko kuṭimbiko sata-sahassagghanakañ⁶ gandhakāsāvavattañ datvā : 'sace te dānavattañ⁷ nappahoti, idaṃ vīssañjetvā yadūnañ tañ⁸ pūroyyāsi; sace pahoti, yass' icchasi tassa bhikkhuno dadeyyāsi⁹ ti āha.¹⁰ Tassa sabbañ dānavattañ pahosi,¹⁰ kiñci unañ nāma nāhosi. So manusse pucchi : 'idaṃ ayyū¹¹ kāsavañ ekena kuṭimbikena ovañ nāma vatvā dinuñ¹² atirekañ jātañ, kassa nañ demā' ti. Ekacco : 'Sāriputtattherassā' ti āhañsu; ekacce : 'thero sassapākasamaye¹³ āgantvā gamanasilo Devadatto amhākañ maṅgalāmaṅgalesu sabhāyo udakamaṇiko viya niccap-patitthito,¹⁴ tassa nañ¹⁵ demā' ti āhañsu. Sambāhulikāyakathāya¹⁶ pi : 'Devadattassa dātabbañ' ti cattāro bahutarā ahesuñ. Atha nañ Devadattassa adañsu; so tañ chinditvā¹⁷ sañvidahitvā rajitvā¹⁸ nivāsetvā pārūpitvā vicarati.¹⁹ Tañ disvā : 'nañidañ Devadattassa anucchavikañ, Sāriputtattherassa anucchavikañ, Devadatto attano ananucchavikañ nivāsetvā pārūpitvā vicaratīti' vadīsu.

¹ C. dvinnañ.

² K. a. tiṇsāya, mayañ cattālīsāya, mayañ pañcāsāya, mayañ. B. a. tiṇsati, mayañ cattālīsañ, mayañ, and has satañ.

³ B. parivississāma.

⁴ F. corr. °pāṇitādini. C. C^a. tela°. B. a. °madhn° after °sappi°.

⁵ K., C^a., B. ekasmiñ th°.

⁶ F., C., C^a. sahassa°. C^a. °gghaṇakañ. K. B. °i-kañ.

⁷ S. a. pana.

⁸ F. tadā dānañ. C. tañ dānañ. C^a. ya° tañ dānañ. B. yañ unañ tañ.

⁹ K. a. tadā.

¹⁰ K. pahoti.

¹¹ C. C^a. ayye.

¹² K. a. idaṃ dānavattañ.

¹³ K. °paripāka°.

¹⁴ K. B. niceañ.

¹⁵ K. tañ.

¹⁶ C., C^a., B. sambahu°. C^a. °likāya. C^a. a. tava.

¹⁷ K. nicchi° va. sihbitvā.

¹⁸ F. om. K. a. koṭetvā.

¹⁹ K. a. manussā nañ. B. manussā after tañ disvā.

Ath' eko disāvāsiko bhikkhu Rajagahā¹ Sāvattihī gantvā Satthāraṇa vanditvā katapaṭisanthāro Satthārā dvinnaya aggasāvākūnaṇa phāsuvihāraṇa pucchito ādito² paṭṭhāya sabbayaṇa taṇa pavattiṇa³ ārocesi. Satthā: 'na kho bhikkhave⁴ idāna' eva⁵ attano ananucchavikaṇa vatthaya dhāreti, pubbe pi dhāresi yeva' ti vatvā⁶ atītaṇa āhāri.

'Atīte Bārāṇasīyaṇa Brahmaḍatte rajjaṇa kūronto Bārāṇasīvāsī⁷ eko hatthimārako hatthī māretvā⁸ mārotvā dante ca nakhe ca antāni ca ghanamaṇṇasaṇa ca āharitvā vikkīṇanto⁹ jivikaṇa kappoti.¹⁰ Ath' ekasmiṇa araṇṇiṇo uṇṇokasahassā hatthī gocarayaṇa gahetvā gacchantū paccokubuddhe diēvā tato paṭṭhāya gacchamānā gamanāgamana-kāle¹¹ jannukehi patitvā¹² vanditvā pakkamanti. Loka-divasaṇa hatthimārako taṇa kiriyaṇa disvā: 'ahaṇa ime kicchena māremi, ime ca gamanāgāmanakālo¹³ paccokubuddhe vandanti, kiṇa nu kho diēvā vandantīti' cintento, 'kāśāvaṇa'¹⁴ ti sallakkhetvā: 'mayāpa' idāni¹⁵ kāśāvaṇa¹⁴ laddhuṇa vaṭṭatīti cintetvā, ekasea paccokabuddhasa jātasāraṇa¹⁶ oruṇa nahāyantaṇa tīre ṭhapitesu kāśāvesu¹⁷ cīvaraṇa thenetvā tesayaṇa hatthinaṇa gamanāgamana-magge satṭiṇa¹⁸ gahetvā sāsīsaṇa¹⁹ pārupitvā nisīdati.²⁰ Hatthī taṇa disvā 'paccokabuddho' ti saṇṇāya vanditvā pakkamanti. So tesayaṇa saḥbapacchato²¹ gacchantayaṇa satṭiyaṇa paharitvā māretvā dantādāni gahetvā eesaṇa

¹ F. °gaha; corr. °gahato.

² F. om.; corr. a. tato.

³ K. pavuttiṇa, om. taṇa, a. bhagavato.

⁴ B. bhikkhu.

⁵ K., C^a, B. eva eo.

⁶ K. a. tena yācīto.

⁷ K. °vāsiko.

⁸ F., C^a, K. om.

⁹ F. corr. vikkī°.

¹⁰ C., C^a. K. kappesi.

¹¹ F., C., C^a. gamanakāle.

¹² K. B. nipat°.

¹³ C. gamanakāle.

¹⁴ K. Kāsāvavattana.

¹⁵ B., C., C^a. mayāpi idāni.

¹⁶ K. jātaṇa saraṇa. B. jātasāraṇa.

¹⁷ B. cīvaresu, and om. cīvaraṇa. K. a. gato.

¹⁸ C^a. °maggena satṭhiṇa. K. satṭiṇa. ¹⁹ B., C., C^a, K. sīsayaṇa.

²⁰ K. nisīdi, and a. tadā. B. nieīdi.

²¹ F. corr. saḥbesayaṇa pa°.

bhūmiyaṃ nikkhanitvā¹ gacchati. Aparabhāge Bodhisatto hatthiyouiyaṃ paṭisandhiyaṃ gahetvā hatthijettako yūthapati ahoṣi. Tadaṃ pi so tath' eva karoti. Mahāpuriso attano paṭisaṃya parihaṃṇi² ātvā, 'kuhiyaṃ ime hatthi gatā,³ mandā jātā' ti pucchitvā, 'na jānāma sāmīti' vutte, 'kuhiñci' gacchantā maṃ anūpucchā⁴ na gamisanti, paripanthoṇa bhavitabbaṃ' ti cintetvā,⁵ 'ekasmiyaṃ tṛhāne kāsavaṃ pūrupitvā nisinnassa santikā paripanthoṇa bhavitabbaṃ' ti paṭisaṃketvā,⁶ taṃ purigaṇhitvaṃ vaṭṭatitī⁷ sabbe hatthi "purato pesetvā sayayaṃ pacchato⁸ vilambamāno āgacchati. So sambahatthiṃsu vanditvā gatesu mahāpurisaṃ āgacchantayaṃ disvā cīvaraṃ saṃharitvā sattiyaṃ vissajji.⁹ Mahāpuriso satiyaṃ upatṭhapento āgacchanto pacchato¹⁰ paṭikkamitvā¹¹ sattiyaṃ vañcesi. Atha naṃ: 'iminā' me¹² hatthi nāsitā' ti gaṇhitvaṃ pakkhandi; itaro ekaṃ¹³ rukkhayaṃ purato katvā niliyi. Atha 'naṃ rukkhena saddhiyaṃ soḍḍāya parikkhipitvā gahetvā bhūmiyaṃ pothessāmīti'¹⁴ tena nīharitvā dassitvaṃ kāsavaṃ disvā: 'sac' ābayaṃ imasmiyaṃ dussissāmī¹⁵ anekasahas-sesa¹⁶ me buddhapaccekaḥbuddhakhināsavesu lajjā ca¹⁷ nāma bhinnā bhavissatīti' adhiyaṃsetvā: 'tayā me ettakā¹⁸ āṇakā nāsitā' ti pucchi. 'Āma sāmīti' vutte, 'kasmā evaṃ bhāriyaṃ kammam akāsi, attano ananucchavikayaṃ vītarāgūnaṃ anucchavikayaṃ vatthayaṃ paridāhitvā, eva-rūpaṃ kammaṃ karontena bhāriyaṃ tayā¹⁹ katvaṃ' ti evaṃ ca pana²⁰ vatvā uttarim pi niggaṇhanto: 'Anik-

¹ C. nikkhipitvā.

² B. gaṇā gantva.

³ F. corr. °pucchantā. B. °itvā.

⁴ B. paṭisaṃketvā.

⁵ K. hatthino.

⁶ K. a. yeva. K. °tvā.

⁷ K. °ati°.

⁸ C. kaṃ.

⁹ K. dubb°. B. dubbh°.

¹⁰ F. va. K. B. om.

¹¹ C. om.

¹² F. corr. °paṇ.

¹³ C. kuhiya. C. °n ti.

¹⁴ B. vatvā.

¹⁵ F., C., C. om.

¹⁶ F. pacchā.

¹⁷ F. om.

¹⁸ K. B. ime.

¹⁹ B. a. kate.

²⁰ K. B. anekasatasa°.

²¹ C. C. a. ime.

²² C. a. naṃ.

kāsāvo kāsāvaṃ¹—pe²—sa ve kāsāvaṃ arahatīti³ vatvā
—‘ayattaṃ te kataṃ’ ti āha.⁴

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā,⁵ ‘tadā hatthi-
mārako Devadatto ahoēi, tassa niggūhako hatthiṇāgo
aham evā’ ti⁶ jātakāṃ samodhānetvā, ‘na bhikkhave
idān’ eva pubbe pi Devadatto attano ananucchavikaṃ
vatthāṃ dhāresi⁷ yevā’ ti vatvā, imaṃ gāthā abhāsī:

9. ‘Anikkasāvo kāsāvaṃ yo vatthāṃ paridahessati,⁸
apeto damasaccena, na so kāsāvaṃ arahatīti.

10. ‘Yo ca vantakasāv’ assa sīlesu susamāhito
upeto damasaccena sa ve kāsāvaṃ arahatīti.’

Chaddaatajātakenāpi ca⁹ ayam attho dipetabbo’ ti.¹⁰
Tattha ‘anikkasāvo’ ti rūgūdihi¹¹ kāsāvehi saka-
sāvo; paridahessatīti¹² nivāsanapīrupapaattharaṇava-
sena paribhuñjissati—‘paridahissatīti’¹³ pi pātho;
apeto damasaccenā’ ti indriyadamaṇena¹⁴ c’eva para-
matthasaccapakkhikena vacisaccena ca apeto viyutto¹⁵
paricatto ti attho; ‘na so’ ti, so evarūpo puggalo
kāsāvaṃ paridahitaṃ nārahati; ‘vantakasāv’ aesa’ ti
catūhi maggehi vantakasāvo chadditakasāvo¹⁶ pahīna-
kasāvo assa; ‘sīlesū’ ti catupārisuddhisīleṇa; ‘sua-
māhito’ ti suṭṭhu samāhito sūṭṭhito¹⁷ ‘upeto’ ti
indriyadamaṇena c’eva¹⁸ vuttappakārena ca saccena¹⁹
upagato,²⁰ ‘sa ve’ ti so evarūpo puggalo taṃ gandha-
kāśāvavatthāṃ²¹ aharatīti.’²¹

¹ K. kāsāvaṃ; corr. to °vaṃ.

² K. gīres all vs. 9—om. pe and sa ve kāsā ar°.

³ K. a. gāthāṃ.

⁴ K. vatvā taṃ visajesi for āha.

⁵ B. a. jātakāṃ samodhānesi.

⁶ K. a. vatvā.

⁷ F., C., C°. dhāreti.

⁸ B. paridahissati.

⁹ K. °jake nāma. F. C. om. ca.

¹⁰ K. a. yevā. F. Jāt. v. 50.

¹¹ S. kāmarāg°.

¹² F. paridadhassatīti. B. paridha°.

¹³ B. °damena—and so infra.

¹⁴ K. vimutto.

¹⁵ C°. om.

¹⁶ K. saṭṭhahito.

¹⁷ C. C°. ca.

¹⁸ K. vacisa°.

¹⁹ K. upeto.

²⁰ B. kāsāvavatthāṃ, in brackets.

²¹ C°. arahatīti.

Gāthāpariyosāne so¹ disāvāsiko bhikkhu sotāpanno jāto;² aññe pi bahū³ sotāpattiphalādini pāpuñjisu; desanā mahājanassa sūthikā ahoṣīti.

Devadattasea vatthu sattamaṃ.⁴

8. AGGASĀRIKA-VATTHU

'Asāro sārāmatino' ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Vohuvane viharanto⁵ aggasāvakehi niveditaṃ Sañjayassa anūgamanāṃ ārabba kathesi.

Tatrāyaṃ anupubbikathā:⁶ Ambhakaṃ hi Satthā ito kappasatasahassāsūdhikānaṃ catunnaṃ asaṅkheyyānaṃ matthake Amaravatīnagare⁷ Sumedho nāma brāhmaṇakumāro hntvā, sabbasippee⁸ nipphattiṃ patvā, mātāpitunnaṃ⁹ accayena anekakoṭṭisaṅkhaṃ dhanāṃ pariccajivā, isipabbajjaṃ pabbajitvā, Himavante vasanto jhānābhīññaṃ¹⁰ nibbattetvā, ākāseṇa gacchanto Dīpaṅkaradasabalassa Sudassanavihārato Rammanagaraṃ¹¹ pavisanatthāya¹² maggaṃ sodhiyamānaṃ¹³ disvā, sayam pi ekam¹⁴ padesaṃ gahe tvā¹⁵ tasmiṃ asodhite¹⁶ yeva āgatassa Satthuno attānaṃ setuṃ katvā¹⁷ kalale attharivā: 'Satthā sasāvakaṃ aṅgho kalalāṃ anakkamitvā maṃ akkamanto gacchatū' ti nipaṇno, Satthārā taṃ¹⁸ disvā va: 'Buddhaṅkuro¹⁹ eṣa anūgate kappasatasahassāsūdhikānaṃ

¹ F. om.

² B. ahoṣi.

³ C^a. subahū.

⁴ C^a. dinnagandhakāsāvavatthuy.

⁵ K. a. dvihī.

⁶ C^a. ānu^o.

⁷ B. Amaravatīnāma^o. F. Amaranaṅgare. C. C^a. Amaranaṅgare.

⁸ K. °sippānaṃ. F., C., C^a. °sippe.

⁹ B. K. °ūnaṃ (*constant variant*).

¹⁰ K. °āni.

¹¹ B. Ramavatīnagare. K. Ambaravatīna^o.

¹² F. Rammanaṅgarapa^o.

¹³ C. S. a. janaṃ.

¹⁴ K. eka^o.

¹⁵ K. a. sodessāmi ti.

¹⁶ K. anitthiṭṭe.

¹⁷ K. a. ajinacammaṃ. B. ajinacammaṃ *after* kalale.

¹⁸ K. C^a. om.

¹⁹ K. °karo.

catunnaṃ asaṅkheyyānaṃ pariyosāne Gotamo nāma
Buddho bbavissatīti' vyākato; tassa Sattthuno aparab-
hāge Koṇḍañño, Maṅgalo¹ Sumano, Revato,² Sobhito,
Anomadassī, Padumo, Nārado, Padumuttaro, Sumedho,
Sujāto, Piyadassī, Atthadassī, Dhammadassī, Siddhattho,
Tisso, Phussa, Vipassī, Sikkhī, Vessabhū, Kakusandho,³
Koṇāgamano, Kassapo⁴ ti lokay obhāsetvā uppannānaṃ
imesam pi tevisatiyā⁵ Buddhānaṃ santiko laddhavyā-
karaṇo, dasa pūramiyo dasa upapūramiyo dasa para-
matthapūramiyo ti samatīṇsapūramiyo pūretvā, Vessu-
tarattabhūve tthito⁶ pathavikampanāni⁷ mahādhūmāni
datvā, puttadāraṃ pariccajītvā āyupariyosāne Tusitapuro⁸
nibhattitvā,⁹ tattva yāvatiyukay tthitvā dasasahassacek-
kavāḍadevatūbi sannipatītvā:¹⁰

'Kālo' yaṃ¹¹ te mahāvīra, uppajja mātukucchiyaṃ
sadevakan¹² tārayanto, hujjhassu amataṃ padaṃ' ti

vutte,¹³ pañca mahāvīlokanāni viloketvā,¹⁴ tato cuto
Sakyaṛājakule paṭisandhiṃ gahetvā,¹⁵ tattha mahāsam-
pattiyā parihariyamāno¹⁶ anukkamena bhadrayobbanāṃ
patvā, tinnāṃ uttāṃ anucchavikesu tīsu pāsādesu deva-
lokasiriyā viya rajjasiriyā¹⁷ anubhavanto uyyānakīlāya
gamanasamaye anukkamena jīṇavyādhimatasaṅkhātē¹⁸

¹ K. Suma°.

² K. Revatto.

³ Kakku°.

⁴ K. a. cā.

⁵ F. tevisatiyānaṃ. B. catuvīsatiyā.

⁶ K. a. sattakkhattuṃ.

⁷ K. °kampādīni. S. °kampanādīni.

⁸ K. Tussipure.

⁹ K. B. °etvā.

¹⁰ K. a. Buddhathāya yūcitto.

¹¹ F., C., C°. om. B. deva° for yaṃ te.

¹² K. sadevalokay.

¹³ K. taṃ sutvā for vutte.

¹⁴ K. a. Kālayaṃ desaṃ ca dipaṃ ca kulāṃ mātaram eva
ca ime pañca viloketvā uppajjanti mahāyasaṃ ti (*two
verses*). B. *likewise, but has* uppajjati mahāyaso, and puts
the vs. after vutte.

¹⁵ B. a. dasamāsaccayena mātukuccebito vijāyī soḷasavas-
sakāle tattha, etc.

¹⁶ K. parivā°.

¹⁷ C°. om. K. om. ra°.

¹⁸ F. °saykhyāte.

tayo devadūte disvā, sañjātasajvego nivattitvā, catutthavāre¹ pabbajitay² disvā, 'sādhū pabbajjā' ti pabbajjīya ruciy uppadetvā, uyyānaṃ gantvā tattha divasaṃ kkepovvā Maṅgalapokkharavūtiṃ nisinno kappakavesaṃ gahetvā āgataṃ Vissakammaṃ³ devaputtana alaṅkatapaṭiyatto Rāhulakumārassa jātasāsanaṃ sutvā, puttasiṇohassa balavabbhāvayā itvā: 'yāva idaṃ bandhanaṃ na vadḍhati,⁴ tāvad eva naṃ chindissāmi' cintetvā, sūyaṃ nagaṃ pavisanto:

'Nibbutā nūna sā mātā nibbuto nūna so pitā
nibbutā nūna sā nārī, yassūyaṃ idiso patiti'

Kisāgotamiyā⁵ nūma pitucchādhītāya bhāsitaṃ imaṃ gāthaṃ sutvā: 'ahaṃ imāya nibbutapadaṃ sāvito' ti⁶ muttāhāraṃ omuñcitvā tassā pesetvā, attano bhavanaṃ⁷ pavisitvā sirisayane nipanno⁸ niddūpagatānaṃ nātakittānaṃ vippakāraṃ disvā, nibbimhadeva⁹ Channaṃ utthāpetvā, Kanthakaṃ¹⁰ āharūpetvā Kanthakaṃ āruya Channasubhāyo dasasahassacakkavāḷadevatāhi parivuto mahābhiniikkammaṃ nikkhamitvā, Anomānāmanaditire¹¹ pabbajitvā, anukkamaṃ Rājagahaṃ gantvā, tattha piṇḍīya caritvā Paṇḍavapabbatapabbhāre nisinno Magadharañño¹² rajjena nimantiyamāno taṃ paṭikkhipitvā, sabbaññutaṃ patvā, attano vijitaṃ āgamanatthāya tena gahitapaṭiñño Ālāraṃ ca Uddakaṃ¹³ ca upasāṅkamitvā, tesāṃ santike adhigatavisesaṃ¹⁴ adisvā¹⁵ analaṅkaritvā¹⁶ chabbassāni mahāpadhūnaṃ padahitvā, visākhapuṇṇama-

¹ C. C^a. catutthe vāre.

² S. °tarūpaṃ.

³ New S. ed. °kammunā. B. Visukammaṃ. C. C^a. °kammade°. K. Vissakammaṃ.

⁴ K. na bbaddhati

⁵ K. kissā°. F. Kisāgotamīnāmapitucchādhītābhā°.

⁶ K. tīti vato.

⁷ B. gabbhaṃ.

⁸ C., C^a., K. nisinno. (K. has panno erased.)

⁹ K. nibbindha°. B. nibbinda°.

¹⁰ K. B. °ṇṭh°.

¹¹ B. C^a. Anomānaditire.

¹² B. and new S. rañña

¹³ C^a. Uddālakaṃ. K. B. Uddakaṃ.

¹⁴ C^a. a. anuttame.

¹⁵ F., K., B. om.

¹⁶ C. C^a. om. K. analahhitvā.

divase¹ pāto va Sujātāya dinnapāyāsam paribhuñjitvā, Nerañjarāya nadiyā suvaṇṇapātij² parāhetvā, Nerañjarāya nadiyā³ tire Mahāvanasaṇḍe mūṇasaruṇipattihī divasabbhāgaṃ vitināmetvā, sāyaṇhasamaye sotthiyena dinnay tiṇay gahetvā, Kālena nāgarājena⁴ abhiṭṭhuta-guṇo bodhimāṇḍay āruyha, tiṇāni santharivā: 'na tāv' imay⁵ pallaṅkay bhindissāmi yāva me aṇupādāya āsavehi cittaṃ vimuccatīti⁶ patiṭṭhāy katvā, puratthābhimukho⁷ nisīditvā⁸ suriye anattamito⁹ yeva Māra-balay vidhamitvā, paṭhamayāme pubbenivāsūṇāy¹⁰ majjhimayāme¹¹ cutūpapātaṇṇāy¹² patvā,¹³ pacchimayā-māvasāne paccayākāre ṇāṇay otāretvā,¹⁴ dasabalacatuvesū-rajjādisabbagūṇapattimaṇḍitaṃ sabbaññutaṇṇāy paṭivijjhitvā,¹⁵ satta-sattāḥay bodhimāṇḍe¹⁶ vitināmetvā, aṭṭhame sattāhe ajapālanigrodhamūle nisinno dhammagambhīratāpaccavekkhaṇena¹⁷ appossukkataṃ āpajjamāno dasasahassacakkavāḷamahābrahmaparivārena¹⁸ Sahampatibrahmuṇā¹⁹ āyācitadhammadesano²⁰ buddhacakkhuṇā lokay oloketvā Brahmūṇo²¹ ca ajjhesanaṃ adhivāsetvā: 'kassanu kho ahaṃ paṭhamay dhammay deseyyay' ti oloken-to Ālāruddakāṇay kālakatabhāvaṃ jātā, pañcavaggiyāṇay bhikkhūṇay bahūpakārataṃ²² anussaritvā, utthāyāsanā

¹ F. corr. °mādivase. K. °puṇṇami°.

² P. svaṇṇā°.

³ K. om.

⁴ K. kāḷanā°.

⁵ C^a. a. sita°.

⁶ C. C^a. vimuccissatīti. K. vimuṇcissatīti. B. na before vi°.

⁷ K. puratthimā°.

⁸ C. nisīdi.

⁹ K. B. aṭṭhaṅgamite.

¹⁰ K. C^a. °ñṇāy.

¹¹ K. a. patvā. ¹² K. cutūpapapāta°. F. C^a. cutuppāta°.

¹³ K. nibbattetvā. ¹⁴ K. a. aruṇugamaṇasamaye.

¹⁵ K. patibujjhitvā. (K. al. patibujjh° for paṭivijjh°.)

¹⁶ K. °maṇḍale.

¹⁷ K. °atāya.

¹⁸ C^a. dasasahassi°. C. dassasahassi°. F., C., C^a, K. om. cakkavāḷa. C. C^a. °mahābrā°.

¹⁹ K. Sahapati°.

²⁰ K. āyācitaṃ dhammay desento.

²¹ F. Brahmaṇo. C. K. Brāhmuno. B. om. ca.

²² K. °raṇ.

Kāsiṇuray gacchanto antarāmagge¹ Upakena² saddhiṃ mantetvā āsāḥipapūṇamadvase³ Isipatane migadāye pañcavaggiyānaṃ⁴ vasaṇatthānaṃ patvā, te⁵ ananucchavikena samudācārona samudācarante saññāpetvā, Aññākoṇḍaṇḍapamukhe⁶ atthārasa brahmakotiyo⁷ amataṃ⁸ pāyento⁹ dhammacakkāṃ pavattetvā, pavattavaradhammacakko¹⁰ pañcamiaṃ¹¹ pakkhassa sabbe pi¹² te bhikkhū arahatte patitthāpetvā, taṃ divasaṃ eva Yasassa kulaputassa¹³ npanissayasampattiṃ disvā taṃ rattibhāgo nibbijjivā¹⁴ goliṃ paḥāya nikkhantaṃ¹⁵ 'ehi Yasa' ti pakkosivā, tasmiṃ ñeva rattibhāge sotāpattiphalaṃ patvā punadvase arabhattaṃ pāpetvā¹⁶ apare¹⁷ pi tassa saḥāyako catupapūṇasajane ehibbhikkhupabbajjīya¹⁸ pabbijetvā arahattaṃ¹⁹ pāpesi.

Evay loke ekasatthiṃ arahantesu jātesu vutthavasso pavāretvā²⁰ 'caratha bhikkhavo cārikaṃ' ti satthibhikkhū²¹ disāsu pesetvā sayas Uruvelaṃ²² gacchanto antarāmagge Kappāsikavanasāḍe tiṃsajane²³ Bhaddavaggiyakumāro vinesi. Tesu sabbapacchimako sotāpanno, sabbuttamo anāgāmi ahosi; te pi²⁴ sabbe ehibbhikkhubhāven' eva pabbijetvā disāsu pesetvā, sayas Uruvelaṃ gantvā adbhutābāni pāṭihāriyasahassāni²⁵ dassetvā,

¹ K. antarāya ma°.

² F. corr. upāsakena. K. a. ājivakena.

³ F. C. āsāḥipapūṇamā°. C. āsāḥipapūṇama°. B. āsāḥi°. K. °mi°.

⁴ K. a. bhikkhūnaṃ.

⁵ K. tena. ⁶ C. Aññā°. K. B. Aññāta°. K. °ppa°.

⁷ K. brāhma°. ⁸ C. amatapānaṃ. C. amataṃ pānaṃ.

⁹ K. pāyetaṃ. ¹⁰ K. pavattitapavara°. B. pavattita°.

¹¹ K. pañcamigatiyaṃ. ¹² F., C., C. om.

¹³ B. Yasakula°.

¹⁴ K. nibbhinditvā. B. nibbind° in brackets.

¹⁵ K. nikkhamantaṃ. C. a. tam. B. a. taṃ disvā.

¹⁶ F. pāpesi.

¹⁷ B. aparabhāge.

¹⁸ C. ehi bhikkhū bhāvāya.

¹⁹ C. arahatte.

²⁰ K. a. satthā.

²¹ F. satthiṃ bhi°.

²² C. Uruvelāyaṃ. K. Uruvelaṃ (gen. Uru°).

²³ F. C. tiṃsajojane.

²⁴ C. a. satte.

²⁵ K. °ssā.

Uruvelakassapādayo saḥassajātilaparivāre tebhātikajātile
vinetvā, ehibbhikkhnbhāven' eva pabbajetvā, Gayāsīse
nisidāpetvā ādittapariyāya desanāya¹ arahatte patitṭhā-
petvā, tena arahantasahassena² parivuto Bimbisārarañño
dinnay patinūṇay mocessamīti' Rājagahanagarūpacāre
Latthivanuyyāṇay gantvā, 'Satthā kira āgato' ti eutvā
dvādasanūhutehi³ brāhmaṇagahapatikehi eaddhiy āga-
tassa rañño madhuradhammakathay kathento rājāṇay
ekādasahi nahnte⁴ saddhiy eotāpattiphale patitṭhāpetvā,
ekanaḥutaṇ saraṇesu⁵ patitṭhāpetvā, punadivase Sakkena
devaraññā⁶ māṇavakavannaṇ⁷ gabetvā abhitthutagūṇo
Rājagahanagaray⁸ pavisitvā, rājanivesane katabhattakiecco
Veluvanārāmam paṭiggahetvā, tatth' eva vāsaṇ kappesi;
tattha ṇay Sīriputtamoggallānū upasaṅkamiyeu.

Tatrāpi ayaṇ⁹ ānupubbikathā:¹⁰ Anuppanne yeva hi
Buddhe Rājagahato avidūre Upatissagāmo Kolitagāmo
ti¹¹ dve brāhmaṇagāmā ahesu.¹² Tesu Upatissagāme
Rūpasāriyā nāma brāhmaṇiyā gabbhassa patitṭhitadivase
yeva Kolitagāme Moggaliyā nāma brāhmaṇiyā¹³ pi gabbho
patitṭhahi. Tāni kira dve pi kulāni yāva sattamā kula-
parivattā¹⁴ ābaddhaparibaddhasahāyakān¹⁵ eva; tāsāṇ¹⁶
dvinnam pi ekadivasam eva¹⁷ gabbhaparihāraṇ adāṇsu.
Tā ubho pi dasamāsaccayena putte vijāyigeu; nāmaga-
haṇadivase Sāriyā brāhmaṇiyā¹⁸ pnttassa Upatissagā-
make¹⁹ jeṭṭhakulassa puttattā 'Upatisso' ti nāmaṇ

¹ B. a. ne.² C^a. °saḥassapari°.³ K. °nahuttehi (°tt° al.).⁴ K. ekādasana°.⁵ K. tiear°.⁶ K. C^a. °rañño. B. °rājena.⁷ F. C^a. māṇavavannaṇ.⁸ K. °gahaṇ.⁹ C. C^a. °p'āyaṇ. K. tatrāyaṇ.¹⁰ F., C., C^a. ann° (constant rar.).¹¹ F. C. om. K. cā ti.¹² F. C. om. C^a. °gāmābesuṇ.¹³ F. Moggalānāmabrā°. C. Mogallānabrā°. C^a. Mog-
gall°.¹⁴ K. °vattāni.¹⁵ K. āvaddha°. F. °paribaddhā (?) ea°. K. °pati°.
B. °paṭi°.¹⁶ C. °kān' etāsaṇ.¹⁷ K. °divase meva.¹⁸ F., C., C^a. Sāribrā°.¹⁹ C^a. °gāme.

kariṃsu;¹ itarassa Kolitagāme jetṭhakulassa puttattā 'Kolito' ti nāmaṃ kariṃsu.² Te ubho pi³ vuḍḍhim⁴ anvāya sabbasippānaṃ pūraṃ agamaṃsu. Upatissamānavassa kilanattāya nadiṃ vā uyyānaṃ vā gamanakāle pañca euvanṇasivikāsatāni parivārāni⁵ honti; Kolitamānavassa pañca ājāṇṇarathasatāni. Dve pi janā pañca⁶ pañca nūṇavakasataparivārā honti. Rājagahe ca annsaṃvaccharaṃ giraggasamajjaṃ⁷ nāma hoti.⁸ Tesā dvinnam pi okatthāno yeva mañcam⁹ bandhanti; dve pi okato va nisiditvā samajjaṃ passantā¹⁰ hasitabbatṭhāne hasanti, saṃvegaṭṭhāno saṃvegaṃ janayanti¹¹ dāyaṃ¹² dātvaṃ yuttatṭhāno dāyaṃ¹³ denti. Tesā iminā va niyāmena ekadivasāṃ¹⁴ samajjaṃ passantānaṃ paripākagatattā¹⁵ nūṇassa purimesu divasesu¹⁶ viya hasitabbatṭhāne hūso vā saṃvegaṭṭhāne saṃvegajanaṃ¹⁷ vā¹⁸ dātvaṃ yuttatṭhāne dāvaṃ¹⁹ vā nūhosi.²⁰ Dve pi pana janā evaṃ cintayissaṃ: 'kiṃ ettha oloketabbam atthi, sabbe p'ime²¹ appatte vassasante apaññattikabhāvaṃ gamissanti, amhehi pana ekaṃ mokkhaḍhammaṃ²² pariyesitva vaṭṭatīti' ārammaṇaṃ gahetvā nisīdiṃsu. Tato Kolito Upatissaṃ āha: 'samma Upatissa na tvaṃ aññesu divasesu²³ viya hatṭhapahatṭho²⁴ anattamanadhātuko 'ei, kiṃ te sallakkhitā' ti.²⁵ 'Samma Kolita etesaṃ olokane sūro

¹ K. akaysu.² C. C^a. kariṃsū ti.³ F. om.⁴ C. uddhim.⁵ F., C., C^a. parivārā. F. corr. om.⁶ F. C^a. om.⁷ C^a. °samāpajjaṃ. K. °samajo.⁸ K. C^a. honti. B. ahosi.⁹ K. matipatiññāṃ for ma°.¹⁰ C^a. rep.¹¹ K. saṃvejanti. C^a. saṃvijjanti. C. B. saṃvejenti.¹² C. C^a. om.¹³ C^a. dāyādam.¹⁴ C. a. pi taṃ. C^a. a. pi.¹⁵ F. °gatassa.¹⁶ F. purimesu.¹⁷ K. C^a. saṃvego.¹⁸ K. a. dāyaṃ.¹⁹ K. dāyaṃ.²⁰ F. nāhoti; corr. K. na hoti. C^a. na hosi.²¹ F. v'ime.²² F. ekamo°.²³ C. aññadi°.²⁴ K. a. idāni.²⁵ K. a. So āha.

nāma¹ natthi, niratthakam etay,² attano mokkhadhammay gavesituy vaṭṭatīti' iday cintayanto nisinnōmbi; tvaṃ pana kasmā anattamano' ti.³ So pi tath' eva āha.⁴

Ath' assa attanā saddhiy ekajjhāsayanay ñatvā Upatisso āha:⁵ 'amhākaṃ ubhinnaṃ pi eucintitaṃ, mokkhadhammay pana⁶ gavesantehi⁷ ekā pabbajjā⁸ laddhuy vaṭṭati, kassa santike pabbajāmā' ti.

Tena kbo pana samayena Saṅjayo⁹ paribbājako Rājagahe paṭivasati, mabatiyā paribbājikaparisāya¹⁰ saddhiy. Te 'tassa santike pabbajissimā' ti, pañca māṇavakasutāni 'sivikā'¹¹ ca rathe ca gahetvā gacchathā' ti uyyojetvā,¹² pañcāhi pi santehi saddhiy Saṅjayassa santike pabbajiyu. Tesay pabbajitakūlato¹³ paṭṭhāya Saṅjayo atirekalābhagayasangapatto ahosi,¹⁴ katipāhen' eva sabbay Saṅjayaesa samayay parimadditvā: 'ācariya tumhākaṃ jānana-samayo ettako va, udāhu uttarim pi atthīti' pucchigū. 'Ettako va; sabbay tumhehi ñatay' ti vntte,¹⁵ cintayiyu: 'evay sātī imassa santike brahmacariyavāso¹⁶ niratthako, mayay yay¹⁷ mokkhadhammay gavesituy nikkhantā tay¹⁸ imassa santike uppādetuy na sakkoma,¹⁹ mahā kho pana Jambudīpo gāmanigamanarājadhāniyo carantā²⁰ addhā²¹ mokkhadhammadesakay kañci ācariyay labhissimā' ti. Tato paṭṭhāya yattha yattha 'paṇḍitasamanabrūhmaṇā atthīti'²² vadanti, tattha tattha gantvā sākacchay karonti. Tehi puṭṭhapaṇḍhaya aññe

¹ C., C^a, K., B. om.

² C. °kam ev' etay. C^a. °kam eva tay.

³ K. B. 'siti. ⁴ C. tath' evāha.

⁵ K. a. samma.

⁶ K. a. gavesituy vaṭṭati.

⁷ K. a. nāma.

⁸ K. B. ekay °jjay.

⁹ B. a. māma.

¹⁰ K. °aka°.

¹¹ K. B. °kāyo.

¹² B. a. te uhho pi ekāya sivikāya ekena rathena gantvā—then Saṅjayassa, etc.

¹³ K. corr. °itato.

¹⁴ C^a. a. tena. K. a. te.

¹⁵ K. a. te.

¹⁶ F. a. va.

¹⁷ K. B. om.

¹⁸ C. C^a. so. K. caramānā.

¹⁹ C^a. eakkā amhākaṃ (Kho, etc.).

²⁰ F. a. tattha.

²¹ B. mokkhadhammay desitay kiñci.

²² K. santi.

kathetvā na sakkonti; te pana¹ tesā paññāyā viśaj-
jenti; evaṃ sakalajambudīpa² parigaṇhitvā³ nivattitvā
sakaṭṭhānaṃ eva⁴ āgantvā: 'samma Kolita amhesu⁵ yo
paṭhamāyā amatāyā adbigacchati, so itarassa⁶ ārocetū' ti⁷
katikāyā akāyso. Evaṃ tesu katikāyā katvā viharantesu
Satthā vuttinukkaṃena⁸ Rājagahāyā patvā Veluvana-
yaṃ paṭiggahotvā Veluvana viharanti; tadā:⁹ 'caratha bhikk-
havo cārikāyā bahujaṇṇhitāyā' ti ratanattāyagunappakā-
sanatthāyā¹⁰ uyyojitāyā okasaṭṭhiyā aruḥantāyā antare¹¹
pañcavaggiyāyā abbhantaro¹² Assajimāhāthero¹³ putti-
vattitvā Rājagahāyā āgato punadivase pāto va patta-
cīvaraṃ ādāya Rājagahāyā piṇḍāya pāvīsi. Tasmāyā samāye
Upatissapaṇḍitāyā pāto va bhaddakiccāyā katvā Parib-
bājakārūṃyā gacchanto therāyā disvā cintesi: 'mayā
evaṃ nāma pabbajito na dīṭṭhapubbo yeva ye loke
arabanto¹⁴ vā arabattamaggāyā vā samāpannā,¹⁵ ayaṃ
tesāyā bhikkhūṃyā¹⁶ aññātaro. Yaṃnūnāyā imāyā bhik-
khūyā upasāṅkamitvā puccheyyāyā: 'kāyāsi¹⁷ tvaṃ āvuso
uddissa pabbajito, ko vā te Satthā, kassa vā tvaṃ
dhammāyā rocesīti.' Ath' assa etad ahoṣi: 'akālo kho
imāyā bhikkhūyā paññāyā pucchitvā, antaragbarāyā¹⁸ pa-
vitṭho piṇḍāya carati. Yaṃnūnāyā imāyā bhikkhūyā
piṭṭhito¹⁹ piṭṭhito anubandheyyāyā, atthikehi upaññātāyā²⁰
maggāyā²¹ ti. So therāyā laddhapīṇḍapātāyā aññātaraṃ
okāsaṃ gacchantāyā disvā nisiditukāmatāyā c'assa nātvā

¹ C^a. om.² K. 'jambū'.³ K. a. paccā.⁴ C^a. 'ṭṭhān' eva.⁵ F. om.⁶ F., C., C^a., B. om.⁷ K. a. aññāmaññāyā.⁸ K. anukk^o.⁹ K. a. Satthārā.¹⁰ C^a. 'ṭṭhāya.¹¹ K. antare after pa^o.¹² F. C. abhantare. C^a. B. abbhantare.¹³ F., C., C^a. Assajitbero. K. Assajitathero.¹⁴ F. corr. arabantā (?).¹⁵ C. samāpatto. C^a. samāpattāyā vā.¹⁶ K. bhikkhu.¹⁷ F. corr. k'āsi.¹⁸ K. a. ayaṃ.¹⁹ K. om.²⁰ C^a. upasa^o.²¹ B. a. piṭṭhito piṭṭhito anubandhīti.

attano paribbājakapīṭhakaṃ¹ paññāpetvā adāsi; bhattakiccaparīyosāne pi'ssa attauo kuṇḍikāya udakaṃ adāsi. Evaṃ ācariyavattaṃ katvā katabhattakiccena therena eaddhiṃ madhurapaṭisanthāraṃ katvā evaṃ āha²: 'vip-pasannāni³ kho pana⁴ te āvuso indriyāni, parisuddho chavivaṃso, pariyodāto, kassī⁵ tvaṃ āvuso uddissa pabbajito, ko vā te Satthā, kassa vā⁶ tvaṃ dhammaṃ rocesīti' pucchi. Thero cintesi: 'ime paribbājaka nāma sāsanaesa paṭipakkhabhūtā, imassa sāsane⁷ gambhīratuṃ dassessāmi⁸ attauo navakabhāvaṃ dassuto āha: 'ahaṃ kho āvuso navo acirappabbajito adhunāgato imaṃ dhammavinayaṃ,⁹ na tāvāhaṃ¹⁰ sakkhissāmi vitthārena dhammaṃ desetum' ti. Paribbājako: 'ahaṃ Upatisso uāma, tvaṃ yathā sattiyā appaṃ vā bahum vā vadatu;¹¹ etaṃ uayasatena nayasahassena paṭivijjhitum mayhaṃ bhāro' ti cintetvā āha:

'Appaṃ vā bahum vā bhāssasu
atthaṃ ñeva me brūhi
attheu' eva¹² me attho
kiṃ kāhasi vyañjanaṃ bahum' ti.

Evaṃ vutte, thero: 'ye dhammā hetuppabbavā' ti¹³ gāthaṃ āha. Paribbājako paṭhamapadadvayam eva sutvā sahasanayasampanna¹⁴ sotāpattiphala¹⁵ paṭiṭṭhahi, itaraṃ

¹ F. °piṭṭhikaṃ. C^a. °pīṭhaṃ.

² K. om. evaṃ āha.

³ F. pavippa°; corr. paṭippa°.

⁴ F., C., C^a, K. om. B. om. ta.

⁵ F. corr. k'āsi.

⁶ K. a. dhammassa vā. C^a. Kasmā for Kassa vā.

⁷ B. sāsanaesa.

⁸ K. a. atha kho thero.

⁹ F. dhammaṃ vi°.

¹⁰ C^a. na yaunūuāhaṃ. F. na, uāhaṃ. K. na tīva.

¹¹ F. vadatha. K. C^a. vada.

¹² C., C^a, K. attheua.

¹³ K. a. tesam hetum Tathāgato, tesaṃ ca yo nirodho evaṃvādī mahāsamaṇo (completing the verses).

¹⁴ K. B. °patimaṇḍite for °sampanne.

¹⁵ K. °magge for phale.

padadvayaṃ sotāpannakāle¹ niṭṭhāpesi.² So pi³ sotāpanno⁴ hutvā uparivisesa appavattante 'bhavissati ettha kāraṇaṃ' ti sallakkhetvā theraya āha : 'bhaute mā uparidhammadesanaṃ vadḍhayittha, ettakam eva hotu,⁵ kuhiṃ amhākaṃ⁶ Satthā vasatīti.' 'Veluvane⁷ āvuso' ti. 'Tena hi bhante tumhe purato yātha;⁸ mayhaṃ eko sahāyako attīhi, amhehi ca aññamaññaṃ katikā katā,⁹ "yo¹⁰ paṭhamaya amataya¹¹ adhigacchati so ārocetū" ti, ahaṃ taya paṭiññaṃ¹² mocetvā mama¹³ sahāyakaṃ gahetvā tumhākaṃ gutamaggaṃ¹⁴ eva Satthu santikaṃ āgamissāmiti¹⁵ pañcapattitṭhitena therassa pādesu¹⁶ nipatitvā, tikkhattum padakkhiṇaṃ katvā, theraya uyyojetvā, Paribbājakirāmābhimukho āgamaṃsi. Kolitaparibbājako taya dūrato vāgacchautaya¹⁷ disvā : 'ajja mayhaṃ sahāyakassa¹⁸ mukhavaṇṇo na aññādivasee¹⁹ viya, addhā tena amataya adhigataṃ bhavissatīti' amatādhigamaṃ pucchi. So piṣsa : 'Ām'²⁰ āvuso amatam adhigataṃ' ti paṭijānitvā, tam eva gātham abhāsi. Gāthāpariyosāne Kolito sotāpattiphalā patitṭhahitvā āha : 'kuhiṃ kira samma amhākaṃ Satthā vasatīti.'²¹ 'Veluvane kira samma,²² evaṃ no ācariyena Assajittherena kathitaṃ' ti. 'Tena hi samma āyama, Satthāraṃ paṇississāma' ti. Sāriputtatthero ca nāma²³ esa sadāpi ācariyapūjako va²⁴ tasmā sahāyakaṃ²⁵ evaṃ āha : 'samma amhehi amataya²⁶ adhigataṃ amhākaṃ ācariyassa Sañjayaaparibbājakaesāpi kathessāma ; bujja-

¹ K. sotāpatiphalakāle. B. sotāpattiphalappattakāle.

² F. niṭṭhāsi. ³ F., C., C^a. om. ⁴ K. sotāpattipanno.

⁵ K. hoti.

⁶ K. tumhākaṃ.

⁷ K. a. viharati.

⁸ F. ṭhāta. C^a. yathā.

⁹ B. katikaṃ katvā and a. amhesu.

¹⁰ F. rep.

¹¹ C. C^a. am^o pa^o. ¹² C^a. om.

¹³ F., C., C^a., B. om.

¹⁴ F. āgamanama^o.

¹⁵ F. B. āssumāti.

¹⁶ B. pādamaṇesu.

¹⁷ C., C^a., K., B. va ā^o.

¹⁸ K. sahāyasea.

¹⁹ K. aññesu di^o.

²⁰ F., K., B. om.

²¹ K. pativ^o.

²² C. C^a. sammāti.

²³ F. om.

²⁴ C., C^a., K. sahāyaya.

²⁵ F. om. C., C^a., B. adhigataṃ amataya.

māno paṭivijjhissati,¹ apaṭivijjhanto amhākaṃ saddahitva
 Sattluṃ santikaṃ gamissati, Buddhānaṃ desanā² sutvā
 maggaphalapaṭivedhaṃ karissatīti.' Tato³ dve pi janā
 Sañjayaṃsa santikaṃ agamaysu. Sañjaya te disvā: 'kiṃ
 tātā koci vo amatamaggadesako laddho' ti pucchi. 'Ānu
 ācariya laddho, Buddhō loke uppanno, dhammo⁴ uppanno,
 saṅgho⁵ uppanno, tumhe tucche asāre⁶ vicaratha,⁷ etha
 Sattluṃ santikaṃ gamissāma⁸ ti. 'Gacchathu tumhe,
 ahaṃ na sakkhissāmiti.' 'Kiṃ kuraṇā' ti.' 'Ahaṃ
 mahājanassa ācariyo hutvā vicariy, tassa¹⁰ mo antovāsi-
 hhāvo¹¹ cāṭiyā udañcanabhāvappatti¹² viya hoti, na sakk-
 hissāma' ahaṃ¹³ antevāsikavāsaṃ¹⁴ vasituy' ti. 'Mā evaṃ
 karittha¹⁵ ācariyā' ti. 'Hotu tātā gacchatha tumhe,
 nāhaṃ sakkhissāmiti.' 'Ācariya loke Buddhassa uppan-
 nakūlato paṭṭhāya mahājano gandhamālādihatto gantvā
 tam eva pūjessati, mayam pi tath' eva gamissāma,
 tumhe kiṃ karissathā' ti. 'Tātā kiṃ nu kho imasmiṃ
 loke dandhā bahū, udāhu paṇḍitā' ti. 'Dandhā ācariya
 bahū, paṇḍitā nāma katipayā¹⁶ eva¹⁷ hontīti.' 'Tena hi
 tātā¹⁸ paṇḍitā paṇḍitasamaṇassa¹⁹ Gotamassa santikaṃ
 gamissantī, dandhā dandhassa²⁰ mama santikaṃ āgamis-

¹ C^a. apaṭi°.² F. Buddhāde°. K. Buddhassa.³ F., C., C^a. a. pi.⁴ F., C., C^a. a. va.⁵ K. B. a. loke.⁶ K. a. gahetvā.⁷ B. a. tasmā.⁸ K. gacchāma, and a. so āha.⁹ K. a. pucchisū—so āha.¹⁰ B. vicarantassa.¹¹ K. °vāsikavāso nāma. F. antevāsivāso. C. C^a. a. so.¹² MSS. and F. are sadly at sea here. Udañcana of S. is a bucket for drawing water out of a well. See M. W., 'Sanskrit Dictionary,' s. r.¹³ K. °mī'haṃ. C. C^a. °māhaṃ.¹⁴ F., C., C^a. °vāsivāsaṃ.¹⁵ F. B. kari.¹⁶ F. katicī. C. C^a. kati. B. kadāci.¹⁷ C^a. evaṃ. K. va.¹⁸ F. om.¹⁹ F. K. paṇḍitā sa°. B. sa°.²⁰ F. K. dandhā. B. also, with amhākaṃ for mama.
 C^a. om.

santi, gacchatha tumhe, nāhaṃ gamissāmi. Te 'paññāyissatha tumhe ācariyā'¹ ti pakkamiṃsu. Tesu gacchantesu Sañjayassa parisā bhijji;² tasmiṃ khaṇe ārāmo tuccho ahosi. So tucchāya ārāmaṃ disvā uḍḍaya lohitāya chaddesi. Tehi pi saddhiṃ gacchantesu pañcasu paribbājakasatesu Sañjayassa³ adḍhateyyasatāni⁴ nivattiṃsu,⁵ attano antevāsikeli adḍhatoyyehi paribbājakasatehi saddhiṃ Veluvanaṃ ngamaṃsu. Satthā catuparisamajjho nisinna dhammaṃ desento te dūrato va⁶ disvā bhikkhū āmantesi: 'eto⁷ bhikkhave dve saḥāyaka⁸ āgacchanti Kolito ca Upatisso ca,⁹ otaṃ me sāvakayugaṃ bhavissati aggāya bhaddayugaṃ'¹⁰ ti. Te Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisidīsu.¹¹ Te Bhagavantaṃ etad avocu: 'labheyyāma mayaṃ bhante Bhagavato santike pabbajjāya, labheyyāma upasampadaṃ' ti. 'Etha bhikkhavo' ti,¹² Bhagavā avoca—'svākkhāto¹³ dhammo, caratha brahmacariyaṃ sammā dukkhassa antakiriyaṃ' ti; sabbe iddhiṃapattacivaradharā vassasatikatherā viya nhesuṃ.

Atha nesāya parisāya¹⁴ caritavasena¹⁵ Satthā dhamma-desanaṃ vaḍḍhesi, tṭhapetvā dve aggasāvake avasesā arahattaṃ pāpuṃsu; aggasāvakaṇaṃ pana uparimagattayukiccaṃ¹⁶ na nitthāsi. Kiyaṃ kūrāṇa? Sāvaka-pāramiṇiṇassa mahantatāya. Athāyasmā Mahāmoggallāno

¹ C^a. ācariy' assā ti.

² K. corr. bhijjisu.

³ K. a. parisā.

⁴ K. a. °paribbājaka°.

⁵ K. a. te, and rep. attano. B. a. tesu gacchantesu.

⁶ K. B. a. āgacchante.

⁷ F. om.

⁸ F. saḥāyā (constant variation in MSS. between simple forms and these in °ka).

⁹ B. cāti, etc.

¹⁰ C^a. a. bhavissati aggāya bhaddayugaṃ ti. K. aggada-bhaddayuggaṃ bhavissatīti.

¹¹ K. B. a. nisiditvā ca pana.

¹² C^a. labhati for ti e° bh° ti.

¹³ F. C. a. Bhagavatā. C^a. a. vatā.

¹⁴ K. a. pūbba°.

¹⁵ F. cariyāva°. C. C^a. parisāyāca°.

¹⁶ F., C., C^a. °maggakiccaṃ.

pabbajitadivasato¹ sattame divase Magadharatthe Kalavālāgāmakaṃ upanissāya viharanto thīnamiddhe okkamante Satthārā sayvejito² thīnamiddhaṃ vinodetvā Tathāgatena dinnāṃ dhātukammaṭṭhānaṃ supanto va uparimaggattayakiccaṃ³ niṭṭhāpetvā, sāvaka-pāramiññāssa matthakaṃ patto. Sāriputtatthero pi pabbajitadivasato⁴ addhamāsaṃ atikkamitvā Satthārā saddhiṃ tam eva Rājagahaṃ upanissāya Sūkarakhatalene⁵ viharanto attano bhāgineyyassa Dighanakhaparibbhājakassa Vodaṇupariggahasuttante⁶ desiyamāne snttānusārena ñāpaṃ posetvā parassa vaḍḍhitāṃ bhattaṃ⁷ bhuñjanto viya sāvaka-pāramiññāssa matthakaṃ patto.⁸ Nanu cāyasunā mahāpañño; atha kasmā Mahāmoggallānato ciratarena sāvaka-pāramiññāpaṃ pāpuṇīti.⁹ Parikammamahantatāya; yathā hi duggatamanussā¹⁰ katthaci gantukāmaṃ khippam eva nikkhamsenti, rājūnaṃ pana hatthivāhanakappanādi-mahantaṃ¹¹ parikammaṃ laddhuṃ vaṭṭati, evaṃ sampadaṃ idaṃ veditabbāṃ. Taṃ divasam eva¹² pana Satthā vaḍḍhamānakacchāyā¹³ Veluvane sāvakasanni-pātaṃ katvā¹⁴ dvīnaṃ therānaṃ aggasāvakaṭṭhānaṃ datvā Pātimokkhaṃ uddisi. Bhikkhū ujjhāyissu: ‘Satthā mukholokanena¹⁵ bhikkhaṃ deti, aggasāvakaṭṭhānaṃ dentena nāma paṭbamaṃ pabbajitānaṃ pañcavaggiyānaṃ dātuy vaṭṭati; ete anolokentena Yasattherapamukhānaṃ pañcapanṇāsāya¹⁶ bhikkhūnaṃ dātuy vaṭṭati; ete anolokentena

¹ K. a. paṭṭhāya. ² F. sayvedito. K. a. thito.

³ F. °maggatāya ki°. C^a. maggatthāya ki°.

⁴ K. B. a. paṭṭhāya.

⁵ C^a. sūkarakhata°. K. snkarakhāda°. C. °khanitalene. F. °batelene.

⁶ K. B. °haṇa°.

⁷ C., C^a, B. vaḍḍhitabhattaṃ.

⁸ K. pāpuṇī.

⁹ S. a. yattha.

¹⁰ F. °nādiy mahantaṃ. B. °dīhi.

¹¹ F. om. C. C^a. yeva for eva.

¹² K. B. om.

¹³ F. om.

¹⁴ F. °lokena. C. lokana. C^a. °lokantaṃ.

¹⁵ F. corr. °paññāsāya. C^a. pannāsāya. K. paññāsānaṃ.

Bhaddavaggiyānaṃ;¹ ete anolokentena Uruvelukassapādināṃ tebhātikānaṃ dātuy vaṭṭati,² ettake³ pahāya sabba-pacchāpabbajitānaṃ aggasāvakaṭṭhānaṃ dentena⁴ mukhaṃ oloketvā dinnāṃ⁵ ti vadiṃsu.⁶ Sattāhā: 'kiṃ kathetha bhikkhave' ti pucchitvā, 'idaṃ nāma' ti vutte, 'nāhaṃ bhikkhave mukhaṃ oloketvā bhikkhaṃ⁶ demi, etesaṃ pana attanā attanā patthitapatthitam⁷ eva demi. Aññakopāñña⁸ hi ekasmiṃ sasse navavāre⁹ aggasassadānāni dento¹⁰ na¹¹ aggasāvakaṭṭhānaṃ patthetvā¹¹ adāsi; agga-dhammaṃ pana arāhattaṃ sabbapaṭhamāṃ paṭivijjhitaṃ patthotvā adāsi.¹² 'Kadā Bhagavā ti.' 'Sunissatha bhikkhave' ti. 'Āma bhante' ti. Bhagavā atitaṃ āhāri.¹³

'Bhikkhave ito ekaṇavutikappa Vipassī¹⁴ Bhagavā loka udapādi. Tada Mahākālo Cūlakālo ti dve bhātikā kṇṭim-bikā mahantaṃ sālīkhettaṃ vapāpesuṃ. Ath'ekadivasāṃ Cūlakālo sālīkhettaṃ gantvā ekaṃ sālīgabbhaṃ phāletvā khūdi; taṃ¹⁵ atimadhiuraṃ ahosi. So Baddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa¹⁶ sālīgabbhadānaṃ dātukāmo hutvā, jeṭṭhakabhātikaṃ upasaṃkamitvā: 'bhūtika sālīgabbhaṃ¹⁷ phāletvā Buddhānaṃ anucchavikaṃ katvā¹⁸ pacāpetva, dānaṃ demā' ti āha.¹⁹ 'Kiṃ vadesi tāta,²⁰ sālīgabbhaṃ phāletvā dānaṃ nāma n'eva atite bhūtapubbāṃ nānāgate bhaviṃsati, mā sassaṃ nāsayāmi.'²¹ So punappunaṃ yāci

¹ K. a. tiṃsajanānaṃ dānaṃ vaṭṭati. B. a. ti°.

² F. B. om. C. Cā. bhātikānaṃ ete pana.

³ K. ete pan' ettake. B. etena pana ett° mahāthere.

⁴ Cā. corr. a. va tu. B. dadantena. ⁵ K. om.

⁶ K. bhikkhūnaṃ dānaṃ. B. a. na. ⁷ K. patitṭhitam.

⁸ K. B. Aññāta° (al.). ⁹ C. nava. Cā. n'eva.

¹⁰ F. Cā. dento. B. dadants. ¹¹ K. patṭhitvā.

¹² K. taṃ sutvā āhāsu.

¹³ F., C., Cā., B. om. K. om. Bhagavā.

¹⁴ C. Vipassī. B. a. nāma. ¹⁵ F., C., Cā., B. om.

¹⁶ F., C., Cā., B. saṅghassa. ¹⁷ F. sālīkaṃ gabbhaṃ.

¹⁸ K. a. mayay. ¹⁹ K. a. Mahākālo āha. ²⁰ K. B. om.

²¹ K. vināsehi and om. ti. B. na for ma, and a. vutto pi before so.

yeva.¹ Atha nay bhātā: 'tena hi khettaṃ dve koṭṭhāse katvā mama koṭṭhāsaṃ anāmasitvā² attano khettaṃ koṭṭhāso yaṃ icchasi taṃ karohi' āha. So 'sādhū' ti khettaṃ vibhajitvā³ bahumanusse hatthakammaṃ yācitvā sāli-gabbhaṃ phāletvā nirudake⁴ khīre pacāpetvā sappimādhusakkarāhi⁵ yojetvā Buddhapamukhassa bhikkhusāṅghassa dānaṃ datvā bhattakiccapariyosāne:⁶ 'imaṃ bhante mama aggaḍānaṃ aggaḍhammassa sabbapathamāṃ paṭi-vedhāya sayvattatā'⁷ ti āha. Satthā, 'evaṃ hotū' ti anumodanaṃ akāsi. So pacchā⁸ khettaṃ gantvā olokento sakalakhette⁹ kaṇṇikābaddhehi viya sālistsehi sañchannaṃ disvā pañcavidhapītiṃ¹⁰ paṭilabhitvā,¹¹ 'lābhū'¹² vata me' ti cintetvā¹³ puthukakāle puthukaggaṃ nāma adāsi, gāmaṃvāsihi saddhiṃ aggasassadānaṃ nāma adāsi¹⁴ dāyane dāyanaggaṃ¹⁵ veṇikaraṇe veṇaggāṃ, kalāpādāsu¹⁶ kalāpaggaṃ, khaḷaggaṃ¹⁷ khaḷabhaṇḍaggaṃ koṭṭhaggaṃ ti evaṃ ekasasse¹⁸ navavāre aggaḍānaṃ adāsi. Tassa sabavāre¹⁹ gahitagaḥitaṭṭhānaṃ²⁰ paripūri, sassaṃ atirekaṃ utṭhānasampannaṃ²¹ ahoṣi; dhammo nāma'sa attānaṃ rakkhantaṃ rakkhati. Tevāha Bhagavā:²²

¹ C. Cā. eva. K. bhātiko. ² F. corr. amanasikatvā.

³ B. visajjitvā.

⁴ Cā. nirudaka°. K. B. °kena khirena.

⁵ F., C., Cā. °sakkarāhi. K. B. °ādihi (K. sakk°).

⁶ Cā. °āvasāne.

⁷ K. sampajjatū.

⁸ F., C., Cā., B. om.

⁹ K. B. °ttaṃ.

¹⁰ C., K., Cā. °vidhaṃ pītiṃ.

¹¹ K. labh°.

¹² K. a. suladdhā.

¹³ K. a. khirakāle khiram adāsi.

¹⁴ F. om.

¹⁵ K. B. lāy° lāyanaggaṃ.

¹⁶ C. Cā. kalāpāsu.

¹⁷ C. khaḷagge. K. maḷ° maḷaggaṃ and a. khaḷaggaḥh° koṭṭhagge ko°. B. a. maddanaggaṃ minaggaṃ, and om. kh°.

¹⁸ C. Cā. ekasassena.

¹⁹ K. sabbesu vāresu. Cā. B. °vāresu.

²⁰ C. sugahitā°. F. gahitaṭṭhānaṃ.

²¹ F. udhāpanasaṃpannaṃ (= utthāpana°?).

²² F., C., Cā. om.

'Dhammo have rakkhati dhammacāriy
dhammo suciṇṇo sukhaṃ āvahāti.
Es'¹ ānisaṃso dhamme suciṇṇe,
na duggatīy gacchati dhammacāri' ti.²

Evay esa Vipassisammāsambuddhakāle³ aggadhammaṃ⁴
paṭhamay paṭivijjhitay patthento navavāre⁵ aggadānāni⁶
adāsi. Ito satasahassakappamatthako⁷ pana Haysavati-
nagaro Padumuttarabuddhakāle pi sattāhaṃ mahādānaṃ
datvā tassa Bhagavato pādamūle nipajjitvā aggadham-
massa paṭhamay paṭivijjhanattham eva patthanay thapesi.
Iti iminā patthitam eva mayā dinnay, nihay mukhaṃ
oloketvā⁸ demiti.' 'Yasakulaputtapamukhā pañcapanā-
sajanā kiṃ kammaṃ kariṃsu bhante' ti.⁹ 'Ete pi¹⁰
ekassa Buddhassa santike arahattay¹¹ patthentā¹² bahuy
puññakammaṃ katvā aparabhūge anuppanne Buddhē
salāyaka hutvā vaggabandhaneva¹³ puññāni karontā¹⁴
anāthasārīrāni¹⁵ paṭijaggantā vicariṃsu. Te ekadivasay
sagabbhaṃ itthiṃ kulakataṃ disvā 'jhāpessāmā' ti susā-
naṃ hariṃsu;¹⁶ etesu¹⁷ pañca jāne¹⁸ 'tunhe jhāpethā'
ti susāne thapetvā, sesā¹⁹ gāmaṃ pavittihū. Yasadārako
tay sarīray²⁰ sūlehi vijjhitvā parivattetvā²¹ parivattetvā
jhāpento asubhasaññaṃ paṭilabhi,²² itaresam pi catunnaṃ
jānānaṃ: 'passatha bho imay sarīray tattha tattha vidd-
hastacammaṃ²³ kabaragorūpaṃ viya asuciṃ²⁴ duggandhaṃ

¹ F. etā.² K. a. Aññātakopādanā.³ F., C., C^a. Vipassī°.⁴ K. a. sabba°.⁵ F., C., C^a. nava.⁶ K. °naṃ.⁷ K. ka°-sa°-C^a. °Kena (om. pana).⁸ K. a. bhikkhaṃ.⁹ K. a. satthū āha.¹⁰ K. a. bhikkhave.¹¹ C. C^a. arahattassa.¹² K. C^a. °nto.¹³ K. °bandhena.¹⁴ C^a. °nto.¹⁵ B. qualifies with °mata°.¹⁶ K. āhar°.¹⁷ K., C^a., B. tesu.¹⁸ K. janesu.¹⁹ K. a. jānā.²⁰ K. C^a. om.²¹ K. °itvā.²² K. viddhata°. F. viddhastāṃ ca°. C^a. °mma°. B.

vidhāyita.

²³ F. om.

paṭikkūlay' ti dassesi; te pi tattha¹ asubhasaṇṇaṃ paṭilabhiṃsu. Te pañca pi² janā gāmaṃ gantvā sesasabhāyakaṃ kathayīṃsu. Yaso pana dārako gehaṃ gantvā mātūpitummaṃ ca bhariyāya ca³ kathesi; te sabbe⁴ pi asubhaṃ bhāvayīṃsu. Idam etesaṃ⁵ pubbakammaṃ. Ten'⁶ eva Yasassa itthūgāre susānasaṇṇā⁷ uppajji, tāya ca upanissayasampattiyaṃ sabbesaṃ viśesādhigamo nibbatti.

Evaṃ ime pi attanā⁸ patthitam eva labhiṃsu, 'nāhaṃ mukhaṃ oloketvā¹⁰ dhammīti.' 'Bhaddavaggiyasabhāyaka¹¹ pana kiṃ kammaṃ¹² kariṃsu bhanta' ti.¹³ 'Ete pi pubba-buddhānaṃ santike arahattaṃ patthetvā¹⁴ puñṇāni katvā aparabhāge anuppanne Buddhhe tiṃsadhuttā hutvā Tuṇḍilovādayaṃ sutvā saṭṭhivassasahassāni¹⁵ paūcasilāni rakkihiṃsu; evaṃ ime pi attanā patthitam eva labhiṃsu, nāhaṃ mukhaṃ oloketvā dhammīti.' 'Uruvelakassapa-dayo pana¹⁶ bhante kiṃ kariṃsū' ti.¹⁷ 'Arahattam eva patthetvā¹⁴ puñṇāni¹⁸ kariṃsu, ito hi dve navutikappe¹⁹ Tisso Phusso ti dve Buddhā uppajjiṃsu; Phussa-buddhassa Mahindo nāma rājā pitā ahosi. Tasmīṃ pana sambodhiṃ patte, raṇṇo kaṇiṭṭhaputto²⁰ aggasāvako, purohitaputto dutiyasāvako ahosi. Rājā Satthu santikaṃ gantvā: 'jeṭṭhaputto me Buddhho, kaṇiṭṭhaputto²¹ aggasāvako, purohitaputto dutiyasāvako' ti te oloketvā 'mam' eva Buddhho, mam' eva dhammo, mam' eva saṃgho' ti²²—'namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa' ti tikkhattvaṃ udānaṃ udānetvā Satthu pādamūle

¹ K. *rep.*² C. C^a. *om.*³ C. C^a. bhariyaṃ ca.⁴ F. sabbaṃ.⁵ K. tesāṃ.⁶ K. B. eten'.⁷ F. °saṇṇaṃ. C. susānasaṇṇā. ⁸ K. attano.⁹ C^a. a. bhikkhave.¹⁰ K. a. bhikkhaṃ (*al.*).¹¹ F. Bhaddavaggiyā sū°. K. °yā tiṃsa°.¹² F, C., C^a, K. *om.*¹³ K. a. pucchīṃsu saṭṭhā āha (*al.*).¹⁴ K. °ntā.¹⁵ C. saṭṭhiṃ va°.¹⁶ K. ca.¹⁷ K. a. pubbe Buddhānaṃ santika. B. a. te pi.¹⁸ C^a. puñṇaṃ. ¹⁹ K. dvā navutti°.²⁰ C. kaṇiṭṭho.²¹ K. a. me.²² K. *om.*

nipajjitvā: 'bhante idāni me navutivassasabassaparimā-
 nassa¹ āyuno koṭiyaṃ nisīditvā² uiddāyanakālo viya,
 aññesaṃ gehadvāraṃ agantvā³ yāvahaṃ jīvāmi, tava me
 cattāro paccaye adhivāsethā' ti, paṭiññaṃ gahetvā,
 nibaddhaṃ buddhūpaṭṭhānaṃ karoti. Rañño pana apare
 pi tayo puttā ahesuṃ; tesu jeṭṭhassa pañca yodhasatthi
 parivāra,⁴ majjhimaṃsa tīni,⁵ kaṇiṭṭhassa dve. Te:
 'mayam pi bhātikaṃ bhojessāma' ti pitarāṃ okāsaṃ
 yācivā alabhamāna,⁶ punappunaṃ yācantā pi alabhitvā,
 paccante kupite tassa vūpasamaṃpaṭṭhāya pesitā paccantaṃ
 vūpasamevā pitu santikaṃ āgamiṃsu.⁷ Atha ne pitā
 āliṅgitvā eise cumbitvā: 'varaṃ vo tātā dammīti' āha.
 Te: 'sādhū devā ti' varaṃ gahitakaṃ katvā⁸ puna kati-
 pāhaccayena pitarā 'gaṇhatha tātā varaṃ' ti vuttā:
 'deva anubhākaṃ aññena kenaci attho natthi, ito paṭṭhāya
 mayaṃ bhātikaṃ bhojessāma, imaṃ no varaṃ dehīti'
 āhaysu. 'Na demi tātā' ti. 'Niccakālaṃ adento,⁹ satta
 saṃvaccharāni dethā'¹⁰ ti. 'Na demi tātā' ti. 'Tena
 hi¹¹ cha¹² pañca cattāri tīni dve ekaṃ saṃvaccharaṃ
 eatta māse cha māse pañca māse cattāro māse tayo
 māse dethā' ti. 'Na demi tātā' ti. 'Hotu deva
 ekekassa no ekekaṃ māsaṃ katvā tayo māse dethā' ti.
 'Sādhū tātā tena hi tayo māse bhojethā' ti.¹³ Tesāṃ
 pana tiṇṇam pi eko va koṭṭhāgārika¹⁴ eko¹⁵ āyuttako
 tassa¹⁶ dvādasanahutaṃ purisaparivāro.¹⁷ Te¹⁸ te pakkosā-

¹ K. navatī°.² K. corr. a. macumukhe.³ F., C., C^a., K. āgantvā.⁴ F., C., C^a. parivāro. K. B. °rāni.⁵ C., C^a., B. a. satthi.⁶ F., C., C^a., K. om. B. alabhitvā.⁷ C^a. ag°.⁸ C. C^a. datvā.⁹ S. C^a. °ntā. K. adatvā.¹⁰ K. B. a. devā.¹¹ C. tehi.¹² C. C^a. om. K. a. saṃvaccharāni.¹³ K. a. te pi tutthā rājānaṃ vanditvā sakatṭhānaṃ eva gato.¹⁴ C^a. Koṭṭhāso.¹⁵ C. om. B. a. va.¹⁶ K. tesāṃ.¹⁷ K. °nahuttaparisāparivāro. C., C^a., B. °nahutā.¹⁸ C. C^a. om.

petvā : 'mayay imay temāsayaṃ dasasilāni gahetvā¹ kāsāyāni² nivāsetvā Satthārā saba vāsayaṃ vasissāma; tumhe ettakayaṃ nāma dānavattayaṃ gahetvā devasikayaṃ navantisahassānayaṃ bhikkhūnayaṃ yodhasahassassa³ ca no sabhayaṃ khādaniyayaṃ bhojaniyayaṃ sayvatteyyūtha;⁴ mayayaṃ hi ito patthāya na kiñci vakkhāmā' ti vadiysu. Te tayo pi janā parivārakapurisasahassayaṃ⁵ gahetvā dasasilāni samnādāya kāsāvanivatthā⁶ vihāre yeva vasiysu. Koṭṭhāgariko ca āyuttako ca ekato hutvā tiṇṇayaṃ bhātikānayaṃ koṭṭhāgārehi⁷ vārena vārena dānavattam gahetvā dāmay denti, kammakarānayaṃ pana puttā yāgubhattādīnayaṃ⁸ atthāya rodanti.⁹ Te tesayaṃ bhikkhusaṅghe anāgate yeva yāgubhattādīni denti, bhikkhusaṅghassa bhattakiccāvasāne kiñci atirekayaṃ, na bhūtapubbay.¹⁰ Te aparabhāge : 'dārakānayaṃ demā' ti attanāpi gahetvā khādiysu, manuññayaṃ pi¹¹ āhārayaṃ disvā adhivāsetuṃ nāsakkhiysu; te¹² pana caturāsitisahassā¹³ ahesuṃ. Te saṅghassa dinna-dānavattayaṃ khāditvā kāyassa bhedā parammaranā¹⁴ pettivisaye nibhattiysu. Te bhātikā pana purisasabassena¹⁵ saddhiyaṃ kālayaṃ katvā devaloke nibhattitvā¹⁶ devalokā devalokayaṃ¹⁷ samsarantā dvenavutikappe¹⁸ khepesuṃ.¹⁹ 'Evayaṃ te tayo bhūtaro arahattayaṃ patthentā tadā kalyāṇakammayaṃ kariysu, te attanā patthitā eva labhiysu nāhayaṃ mukhayaṃ oloketvā²⁰ dammiti.²¹ Tadā

¹ C., C^a., B. a. dve.² F. C. kāsāvāni.³ C. C^a. °sahassa. B. °ssānañ.⁴ K. sampav°. B. pav°.⁵ C. C^a. parivāraka°. K. paricārika°. B. parivārassa°.⁶ F. K. kāsāya° (*constant var.*). K. B. °vatthāni, and a. nivāsetvā.⁷ K. °na.⁸ S. a. pana.⁹ C. parodanti.¹⁰ C. C^a. abhū°.¹¹ C., C^a., K., B. om.¹² F. om.¹³ C., C^a., K. sahassāni.¹⁴ F., C^a., K., C. om.¹⁵ C. C^a. °ssehi pana.¹⁶ K. °etvā.¹⁷ K. B. manussalokayaṃ. B. also a. manussalokā devalokayaṃ.¹⁸ K. dvā navutti°.¹⁹ C. C^a. khepasiysu.²⁰ K. corr. a. bhikkhūnayaṃ.²¹ C. C^a. dammi.

gatassa taṃ pavattiy ārocesi. Satthā: 'mahārāja ito dvenavutikappamatthake Phussabuddhakūle¹ ete tava āntakā, bhikkhusaṅghassa dinnadānavattaṃ khādītva peta-loke nibbattitvā² saṃsarantā Kakusandhādayo Buddhē³ pucchitvā, tehi idaṃ c'idaṃ ca vuttā, ettakay kalam tava dānaṃ paccāsiysamānā hiyyo tayā dāne dūne pattiy alabhamānā evam akamsū' ti āha.⁴ 'Kiṃ pana bhante idāni pi dinne labhissantīti.'⁵ 'Āma mahārāja' ti. Rājā Buddhapamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ nimantetvā puna-divase mahādānaṃ datvā: 'bhante ito tesāṃ petānaṃ dībbannapānaṃ sampajjatū' ti pattiy adāsi. Tesāṃ tam eva⁶ nibbatti. Punadivase naggā hutvā attānaṃ das-sesuy. Rājā: 'ajja bhante naggā hutvā⁷ attānaṃ das-sesuy' ti pucchi. 'Vatthāni te na dinnāni mahārāja' ti, punadivase Buddhapamukhassa saṅghassa⁸ cīvarāni datvā, 'ito tesāṃ dībbavatthāni⁹ hontū' ti pāpesi. Taṃ khaṇaṃ ñeva tesāṃ dībbavatthāni¹⁰ uppajjiysu, petattabhāvaṃ vijahitvā dībbattabhāve¹¹ saṇṭhahiysu. Satthā anumodanaṃ karonto: 'tirokuddesu¹² tiṭṭhantīti' tirokuddānumodanaṃ akāsi; annmodanāvasāne caturisītiyā pāṇasahassānaṃ dhammābhisamayo ahosi. Iti Satthā tebhātikajaṭṭilānaṃ vatthuy kathetvā, imam pi dāma-desanaṃ āhāri. 'Aggasāvakaṃ pana bhante kiṃ kariysū' ti. 'Aggasāvakabhāvāya¹³ patthanaṃ kariysu:

'Iti kappasatasahassādhikassa hi kappānaṃ asaṅkheyyassa matthake Sāriputto brāhmaṇamahāsārakule¹⁴ nibbatti, nāmena Saradamāyavo nāma¹⁵ ahosi; Moggallāno

¹ K. a. °samunāsam°.

² K. °etvā.

³ K. a. uppanne.

⁴ C., C^a, K. om.; and K. a. rājā taṃ sutvā.

⁵ K. a. pucchi.

⁶ K. B. tath' eva.

⁷ K. a. mama.

⁸ C^a. B. a. bhikkhu°.

⁹ C. °vatthāya (so C^a. had °ni, but corr. to °ya).

¹⁰ K. °tthā.

¹¹ C. K. °bhāvena.

¹² K. °kuṭesu°.

¹³ C. C^a. a. aggasāvakā.

¹⁴ C., K., B. °sālakule.

¹⁵ C. nāmo. C^a. °va-nāmo.

gahapatimahāsarakule nibbatti; nāmena Sirivaḍḍhaku-
ṭumbiko nāma¹ ahosi; te ubho pi sahapāṇsukīlikā
sahāyakā ahesuṇ. Tesu² Saradamāṇavo pitu accayena
kulasantakāṇ mahādhanāṇ paṭipajjitvā³ ekadivasāṇ raho-
gato cintesi: 'ahaṇ idhalokattabbhāvam⁴ eva jñuāmi, no
paralokattabbhāvaṇ, jūtasattānaṇ ca maraṇaṇ nāma dhuvāṇ;
mayā ekāṇ pabbajjāṇ pabbajitvā mokkhaḍhammagave-
sanaṇ kātūṇ vaṭṭatīti.' So sahāyakaṇ pi⁵ upasaṅkamitvā
āha: 'summa Sirivaḍḍhaka ahaṇ pabbajitvā mokkhaḍ-
hammaṇ gavesissāmi, tvaṇ mayā saddhiṇ pabbajitūṇ
sakkhissasi, na⁶ sakkhissasīti.' 'Na sakkhissāmi⁷ samma,
tvaṇ yeva pabbajjāhīti.' So cintesi: 'paralokaṇ gac-
chanto sahāyake⁸ vā nātimitte vū gahetvā gato nāma
natthi, attanā⁹ kataṇ attano¹⁰ va hotīti.' Tato ratana-
koṭṭhāgāraṇ vivarāpetvā kapaṇaddhikavaṇibbakāyācaka-
naṇ¹¹ mahādānaṇ datvā pabbatapādaṇ pavisitvā isipa-
bajjāṇ pabbajī. Tassa eko dve tayo ti evaṇ anupa-
bajjāṇ pabbajitvā¹² catusattatisahassamatthā jaṭilā ahesuṇ.
So pañca abhiññā¹³ attha samāpattiyo nibbattetvā tesāṇ
jaṭilānaṇ kasināparikkammaṇ¹⁴ ācikkhi, te pi¹⁵ sabbe pañca
abhiññā, attha samāpattiyo nibbattesuṇ.

Tena samayena Anomadassi nāma Buddhho loke uda-
pādi; nagaraṇ Bandhumatī¹⁶ nāma ahosi, pitā Yasavanto¹⁷
nāma khattiyo, mātā Yasodharā nāma devī, bodhi
ajjunarukkho, Nisabho ca Anomo ca dve aggasāvaka;
Varuṇo nāma upaṭṭhāko, Sundarā ca Sumanā ca¹⁸
dve aggasāvikā. Āyu vassasatasahassaṇ ahosi, sarīraṇ¹⁹

¹ K. om. B. makes the name Sirivaḍḍhana.

² F., C., C^a. om.

³ K. āpajj^o.

⁴ C. lokass'atta^o.

⁵ K., C^a, B. om.

⁶ F. om.

⁷ C. sakkhissatīti. C^a. om. na sakkhissasīti.

⁸ C., C^a, B. sahāyaṇ.

⁹ C., C^a, K. a. va.

¹⁰ C. C^a. attanā.

¹¹ F., C., C^a. kapaṇiddhika^o.

¹² C. C^a. pabbajitā (C^a. corr. for ^otvā).

¹³ K. pañcābh^o (al.).

¹⁴ F. kasinā pa^o.

¹⁵ S. om.

¹⁶ F., C., B. Candavatī. C^a. Candavārī. K. Bhandavatī.

¹⁷ B. Yasavā.

¹⁸ C. C^a. cāti.

¹⁹ C^a. a. pana.

atthapaññāsahatthubbedhaya, earirappabhlā dvādasayojanaya phari, bhikkhusatasahassaparivāro ahoṣi. So ekadivasaya paccūsakāle mahākaruṇāsamāpattito¹ vuṭṭhāya lokaya oloken² Saradatāpasaya disvā: 'ajja mayhaya Saradatāpasassa santikaya'³ gatapaccayena dhammadessanā va⁴ mahatī bhavissati, so ca aggasāvakaṭṭhānaya patthesseti, tassa sahaṇyako Sirivaddhakasetthikūṭimbhiko⁵ dutiyasāvakaṭṭhānaya patthessati;⁶ desanāpariyosāne c'assa⁷ parivārā catusattatisahassā⁸ jaṭilā arahattaya pāpuṇissanti, mayā tattha gantaya vaṭṭatiti,⁹ attano pattacivaraya ādāya aññaya kiñci anāmantetvā, siho viya ekacaro hutvā Saradatāpasassa antevāsikee phalāphalattthāya gatesu 'Buddhahhāvaṇa jānātū' ti adhiṭṭhahitvā¹⁰ passantaes'eva Saradatāpasassa ākāsato otaritvā paṭhaviyaya patitṭhāsi. Saradatāpasas Buddhāuubhāvañ c'eva sarīranipphattiñ ca disvā lakkhaṇamante¹¹ sammāsivā: 'imehi lakkhaṇehi samānāgato nāma agāramajjhe vasanto rājā hoti cakkaṇvatti, pabbajanto loke vivatthacchado¹² Sabbaññūhuddho¹³ hoti, ayaṇ puriso nissayaṇaya Bddho' ti jānitvā, paccuggamanaya katvā pañcapatitṭhitena¹⁴ vanditvā āsanaya paññāpetvā adāsi. Nisīdi Bhagavā paṇḍitatāsane; Saradatāpasas pi attano anucchavikaya āsanaya gahetvā ekamantaya nisīdi. Tasmiṇ samaye catusattatisahassā¹⁵ jaṭilā¹⁶ paṇḍitāni¹⁷ paṇḍitāni ojavantāni phalāphalāni gahetvā ācariyaesa santikaya sampattā¹⁸ Buddhānaya c'eva ācariyassa ca nisinnāsanaya oloketvā āhayaṇsu:

¹ F. mahākaruṇāya samā°.

² F., C., B. vo° (perpetual variant).

³ F. °tāpasasantikaya.

⁴ C. C^a. om. K. B. ca.

⁵ F. Sirivaddhase°. C., C^a, K. Sirivaddhakūṭimbhiko.

⁶ C. C^a. om.

⁷ C^a. ca tassa.

⁸ C. C^a. °sahassa°.

⁹ K. a. cintetvā.

¹⁰ F., C., C^a. om. K. cintetvā.

¹¹ F. lakkhaṇante.

¹² K. vivatṭa°.

¹³ F. eabbaññū huddho.

¹⁴ K. pañcaṅgapa°.

¹⁵ C. C^a. a. ca mattā.

¹⁶ C. jaṭila°. K. °sajū°.

¹⁷ F. om.

¹⁸ B. gantvā.

'ācariya mayay imasmīy loka "tunhehi mahantataro nattbīti" vicārāma, ayay¹ pana puriso tunhehi mahantataro maññe' ti.² 'Tātā kiṃ vadetha, sāsapena saddhiy atthasatṭhiyojanasahassanbbedhay³ Sineruṃ samay⁴ kātuy icchatha; sabbaññubuddhena saddhiy mamay⁵ upamay mā karittha puttakā⁶ ti. Atha te tāpasā: 'sac' āyay puriso⁷ ittarasatto abhavissa, na amhākaṃ ācariyo evarūpaṃ upamay āharissati,⁸ yāva mahā vatāyay puriso⁹ ti, sabbe va¹⁰ pādesu¹¹ nipatitvā¹² sirasā vandiy-su. Atha ne ācariyo āha:¹³ 'tātā amhākaṃ Buddhiṇay anucchaviko deyyadhammo natthi. Satthā ca bhikkhucārṇvelāyay¹⁴ idhāgato, mayay yathābalay¹⁵ deyyadhammay dassāma, tunhe yaṃ yaṃ paṇītaṃ phalāphalay¹⁶ taṃ¹⁷ taṃ āharathā' ti āharūpetvā hatthe dhovitvā sayay 'Tathāgatassa patte patitṭhāpesi.¹⁷ Satthārā phalāphalay¹⁸ patiggahītamatte¹⁹ yeva²⁰ devatā dibbojay pakkiyiy-su. So²¹ tāpaso udakay pi sayam eva parisāvetvā adāsi; so²¹ tato bhattakiccay katvā nisiṇṇe²² Satthari sabbe antevāsike pakkositvā Satthu santi ke sārūpiyakathay kathento nisīdi. Satthā 'dve aggasāvaka bhikkhusaṅghena saddhiy āgacchantū' ti cintesi. Te Satthā cittaṃ ātāvā satasahassakhiṇṇasavaparivārā āgantvā Satthāray vanditvā ekamantaṃ atthāy-su. Tato Sarada-

¹ C^a. °ām'ayay. B. maññema for vicārāma.

² K. a. taṃ sutvā saradatāpaso āha.

³ C., C^a, K. °satasahassu°.

⁴ C. C^a. Sinerusamay.

⁵ F., C., C^a, K. mama.

⁶ C^a. puttā.

⁷ F., C., C^a, B. om.

⁸ F., C., C^a. āharissatha.

⁹ K. arahā vatāyay puriso.

¹⁰ F. om.

¹¹ F. a. pādesu.

¹² F., C., C^a. patitvā.

¹³ F. om.

¹⁴ C. C^a. °velāya.

¹⁵ K. a. yathāsati. B. °satti.

¹⁶ C. C^a. om.

¹⁷ K. °ap° (great variance in the MSS. as to the causal of tiṭṭhati).

¹⁸ C. C^a. phalay. K. °phale.

¹⁹ F. phalapāṭi°.

²⁰ C^a, K., B. om.

²¹ K. B. (retains infra) om.

²² C^a. nisinnāsanaṃ pi.

tāpaso antevāsike āmantesi:¹ 'tātā Buddhānaṃ nisin-
nāsanam pi nīcaṃ, samānasatasahassānaṃ² pi āsanāṃ
natthi, tumhehi aṇṇa ulāraṃ Buddhasakkāraṃ³ kātūṃ
vaṭṭatiti,' 'pabbatapādato vaṇṇagandhasampannāni pup-
phāni āharathā' ti. 'Kathanakālo⁴ papañco viya hoti,
iddhimato pana iddhivisaṃ⁵ acinteyyo' ti, muhutt-
ten'eva⁶ te tāpasā vaṇṇagandhasampannāni pupphāni
āharitvā⁷ Buddhānaṃ yojanappamāṇaṃ pupphānaṃ pañ-
ñāpesuṃ; ubhinnaṃ aggasāvakaṇaṃ tigāvutaṃ, sesabbhikk-
hūnaṃ aḍḍhayaḥjanikādibhedā⁸ saṅghanavakassa usabha-
mattaṃ ahosi. 'Kathaṃ ekasmiṃ assamapade tāvamahan-
tāni āsanāni paññattānti' na cintetabbā; iddhivisaṃ
h'esa.⁹ Evaṃ paññattesu āsanesu Saradatāpaso Tathā-
gatassa purato añjaliṃ paggayha t̥hito: 'bhante mayhaṃ
dīgharattaṃ hitāya sukhāya imaṃ pupphāsaṃ abhiruy-
hathā'¹⁰ ti āha. Tena vuttaṃ:¹¹

'Nānāpupphaṇ ca gandhaṇ ca sannipātetva¹² ekato
pupphāsaṃ paññāpetvā idaṃ vacanam abruvi:

'Idaṃ me¹³ āsaṃ vīra paññattaṃ tav'ānucchaviṃ¹⁴
mama cittaṃ pasādeto nisīda pupphamāsane.

'Sattarattiṃdivaṃ Buddho nisīdi pupphamāsane
mama cittaṃ pasādetvā hāsayitvā eadevake'¹⁵ ti.

Evaṃ nisinne Satthari dve¹⁶ aggasāvakā sesabbhikkhū

¹ C. C^a. āmantetvā.

² C^a. caṃkamana for nīcaṃ samāna. C. C^a. °sahassassa.

³ K. Buddhānaṃ.

⁴ C. C^a. °kālato.

⁵ K. visayo (simply). C. C^a. a. pana.

⁶ F., C., C^a. muhuttamatten'.

⁷ K. āhariṃsu.

⁸ F. °kāni bhedaṃ.

⁹ C. C^a. esa (om. h').

¹⁰ F. corr. abhiruyha t̥hāthā. C^a. abhimbathā.

¹¹ K. Tenāha. F., C., C^a. om.

¹² F. °pātetvāna. K. B. sampādetvāna.

¹³ F., C., C^a. te.

¹⁴ F. °vaṃ. K. °vikaṃ.

¹⁵ K. sadevakaṃ.

¹⁶ C. C^a. om.

ca attano attano pattāsane¹ nisidiysu. Saradatāpaso mahantay pupphachattay gahetvā Tathāgatassa matthaks dhārento aṭṭhāsi. Satthā: 'jaṭilānay ayaṇ sakkāro mahapphalo hotū' ti nirodhasamāpattiṃ samāpajji. Satthu samāpattiṃ samāpanuabhāvaṇ² natvā dve aggasāvaka pi sssabhikkhū pi samāpattiṃ³ samāpajjiysū. Tathāgate sattāhay nirodhasamāpattiṃ samāpajjivā nisinne⁴ antevāsikā bhikkhūcārakāle sampatte vaumūla-phalāphalāy⁵ paribhuṇṇitvā sosakālo⁶ Buddhānay aṇṇaliṃ paggayha tiṭṭhanti; Saradatāpaso pana bhikkhūcāray pi agantvā pnpphachattay dhārayamāno va sattāhay piti-eukhena vitināmesi. Satthā nirodhā⁷ vuṭṭhāya dakkhiṇapassa nisinnay aggasāvakaṃ Nisabhatthasray āmantesi: 'Nisabha sakkārakārakāy⁸ tāpasānay pnpphāsanānumodanay karohīti.' Thero⁹ cakkavattirañño santikā paṭiladdhamabūlābho mahāyodho viya tuṭṭhamānasō sāvaka-pūramiñṇe thatvā pupphāsanānumodanay ārabhi. Tassa desanāvasāso dutiyasāvakaṃ āmantesi: 'tvam pi bhikkhūdhamaṃ¹⁰ dsehi.' Anomathero Tepitakay Buddha-vacanaṃ sammāsivā dhammaṃ kathesi; dvinnay sāvakaṃ¹¹ desanāya ekaesāpi abhicāmayo nāhosi. Atha Satthā aparimāṇe Buddhavisaye thatvā dhammadssanaṃ ārabhi; desanāvasāne thatpetvā Saradatāpasay sabhe pi¹² catusattatisabasaṃjaṭilā arahattay pāpuṇṇeyu.¹³ Satthā: 'etha bhikkhava' ti hatthay pasāresi; tesay tāvad sva kesamassay antaradhāyi,¹⁴ aṭṭha parikkhārā kāya paṭimukkā¹⁵ va aheey, Saradatāpaso 'kasmā arahattay na patto' ti vikkhittacittatā.¹⁶ Tassa kira Buddhānay

¹ K. B. paññattis.² K. samāpajjana°.³ C^a. om.⁴ F. nisinno. K. a. tāpasassa.⁵ F. °mūlaphalāy. K. °le.⁶ F., C., C^a. °kālay.⁷ C., C^a, K., B. nirodhato.⁸ F. °karānay. K. °kānay.⁹ F. om.¹⁰ F. bhikkhū dhammaṃ. B. bhikkhūnay dh°.¹¹ K. agga°.¹² C. C^a. sabbesu.¹³ K. a. ts pi Satthāray pabbajay yāciysu.¹⁴ K. B. °ūni °yiysu.¹⁵ F. kāyapaṭimukkā.¹⁶ C^a. °cittā. B. °cittatāya.

dutiyāsane nisiditvā sāvakapāramiññāne thatvā dhammaṃ
desayato¹ aggasāvakassa dhammadesanaṃ sotuṃ āradhha-
kāto paṭṭhāya: 'aho vatāhaṃ pi anāgate uppajjana-
kassa² Buddhassa³ sāsane iminā sāvakena paṭiladdhaṃ⁴
dhuram paṭilabheyyaṃ⁵ ti cittaṃ uppajji;⁶ so tena
parivittakkena maggaphalapavivedhaṃ⁷ kātva nāsakkhi.
Tathāgataṃ pana vanditvā sammukhe thatvā āha:
'bhaṃte tumhākaṃ anantarāsano⁸ nisinno bhikkhu tum-
hākaṃ sāsane ko nāma hotīti.' 'Mayā pavattitaṃ dham-
macakkaṃ anupavattento,⁹ sāvakapāramiññānassa koṭi-
patto soḷasa paññā paṭivijjhitaṃ tīto mayhaṃ sāsane
aggasāvako nāma eso' ti. 'Bhaṃte yvāyaṃ¹⁰ mayā
sattāhaṃ pupphachattaṃ dhārentena sakkāro kato, ahaṃ
imassa phalena aññaṃ Sakkattaṃ vā Brahmattaṃ vā na
patthemī, anāgate pana ayaṃ Nisabhatthero viya okassa
Buddhassa aggasāvako bhavēyyaṃ' ti patthanāṃ akāsi.
Satthā: 'samijjhissati nu kho imassa purisassa pat-
thanā' ti anāgataṃ saññānaṃ pesetvā olokeno kappasa-
tasahassādhikaṃ ekaṃ asaṅkheyyaṃ atikkamitvā samijjha-
nabhāvaṃ addasa; disvā¹¹ Saradatāpasāṃ āha: 'na te
ayaṃ patthanā moghā bhavissati, anāgate pana kappas-
sahassādhikaṃ¹² ekaṃ asaṅkheyyaṃ atikkamitvā Gotamo
nāma Buddhō loke uppajjissati; tassa mātā Mahāmāyā
nāma devī bhavissati, pitā Suddhodano nāma¹³ rājā
bhavissati,¹⁴ putto Rāhulo nāma, upaṭṭhāko Ānando
nāma, dutiyasāvako Moggallāno nāma, tvaṃ paṇ'assa
aggasāvako dhammasanūpati Sāriputto nāma bhavis-

¹ C. desato.² C^a. (corr.) a. ekassa.³ F. om.⁴ K. B. °ddha°.⁵ F., C., C^a, K., B. labheyyaṃ.⁶ C., C^a, B. uppādesi. K. npādesi.⁷ F., C., C^a. maggaphalaṃ pa°.⁸ C. C^a. ant°.⁹ K. °vettento.¹⁰ C. C^a. sacāhaṃ yaṃ.¹¹ B. disvāna. K. a. ca pana.¹² C., C^a, K. kappasatasahassādhikānaṃ.¹³ C. C^a. Suddhodanamahārājā nāma. K. mahārājā.¹⁴ C., C^a, K. om.

sasīti' evaṃ tūpasāṃ vyākāritvā dhammakathāṃ kathetvā
bhikkhusaṅghaparivuto ākāsaṃ pakkhandi. Saradatūpaso
pi antevāsikatharāṇaṃ santikaṃ gantvā saḥāyakassa
Sirivaḍḍhakakuṭimbikassa¹ sāsanaṃ pesesi: 'bhante ma-
haṃ² sabāyakassa vadetha: "saḥāyakena te Saradatū-
pasena Anomadassībuddhassa³ pādamūle anāgate uppaj-
janaḥkassa Gotamabuddhassa sāsane aggasāvakatṭhānaṃ
patthitaṃ, tvaṃ⁴ dutiyasāvakatṭhānaṃ patthebhiṃ,"'⁵ evaṃ
ca pana vatvā therehi purastaram sva ekapassena
gantvā Sirivaḍḍhakassa⁶ nivesanadvāre atṭhāsi. Sirivaḍ-
ḍhako⁷ 'ciraṣṣaṃ vata me ayyo āgato' ti āsane nisidā-
petvā attanā nicatare āsane nisinnō, 'antevāsikapurisā'⁸
pana vo bhante na paññāyanti' pucchi. 'Āma samma
ambhūkaṃ assamaṃ Anomadassī Buddhō āgato, mayaṃ
tassa attano balena sakkāre akarimha,⁹ Satthā sabbesaṃ
dhammaṃ desesi; desanāpariyosāne ṭhapetvā maṃ sesā'¹⁰
arabattaṃ patvā pabbajjissu, ahaṃ Satthū aggasāvakaṃ
Nisabhattātheraṃ disvā anāgate uppajjanaḥkassa Gotama-
buddhassa nāma sāsane aggasāvakatṭhānaṃ patthesiṃ,
tvam pi tassa sāsane dutiyasāvakatṭhānaṃ patthehiti.'
'Mayhaṃ Buddhehi saddhiṃ paricayo natthi bhante' ti.
'Buddhehi saddhiṃ kathaṃ¹¹ maḥaṃ bhāro hotu,
tvaṃ mahantaṃ adhikāraṃ¹² sajjehiti.' Sirivaḍḍho tassa
vacanaṃ sutvā attano nivesanadvāre¹³ rājamānena atṭha-
karisamattaṃ¹⁴ ṭhānaṃ samalanākaretvā¹⁵ vālikaṃ¹⁵ okirā-

¹ C^a. Sirivaḍḍhakakuṭ°.² C., C^a, K., B. mamra.³ F. °dassibu°. K. °dassissa Bu°.⁴ C^a. om.⁵ C^a. Sirivaḍḍhakakuṭimbikassa. K. °ḍḍhassa.⁶ K. a. taṃ disvā.⁷ C. K. °parisā. C^a. parisa. C^a. na for pana.⁸ C. K. sakkāraṃ karimha. C^a. sakkāraṃ akar°.⁹ C^a. ṭhapetrāvasesaṃ.¹⁰ C^a. kathaṃ.¹¹ F. abhisakkāraṃ. C., C^a, K. abhisakkāraṃ. B. sak-
kāraṃ.¹² C^a. nivesadvāre.¹³ B. karisamattaṃ.¹⁴ C. C^a. samanalanā°.¹⁵ K. B. vālikaṃ (frequent variant).

petvā¹ lājapañcamāni pupphāni vikirāpetvā² niluppalacchadanay maṇḍapaṇḍapay karetvā³ Buddhāsanay paññāpetvā sesabhikkhūnam pi āeānāni paṭiyādetvā mahantay eakkārasammānay eajjotvā Buddhānay nimantanatthāya Saradatāpasassa eaññay adāsi. Tāpaso Buddhapamukhaṇḍ bhikkhusaṇḍhaṇḍ⁴ gahetvā tassa nivesauay agamāsi; Sirivaḍḍho pi⁵ paccuggamanay katvā Tathāgatassa hatthato pattay gahetvā maṇḍapaṇḍapay pavesetvā paññattāsanesu⁶ nisinnassa Buddhapamukhaessa bhikkhusaṇḍhassa dakkhiṇodakay datvā paṇḍitabhojanena parivisitvā bhatakkiccapariyosāne Buddhapamukhaṇḍ bhikkhusaṇḍhaṇḍ mahārahehi vatthehi acchādetvā: ‘bhante nāyay ārambho appamattakatthānatthāya iminā⁷ ca niyāmena sattāhaṇḍ anukampaṇḍ karoṭhā⁸’ ti āha. Satthā adhiवेशesi; so ten’ eva niyāmena⁹ sattāhaṇḍ mahādānay pavattetvā Bhagavantaṇḍ vanditvā añjaliṇḍ paggayha thito āha: ‘bhante mama sahāyo Saradatāpaso yassa Satthussa⁹ “aggasāvako bhavēyyay” ti patthehi, ahaṇḍ tass’ eva dutiyasāvako bhavēyyay’ ti. Satthā anāgataṇḍ oloketvā tassa patthanāya¹⁰ samijjhanabhāvaṇḍ disvā vyākāsi: ‘tvaṇḍ¹¹ ito kappasatasahassādhikaṇḍ¹² asaṇḍkheyyay¹³ atikkamitvā Gotamabuddhassa dutiyasāvako bhavissasiti.’ Buddhānay vyākaraṇḍ eutvā Sirivaḍḍhako haṭṭhapaṇḍhaṭṭho ahoṇḍ. Satthā¹⁴ bhattānumodanaṇḍ katvā saparivāro vihāraṇḍ eva gato. ‘Ayaṇḍ bhikkhave,¹⁵ mama puttehi tadā¹⁶ patthitapatthanā,¹⁷ te yathā patthitam eva labhiṇḍsu, nāhaṇḍ mukhaṇḍ oloketvā demiti.’¹⁸

¹ F., C^a., B. okiritvā.

² F., C., B. vikiritvā. C^a. vicaritvā.

³ F. om.

⁴ C. C^a. (om. bhikkhu) °pamukhassa °saṇḍhassa saddhiṇḍ.

⁵ K. tasea.

⁶ K. C^a. °ne.

⁷ C^a. rep. K. me for ca.

⁸ C^a. °men’ eva.

⁹ F., C., C^a. Satthu. K. Satthuno.

¹⁰ C. C^a. patthanā.

¹¹ C. C^a. °tvā.

¹² C^a. °Kānaṇḍ.

¹³ C. C^a. asaṇḍkheyyānaṇḍ.

¹⁴ C., C^a., K., B. a. pi.

¹⁵ C^a. a. bhikkhu.

¹⁶ K. om.

¹⁷ K. patthitā pi. K. patthita° for yathā.

¹⁸ K. dammīti.

Evay vutte dve aggasāvakaḥ bhagavantaḥ vanditvā: 'bhante mayay agāriyabhūtā samānā giraggasamajjay dassanāya¹ gatā' ti yāva Assajittherassa santikā sotāpattiphalapaṭivedhā eabbay paccuppannavatthuy katbetvā, te: 'mayay bhante² ācariyasea santikay gantvā tay³ tumhākaḥ pādumūlay⁴ ānetukāmā tassa laddhiyā⁵ nis-sārabhāvay kathetvā idhāgamane ānisaṇṇay kathayimha, so "idāni mayhay antevāsivāso" nāma cātīyāudāṇa-hhāvappattisadisso, na eakkhissāmi antevāsivāsay vasituy⁶ ti vatvā, "ācariya idāni mahājano gandhamālādibatto gantvā Satthāraṇṇā nēva pūjessati tumhe kathay bhavis-sathā" ti vutte, "kiy pana⁷ imasmiḥ loko paṇḍitā bahū udāhu dandhā" ti—"dandhā ācariya bahū,⁸ paṇḍitā katipayā"⁹ ti kathite—"tena hi paṇḍitā paṇḍitasamanassa Gotamassa eantikay gamissanti, dandhā dandhassa¹⁰ mama santikay āgamissanti, gacchatha tumhe" ti vatvā, āgantuy nayicchi¹¹ bhante' ti. Tay sutvā Satthā: 'bhikkhave Saṇḍjāyo attano micchādittihikāya asāray "sāro" ti, sārāṇ ca "asāro" ti gaṇhi; tumhe pana attano paṇḍitatāya sārāy¹² sārato asāray ca asārato ūtvā, asāray pahāya sārāy¹³ eva gaṇhitthā' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

11. 'Asāre sārāmatino eāre cāsārādasino,¹⁴
te sārāy nādhigacchanti micchāsāṇkappa-
gocārā.

¹ C^a. °jjāssamaggay. F. °samajjada°.

² K. a. Saṇḍjayassa.

³ C^a. om. tay.

⁴ K. °le.

⁵ C. C^a. a. na.

⁶ K. °vāsika°.

⁷ C. C^a. a. me.

⁸ K. bahū dandhā ācariyā ti kathite.

⁹ C. C^a. om. freq. da°.

¹⁰ F. K. dandhā. C. C^a. dandha.

¹¹ F. natthi. C., C^a., K. na icchi.

¹² K. eārāṇ ca.

¹³ K. °ñca. C^a. sārato va.

¹⁴ F., C., C^a., K. ca asāra°.

12. 'Sūraṇ ca sūrato ñatvā asāraṇ ca aeārato,
te sāraṇ adhigacchanti sammāsaṅkappa-
gocarā' ti.

Tattha 'asāre eāramatino' ti cattāro paccayā, dasavattukā micchādītthi,¹ taseṇ upanissayabhūtā² dhammadesanā ti, ayaṇ aeāro nāma, tasmīṇ eārādītthino ti attho; 'sāre cāsāradaseino'³ ti dasavattukā⁴ sammādītthi, taseṇ upaniseyabhūtā dhammadosanā ti, ayaṇ sāro nāma, tasmīṇ nāyaṇ⁵ sāro ti aeāradaeeino; 'te eāraṇ' ti te pana taṇ micchādītthigahaṇaṇ⁶ gahetvā tthitā kāmavitakkādīnaṇ vasona micchāesaṅkappagocarā hutvā silasāraṇ samādhisaṇaṇ paññāsāraṇ vimuttisāraṇ vimuttiñāṇadanesanaṇ paramatthasāraṇ ti⁷ nibbānaṇ ca nādhigacchanti; 'eāraṇ cā' ti tam eva silasārādisāraṇ 'sāro⁸ nāma ayaṇ' vuttappakāraṇ⁹ ca aeāraṇ 'asāro¹⁰ ayaṇ' ti ñatvā; 'te sāraṇ' ti te paṇḍitā evaṇ¹¹ sammādaseanaṇ¹² gahetvā tthitā nekkhammasaṅkappādīnaṇ vasena sammāsaṅkappagocarā hutvā taṇ vuttappakāraṇ¹³ sāraṇ adhigacchanti.

Gāthāpariyosāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇiysu.¹⁴ sannipatitānaṇ sūttikā dhammadesanā¹⁵ ahoṣiti.

Aggasāvaka-vatthu aṭṭhamāṇ.¹⁶

¹ F. °dītthikā. C^a. °kassa (om. taseṇ). So *infra*.

² C. C^a. °bhūtassa.

³ F., C., C^a, K. ca aeāra°.

⁴ C. C^a. °vatthuka.

⁵ K. eārenāyam.

⁶ C^a. te sāram pi te taṇ mi°. K. etaṇ for pana taṇ. B. evaṇ for taṇ.

⁷ F., C., C^a. om.

⁸ C. silasārādisāro. C^a. silasāro. K. °ādisāro (om. eāro).

⁹ C. utta°.

¹⁰ C. a. nāma. C^a. a. ti nāma.

¹¹ K. etaṇ.

¹² C. C^a. eamma°.

¹³ C. C^a. utta°.

¹⁴ C^a. eampa°.

¹⁵ F., C., C^a. desanā.

¹⁶ C. om. C^a. om. aṭṭhamāṇ. K. Aggasāvaka-mvedita-saṅjayassānāgamanavattthu. B. Sāriputtattheravattthu a°.

9. NANDATTHERA-VATTHU

'Yathāgūray'¹ ti imay dhammadesanay Satthā Jetavane viharanto āyasmantaṃ Nandaṃ ārahha kathesi.

Satthā hi pavattitavaradhammacakko² Rājagahay gantvā Veluvane viharanto: 'puttay me ānetvā dassethā' ti Suddhodanamahārājena pesitūnaṃ saḥassa-saḥassaparivārānaṃ³ dasannaṃ dūtānaṃ sabbapacchato gantvā arahattaṃ pattaṇa⁴ Kāludāyittherena gamaṇa-kālay ānavā maggavaṇṇaṃ vaṇṇetvā vīsatisaḥassakhiṇā-savaparivuto Kapilapuray⁵ nīto ātisamāgame pokkharavassay utthuppatthiṃ katvā,⁶ Vessantarajātakaṃ⁷ kathetvā, punadivase piṇḍāya pavittho, 'uttitthe nappamajjeyyā'⁸ ti gāthāya pitaruṃ sotipattiphale patitthāpetvā, 'dhammay caro'⁹ ti gāthāya Mahāpajāpatiy sotāpattiphale, rājānaṃ ca sakadāgāmiphale patitthāpesi. Bhattakiccavasāne pana¹⁰ Rāhulamātugunakathay nissāya Candakinnarajātakaṃ¹¹ kathetvā, tato dutiyadivase¹² Naudakumārassa abhisekagehappavesanavivāhamāṅgalesu¹³ vat-tamānesu piṇḍāya pavisitvā Nandakumārassa hatthe pattay datvā maṅgalaṃ vatvā utthāyāsanaṃ pakkamanto¹⁴ kumārassa hatthato pattay na gaṇhi. So pi Tathāgate gūravena 'pattay vo bhante gaṇhathā' ti vattay nāsakkhi; evaṃ pana cintesi: 'sopānasise pattay gaṇhissatiti'; Satthā tasmim pi thāne na gaṇhi. Itaro 'eopānapādamūle¹⁵ gaṇhissatiti' cintesi; Satthā tatthāpi

¹ K. yathā āg°. ² K. pavara°. C. C^a. pavattavara°.

³ B. one saḥassa°.

⁴ K. sabbapacchā. So B., and om. gantvā. C. B. arahattappa°.

⁵ K. Kapilavatthu°.

⁶ B. Katvāna.

⁷ K. mahāve°.

⁸ Vss. 168-9.

⁹ K. a. sucaritan.

¹⁰ C^a. om.

¹¹ K. B. °kinnari°. Cf. F. J. 4. 282-8.

¹² K. tatiya°.

¹³ C., C^a, K. °ppavesanā.

¹⁴ K. a. va Nanda°. B. Na°.

¹⁵ C^a. eopānamūle.

na gaṇhi. Itaro 'rājaṅgane gaṇhissatīti' cintesi; Satthā tatthāpi na gaṇhi. Kumāro nivattitukāmo aruciyā gacchanto Satthu gāravena 'pattaṇ¹ gaṇhathā' ti vattuṇ na sakkoti; 'idha gaṇhissati, ettha² ettha gaṇhissatīti' cinto gacchati. Tasmīy khaṇe³ Janapadakalyāṇiṇi ācikkhiṇsu: 'ayye Bhagavā Nandarājānaṃ gahetvā gato, tumhehi taṃ vinākarissatīti.'⁴ Sā⁵ udakabindūhi paggharantehi⁶ eva addhullikkhitehi kesehi vegena gantvā: 'tuvatāṃ kho ayyaputta āgaccheyyāsiti' āha. Taṃ tassa vacanaṃ taesa hadaye tiriyaṃ patitvā⁷ viya thitaṃ; Satthāpi tassa⁸ hatthato pattaṇ agañhitvā va taṃ vihāraṃ netvā: 'pabbajissasi Nandā' ti āha. So Buddhagāravena 'na pabbajissāmīti' avatvā, 'āma pabbajissāmīti' āha. Satthā: 'tena hi Nandaṃ pabbājethā' ti āha. Satthā Kapilapuraṃ⁹ gantvā tatiyadivase Nandaṃ pabbājesi, sat-tame divase Rāhulamātā kumāraṃ alaṅkaritvā Bhagavato santikaṃ¹⁰ pesesi: 'passa tāta etaṃ vīsatisahassasamaṇa-parivutaṃ suvaṇṇavannaṃ brahmarūpivaṇṇaṃ¹¹ eamaṇaṃ; ayaṃ te pitā, etassa¹² mahantā nidhaya¹³ ahesuṃ, tyāssa¹⁴ nikkhamanato paṭṭhāya na passāma;¹⁵ gaccha¹⁶ taṃ dāyajjaṃ yāca:¹⁷ "ahaṃ¹⁸ tāta kumāro ahhisekaṃ patvā cakkavattī bhavissāmi, dhanena me attho dhanayaṃ, me dehi; sāmiko hi putto pitusantakassā"¹⁹ ti. Kumāro Bhagavato santikaṃ gantvā va²⁰ pitusinehaṃ²¹ paṭilabhitvā haṭṭhacitto: 'sukhā²² te samaṇa chāyā' ti vatvā

¹ B. om.² K., B., C^a. om.³ K. a. aññā itthiyo taṃ disvā.⁴ C^a. vinā raviss^o. K. vinā kiyaṃ karissathā.⁵ K. a. taṃ sutvā. B. Kiyaṃ tumhehi taṃ vinā karissathā.⁶ C^a. patetvā.⁷ B. 'ssa.⁸ C^a. om. Satthā. K. Kapilavatthu^o.⁹ K. B. °ike.¹⁰ °rūpa^o.¹¹ K. a. ṭava pituno jātakāle.¹² B. nidhikumbhiyo.¹³ C., C^a., K. tassa. B. tyassa. Vide Müller, p. 62.¹⁴ K. °mi.¹⁵ C^a. B. gacchatha.¹⁶ K. yācāhi.¹⁷ C^a. ayāṇ.¹⁸ C^a. om. K. vanditvā.¹⁹ C^a. °senahaṃ.²⁰ C^a. eukhato (om. te).

aññam pi bahū attano anurūpaṃ vadanto atthāsi. Bhagavā katabbattakicco anumodanaṃ katvā atthāyāsanaṃ pakkāmi; kamāro pi: 'dāyajjaṃ me samaṇa dehi,¹ dāyajjaṃ me samaṇa debhī' Bhagavantaṃ anubandhi. Bhagavā kumāraṃ na nivattāpesi; perijano² pi Bhagavatā saddhiṃ gacchantāṃ nivattetuṃ nāsakkhi. Iti so Bhagavatā saddhiṃ āramam eva agamāsi. Tato Bhagavā cintesi: 'yaṃ ayaṃ pitusantakaṃ dhanāṃ icchati, taṃ vattānugataṃ savighātāṃ; haṃ' assa bodhitale paṭiladdhaṃ eattavidhaṃ ariyadhanaṃ demi, lokuttaraḍāyajjassa³ taṃ⁴ eūmikaṃ⁵ karomīti.⁶ Āyasmantaṃ Sāriputtaṃ āmanatesi: 'tona hi tvaṃ Sāriputta Rāhulakumāraṃ pabbājehīti.'⁷ Pabbājite⁸ ca pana⁹ kumāre rañño¹⁰ adhimattaṃ dukkhaṃ uppajji, taṃ¹¹ adhivāsetaṃ asakkonto Bhagavato nivedetvā, 'sādhū bbante ayyā mātāpitūhi ananuññātaṃ puttaṃ na pabbājeyyaṃ' ti varaṃ yañci. Bhagavā tassa taṃ varaṃ datvā pun' ekadivasaṃ¹² rājani-vesane katapātarāso ekamantaṃ nisinnena raññā, 'bbante tumhākaṃ dukkarakārikakūle ekā devatā maṃ upasañkamitvā: "putto te kālakato" ti ūba; ahaṃ tassā vacanaṃ na eaddahento¹³ "na mayhaṃ putto bodhiṃ appatvā kālaṃ karotīti" paṭikkhipiṃ' ti vutte, 'idāni kiṃ saddahissaṃtha, pubbe pi atthikāni dassetvā "putto te mato" ti vutte na¹⁴ saddahitthā' ti imissā¹⁵ atṭbupattiyā Mabādbammaṃpālajūtaṃ kathesi. Kathāpariyosāne¹⁶ rājā anāgāmiphale paṭiṭṭhabhi.

Iti Bhagavā pitarāṃ tisu pbalesu paṭiṭṭhāpetvā bhik-

¹ B. *only once*, and *om.* me.

² C. *parisaparijano*.

³ C^a. °raṃ.

⁴ K. *om.*

⁵ B. *dāyādaya*.

⁶ K. *a. atha kho Bhagavā*.

⁷ K. B. *a. thero taṃ*. B. *kumāraṃ pebbājesi*.

⁸ C. B. *pabbajite*. C^a. °to.

⁹ C. C^a. *om.*

¹⁰ K. *a. taṃ sutvā*.

¹¹ B. *om.*

¹² K. *punadivase*. B. *pun' ekadivase*.

¹³ C^a., K., B. *asa*°.

¹⁴ C^a. *idāni*.

¹⁵ C^a. *imassā*.

¹⁶ K. B. *gāthā*°. Cf. F. J. 4: 50-5.

khusañghapārivuto punadeva¹ Rājagahay gantvā, tato Anāthapiṇḍikena Sāvattthiy āgamanatthāya gahitapaṭiñño, niṭṭhite Jetavanamahāvihāre, tattha gantvā² vāsaṃ kappesi. Evaṃ Satthari Jetavane viharante āyasmā Nando ukkaṇṭhitvā³ bhikkhūnaṃ etam atthaṃ ārocesi: ‘anabhirato ahaṃ āvuso, brahmacariyaṃ carāmi, na sakkomi brahmacariyaṃ santānetuṃ,⁴ sikkhaṃ paccakkhāya hināyāvattissāmiti.’ Bhagavā taṃ pavattiy eutvā⁵ āyasmantaṃ Nandaṃ pakkosūpetvā etad avoca: ‘saccaṃ kira tvaṃ⁶ Nanda sambahulānaṃ bhikkhūnaṃ evaṃ⁷ ārocesi: “anabhirato ahaṃ āvuso brahmacariyaṃ carāmi, na sakkomi brahmacariyaṃ santānetuṃ, sikkhaṃ paccakkhāya hināyāvattissāmiti.”’ ‘Evaṃ bhante’ ti. ‘Kissa pana tvaṃ Nanda anabhirato brahmacariyaṃ carasi, na eakkosi brahmacariyaṃ santānetuṃ, sikkhaṃ paccakkhāya hināyāvattissasīti.’⁸ ‘Sākiyaṇi maṃ bhante Janapadakalyāṇi gharā nikkhamantassa aḍḍhullikkhitehi kesehi apaloketvā⁹ etad avoca—“tuvaṃ kho ayyaputta āgaccheyyāsīti,” so kho ahaṃ bhante tad¹⁰ anussaramāno anabhirato brahmacariyaṃ carāmi, na sakkomi brahmacariyaṃ santānetuṃ, eikkhaṃ paccakkhāya¹¹ hināyāvattissāmiti.’ Atha kho Bhagavā āyasmantaṃ Nandaṃ bāhāya¹² gahetvā iddhibalena tāvatigadevalokaṃ nento¹³ antarūmagge ekasmiṃ jhāmakkhette jhāmakhānūke¹⁴ nisinnaṃ chinna-kaṇṇanāsānangutṭhaṃ ekaṃ paluṭṭhamakkatiṃ¹⁵ dassetvā tāvatigabhavane Sakkassa devarañño upaṭṭhānaṃ āgatāni kakuṭapādāni¹⁶ pañcaaccharāsātāni dassesi. ‘Kakuṭapā-

¹ K. B. punadivase.² C. tatthāg°.³ K. °ito.⁴ B. santāretuṃ—so *infra*.⁵ C., C^a., K. a. taṃ.⁶ C^a. taṃ.⁷ B. om. bh° e°.⁸ C. C^a. vattissati.⁹ K. ava°. C., C^a., K., B. a. maṃ.¹⁰ K. B. taṃ.¹¹ C., C^a., B. om. brahmacariyaṃ . . . paccakkhāya.¹² C. C^a. bāhāsu. B. K. °yaṃ.¹³ C. nento va. C^a. nento va. B. ānento.¹⁴ K. °kbāpumattake.¹⁵ B. paluddha°.¹⁶ B. knkkuṭa° (*al.*).

dānīti' rattavaṇṇatāya pārāpatapādasadisānī¹ pādānī.² Dassestvā ca pan'āha: 'tvay³ kiṃ maññasi Nanda katamā nu kho abhirūpatarū vā⁴ dassaniyatarū vū⁴ pāsādikatarū vā Sākiyānī vā Janapadakalyānī imānī vā pañca accharūsatānī kakuṭapādānīti.'⁵ 'Seyyathā pi sū bhante chinna-kammanāsīnaṅguṭṭhapalutṭhamakkaṭi, svam sva kho bhante Sākiyānī Janapadakalyānī imesaṃ⁶ pañcannaṃ accharūsatānaṃ upanidhāya saṅkham pi na upeti, kalam pi na upeti, kalabhāgam pi na upeti;⁷ atha kho imān' sva pañcaaccharūsatānī abhirūpatarānī c'eva dassaniyatarānī ca pāsādikatarānī cā' ti.⁸ 'Abhirama⁹ Nanda, ahaṃ te pāṭibhogo pañcannaṃ accharūsatānaṃ paṭilābhāya kakuṭapādīnaṃ'¹⁰ ti.¹¹ 'Sace me bhante Bhagavā pāṭibhogo pañcannaṃ accharūsatānaṃ paṭilābhāya kakuṭapādīnaṃ abhiraṃissāma' ahaṃ bhante bhagavati¹² brahmacariye' ti. Atha kho Bhagavā āyasmantaṃ Nandaṃ gahetvā tattha antarahito Jetavane yeva pāturahosi. Assosuj kho bhikkhū: 'āyasmā kira Nando Bhagavato bhātā mātucchāputto accharūnaṃ hetu brahmacariyaṃ carati, Bhagavā kir' assa pāṭibhogo pañcannaṃ accharūsatānaṃ paṭilābhāya kakuṭapādīnaṃ' ti. Atha kho āyasmato Nandassa sahāyakā bhikkhū āyasmantaṃ Nandaṃ bhataka-vādena¹³ ca upakkita-kavādena ca samudācaranti: 'bhatako kirāyasmā Nando, upakkitako kirāyasmā Nando, accharūnaṃ¹⁴ hetu brahmacariyaṃ carati, Bhagavā kir' assa pāṭibhogo pañcannaṃ accharūsatānaṃ paṭilābhāya kakuṭapādīnaṃ' ti. Atha kho āyasmā Nando sahāyakānaṃ

¹ K. pārāvatta°. B. pārevata°.

² K. °sadisap°.

³ C., C^a., K. corr. taṃ.

⁴ K. ca.

⁵ K. a. taṃ sutvā āha.

⁶ C., C^a., K. imāsaṃ.

⁷ B. om. na up°.

⁸ K. a. tena hi.

⁹ C^a. °ramā. K. rep. a° Na°.

¹⁰ K. °ānan (al.).

¹¹ K. a. taṃ sutvā āha.

¹² B. Bhagavā.

¹³ K. bhatika°.

¹⁴ K. upatiko kirāyasmā Nando pañcannaṃ accharūsatānaṃ.

bhikkhūnaṃ¹ bhatakavādena ca upakkitakavādena¹ ca aṭṭhiyamāno harāyamāno jigucchamāno² eko vūpakattho appamatto ātāpi pahitatto viharanto, na cirass' eva yass' atthāya kulaputtā sammad³ eva agārasmā anagāriyaṃ pabbajanti tad anuttaraṃ brahmacariyapariyosānaṃ, diṭṭho va dhamme sayāṃ abhiññā sacchikatvā,⁴ 'khīṇā jāti, vusitaṃ brahmacariyaṃ, kataṃ karaṇiyaṃ nāparaṃ itthattāyā' ti abhiññāsi aññataro ca kho pan' āyasmā⁵ arahataṃ⁶ ahosi.

Ath' ekū devatā rattibhāge sakalaṃ Jetavanaṃ obhāsetvā Satthāraṃ upasaṅkamitvā vanditvā ārocesi: 'āyasmā bhante Nando Bhagavato⁷ mātucchāputto āsavānaṃ⁸ khayā anāsavaṃ cetovimuttiṃ paññāvimuttiṃ diṭṭho va dhamme sayāṃ abhiññā⁹ sacchikatvā upasampajja viharatīti' Bhagavato pi kho ñānaṃ udapādi, 'Nando āsavānaṃ khayā anāsavaṃ¹⁰ cetovimuttiṃ paññāvimuttiṃ diṭṭhe va dhamme sayāṃ abhiññā sacchikatvā npasampajja viharatīti.'

So p'āyasmā¹¹ tassā rattiyā accayena Bhagavantaṃ upasaṅkamitvā vanditvā¹² etad avoca: 'yaṃ me bhaute Bhagavā pātibhogo pañcannaṃ accharūsatānaṃ paṭilābhāya kakutapādīnaṃ, muñcām' ahaṃ¹³ bhante Bhagavantaṃ etasmā paṭissavā' ti. 'Mayā pi kho¹⁴ Nanda cetasā ceto paticea vidito "Nando āsavānaṃ khayā anāsavaṃ

¹ C. upakkitavādena.

² C. digucchamāno. B. jigucchhiyamāno.

³ K. sammād. B., *after* kulaputtā, *has* pabbajanti, taṃ sacchikāsi. Aññataro arahataṃ ahosi.

⁴ K. a. upasampajja viharatī.

⁵ K. a. Nando. C. C^a. (*for* kulaputta . . . . panāyasmā) ps.

⁶ C., C^a, K. arahattaṃ.

⁸ C. anāsavaṃ.

¹⁰ C. C^a. anāsavānaṃ.

¹² B. om.

¹⁴ C^a. B. a. te.

⁷ K. B. a. bhātā.

⁹ C. C^a. abhiññāya.

¹¹ K. B. a. Nando.

¹³ K. °mi'haṃ.

cetovimuttiy paññāvimuttiy diṭṭhe va dhamme sayay abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatiti";¹ devatā pi me etam atthay ārocesi, 'āyasmā² Nando—pe—viharatiti; yad³ eva kho te Nanda anupādāya āsavehi cittay vimuttay,⁴ athahay mutto etasmā patissavā' ti. Atha kho Bhagavā etam atthay viditvā tāyay velāyay imay udānay udānesi:

'Yassa nittinno pañko⁵ ca⁶ maddito kāmakaṇṭako
molakkhayay anuppatto sukhadukkhe⁷ na
vedhatiti.'

Ath' ekadivasay bhikkhū tay āyasmantay Nanday⁸ pucchiysu: 'āvuso Nanda⁹ tvaṃ "ukkhaṇṭhito 'mhi" pavadesi;¹⁰ idāni te kathaṃ' ti. 'Natthi me āvuso gihibhāvāya¹¹ ālayo' ti. Tay sutvā bhikkhū:¹² 'abbhūtaṃ¹³ āyasmā¹⁴ Nando katheti,¹⁵ aññay vyākaroṭi, atitadvasesu¹⁶ "ukkhaṇṭhito 'mhi"¹⁷ vatvā idāni "natthi me gihibhāvāya ālayo" ti kathetiti'¹⁸ gantvā Bhagarato tam¹⁹ atthay ārocesuṃ. Bhagavā: 'bhikkhave atitadvasesu Nandassa attabhāvo ducchannagehasadisso ahosi, idāni eucchannagehasadisso jāto; ayaṃ²⁰ dibbaccharāṇay diṭṭhakūlato paṭṭhāya pabbajitakiccassa matthakaṃ

¹ C. viharanti. C^a. om. ti.

² K. B. a. bhante, and repeats the whole sentence.
C^a. a. bhante āsavāṇay khayā then pe, etc.

³ K. yath'.

⁴ C. K. vimuttiy.

⁵ K. B. tiṇṇo kāmapañko.

⁶ C., C^a., K., B. om.

⁷ C. C^a. °dukkhesu. K. corr. °su na.

⁸ C. C^a. om.

⁹ K. corr. a. pubbe.

¹⁰ C., C^a., K. vadesi.

¹¹ K. gīhi° (common variant).

¹² B. om.

¹³ K. abbhūtaṃ.

¹⁴ K. om.

¹⁵ K., C^a., B. kathesi.

¹⁶ C. C^a. °divase.

¹⁷ K. 'smīti.

¹⁸ K. a. vatvā.

¹⁹ B. etay.

²⁰ C., K., B. a. hi.

pāpetu¹ vāyamanto ta² kicca³ patto⁴ ti vatvā imā
gāthā abhāsi.

13. 'Yathā agāray⁵ ducchannay⁶ vuṭṭhī samati-
vijjhati,
ovay⁷ abhāvitay⁸ cittay⁹ rāgo samativijjhati.

14. 'Yathā agāray¹⁰ succhannay¹¹ vuṭṭhī na sama-
tivijjhati,
ovay¹² subhāvitay¹³ cittay¹⁴ rāgo na samati-
vijjhatiti.'

Tattha 'agāray' ti yay kiñci gehay; 'ducchan-
nay' ti viralacchannay¹⁵ chiddāvachidday; 'samati-
vijjhatiti' vassavuṭṭhī vinivijjhati; 'abhāvitay' ti
tay agāray¹⁶ vuṭṭhī¹⁷ viya bhāvanārahitattā¹⁸ abhāvitay
cittay pī rāgo samativijjhati, na kevalay rāgo va,
dosamohamānādayo sabbakilesā tathārūpay cittay ativiya
vijjhanti¹⁹ yeva; 'suhhāvitay' ti samathavipassanā-
bhāvanāhi subhāvitay, evarūpay cittay succhannagehay²⁰
vuṭṭhī viya rāgidayo kilesā ativijjhita²¹ na sakkontiti.²²
Gāthāpariyosāne bahū sotāpattiphalādi²³ni pāpuṇṇisu,
mahājanassā sātthikā desanā ahosi.

Atha bhikkhū dhammasahhāyay kathay samuṭṭhā-
pesu²⁴: āvuso Buddhā nāma acchariyā,²⁵ Janapadaka-
lāyāni²⁶ nissāya ukkaṇṭhito nām' āyasmā Nando Satthārā
devaccharā²⁷ āmisay katvā vinito²⁸ ti. Satthā āgantvā:
'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinno'
ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhavo

¹ C. pattay. C^a. pattay.

² B. a. matthakay.

³ K. B. separate. MSS. and edd. yathāgāray.

⁴ K. B. viralā°.

⁵ B. a. samativijjhati.

⁶ B. bhāvanāya ra°.

⁷ F., C., C^a., K. ativijj°.

⁸ C., C^a., K., B. succhannay gshay.

⁹ B. om. ti.

¹⁰ K. acchiriyā.

¹¹ B. °āya.

idān' eva pubbe p'esa mayā¹ mātugāmena palobhetvā
vinīto yevā' ti vatvā atītaṃ āhari :²

'Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ karente Bārā-
ṇasīvāsī Kappaṭo³ nāma vāṇijo ahosi.' Tassa' eko
gadrabho kumbhabhāraṃ vahaṭi; ekadivasena⁴ satta
yojanāni gacchati. So ekasmiṃ samaye gadrahha-
bhārakehi⁵ Takkaṣilaṃ gantvā, yāva bhāṇḍakassa⁶ vissaj-
janaṃ⁷ gadrabhaṃ caritvā vissajjosi. Ath' assa so gad-
rabho parikhāpiṭṭhe caramāno ekaṃ gadrabhiṃ disvā
upasaṅkami;⁸ sā tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ karonti
āha: 'kuto āgato 'siti.'⁹ 'Bārāṇasito.' 'Keṇa kam-
mena' ti. 'Vāṇijakammenā'¹⁰ ti. 'Kittakaṃ bhāraṃ
vahasīti.' 'Kumbhabhāraṃ.'¹¹ 'Ettakaṃ bhāraṃ vahaṇto
kati yojanāni gacchasīti.' 'Satta yojanāni.'¹² 'Gataṭ-
ṭhāne¹³ koci te¹⁴ pādaparikammaṇiṭṭhiparikammakaro¹⁵
atthīti.'¹⁵ 'Natthīti.'¹⁶ 'Evaṃ sante mahādukkhaṃ nāma
anubhosīti.'

Kiñcāpi hi tiracchānagatānaṃ pādaparikammādikāraṃ¹⁷
nāma natthi, kamasāyoyojanaghāṭṭanatthāṃ evarūpaṃ¹⁸
katheti.¹⁹

So tassā kathāya ukkaṇṭhi. Kappaṭo pi bhāṇḍaṃ²⁰
vissajjetvā tassa santikaṃ āgantvā: 'ehi tāta gamissāmā'
ti āha. 'Gacchatha tumhe, nāhaṃ gamissāmāmi.' Atha

¹ B. om.

² C^a. āharitvā.

³ K. Kappako.

⁴ K. divase divase.

⁵ B. a. saddhiṃ.

⁶ C., C^a, B. bhāṇḍassa.

⁷ K. B. a. tāva.

⁸ B. °ati.

⁹ K. āgato 'mhīti.

¹⁰ C^a. vāṇijakammena, om. ti.

¹¹ K. °raṇ ti. B. vahāmīti.

¹² K. a. gacchāmīti. Kim.

¹³ C. C^a. yojanaṭṭhānaṃ ti. K. gatagataṭṭhāne.

¹⁴ K. te kaci. B. te koci.

¹⁵ C. K. parikammaṃ, twice. B. pādakammaṇiṭṭhi-
kamma°. B. C^a. karā. K. karontā.

¹⁶ K. a. vutts.

¹⁷ B. pādakammādikārakā.

¹⁸ B. a. kathāṃ.

¹⁹ K. kathesi.

²⁰ K. bhāṇḍakaṃ.

naṃ punappuna yācivā anicchantā¹ bhāsetvā² 'naṃ
nessāmiti' cintetvā imaṃ gātham āha :

'Patodaṃ te karissāmi eolaṇṇaṅgulakaṇṭakaṃ,³
sañchindiesāmi te kāyaṃ ; evaṃ jānāhi gad-
rabbhā' ti.

Taṃ sutvā gadrabbho : 'evaṃ santo ahaṃ pi te kattaḥ-
baṃ jānissāmiti' vatvā imaṃ gātham āha :

'Patodaṃ me kariesasi soḷasaṅgulakaṇṭakaṃ,⁴
purato patitṭṭhahitvā⁵ uddharitvāna pac-
chato,
dantaṃ⁶ te pātayissāmi ; evaṃ jānāhi Kap-
paṭṭa⁷ ti.

Taṃ sutvā vāṇijo : 'kena nu kho kāraṇena esa⁸ evaṃ
vadatīti' cintetvā, ito cito ca olokento taṃ gadrabbhiṃ
disvā 'imāy 'esa evaṃ eikkhāpito bhavissati, evarūpiṃ
nāma⁹ te gadrabbhiṃ āneesāmiti' mātugāmena naṃ palob-
hetvā neesāmiti' imaṃ gātham āha :

'Catuppadiṃ saṅkhamukhiṃ nāriṃ sabbaṅga-
sobhiniṃ,¹⁰
bhariyaṃ te ānayissāmi¹¹ evaṃ jānāhi gad-
rabbhā' ti.

Taṃ sutvā tuṭṭhacitto gadrabbho imaṃ gātham āha :

'Catuppadiṃ saṅkhamukhiṃ nāriṃ sabbaṅga-
sobhiniṃ,¹²
bhariyam me ānayissasi,¹³ Kappaṭa' bhiyyo
gamissāmi
yojanāni catuddasā' ti.

¹ C^a. anicchantā.

² K. anāgacchantā bhāṇṇetvā. B. paribhās°.

³ K. °aṅguli°. B. °aṅguli°. C. °kaṇṭhakaṃ.

⁴ K. °petvāna. ⁵ K. bhaṇḍaṃ. ⁶ K. al. kappak°.

⁷ C. kāraṇen' esa. C^a. tesāṃ for esa.

⁸ C^a. om.

⁹ C., C^a, K. °sobhaniṃ.

¹⁰ K. naṃ°.

¹¹ K. me bha° naṃ°.

Atha nay Kappato, 'tena hi ebhīti' gabetvā sakat-
 (hūna) agamāsi. So katipāhaccayena taṃ āba: 'nanu
 may tumbhe "bhariyaṃ te ānāyissāmīti"¹ avocutthā' ti.
 'Āma vuttaṃ, nāhaṃ attano kathaṃ bhindissāmi, bhariyaṃ
 te ānessāmi,² vaṭṭaṃ³ pana tuyhaṃ ekakass'⁴ eva dassāmi⁵
 tuyhaṃ pana⁶ attadutiyaṃ⁷ pahotu vā mā vā tvam eva
 jāneyyāsi; ubhinnaṃ vo saṃvāsam'⁸ anvāya puttāpi
 jāyissanti, tehi bahūhi saddhiṃ tuyhaṃ taṃ pahotu⁹ vā
 mā vā, tvam eva jāneyyāsi¹⁰ti'; gadrabho tasmīṃ kathente
 kathente¹⁰ yeva anapekkho ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā, 'tadū bhikkhave gad-
 rabhī Janapadakalyāṇi ahosi, gadrabbo Nando,¹¹ vāpi
 aham eva; evaṃ pubbe p'esa mayā mātugāmena palob-
 hetvā vinīto' ti jātakaṃ niṭṭhapesiti.

Nandattheravatthu¹² navamaṃ.

10. CUNNASŪKARIKA-VATTHU

'Idha socatīti'¹³ imaṃ dhammadesanaṃ Sattbā
 Veluvane viharanto Cundasūkarikaṃ nāma¹⁴ ārabhha
 kathesi.

So kira pañcapaṇṇāsavassāni sūkare vadhitvā, khādanto
 ca vikkīpanto ca jīvikaṃ kappesi; chātakāle¹⁵ sakaṭena¹⁶
 vīhiṃ ādāya janapadaṃ gantvā nālidvenālimattena¹⁷

¹ C^a. āness^o.

² C. C^a. ānāyissāmi.

³ B. vettanaṃ.

⁴ C^a. ekass'.

⁵ K. a. pattiyaṃ.

⁶ C. C^a. om.

B. vettanaṃ, om. attā^o.

⁷ K. attano du^o.

⁸ B. a. vāsa.

⁹ C. C^a. tāva hotu.

¹⁰ C., C^a., K. om.

¹¹ K. a. ahosi.

¹² Nandavatthu. C^a. Nandavatthuy. B. Nandattherassa
 vatthu.

¹³ K. a. pecca socatī.

¹⁴ K. B. a. purisaṃ.

¹⁵ C^a. chātakakāle.

¹⁶ B. °ehi.

¹⁷ K. ekanā^o °dvi^o.

gāmasūkarapotaks¹ kiṇṭvā² sakaṭaṃ pūretvā āgantvā³ pacchānivassano vojaṃ viya skaṃ thānaṃ parikkhipitvā⁴ totth' eva tesāṃ nivāpeṃ ropetvā⁵ nānāgacche ca sarīra-malañ⁶ ca khāditvā vadḍhitesu yaṃ yaṃ mārṣtukāmo hoti,⁷ taṃ taṃ ālāne⁸ niccalaṃ bandhitvā sarīramāṃsassa uddhumāyitvā⁹ bahalabbhāvattḥoṃ¹⁰ caturassaramugga-rena¹¹ pothetvā 'bahalamāṃso jāto' ti ñatvā mukhaṃ vivoritvā antare daṇḍakaṃ datvā lohathāliyaṃ pakkot-thitaṃ uḍhodakaṃ mukhe āsiñcati. 'Taṃ kucchiyaṃ¹² pavasiṭvā pakkatthitaṃ¹³ karisaṃ ādāya adhohhāgsna nikkhamati; yāva thokam pi korisaṃ atthi tāvo āvilaṃ hutvā nikkhamati;¹⁴ suddhe udarsocchaṃ¹⁵ anāvilaṃ nikkhamati. Ath' asso avaseṇeṃ udakeṃ piṭṭhiyeṃ āsiñcati, taṃ kālacammaṃ¹⁶ uppūṭetvā gacchati; tato¹⁷ tiṇukkāya lomāni jhāpetvā tiṇhena¹⁸ asinaṃ eisaṃ chindati. Paḍḍharapaṇakaṃ¹⁹ lohitaṃ bhājanena paṭiggahetvā māṃsaṃ lohit-sa²⁰ vadḍhetvā pacitvā puttadāramajjhe nisinna khāditvā sseṃ vikkhāti. Tassa iminā²¹ niyāmena jīvikaṃ kap-pentassa pañcapaṇṇāsovassāni atikkantāni. Tathāgato Dhuravihāraṃ vasanto ekadivasaṃ pi pupphamutthimattena pūjā vā kaṭacchumattaṃ bhikkhādānaṃ vā aññaṃ vā kiñci puññaṃ nāmo²² nāhosi. Ath' assa sarīre rogo uppajji,

¹ B. gāmo sū°.

² C. vikkhi°. C°. vikki°.

³ C. om.

⁴ S. paricchinditvā.

⁵ C°. nivāsaṃ kārapetvā. K. a. tesāṃ. B. nivāsāpetvā, and a. tesu.

⁶ K. °valaūjanañ for °malañ.

⁷ B. aliosi.

⁸ All MSS. and edd. ālāhane. This reading I owe to Dīpankara (cf. ālhako).

⁹ C°. motāyitvā.

¹⁰ C. bālahabhā°.

¹¹ K. caturrasamu°.

¹² K. kucchiyaṃ.

¹³ C°. pakkontāṃ.

¹⁴ C. C°. om.

¹⁵ C°. acchalaṃ.

¹⁶ C. kālaū cammo.

¹⁷ C°. om.

¹⁸ B. tikhiṇsa.

¹⁹ K. °rantakaṃ.

²⁰ C°. māṃsalohits. C. om. bhājanena . . . lohitena.

²¹ B. a. va.

²² B. om.

jivantass' ova Avicimāhānirayasantāpo uttāhi.¹ Avicis-
 santāpo nāma yojanasate tathāva olokentaesa akkhināy²
 bhijjanāsamatto³ parilāho.⁴ Vuttay pi c' etay: 'samantā
 yojanāsatay pharivā tiṭṭhati eabbadā' ti Nāgasenat-
 therena⁵ pan' assa pākatikaggisantāpato⁶ adhimattakāya
 ayay upamā vuttā: 'yathā mahārāja kūtāgāramatto
 pñeāno pi nerayikaggimhi⁷ khaṇena vilaya⁸ gacchati,⁹
 nibhattaeattā¹⁰ pan' ettha kammabalena mātukucchigatā
 viya na viliyantīti.¹¹ Tassa tasmiy eantāpe upaṭṭhite¹²
 kammānarikkhako ākāro uppajji; gehamajjhe yeva sūkara-
 ravay ravivā jannukehi vicaranto puratthimavatthuy pi
 pacchimavatthum pi gacchati. Ath' assa gehe¹³ mānu-
 eakā dāḥay gahetvā mukhaṇ pidahanti, kammavipāko
 nāma na eakkā¹⁴ kenaci paṭibāhituy. So viravant' eva ito
 cito ca vicarati¹⁵ samantā¹⁶ sattasu gharesu manussā nid-
 day na lahbanti, maraṇahhayena tajjitasea¹⁷ bahi nikkha-
 manay vāretuy¹⁸ eahbo gehaparijano¹⁹ yathā anto titho²⁰
 vicarituy na sakkoti, tathā gahetvā²¹ dvārāni thaketvā
 bahi gohay parivāretvā rakkhanto acchati. Itaro antogehe
 yeva nirayasantāpena viravanto ito cito ca vicarati.
 Evaṇ eattadivasāni vicarivā eattame²² divase kālay katvā
 Avicimāhāniraye nibhati; Avicimāhānirayo Devadūta-
 euttantena vaṇṇetabbo. Bhikkhū tassa gharadvārena

¹ K. upa°.² C., C^a., K., B. akkhīui.³ C., C^a., K. bhiudanasa°.⁴ K. a. hoti.⁵ K. a. (rañño puttāhena).
ner, 67-8.Cf. Milindapañha. Trenck-
⁶ B. pākatiaggisantāpanato.⁷ B. nirayaaggimhi pakkhinto! K. a. pakkhitto.⁸ B. K. viliyay.⁹ C. C^a. gacchatīti.¹⁰ B. nibhattaka°.¹¹ C., C^a., B. viliyanti. C^a. om. na.¹² C^a. uttāhite.¹³ C., C^a., K., B. geha°.¹⁴ C. sakko.¹⁵ So K.¹⁶ C. C^a. om.¹⁷ B. tajjito tassa pana.¹⁸ K. B. nivār°, and a. asakkonto.¹⁹ B. a. gehajano. K. a.²⁰ K. B. a. bahi.²¹ B. K. geha°.²² K. corr. atthame.

gacchantā taṃ saddaṃ sutvā, 'sūkarasaddo' ti saññino hutvā, viharāṃ gantvā Satthū santike nisinnā evaṃ āhāsu: 'bhante Cundāsūkarikassa gshadvāraṃ pidahitvā sūkarānaṃ māriyamānānaṃ ajja sattamo divaso, gehe kūci maṅgalakiriyaṃ bhavissati maññe, ettako nāme bhanto sūkare mārentassa ekam pi mettacittaṃ vā kārūṇiṇaṃ vā natthi, na vata¹ svarūpo kakkhaḷo pharuso satto diṭṭhapubbo' ti. Satthū: 'na bhikkhavo so ime satta-divass² sūkaro mārasi, kammasarikkhakaṃ pan' assa³ udapādi;⁴ jīvantass' eva Avicimāhānirayasantūpo upaṭṭhāsi;⁵ so tena santūpena satta divasāni sūkararavaṃ ravanto antonivesane vicaritvā ajja kālaṃ katvā Avicimhi nibbatto' ti vatvā, 'bhante idha loke ovaṃ socitvā puna gantvā socanattāhāsaṃ yeva nibbatto' ti vutts, 'āma bhikkhavo pamatto nāma, gahattho vā hotu⁶ pabbajito vā, ubhayattha socati yevā' ti vatvā imaṃ gāthāṃ āha:

15. 'Idha socati pecca socati pāpakārī ubhayattha socati
so socati so vihaññati disvā kammakiliṭṭhaṃ attano' ti.

Tattha 'pāpakārīti' nānappakārassa pāpakammassa kārako puggalo; 'akataṃ vata me kalyāṇaṃ, kataṃ⁷ pāpaṃ' ti ekaṃssā⁸ sva⁹ maraṇasamaye 'idha socati,' idam assa kammāsocanaṃ vipākaṃ anubhonto pana 'pecca socati,' idam assa paraloke vipākasocanaṃ, ovaṃ so 'ubhayattha socati' yeva; ten' sva kārāṇaṃ jīvamāno yeva so Cundāsūkariko pi⁹ 'disvā

¹ C. mano. C^a. B. no *for* vata. K. na ca vata.

² C. K. °divasesu. B. imesu sattadivasesu.

³ B. a. vipākaṃ.

⁴ K. a. tassa.

⁵ C^a. utth^o.

⁶ C^a. hoti.

⁷ K. a. me.

⁸ F. corr. skaso ten' eva.

⁹ K. a. socati.

kammakiliṭṭhaṃ attano¹ ti¹ attano kiliṭṭhakam-
maṃ² passitvā socati³ nānappakārakaṃ vilapanto 'vihan-
ṇatīti.'⁴

Gāthūpariyosāne bahū sotāpannādayo ahesuṃ; mahā-
janassa sūttikā desanā⁵ jāti ti.

Cundasūkarikavatthu dasamaṃ.⁶

11. DHAMMIKAUPĀSAKASSA-VATTHU

'Idha modatīti' imaṃ dhammadeeanaṃ Satthā Jeta-
vane viharanto dhammikaṃ upāsakaṃ ārabha kathesi.

Sāvattīhiyaṃ kira pañcasatī dhammikaupāseakā nāma
ahesuṃ.⁷ Tesu ekekassa pañca pañca upāsakasatāni
parivārū;⁸ yo tesāṃ jeṭṭhako,⁹ tassa satta puttā satta
dhītaro.¹⁰ Tesu ekekassa ekekū salākayāgu salākabhat-
taṃ pakkhikabhattaṃ¹¹ navacandabhattaṃ¹² vassāvāsikaṃ.
Te pi¹³ sabbe va anujātaputtā nāma ahesuṃ; iti cudda-
sannaṃ puttānaṃ bhariyāya¹⁴ upāsakassā ti soḷasasalāka-
yāguādīni pavattanti;¹⁵ iti so saputtadāro¹⁶ eilavā
kalyāṇadhammo dānasaṃvibhāgarato ahosi. Ath' assa
aparabhāgo rogo uppajji, āyusañkhāro parihāyi. So

¹ C. C^a. om.

² C^a. kammaṃ merely.

³ B. om.

⁴ K. a. kilamati, and om. ti.

⁵ K. a. dhamma°.

⁶ C. C^a. sūkarikassa vatthuṃ. B. Cundasūkarikasea
vatthu da°.

⁷ C. C^a. om.

⁸ K. °rāni. So B., and a. ahesuṃ.

⁹ B. a. Mahādbammikaupāsako nāma.

¹⁰ C^a. satta satta puttadhītaro. K. a. honti.

¹¹ K. a. sañghabhattaṃ uposathikabh°. B. a. niman-
tanabh° nposathikabh° āgantukabh°.

¹² K. āgantukabh°. B. sañghabh°.

¹³ C. C^a. tehi. B. dadantehi.

¹⁴ C. bhariyāye.

¹⁵ C. C^a. vattanti.

¹⁶ C. C^a. soḷasapu°.

dhammaj sotukāmo 'aṭṭha vā' solasa vā² bhikkhū pesethū' ti³ Satthu santikaj pahīni. Satthā pesesi; te gantvā tassa mañcaj parivāretvā paññattesu āsanesu nisinnā, 'Bhante ayyānaṃ me dassanaṃ dullabhaṃ bhavissati, dubbalo' mhi, ekaṃ me suttaṃ sūjjhāyathā' ti vutte,⁴ 'kataraj suttaṃ sotukāmo upāsakā' ti, 'Sabbabuddhānaṃ avijahitaj Satipatthānasuttaṃ'⁵ ti vutto, 'ekāyano ayaṃ bhikkhave maggo sattānaṃ visuddhiyā' ti suttantaṃ paṭṭhapesuṃ. Tasmij khaṃe chālī dovalokehi sahhālaṅkārapatimaṇḍitī sahasasindhavayuttā diyaḍḍhayaḷjanasatikā⁶ cha rathā āgamiṃsu;⁷ tesu tthitā devatā 'amhākaṃ amhākaṃ⁸ devalokaṃ nessūmā' ti, 'amhho mattikabhājanaṃ bhinditvā suvaṇṇabhūjanaṃ gaṇhanto viya amhākaṃ devalokaṃ⁹ abhiramituṃ idha nibhatti' ti vadiṃsu. Upāsako dhammasavaṇṇantarūyaṃ anicchanto: 'āgametha āgamethā ti' āha. Bhikkhū 'amhe vadatīti' saññāya tṇhi ahesuṃ. Ath' assa puttadhītarō: 'amhākaṃ pitā¹⁰ dhammasavaṇṇena atitto ahoṣi, idāni pana bhikkhū pakkosāpetvā sajjhāyaṃ kāretvā sayam eva vāreti, maraṇassa abhāyanto¹¹ nāma natthīti' viraviṃsu. Bhikkhū 'idāni anokāso' ti utthāya¹² pakkamiṃsu.

Upāsako thokaṃ vītināmetvā satij labhītvā¹³ putte pucchi: 'kasmā kandathā' ti. 'Tāta tumhe bhikkhū pakkosāpetvā dhammaṃ suṇanto¹⁴ sayam eva vārayittha; atha mayaṃ "maraṇassa abhāyanasatto¹⁵ nāma natthīti"

¹ K., C^a., B. a. me.

² K. a. dhammakathika°.

³ K. a. dūtaṃ.

⁴ C. K. vuttā.

⁵ C^a. patthānaṃ ti.

⁶ C^a. °sati.

⁷ C. C^a. āharimsu.

⁸ C. C^a. om. K. B. rep. a° de° ne.

⁹ C., C^a., K. °loke, and rep. amhā° de° (not so K.).

¹⁰ K. B. a. pubbe.

¹¹ K. a. santo. B. abhāyanakasatto.

¹² B. °āsanā.

¹³ K. a. pati°.

¹⁴ B. °tā.

¹⁵ K. corr. °uto satto. B. ut supra.

kandimhā' ti. 'Ayyā pana kuhij' ti. "'Anokāso" ti utṭhāyāsanaṃ pakkantā' ti. 'Tātā¹ nāhaṃ ayyehi saddhiṃ kathemiti.' 'Atha kena² saddhiṃ kathesi tātā' ti.³ 'Cbahi devalokehi devatā cha⁴ rathe alaṅkaritvā ādāya ākāse thatvā "amhākaṃ devaloke⁵ abhirama, amhākaṃ devaloke abhiramaṃ" ti saddaṃ karonti, tāhi saddhiṃ kathemiti.' 'Kuhij tātā rathā, na mayaṃ paesāma' ti vutte.⁶ 'Atthi pana mayaṃ ganṭhitāni pupphāniti.' 'Atthi tātā' ti. 'Kataradevaloko⁷ ramaṇiyo' ti. 'Sabbabodhisattānaṃ Buddhamātāpitunnaṃ ca vasi-taṭṭhānaṃ⁸ Tusitabhavanaṃ ramaṇiyaṃ tātā' ti. 'Tena hi "Tusitabhavanato⁹ āgatarathe laggatū" ti puppha-dāmaṃ khipatbā' ti. Te khipiṃsu. Taṃ rathadhure laggitvā ākāse olambi; mabājano tad eva¹⁰ passati; rathaṃ na passati; upāsako: 'passath' etaṃ puppha-dāmaṃ¹¹ ti vatvā, 'āma passāma' ti vutte, 'etaṃ Tusitabhavanato āgatarathe olambati,¹² ahaṃ Tusitabhavanaṃ gacchāmi, tumhe mā cintayittha, mama santike nibbattitukāmaṃ hutvā mayā kataniyāmen' eva puññāni karoṭhā' ti vatvā¹³ kālaṃ katvā¹⁴ rathe patiṭṭhāsi; tāvad ev' assa tigāvutappamaṇo satṭhisakatabhārālaṅkārapatimaṇḍito at-tabbhāvo nibbatti. Accharāsahassaṃ parivāresi, pañcavi-satiyojanikaṃ kanakavimānaṃ¹⁵ pātur ahoṣi. Te bhikkhū vihāraṃ anuppatte Sattbā pucchi: 'sutā bhikkhave upāsakena dhammadesanā' ti.¹⁶ 'Āma bhante, antari yeva pana "āgamethā" ti vāresi. Ath' assa puttadbīaro

¹ C. K. pa° tātāti. C^a. B. om. tātā.

² C. ath' ekena.

³ K. B. kathethā ti.

⁴ C. C^a. om.

⁵ C. C^a. °lokaṃ.

⁶ C. C^a. om.

⁷ K. B. kataro.

⁸ K. vasana°.

⁹ K. tuss° (al.).

¹⁰ C. C^a. etad eva.

¹¹ C. C^a. dāmaṃ.

¹² C^a. olambi. B. olambiti.

¹³ C^a. om.

¹⁴ K. a. tussita°.

¹⁵ C^a. ratanavi°.

¹⁶ K. 'tumhehi 'ssa bh° upāsakassa dhammo desito' ti. So B., with tumhe bhi°.

kandiṃsu, mayaṃ “idāni anokāso” ti utthāyāsanā nikkhantā’ ti. ‘Na eo bhikkhave tumhehi saddhiṃ kathesi,¹ chahi pana devalokehi devatā cha rathe alaṅkaritvā āharitvā taṃ upāsakaṃ pakkosiṃsu;² so dhammadesanāya antarāyaṃ anicchanto tehi³ saddhiṃ kathesiti.’ ‘Evaṃ bhante’ ti. ‘Evaṃ bhikkhave’ ti. ‘Idāni bhante so⁴ kuhiṃ nibbatto’ ti. ‘Tusitabbavane bhikkhave’ ti. ‘Bhante idāni idha⁵ ūtīmajjhe modanāno vicaritvā idān’ eva gantvā puna modanattāne yeva nibbatto’ ti. ‘Āma bhikkhave appamattā pi gahaṭṭhā vā pabbajitā⁶ vā sabbattha modanti yevā’ ti vatvā imaṃ gātham āha :

16. ‘Idha modati pecca modati katapuñño
ubhayattha modati,
so modati so pamodati disvā kamma-
visuddhiṃ attano’ ti.

Tattha ‘katapuñño’ ti uānappakāraesa kusalasea kāraṃ puggalo: ‘akataṃ vata me pāpaṃ kataṃ⁷ kal-yāṇaṃ’ ti idha kammamodanena, pecca vipākamodanena modati,⁸ evaṃ ubhayattha modati nāma; ‘kammavi-suddhiṃ’ ti dhammikaupāsako⁹ pi attano kammavi-suddhiṃ¹⁰ puññakammasampattiṃ disvā kālakiriyato pubbe idha loke pi modati, kālaṃ katvā idāni paraloke pi¹¹ atimodati¹² yevā ti.

Gāthāpariyosāne bahū sotāpannādayo ahesuṃ; mahā-janassa sātthikā dhammadesanā jātā ti.

Dhammikaupāsakassa vatthu ekādasamaṃ.¹³

¹ C. C^a. katheti.

² K. npakk°.

³ K. tāhi.

⁴ C., C^a., B. om. K. bh° i°.

⁵ C^a. idam for idha. K. om. idāni.

⁶ B. °tto, °ttho, °to (all singulars).

⁷ K. a. vata me. B. a. me.

⁸ C. C^a. modatiti

⁹ K. hi.

¹⁰ C^a. kammato vi°.

¹¹ K. a. pamodati.

¹² C., C^a., B. modati.

¹³ C. °upāsikavatthuṃ. K. °upāsaka°. C^a. vatthuṃ, om. eh°.

12. DEVADATTASSA-VATTHU

'Idha tappatitī'¹ imaṃ dhammadesanay Satthā Jetavane viharanto Devadattay ārabha kathesi.

Devadattassa vatthuy pabbajitakālato² patthāya yāva paṭhavippavesanā Devadattay ārabha bhāsītāni³ eabbāni jātakāni vitthāretvā kathitay. Ayay paṇ' ettha saṅkhepo: Satthari Anupiyay nāma Mallānay nigamo tay⁴ nissāya Anupiyambavane viharante yeva Tathāgatassa lakkhaṇapaṭiggahaṇadivase⁵ yeva asītisahasseehi nūtikulehi 'rājā vā hotu Buddho vā, khattiyaparivīro vicarissatīti' asītisahaesaputtā paṭiññātā. Tesu yebhuyyena pabbajiteu Bhaddiyanrājānay⁶ Anuruddhay Ānanday Bhaguy Kimbilay Devadattay ti ime cha Sakke⁷ apabbajante⁸ disvā: 'mayay attano⁹ pntte pabbajema, ime cha Sakkā na¹⁰ nūtakū maññe, tasmā na pabbajantīti' kathay samutthāpesay. Atha kho Mahānāmo Sakko Anuruddhay upasaṅkamitvā: 'tāta amhākaṃ kulā¹¹ pabbajito natthi, tvay vū pabbaja¹² ahay vā pabbajissāmiti' āha. So pana sukumālo¹³ hoti sampannabhogo, 'natthitī' vacanay pi tena na suttaṇṇabbaṃ. Ekadivasay hi tesu chasu khattiyesu guḷakīlay¹⁴ kilantesu Anuruddho pūvena¹⁵ parūjito pūvatthāya¹⁶ pahiṃ. Ath' assa mātā pūve sajjetvā

¹ K. a. pecca tappatī.

² F. pabbajjāto. C. C^a. pabbajjato.

³ C. tāni.

⁴ F. nigamaṃ.

⁵ C. °patigaṇhadi°. C^a. lakkhaṇe lokaṇadi°.

⁶ B. Bhaddiyan nāma rā.

⁷ B. Sakye.

⁸ K. a. ñātiyo.

⁹ C^a. rep.

¹⁰ F. K. sakyā na; corr. Sakyānaṃ.

¹¹ B. knle.

¹² B. pabbajissasi.

¹³ MSS. and edd. snkhumālo. Dipankara and S. sukumālo. The h seems due to a confusion with sukhumo.

¹⁴ F. guḷikīlā; corr. °lay. C., C^a, K., B. °kilāya.

¹⁵ F. pūpe. C. C^a. pūve.

¹⁶ K. a. purisaṃ mātū santikaṃ.

pahiṇi; te khāditvā¹ puna kiliṇsu, punappunay tass' eva parājayo hoti,² mātā pan' assa pahite³ tikkhattay pūve pahiyitvā⁴ catutthavāre 'pūvay⁵ natthiti' pahiṇi. So 'natthiti' vacanassa⁶ asutapubbattā 'esū p'ekā pūva-vikati bhavissatīti' maññamāno 'natthipūvay me āharathā' ti pesesi; mātā pan' assa 'natthipūvay puna ayyo⁷ dethā' ti vutte, 'mama puttena "natthiti" paday na sutapubbay, iminā pana⁸ upiyo⁹ etay attṭhay jūṇapossāmīti¹⁰ tucchay savaṇṇapāṭiy nāñña evaṇṇapāṭiyā paṭikujjitvā pesesi.¹¹ Nagarapariggāhikā¹² dovātā cintesuy: 'Anuruddhasakkena annahārakāle¹³ attano bhāga-bhattay Upariṭṭhapacceka¹⁴ buddhassa¹⁵ datvā "natthiti" me vacanassa savaṇṇay mā hotū'¹⁶ ti 'bhojanupattiyā¹⁷ jūṇanay mā hotū' ti patthanā katvā, eac' āyay tucchapāṭiy passissati devasamāgamay pavisitay na labhissāma, sīsam pi no sattadhā phāleyyāti.' Atha nay pāṭiy dibbapūvehi¹⁸ punnam¹⁹ akāṇsu; tassā gulamanḍalo ṭhapetvā ugghāṭitamattāya²⁰ pūvagandho sakalanagare²¹ chādotvā²² ṭhito, pūvakhaṇḍay mukhe ṭhapitamattay eva sattarasaharaṇisahasāni²³ anuphari. So cintesi: 'nāhay²⁴ mātā piyo, ettakay me²⁵ kālay imay natthi-

¹ K. rep. ² K. a. punappunnay puvattāya.

³ K. paccite for °hite. B. rep. ⁴ K. pahitvā.

⁵ B. K. pūvā. ⁶ C. C^a. vacanay.

⁷ C. kireyye for pa°a°. C^a. corr. kāretvā. B. kira ayye.

⁸ K. imināhay for i°p°. ⁹ K. B. a. nay.

¹⁰ K. a. cintetvā. ¹¹ K. a. maggantare.

¹² C. nāgara. C^a. nagaray.

¹³ K. annabhāvarakakāle (!) ¹⁴ B. Upad°.

¹⁵ C^a. hoṣīti. B. om. ti.

¹⁶ C., K., B. °nuppattiṭṭhānay. Dipankara °na°.

¹⁷ C. C^a. dibbapūvay.

¹⁸ F. dibbapūvapunnay. K. parip°. ¹⁹ C^a. ugghat°.

²⁰ K. °ray. ²¹ K. B. a. viya.

²² F. °haraṇiyo. C. °haraṇiṇ. ²³ F. rep.

²⁴ K. eva.

pūvaṃ nāma na paci; ito paṭṭhāya aññāya pūvaṃ nāma¹
na khādissāmīti,² gehaṃ gantvā pi³ mātaraṃ pucchi:
‘amma tumbhākaṃ ahaṃ piyo appiyo’⁴ ti.⁴ ‘Tāta ekakk-
bino akkhi viya ca⁵ hadayaṃ viya ca atipiyo⁶ me’ ti.⁷
‘Atha kasmā ettakaṃ kulaṃ mayhaṃ natthipūvaṃ na
pacittha⁸ amma’⁹ ti. Sā cūlūpaṭṭhākaṃ pucchi: ‘atthi
kiñci pātiyaṃ tātā’ ti. ‘Paripuṇṇaṃ¹⁰ ayye pāti pūvehi,
ovarūpā pūvā nāma me na diṭṭhapubbā’ ti. Sā cintesi:
‘mayhaṃ putto puññāvā katūbhinihāro bhavissati, deva-
tāhi pātiyaṃ pūretvā pūvā pahitā bhavissantīti.’ Atha naṃ
putto: ‘amma ito paṭṭhāyaṃ ahaṃ aññāya pūvaṃ nāma na
khādissāmi, natthipūvaṃ ova pacoyyāsīti.’ Sā pi ‘ssa
tato paṭṭhāya ‘pūvaṃ khādītukāmo’ smīti¹¹ vutte tuccha-
pātīm ova aññāya pātiyā paṭikujjetvā¹² peseti;¹³ yāva
agāramajjhe vasi,¹⁴ tāv’ assa devatā dibbapūve¹⁵ pahi-
ṇṇisu. So ettakam pi ajānanto vā¹⁶ pabbajjaṃ¹⁷ nāma
kiyaṃ jānissati? Tasmā ‘kā esā pabbajjā¹⁸ nāmā’ ti
bhūtarāṃ pucchitvā, ‘ohāritakesamassunā, kāsāvanivat-
thena,¹⁹ katṭhattharake²⁰ vā bidalamaṇḍake²¹ vā nipaj-
jitvā, piṇḍāya carantena vihātabbay,²² esā pabbajjā nāmā’
ti vutte, ‘bhātika²³ ahaṃ sukumālo nāvaṃ sakkhissāmi

¹ C. C^a. om.² K. B. a. so.³ B. na piyo.⁴ K. a. sā āha.⁵ C., C^a., K. om.⁶ B. atipiyapiyo.⁷ C. ‘hīti. K. ahoṣīti. B. asīti.⁸ C. C^a. anapacittha.⁹ K. a. āha.¹⁰ F. corr. °puṇṇā.¹¹ C., C^a., K., B., ‘mhīti.¹² K. °itvā.¹³ F. K. pesesi.¹⁴ C. C^a. vasati.¹⁵ C. C^a. va pūvaṃ. B. pūve hi.¹⁶ K., C^a., B. om.¹⁷ K. S. pabbajjā.¹⁸ C. pabbajjaṃ.¹⁹ C. C^a. °kāsāyavattthena. F. °keamussukāsāyavattbena.

B. kāsāya°.

²⁰ F. kanthattbare (leg. katth°).²¹ B. virāḷa°.²² F. B. vihāritabbay.²³ C. C^a. bhātiya (cf. Kosambika and Kosambiya, freq. rar. in MSS.).

pabbajitun' ti āha. 'Tena bi tīta kammantay' uggahetvā gharivāsaya vasa; na pi sakkā amlhssu ekena apabbajitun' ti. Atha nay 'ko esa kammanto nūmā' ti pucchē;² bhattutṭhānattṭhānam³ pi ajānanto kulaputto kammantay nāma kiya⁴ jānissati? Ekadivasaṃ hi tīṇaṃ khattiyānaṃ kathā ndapādi: 'bhattay nāma kulhiya utṭhabhātiti.' Kimhilo āha: 'koṭṭhake⁵ utṭhabhātiti.' Atha nay Bhaddiyo: 'tvaṃ bhattutṭhānattṭhānaṃ' im jānāsi,⁷ bhattay nāma ukkhaliyaṃ utṭhabhātiti' āha; Anuruddho: 'tasmhe dve pi na jānātva, bhattay nāma ratanama-kulāya savaṇṇapātiyaṃ' utṭhabhātiti' āha. Tesu kira ekadivasaṃ Kimbilo koṭṭhato vīhi otāriyamāne disvā 'oto koṭṭhe va⁹ jāti' ti saññi ahosi. Bhaddiyo ekadivasaṃ ukkbalito bhattay vadḍhiyamānaṃ disvā 'ukkhaliyaṃ nēva uppannaṃ' ti saññi ahosi. Anuruddhena pana n'eva vihiya¹⁰ koṭṭhanta¹¹ na bhattay pacanta¹² na vadḍhenti dīṭṭhapubbā, vadḍhetvā pana purato ṭhapitam eva passati. So 'bhuñjitukāmakāle bhattay pātiyaṃ utṭhabhātiti'¹³ saññam akāsi. Evaṃ tayo pi¹⁴ bhattutṭhānattṭhānaṃ¹⁵ na jānanti; tenaṃ 'ko esa¹⁶ kammanto nūmā' ti pucchitvā, 'patbamaya khettaṃ kassāpstabbaṃ' ti ādikāṃ sayvaccaro¹⁷ sayvaccaraṃ kattabbakiccaṃ sntvā: 'kadā kammantānaṃ anto paññāyissati, kadā mayaṃ apposukkā bhoge bhūñjissāma' ti vatvā, kammantānaṃ aparīyantaṭāya akkhātāya¹⁸ 'tena hi tvaṃ nēva gharivāsaya vasa, na mayhaṃ oten' attho'¹⁹ ti²⁰ mātaraṃ upasaṅka-

¹ C^a. kammante.² F. pucchitvā.³ B. C^a. (C^a. al.) °ntṭhānaṃ (om. °tṭhānaṃ).⁴ C. C^a. kiya nāma.⁵ F., K., B. koṭṭhe. C. koṭṭhā.⁶ K. B. bhattassa u^o.⁷ C. C^a. jānāti.⁸ C. C^a. °pātiyā.⁹ K. B. yeva.¹⁰ K. vihiyo.¹¹ K. °nto.¹² C. C^a. pacanta.¹³ C. K. upattṭha^o.¹⁴ C., C^a, B. a. te.¹⁵ C. C^a. a. pi.¹⁶ F. rep.¹⁷ K. C^a. om.¹⁸ K. akkhātāya.¹⁹ F. ekena attho. K. C^a. etena a^o.²⁰ K. a. vatvā.

mitvā: ‘anu jānāhi maṃ amma, pabbajissāmiti’ vatvā tāya¹ tikkhattuṃ paṭikkhipitvā:² ‘sace te sahāyako Bhaddiyarājā pabbajissati’ tena saddhiṃ pabbajāhiti’ vutte, taṃ upasaṅkamitvā: ‘mama kho samma pabbajjā tava paṭibaddhā’ ti vatvā, taṃ nānappakārehi saṅṅāpetvā sattame divase attanā saddhiṃ pabbajjanatthāya paṭiṅṅaṃ gaṇhi. Tato Bhaddiyo Sakyarājā⁴ Anuruddho Ānando Bhagu⁶ Kimbilo Devadatto ti ime cha khattiyā Upālikappakasattama devā viya dibbasampattiṃ sattaḥaṃ⁵ anubhavitvā seyyānaṃ gacchanta⁷ viya caturaṅginīyā senāya nikkhamitvā paravisayaṃ patvā rājāṇāya senaṃ⁸ nivattetvā⁹ paravisayaṃ pakkamiṃsu.¹⁰ Tattha cha khattiyā attano¹¹ attano ābharaṇāni¹² omuṇcitvā bhaṇḍikaṃ katvā, ‘handa bhāṇe Upāli¹³ nivattassu, ayaṃ te ettakaṃ jivikāya’ ti tassa adaṃsu. So tesāṃ pādamūle pavatṭetvā¹⁴ paridevitvā ānaṃ atikkamituṃ asakkonto utthāya¹⁵ nivatti; tesāṃ dvidhājātakāle¹⁶ vanaṃ¹⁷ āroḍanappattaṃ¹⁸ viya paṭhavi kampamānākārappattā viya ahosi. Upāli¹⁹ thokaṃ nivattitvā:²⁰ ‘caṇḍā kho Sākiyā “iminā kumārā nipphātītā” ti²¹ ghāteyyum pi maṃ, ime hi nāma Sakya-kumārā evarūpaṃ sampattiṃ paḥāya imāni anagghāni ābharaṇāni khelapiṇḍaṃ viya chaḍḍetvā pabbajissanti,

¹ B. a. nānappakārehi ca. ² K. °ito, and a. tūta.

³ F. C^a. pabbajati. C. pabbajeti. ⁴ F. Sakkhirājā.

⁵ K. corr. Bhaggulo. ⁶ K. a. mahāsampattiṃ.

⁷ C^a. °nto.

⁸ C. senā. C^a. senāya. K. rājāṇāpetvāya sabba°.

⁹ K. B. °āpetvā. ¹⁰ C., C^a., B. okkamiṃsu. K. oka°.

¹¹ K. om. ¹² K. °uā. ¹³ K. a. tvaṃ.

¹⁴ B. °itvā. K. nipattitvā. ¹⁵ K. a. taṃ gaḥetvā.

¹⁶ F. vi-. C. C^a. vidhāya. K. dvidhābhijikā°. B. dvidhābhijjita°.

¹⁷ C. va. C^a. om. ¹⁸ C^a. āroḍanappattaṃ.

¹⁹ K. a. kappako pi. ²⁰ K. °etvā evaṃ cintesi.

²¹ C^a. imā ti kumārā ti. F. nipphātītā ti. C. C^a. ghātītātī. B. nighātītā. K. nipphatt°. S. nippā°.

kiy aṅga paṇāhay' ti¹ bhaṇḍikay omuñcitvā² tūni ābharaṇāni rukkhe laggetvā: 'atthikā gaṇbantū' ti vatvā tesay santikay gantvā tehi, 'kasmā nivatto 'siti' puttḥo tam atthay ārocesi. Atha nay te ādāya Satthu santikay gantvā:³ 'mayay bhante Sākiyā nāma māna-nissitā, ayaṃ ambhākay dīgharattay paricārako,⁴ imaṃ paṭhamataray pabbajetha, mayam assu⁵ paṭhamataray⁶ abhivādanādini karissāma, evaṃ no māno nimmāṇayis-satitī⁷ vatvā tay paṭhamataray pabbajetvā pucchā sayay pabbajisū. Tesu āyasmā Bhaddiyo ten'ev'antaravas-sena⁸ tevijjo ahoṣi, āyasmā Anuruddho dibbacakkhuko hutvā⁹ pucchā Mahāpurisavittakkasuttay sutvā arahattay pāpuṃi, āyasmā Ānando sotipattiphale patitṭhahi, Bhagutthero ca Kimbilatthero ca aparabhāge vipassanay vad-dhetvā arahattay pāpuṃisū, Devadatto pothujjanikay¹⁰ iddhiy patto. Aparabhāge Satthari Kosambiyay viharante sasāvakaśāṅghassa¹¹ Tathāgatassa mahanto lābhasakkāro nibbatti.¹² Vatthabhesajjādihatthā¹³ manussā vibāray pavisitvā, 'kuhiy Satthā, kuhiy Sāriputtatthero, kuhiy Mog-gallānatthero,¹⁴ kuhiy Mahākassapatthero, kuhiy Bhaddiyatthero, kuhiy Anuruddhatthero, kuhiy Ānandatthero, kuhiy Bhagutthero, kuhiy Kimbilatthero' ti asīti¹⁵ mahā-sāvakaṇay nisinnaṭṭhāṇay oloketvā¹⁶ vicaranti.

'Devadatthero kuhiy nisinno vā ṭhito vā' ti vattāpi¹⁷ natthi; so cintesi: 'ahay etehi saddhiy yevā pabbajito, ete pi¹⁸ khattiyapabbajitū¹⁹ aham pi khattiyapabbajito,

¹ K. a. cintetvā.

³ K. a. Bhagavantay vanditvā.

⁵ K. imassa.

⁷ F. nimāda°. K. nimmāy°.

⁹ C°. om.

¹¹ F. C°. sāvaka°.

¹³ C., C°, K. Tattha bhe°

¹⁵ F., C., C°. asītiyā.

¹⁷ K. pucchanto nāma. B. vutto nāma.

¹⁸ F. hi.

² C. C°. muñcitvā.

⁴ K. B. paricārako.

⁶ C., C°, K., B. om.

⁸ C. C°. °vasse va.

¹⁰ F. C°. putthu°.

¹² C. C°. °ttitī.

¹⁴ C°. mahā°.

¹⁶ K. B. °nto.

¹⁹ C. C°. khattiyā pa°.

lābhasakkārāhatthū manussā ete¹ pariyesanti, mama nāmaṃ gaheṭāpi² natthi, kena nu kho saddhiṃ ekato hutvā³ kaṃ pasādetvā mama lābhasakkāraṃ nibbatteyyaṃ⁴ ti. Ath' assa⁵ etad ahosi: 'ayaṃ rājā Bimbisāro paṭhamadassanen' eva ekūdaeahi nahutehi saddhiṃ sotipattiphale patitthito, na sakkā etena eaddhiṃ ekato bhavituṃ; Kosalarañña⁶ ca⁷ saddhiṃ na sakkā;⁸ ayaṃ kho pana rañño putto Ajātasattukumāro⁹ kassaci guṇadose na jānāti, otona saddhiṃ ekato bhavissamīti.' So¹⁰ Kosambito Rājagahaṃ gantvā kumāravaṇṇaṃ abhinimminivā¹¹ cattāro āsīvise catūsu hatthapādesu ekaṃ gīvāya¹² pilundhitvā¹³ ekaṃ sise cumbatukaṃ katvā ekaṃ ekaṃsaṃ karitvā imāya ahimekhalāya¹⁴ ākūsato oruṃha Ajātasattussa ucchaṅge nisīditvā tena bhītena: 'ko 'ei tvay' ti vutte, 'ahaṃ Devadatto' ti vatvā, tassa bhaya-vinodanatthaṃ¹⁵ taṃ attabhāvaṃ paṭisamharitvā¹⁶ saṅghātipattacivaradharo purato thatvā taṃ pasādetvā lābhasakkāraṃ nibbatesi. So lābhasakkārābhībhūto: 'ahaṃ bhikkhusaṅghaṃ pariharissāmi' pāpakaṃ cittaṃ uppādetvā eha cittuppādena iddhito parihāyitvā Satthāraṃ¹⁷ Veluvanavihāre sarājikāya¹⁸ parisāya dhammaṃ desentaṃ¹⁹ vanditvā utthāyāsanā²⁰ añjaliṃ paggayha; 'Bhagavā bhante etarahi jiuṃ vuddho mahallako²¹ apposukko diṭṭhūdhammasukhavihāraṃ anuyuñjatu, ahaṃ bhikkhusaṅghaṃ paribarissāmi, niyādetha²² me²³ bhikkhusaṅghaṃ'

¹ B. a. yeva.² B. gaheṭvā.³ F. om.⁴ F. tassa.⁵ C^a. °ñño.⁶ C., C^a. pi. K. om.⁷ B. a. bhavituṃ.⁸ F. Ajātasattussa nechaṅge nisīditvā.⁹ K. a. pana.¹⁰ C. abhinimminivā. K. °minimitvā.¹¹ K. C^a. °yaṃ.¹² C. C^a. bandhitvā.¹³ K. °mekhalikāya.¹⁴ S. °ttbāya.¹⁵ B. vijahitvā.¹⁶ K. a. upasaṅkamitvā.¹⁷ C. sarājikāya.¹⁸ K. B. a. Bhagavantāy.¹⁹ K. upaṭṭh° (constant var. in all MSS.).²⁰ C. mahallako uddho. C^a. m°v°.²¹ F., C., C^a, B. niyyā°.²² B. maṃ.

ti vatvā, Satthārā khelāsikavādena apasādetvā patikkhitto¹ anattamanā imay paṭhamay Tathāgate āghāṭay bandhitvā pakkami.² Ath' assa Bhagavā Rājagahe pakāsanīyakammay³ kāresi. So 'pariccatto dāni ahaṃ samāyena Gotamena, idāni 'ssa anattay karissāmiti' Ajātasattay npasāṅkamitvā āha :⁴ 'pūhbe kho kumāra manussā dighāyukā etarahi appāyukā, tūhāy kho paṇ' etay vijjati yaṃ tvay kumāro va samāno kūlay karoyyāsi,⁵ tena hi tvay⁶ kumāra pituray hantvā rājā holhi, ahaṃ Bhaḡavantaṃ hantvā Buddhō bhavissāmiti' vatvā tasmiṃ rajje paṭiṭṭhite Tathāgataṃ⁷ vadhūya purise payojetvā tesu sotāpattiṭṭhalay patvā nivatteu, sūyay Gijjhakūṭay⁸ abhiruhitvā,⁹ 'ahaṃ eva samāyay Gotamay jīvītā voropessāmiti' silay¹⁰ paṭivijjhivā¹¹ rudhiruppāḍakammay¹² katvā imināpi upāyena māretuṃ asukkonto puna Nālāgiriṃ vissajāpesi; tasmiṃ āgacchante Ānandathero attano jīvitaṃ Satthu pariccajivā purato¹³ atṭhāsi. Satthā nāgaṃ dametvā nagarā nikkhamitvā vihāruṃ āgantvā¹⁴ anekasahasseehi upāsakehi abhihaṭamahādānaṃ¹⁵ paribhuñjitvā tasmiṃ divase sannipatitānaṃ atṭhārasakotisaṅkhānaṃ¹⁶ Rājagahavāseinaṃ¹⁷ ānupubbikatṭhaṃ kathetvā¹⁸ caturāsītiyā pānasahassānaṃ dhammābhisa-maye jāte :¹⁹ 'aho mahāguṇo āyasmā Ānando, tathārūpe nāma hatthināge āgacchante attano jīvitaṃ paric-

¹ C. C^a. parikkhitto.

² F., C., C^a. apakkami. K. pakkāmi.

³ F. pabbhājapapakā°. C. C^a. pabbhājakā°.

⁴ K. om.

⁵ C. C^a. °eiti.

⁶ K. om. tvay.

⁷ B. Tathāgataṃ.

⁸ K. B. °tapubhatay.

⁹ K. abhiruyhitvā (ruyho common in K.).

¹⁰ K. B. selay.

¹¹ S. pavī°.

¹² F. °ppāḍakammay (?). C. C^a. ruhiruppāḍakammay. K. ruhirupāḍaka°. So B. (°pp°).

¹³ B. om.

¹⁴ K. B. ga°.

¹⁵ C., C^a., B. abhihaṭay ma°.

¹⁶ K. °khātānaṃ.

¹⁷ F. C. °vāsinaṃ.

¹⁸ K. kathesi.

¹⁹ C., C^a., K. °samayo jāto.

cajivā Satthu purato atthāsīti' therassa guṇakathaya sutvā: 'na bhikkhave idāu' eva, pubbe p'esa mam' atthāya jīvitaya pariceaji¹ yevā' ti vatvā² bhikkhūhi yūcīto Cūlahāṇṣamahāṇṣasakkaṭakajātakāu³ kathesi.

Devadattassāpi kammaṃ n'eva pākaṭaya,⁴ tathā rañño mārūpitattā na vadhakānaṃ payojitattā na silāya pavid-dhattā⁵ pākaṭaya ahosi, yathā Nālagirihatthino vissaj-jitatthā. Tada hi mahājano: 'rājāpi⁶ Devadatten' eva mārūpito vadhakā pi payojitā silāpi apaviddhā, idāni pana tena Nālagiri viasajjapito, evarūpaṃ nāma pāpakaya⁷ gahetvā rājā vicaratitī' kolūhalaya akāsi. Rājā mahā-janassa kathaya sutvā paṇca thālipākasatāni niharāpetvā⁸ na puna⁹ tassūpaṭṭhānaṃ agamāsi; ugarā pi'ssa kulaya upagatassa¹⁰ bhikkhāmattam pi u a daysu. So parihīna-lūbhaaakkāro kohaṇṇena jīvitukāmo Satthāraṃ upasaṃ-kamitvā paṇca vatthūni yācitvā, Bhagavatā, 'alay Deva-datta, yo icchatī, so āraṇṇako hotū' ti paṭikkhitto.¹¹ 'Kassivuso vacauṇaṃ sobhanaṃ, kiyaṃ Tathāgatassa udāhu mama vā ti;¹² ahaṃ hi¹³ ukkaṭṭhavasena evaṃ vadāmi.'¹⁴ 'Sādhu bhante, bhikkhū yāvajīvaṃ āraṇṇakā assu,¹⁵ piṇ-ḍapatikā,¹⁶ paṇeukūlikā,¹⁷ rukkhāmūlikā macchamāyasaṃ na khādeyyun' ti; 'yo¹⁸ dukkhā muñcitukāmo¹⁹ so mayā eaddhiya āgacchatū' ti vatvā pakkāmi. Tassa

¹ K. °ajjati.

² C^a. om.

³ F. °kakkajājā°. K. °kukujājā°. Cf. F. J., 5. 333-54, and 2. 341-5.

⁴ S. a. ahosi.

⁵ C. C^a. paṭivī°. K. B. pavijjīti°.

⁶ K. om. pi and eva.

⁷ K. pāpaṃ.

⁸ F. hārūpetvā. C. harā°. C^a. āharā°.

⁹ K. punapunaṃ.

¹⁰ K. a. ekaya.

¹¹ K. a. taṃ sutvā.

¹² F., C., C^a. om. B. mamā ti. K. vacanaṃ.

¹³ C. C^a. °eu for hi. K. om. ahaṃ.

¹⁴ C^a. °mīti.

¹⁵ F. °ko assa.

¹⁶ K. piṇḍi°, and a. assu.

¹⁷ K. a. assu.

¹⁸ C. C^a. om.

¹⁹ B. mucc°.

vacanay sutvā ekacce navapabbajitā¹ mandabuddhino :
 'kalyāṇay Devadatto āha, etena saddhiy vicarissimā'
 ti, tena saddhiy ekato² abesuy. Iti so pañcasutōhi
 bhikkhūhi saddhiy tehi³ pañcahi⁴ vatthūhi lūkhappa-
 sannay janay saññāpento kulesu viññāpetvā⁵ viññāpotvā
 bhūñjanto saṅghabhedāya parakkami. So Bhagavatā,
 'saccay kira tvaṃ Devadatta saṅghabhedāya parakka-
 masi cakkabhedāyā⁶ ti puttō, 'saccay' ti vatvā,
 'garuko kho Devadatta saṅghabhedo' ti ādihi ovaḍito
 pi Satthu vacanay anādiyivā pakkanto⁷ āyasmantay
 Ānanday Rājagahe⁸ piṇḍāya carantay disvā, 'ajjatagge
 jūnāhaṃ⁹ āvuso Ānanda aññatr'eva Bhagavatā aññatra
 Bhikkhusaṅghā¹⁰ uposathay karissāmi eṇṇhakammaṃ
 kariesāmiti' āha. Thero¹¹ tay atthay Bhagavato ārocesi;
 tay viditvā Satthā uppannadhammasayvego hutvā, 'Deva-
 datto sadevakassa lokassa anatthanissitay attano Avicimhi
 paccanakakammaṃ karotiti' parivitakkotvā :¹²

'Sukarāni asādhūni attano abhitāni ca'¹³
 yay ve hitāni ca sādhuṃ ca tay ve parama-
 dukkaray'¹⁴ ti,

imay gāthay vatvā pṇa imay udānay udānesi :

'Snkaray sādhunā sādhu, sādhu pāpena
 dukkaray;
 pāpay pāpena sukaray, pāpam ariyehi
 dnkkaray'¹⁵ ti.

Atha kho Devadatto uposathadivase attano parisāya
 saddhiy ekamantay nisīditvā, 'yass' imāni pañca vatthūni

¹ S. navaka°.

² K. a. va.

³ C. C. om.

⁴ K. pañca°.

⁵ F. B. om.

⁶ B. (vaggabhedā) yā ti.

⁷ K. a. Devadatto.

⁸ B. °gahay.

⁹ F. B. dānāhaṃ.

¹⁰ C. C. °saṅgho. S. saṅghena.

¹¹ K. a. āgantvā.

¹² B. takketvā.

¹³ C. om.

¹⁴ vs. 163.

¹⁵ See Fausb., new ed., p. 38, note.

khamanti, so salākaya gaṇhatū' ti vatvā paucasatehi Vajjiputtakehi¹ navakehi appakataññūhi salākāya gahitāya saṅghaṃ bhiṇḍitvā te bhikkhū ādāya Gayāsīsam agamāsi. 'Tassa tattha gatabhāvaṃ sutvā Satthā tesāṃ bhikkhūnaṃ ānayanatthāya dve aggasīvake pesesi. Te² tattha gantvā ādesanāpāṭihāriyānusāsaniyā ca³ iddhipāṭihāriyānusāsaniyā ca anusāsantū te amataṃ pūyevā ādāya ākāsenāgamiṃsu. Kokāliko pi kho: 'utthēhi āvuso Devadatta, nūtū te bhikkhū Sāriputtamoggallānehi, nann⁴ tvaṃ marā vutto "mā āvuso Sāriputtamoggallāne vissāsīti."⁵ 'Pāpicchā Sāriputtamoggallānā pāpikānaṃ⁶ icchānaṃ vasaṃ⁷ gatā' ti vatvā jannukena hadaya-majjhe⁸ pahari, tassa tatth' eva uphaṃ lohitāṃ⁹ mukhato uggaṇṇhi. Āyasmantaṃ pana Sāriputtaṃ bhikkhusaṅgha-parivutaṃ ākāsenāgacchantāṃ disvā bhikkhū āhaṃsu: 'bhante āyasmā Sāriputto gamanakāle attadutiyo¹⁰ va¹¹ gato, idāni mahāparivāro āgacchanto sobhatīti.' Satthā: 'na bhikkhave idān' eva,¹² tiracchānayaṇiyaṃ nibbata-kāle pi mama¹³ putto mama santikāṃ āgacchanto sobhati yevā' ti vatvā:¹⁴

'Hoti sīlavataṃ attho paṭisanthāravuttinsā,
lakkhaṇaṃ passa āyantaṃ nātisaṅghapurakkhataṃ;
atha¹⁵ passas' imaṃ¹⁶ Kālaṃ¹⁷ suvihānaṃ va ūtīhīti'

¹ C^a. °puttehi.

² F. om.

³ F. gantvā āha: desanā° nīyaū ca. B. c'eva. K. ānādes. K. °yā anu°.

⁴ F. om.

⁵ K. visāsissathā pacchā sār . . . nā pāp°. S. visāsīti (v. Childers s.r.).

⁶ K. pāpah°.

⁷ C. icchānuvasaṃ. C^a. icchānuvaṃsaṃ. F. vasagatā.

⁸ K. hadayaṃ majjhe.

⁹ C. C^a. uphalo°.

¹⁰ K. adutiyo.

¹¹ C., C^a., B. om.

¹² K. B. a. Sāriputto sobhati pubbe pi tir°.

¹³ B. mayhaṃ.

¹⁴ C. C^a. a. imaṃ gātham āha (v. F. Jāt., I., p. 144).

¹⁵ K. atth' assa.

¹⁶ C. C^a. passath' imaṃ.

¹⁷ F. Jāt., Kālaṃ.

iday jātakaṃ¹ kathesi. Puna bhikkhūhi: ‘bhaute Deva-datto kira dve aggasāvake uhhosu passesu nisidāpetvā, “Buddhaliḥhāya dhammaṃ desessāmīti” tumbhākaṃ anukiriyāṃ haritī’² vutte, ‘na bhikkhave idān’ eva, pubbe p’esa mama anukiriyāṃ kātuy vāyami,³ ua pana sakkhiti’⁴ vatvā:⁵

‘Api Viraka passesi⁶ sakuṇaṃ mañjubhūṇakaṃ⁷ mayūragivasaṅkāsaṃ patiṃ mayhaṃ Savitṭhakaṃ.⁸

‘Udakathalacarassa⁹ pakkhino uccayā āmakamacchabhōjino¹⁰ tassānukaraṃ¹¹ Savitṭhako⁸ eevāle paḷigunṭhito¹² mato’ ti

ādinā¹³ jātakaṃ kathetvā¹⁴ aparāparesu¹⁵ pi divasesu tathārūpim¹⁶ eva kathaṃ¹⁷ ārahha:¹⁸

‘Acari vatāyaṃ¹⁹ vitudaṃ vanāni kaṭṭhaṅgaruk-khesu asārakesu athāsadā²⁰ khadiraṃ jātasāraṃ yatth’ abbhidā garuḷo uttamaṅgaṃ’ ti

¹ K. Kuruka° (F.’s title is Lakkhaṇajātaka).

² B. karohiti.

³ K. vāyamati.

⁴ K. nās°, om. pana.

⁵ r. F. Jāt., I., p. 150.

⁶ F. passesi; corr. °hi.

⁷ K. B. °ikam.

⁸ C. C°. kavi°.

⁹ K. °le car°.

¹⁰ K. °ano.

¹¹ K. Kiriyaṃ.

¹² K. °lehi °kunṭhito.

¹³ K. Nadicaraka for ādinā (F.’a title is Virakajāt°).
B. om. ādinā.

¹⁴ K. B. vatvā.

¹⁵ K. aparesu.

¹⁶ K. B. °paṇ.

¹⁷ K. om.

¹⁸ F. Jāt. II. 163.

¹⁹ C. C°. ācāritāyaṃ. F. ācāratāyaṃ. K. ācariya vatā°.
F. J. acār’ utāyam.

²⁰ C. C°. ath’ assadā°. K. assaṭṭhā sadā kh°. C°. °ahbh°.

‘Lasī ca te uipphalitā, matthako ca vidālito,
eabbū te phāsukā bhaggā, ajja kho tvaṃ
virocasīti’¹

ca evamādinī jātakāni kathesi. ‘Puna akataññū Deva-
datto’ ti kathaṃ ārabha :

‘Akaramhasa te² kiccaṃ yaṃ balaṃ ahuvamhae³
migarūja namo⁴ tyatthu⁵ api kiñci labhāmase.⁶
Mama lohitabhakkhassa⁷ niccaṃ luddāni kubbato
dantantaragato eanto taṃ bahuṃ yaṃ hi⁸ jīvasīti’⁹

ādinī jātakāni kathesi.⁹ Puna vadhāya parisakkaṇaṃ¹⁰
pau’ aesa¹¹ ārabha :¹²

‘Nātaṃ etaṃ kurungassa¹³ yaṃ tvaṃ¹⁴ sepaṇṇi
seyyasi ;
aññaṃ sepaṇṇiṃ gacchāma,¹⁵ na me¹⁶ te
ruccate phalaṃ’ ti

ādinī jātakāni kathesi.¹⁷

Puna¹⁸ ‘ubhato¹⁹ parihīno Devadatto lābhasakkārato
ca eāmaññato cā’ ti kathāsu pavattamānāsu : ‘na bhik-
khave idūn’ eva, pubbe p’esa²⁰ parihīno yevā’ ti
vatvā :²¹

¹ F., C., C^a, K. idāni kho tvaṃ samma vi° (r. F. Jāt. I. 493).

² K. °mhā va te.

³ B. ahuvāmase.

⁴ C^a. namo.

⁵ C. C^a. tthatthu.

⁶ K. °mhass.

⁷ K. a. maṅsa. C. C^a. °bhikkhassa. K. °ābh°.

⁸ C. C^a. pi.

⁹ K. a. attānaṃ. F. Jāt. III. 26.

¹⁰ C^a. parikammakārassa.

¹¹ C. om.

¹² F. Jāt. I. 174.

¹³ K. kurang°. C. kurangassa.

¹⁴ C^a. taṃ.

¹⁵ F. K. gacchāmi.

¹⁶ C^a. ca for me.

¹⁷ S. a. evaṃ Rājagahe viharanto.

¹⁸ B. punadivass.

¹⁹ C^a. ubhayato. K. ubho.

²⁰ C., C^a, K. pi.

²¹ F. Jāt. I. 483.

‘Akkhī bhinnā paṭo nattho sakhiḅehe¹ ca
bhaṇḍauaṇ
uhhato² paduṭṭhakammanto³ udakamhi tha-
lamhi cā’ ti

ādini jātakāni kathesi. Evaṇ⁴ Rājagahe viharanto Deva-
dattaṇ ārabba bahūni jātakāni kathetvā Rājagahato
Sāvattiṇ gantvā Jetavanavihāre⁵ vasaṇ kappesi.

Devadatto pi kho navamāse gilāno pacchime kālo
Satthāraṇ daṭṭhukāmo hutvā attano sāvake āha:⁶ ‘ahaṇ
Satthāraṇ daṭṭhukāmo, taṇ me dassethā’ ti vutte,⁷
‘tvaṇ samatthakāle Satthārā saddhiṇ verī hutvā acari,⁸
na mayaṇ taṇ⁹ tattha nessāmā’ ti vutto,¹⁰ ‘mā may
nāsethā, mayā Satthari āghāto kato;¹¹ Satthu pana¹²
mayi kesaggamatto pi āghāto natthi. So hi Bhagavā:¹³

“Vadhake Devadattamhi, core Aṅgulimālake
Dhanapāle Rāhule c’eva¹⁴ sahbattha sama-
mānaso”’ ti

‘Dassettha me taṇ¹⁵ Bhagavantaṇ’ ti punappunaṇ ti
yāci. Atha naṇ te mañcakenādāya nikkhamiyaṇ. Tassa
āgamaṇaṇ¹⁶ sutvā bhikkhū Satthu ārocesuṇ: ‘bhante
Devadatto kira tumbakaṇ dassanatthāya āgacchatiti.’
‘Na¹⁷ bhikkhave so¹⁷ ten’ attabhāvena may passituṇ
labhissatiti’—Bhikkhū kira pañcannaṇ vatthūnaṇ āyācita-
kālato paṭṭhāya puna Buddhē¹⁸ daṭṭhum na lahhanti,¹⁹

¹ F. sakhi°. C., K., B. saka°.

² K. ubho.

³ F. Jāt. °ṭṭho ka°.

⁴ F. Evaṇ evaṇ.

⁵ K. mahā°. B. Jetavane vihāre.

⁶ K. om.

⁷ F., C., C^a., K. vatvā, and K. a. tehi.

B. om. vutte.

⁸ F. ācari. K. ācariya for ā°na.

⁹ C., C^a., B. om.

¹⁰ K. C^a. vutte.

¹¹ C. pi. C^a. om.

¹² C^a. na.

¹³ K. a. niccaṇ mettaṇ vaddhento.

¹⁴ K. B. ca.

¹⁵ C. te.

¹⁶ K., C., C^a. tassāga°.

¹⁷ F. oms.

¹⁸ K. B. Buddhāṇ.

¹⁹ B. labhati and hhikkhu supra.

ayaṇ dhammatā. 'Asukatṭhānaṃ ca asukatṭhānaṃ ca'¹
 āgato bhante' ti.² 'Yaṃ icchati, taṃ karotu, na so
 maṇ'³ passitum labhissatīti.' 'Bhante ito yojanamattaṃ
 āgato, addhayaḥjanaṃ, gāvutaṃ, pokkharāṇisaṃpāṇ'⁴ āgato'
 bhante ti. 'Sace pi⁵ anto Jetavanaṃ pi⁶ pavasiṭi n'eva
 maṇ' passitum labhissatīti.' Devadattaṃ gahetvā āgata
 Jetavanapokkharāṇitīre mañcaṃ otāretvā pokkharāṇiṃ⁶
 nabhūyitum otariṃsu. Devadatto pi kho mañcato vutt-
 hāya⁷ ubho pādo bhūmiyaṃ thapetvā nisīdi; te⁸ paṭhaviyaṃ
 pavasiṃsu. So anukkamena yāva goppakā⁹ yāva jan-
 nukā yāva kaṭṭito yāva thanato yāva gīvato pavasiṭvā
 hanukatṭhikassa¹⁰ bhūmiyaṃ patitṭhitakāle:¹¹

'Imehi atṭhihi¹² tam aggapuggalaṃ
 devātidevaṃ naradammaśārathiyaṃ
 samantacakkhūṃ satapuññalakkhaṇaṃ
 pañehi Buddhayaṃ saraṇaṃ gato'smīti'

imaṃ gātham āha.¹³ Idaṃ kira thūnaṃ disvā Tathāgato
 Devadattaṃ pabhājesi; 'sace hi so na pabbajissa,¹⁴ gihī
 hutvā kammaṃ ca bhāriyaṃ akarissa āyatibhavassa ca
 paccayaṃ kātuṃ na sakkhissa,¹⁵ pabbajitvā pana, kiñcapi
 kammaṃ bhāriyaṃ karissati, āyatibhavassa paccayaṃ¹⁶

¹ F. *corr. om.*² K. a. āhaṃsu.³ S. a. bhikkhave.⁴ K. B. Jetavanapokkh°.⁵ K. *om.*⁶ K. °iyaṃ.⁷ F., C., C*, K. utṭhāya.⁸ B. pādā.⁹ C. K. goppakā.¹⁰ C. °kaṇṭhikassa. C*. haṇukaṇṭhito Kassa.¹¹ K. a. gātham āha.¹² K. Imāni atthi pi. S. atṭhehi.¹³ C*. *om.* imaṃ. K. *om.* °i g° ā°.¹⁴ K. °ssati.¹⁵ K. nāsakkhissati. C*. B. °ssati. F. kātuṃ aparaddha-
 bhāvena pana niccālo va hutvā paccatū ti yojanasatike
 ante (antoavācimhi?) nāsakkhissa.¹⁶ B. āyatiṃ bhavanissaraṇapaccayaṃ.

kātuy sakkhissatīti, tena¹ tay Satthā pabbājesi. So hi ito satasahassakappamatthale Aṭṭhissaro² nāma pacceka-buddho bhavissati.³ So paṭhaviṃ pavisitvā Avicimhi nibbatti, 'niccale Buddhhe aparaddhabhāvena⁴ pana niccalo hutvā paccatū'⁵ ti yojanasatike antoavicimhi yojanaeasatubhedham ev'assa⁶ sariray nibbatti, sisay yāva kaṇṇasakkhalito upari ayakapūlay⁷ pāvisi; pādā yāva goppakā heṭṭhā ayapaṭhaviyay pavitṭhā, mahātūlakkhandhaparimāṇay ayasūlay pacchimabhittito nikkhamitvā piṭṭhimajjay hhinditvā urena⁸ nikkhamitvā puratthimay hhitṭi⁹ pāvisi; aparay dakkhiṇabhittito nikkhamitvā dakkhiṇapassay hhinditvā uttarapassena¹⁰ nikkhamitvā uttarabhittim pāvisi; aparay uparikapallato nikkhamitvā matthakay bhinditvā adhobhāgena nikkhamitvā ayapaṭhaviṃ¹¹ pāvisi; evay so tattha niccalo hutvā paccati.¹² Bhikkhū, 'ettakay ṭhāṇay āgantvā¹³ Devadatto Satthāray daṭṭhuy alabhitvā va paṭhaviṃ pavitṭho' ti¹⁴ kathay samuṭṭhāpesuy. Satthā, 'na bhikkhave Devadatto idān' eva mayi aparajjhivā paṭhaviṃ pāvisi, pubbe pi pavitṭho yevā' ti vatvā Hatthirājakāle maggaṇmūlay purisay samassāsetvā¹⁵ attano piṭṭhiy āropetvā khemantay pāpītena¹⁶ tena¹⁷ puna tikkhattuy āgantvā aggaṭṭhāne majjhimatṭhāne¹⁸ mūle ti evay dante chinditvā tatiyavāre mahāpurisassa cakkhupathay atikkamantassa¹⁹ paṭhaviṃ pavitṭhabhāvay dipetum:

¹ K. om.² C. C^a. Satṭhissaro (cf. Hardy, M.B., 340).³ K. a. ti.⁴ B. aparajjha°.⁵ K. paccati.⁶ F., C., C^a, K. eva.⁷ F. ayoka°. C., C^a, B. °kapallay. K. ayokapale.⁸ F. udarena.⁹ B. purimabhi°.¹⁰ K. B. vāmapa°.¹¹ K. ayyasula°.¹² B. va pacci for hu° pa°.¹³ K. ga°.¹⁴ C^a. °sitī.¹⁵ C. samassāpetvā.¹⁶ C., C^a, B. om.¹⁷ K. pāpitassa.¹⁸ F. majjhatṭhāne.¹⁹ K. B. a. tassa.

'Akataññussa posassa, niccaṃ vivaradassino,
sabbay ce¹ paṭhaviṃ dajjā, n'eva naṃ abhirād-
haye' ti²

imaṃ jātakaṃ³ kathetvā puna pi⁴ puna pi tath' eva
kathāya samutṭhitāya Khantivādibhūte attani aparajj-
hitvā Kalāhurājabbhūta⁵ tassa paṭhaviṃ pavitṭhabhā-
vaṃ dīpetuṃ Khantivādijātakaṃ,⁶ Culladhammapālabhūte
attani aparajjhita⁷ Mahāpatiparājabbhūta⁸ tassa paṭha-
viṃ pavitṭhabhāvaṃ dīpetuṃ Culladhammapāljātakaṃ ca⁹
kathesi.

Paṭhaviṃ pavitṭhe pana Devadatte mahājano haṭṭha-
tuṭṭho dhajapatākā kadaliyo⁹ uesāpetvā punnaghaṭe
ṭhapetvā, 'lābhā vata no' ti mahantaṃ chaṇaṃ anubhoti.¹⁰
Tam atthaṃ Bhagavato ārocesuṃ; Bhagavā: 'na bhikk-
have idūn' eva Devadatte mate mahājano tuesati, pubbe
pi tussi¹¹ yevā' ti vatvā sabbajanassa appiye caṇḍe
pharuse Bārāpasīyaṃ Piṅgalarāje¹² nāma mate mahā-
jannasa tuṭṭhabhāvaṃ dīpetuṃ:¹³

'Sabbo jano hiṃsito Piṅgalena,
taemiṃ mate paccayaṃ vedayanti;¹⁴
piyo nu te āei akanhanetto,¹⁵
kasmā tvaṃ¹⁶ rodasi dvārapāla.

¹ C. C^a. eabba te.

² C. C^a. abhidharaye. K. ārādhaye.

³ F. Jāt. I. 322.

⁴ K. om. one puna pi.

⁵ C^a. Kalāpn^o. K. Kalābhu^o.

⁶ F. °vādajā^o. B. a. ca. For this J. v. F. J. III. 39-43.

⁷ K. par^o.

⁸ F. J. III. 177-182.

⁹ F. °patākaka^o.

¹⁰ K. annbhosi.

¹¹ F., C^a., B. tussati.

¹² C^a. Piṅgale nāma rāje. B. Piṅgalaraññe.

¹³ F. Jāt. II. 241-242.

¹⁴ S. paccayā.

¹⁵ C. C^a. akappa^o.

¹⁶ F. nu tvaṃ. C. C^a. tvaṃ.

'Na me piyo ñei akaṇhanetto,¹
bhāyāmi paccāgamanāya tassa,
ito gato hiṇseyya maccurājan,
eo hiṇsito ānayeyya² panna idhā' ti

idaṃ³ Piṅgalajātakaṃ kathesi. Bhikkhū Satthāraṃ pucchiyeu: 'idāni bhante Devadatto kulhiṇṇ nibbatto' ti. 'Avicimahaniraye bhikkhave' ti. 'Bhante idha tappanto vicarivā puna gantvā tappanaṭṭhāne yeva nibbatto' ti. 'Āma bhikkhavo pabbajitā vā hontu gahaṭṭhā vā pamā-davihārino ubhayattha tappanti yevā' ti vatvā imaṃ gāthaṃ āha:

17. 'Idha tappati pecca tappati pāpakārī ubhayattha tappati

"pāpaṃ me kataṃ" ti tappati, bhiyyo⁴
tappati duggatiṃ gato' ti.

Tattha 'idha tappatīti' idha kammatappanena domanassamattena tappati; 'peccā' ti paraloke pana vipākatappanena atidāruṇena apāyadukkheṇa tappati; 'pāpakārīti' nūnappakārassa pāpassa kattā;⁵ 'ubhayatthā' ti iminā vuttappakārena tappanena ubhayattha tappati nāma; 'pāpaṃ me' ti so hi kammatappanena tappanto 'pāpaṃ me kataṃ' ti tappati, taṃ appamat-takaṃ tappanaṃ, vipākatappanena pana tappanto 'bhiyyo tappati duggatiṃ gato' ti⁶ atipharusena tappanena ativiya tappatīti.

Gāthāpariyosāne bahū eotipannādayo ahesuṇṇi; desanā mahajānaesa eāthhikā jātū ti.

Devadattassa vatthu dvādasamaṃ.⁷

¹ C. C^a. akaṇṇa^o.

² F. J. āneyya. K. a. naṃ.

³ C^a. imaṃ.

⁴ S. bhīyo.

⁵ C., C^a., B. Katattā.

⁶ K. C^a. om. ti.

⁷ C^a. Devadattavatthuṃ *simply*. C. vatthuṃ.

13. SUMANĀDEVİYĀ-VATTHU

'Idha nandatīti'¹ imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Sumanādeviṃ² ārabhha kathesi.

Sāvatthiyaṃ hi devasikaṃ Anāthapiṇḍikassa gehe dve bhikkhusahassāni bhuñjanti, tathā Visākhāya mahā-upāsikāya; Sāvatthiyaṃ ca yo yo dānaṃ dātukāmo hoti, so³ so tesaṃ ubhinnaṃ okāsaṃ labhitvā va karoti. Kiykārāṇā? 'Tumhākaṃ⁴ dānaggaṃ Anāthapiṇḍiko vā Visākhā vā āgatā' ti pucchitvā, 'nāgatā' ti vutte, satasahassaṃ viśajjetvā katadānam pi, 'kiṃ dānaṃ nāma' etaṃ' ti garahanti. Ubho pi⁵ te bhikkhusaṃghassa⁶ ruciṃ⁷ ca anucchavikakiccāni⁸ ca ativiya jānanti. Tesu vicārentesu⁹ bhikkhū cittarūpaṃ¹⁰ bhuñjanti; tasmā sabbe dānaṃ dātukāma te gahetvā va gacchanti. Iti te attano¹¹ ghare bhikkhū¹² parivisituṃ na lahhanti. Tato Visākhā, 'ko nu kho mama tṛhāne tathvā bhikkhusaṃghaṃ parivisatīti'¹³ upadhārenti, puttassa dhītarāṃ disvā taṃ attano tṛhāne tṛhapesi; sā tassā nivesane bhikkhusaṃghaṃ parivisati. Anāthapiṇḍiko pi Mahāsubhaddaṃ nāma jeṭṭhadhītarāṃ¹⁴ tṛhapesi; sā bhikkhūnaṃ veyyāvaccaṃ karonti dhammaṃ suṇanti sotāpannā hutvā patikulaṃ agamāsi. Tato Cnllasubhaddaṃ tṛhapesi; sāpi tath' eva karonti sotāpannā hutvā¹⁵ patikulaṃ gatā. Atha Sumanādeviṃ nāma kaniṭṭhadhītarāṃ tṛhapesi; sā pana¹⁶ sakadāgāmiphalāṃ patvā kumārikā va hutvā tathā-

¹ K. a. pecca nandatī.

² K. Sumana°.

³ C. C^a. om.

⁴ K. a. kiṃ.

⁵ C., C^a., B. a. hi.

⁶ C^a. °saṃghaṇ ca.

⁷ C. °saṃgharuciṃ.

⁸ K. °kaṃ kiccākiccaṃ.

⁹ C^a. B. vicarantesu. K. viharante.

¹⁰ K. cittānṇrūpaṃ.

¹¹ B. rep.

¹² K. bhikkhusaṃghaṃ.

¹³ C. B. parivissasīti.

¹⁴ C^a. jeṭṭhakā°.

¹⁵ C^a. om.

¹⁶ K. a. dhammaṃ sutvā.

rūpena aphāsukena ūturā āhārūpacchedaṇ¹ katvā pitarāṇ
 datṭhukāmā hutvā² pakkosāpesi. So ekasmiṇ dānagge
 tassā sāsanaṇ sutvā va āgantvā, 'kiṇ amma Sumane'
 ti āha. Sāpi naṇ³ āha: 'kiṇ tāta kaniṭṭhabhātikā' ti.
 'Vippalapasi' amma⁴ ti.⁵ 'Na vippalapāmi kaniṭṭha-
 bhātikā' ti. 'Bhāyasi' amma⁶ ti. Na bhāyāmi kaniṭṭha-
 bhātikā' ti ettakaṇ vatvā⁷ yeva pana⁸ sā kālāṇ
 akāei. So sotāpanno pi samāno eettḥi dhītari⁹ uppan-
 nasokaṇ adhiṇṇasetuṇ asakkonto dhītusarirakiceṇā karetvā
 rodanto Satthu eantikaṇ gantvā,¹⁰ 'kiṇ gahapati dukkhi-
 dummano aśumukho rudamāno¹¹ āgato¹² 'eṭi' vutte.
 'Dhītā me bhante Sumanādevī kālakatā' ti āha. 'Atha
 kaṃmā socasi,¹³ nanu sabbesaṇ ekaṇsikaṇ¹⁴ maraṇaṇ' ti.
 'Jānāmi' etaṇ bhante, evarūpā pana me hirottappa-
 sampannā¹⁵ dhītā, "sā maraṇakāle satīṇ paccupatṭhā-
 petuṇ asakkonti vippalapamānā matā" ti¹⁶ me anap-
 pakāṇ¹⁷ domanassaṇ uppajjati. 'Kiṇ pana tāya kathī-
 taṇ mahāseṭṭhiti.' 'Ahaṇ taṇ bhante "amma Sumane"
 ti āmantesiṇ, atha maṇ āha: "kiṇ tāta kaniṭṭhabhātikā"
 ti, tato "vippalapasi amma" ti¹⁸—"na vippalapāmi
 kaniṭṭhabhātikā" ti—"bhāyasi amma" ti—"na bhāyāmi
 kaniṭṭhabhātikā" ti, ettakaṇ vatvā kulāmi akāsi. 'Atha
 naṇ Bhagavā āha: 'na¹⁹ te mahāseṭṭhi dhītā vippala-
 patīti.' 'Atha²⁰ kaṃmā evaṃ āhā' ti. 'Kaniṭṭhattāy'

¹ C. Cā. āhāracchedaṇ.

² K. a. taṇ.

³ K. pitarāṇ for pi naṇ.

⁴ B. vilapasi and vilap^o infra.

⁵ K. a. sā.

⁶ C. Cā. bhāyasi. ⁷ Cā. Katvā.

⁸ K. om. pana.

⁹ C. seṭṭhadhītu. Cā. eettḥidhītu. K. eettḥitari. B.

dhītaraṇ paṭicca.

¹⁰ K. a. Bhagavatā taṇ disvā.

¹¹ K. B. rod^o.

¹² S. upāgato.

¹³ C. socati.

¹⁴ K. ekaṇsisa^o.

¹⁵ C., Cā., K., B. hiriott^o.

¹⁶ Cā. nā for matā ti. K. tena for ti. B. a. tena.

¹⁷ K. anappakāraṇ.

¹⁸ K. a. vutte.

¹⁹ K. a. hi.

²⁰ K. a. naṇ.

eva; dhītā hi te gahapati maggaphalehi¹ mahallikā, tvay hi sotāpanno, dhītā pana te sakadāgāminī, sā maggaphalehi² mahallikattā tay evam āhā' ti. 'Evaṃ bhante' ti. 'Evaṃ gahapatīti.' 'Idāni kuhiṃ nibhattā bhante' ti. 'Tusitāhhavane gahapatīti' vutte,³ 'bhante mama dhītā idha nātakūṇaṃ antare nandamānā vicaritvā' ito gantvā pi Nandanatṭhāne⁴ yeva nibhattā' ti. Atha naṃ Satthū, 'āma gahapati⁵ appamattā nāma gahatṭhā vā pabbajitā vā idha loke ca paraloke ca nandanti yevā' ti vatvā imaṃ gātham āha:

18. 'Idha nandati, pecca nandati
katapuñño ubhayattha nandati,
"puññaṃ me kataṃ" ti nandati
bhiyyo⁷ nandati sugatiṃ gato' ti.

Tattha 'idhā' ti idha loke kammanandanena nandati;⁸ 'peccā' ti paraloke vipākanandanena⁹ nandati;⁸ 'katapuñño' ti nānappakārassa puññassa kattā;¹⁰ 'ubhayatthā' ti idha 'kataṃ me kusalāṃ akataṃ pāpaṃ' ti¹¹ nandati,¹² parattha vipākaṃ anubhavanto nandati; 'puññaṃ me' ti idha nandanto¹³ pana 'puññaṃ¹⁴ me kataṃ' ti somanassamattakena vā kammanandanāṃ upādāya nandati; 'bhiyyo' ti vipākanandanena pana 'sugatiṃ gato' sattapaññāsavassakoṭiyo¹⁵ satthiṃ ca vassasatasa-hassāni¹⁶ dihhasampattiṃ anubhavanto Tusitapure ativiya nandatīti.'

¹ C^a. B. a. tayā.

² B. a. tayā.

³ K. B. om.

⁴ K. car^o.

⁵ K. Nanda^o.

⁶ C. °patīti.

⁷ C. bhiyyo.

⁸ C. nandatīti.

⁹ C^a. °nandane ti.

¹⁰ B. C^a. Katattā. K. kattatā.

¹¹ C. C^a. pāpānīti.

¹² C^a. nandatīti.

¹³ B. nandanato.

¹⁴ C^a. puññakaṃ.

¹⁵ B. °matten' eva. B. °en' eva.

¹⁶ C. C^a. °paññāsakoṭiyo. K. °vasa^o.

Gāthāpariyosāne bahu sotāpannādayo ahesum; mahājanassa sātthikā dhammadesanā jātā ti.

Sumanādeviyā vatthu terasamaṃ.¹

14. DVESAHAYAKABHIKKHŪNAṃ-VAITHU

‘Bahuy pi ce’² ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto dve sahāyake³ ārabha kathesi.

Sāvattvivāsino hi dve kulaputtā sahāyakā vihāraṃ gantvā Satthu dhammadesanaṃ sutvā kāme pahūya⁴ sāsane uraṃ datvā pabbajitvā pañcavassāni ācariyūpajjhāyānaṃ⁵ santike vasitvā Satthāraṃ upasaṅkamitvā sāsane dhuraṃ pucchitvā vipassanādhuraṃ ca ganthadhuraṃ⁶ ca vitthārato sutvā, eko tāva, ‘aham bhante mahallakakāle pabbajito na sakkhissāmi ganthadhuraṃ⁷ pūretum, vipassanādhuraṃ pana⁸ pūressāmīti’ yāva arahattā⁹ vipassanaṃ¹⁰ kathāpetvā ghatento vāyamanto saha paṭisaṃbhidaṃhi arahattaṃ pāpuṃi. Itaro pana,⁸ ‘ahaṃ ganthadhuraṃ pūressāmīti’¹¹ anukkamena Tepitakaṃ Buddhavacanaṃ uggaṇṇhitvā gatagataṭṭhāne dhammaṃ katheti¹² sarabhaḍḍaṃ bhaṇati, pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ dhammaṃ vācento vicarati, aṭṭhārasannaṃ mahāgaṇānaṃ ācariyo ahoṣi. Bhikkhū Satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahe tvā itarassa therassa vasaṇaṭṭhānaṃ gantvā tass’ ovāde ṭhatvā arahattaṃ patvā therāṃ vanditvā: ‘Satthāraṃ datṭhukāṃ’

¹ C^a. Sumanadeviyā vatthuy (*simply*). K. Sumanadevi-vatthu terassamaṃ (K. B. *al.* Sumana^o).

² K. *a.* sahitaṃ bhāsamāno.

³ F. sahāyakabhikkhū. K. *a.* bhikkhū.

⁴ K. *a.* Satthu.

⁵ C. C^a. ācariya^o. K. °yapajāy^o.

⁶ C. C^a. gandha^o.

⁷ C^a. *a.* pana.

⁸ K. *om.*

⁹ C^a. °ttaṃ.

¹⁰ B. vipassanādhuraṃ.

¹¹ B. pūretuṃ sakkhissāmīti.

¹² K. kathesi. S. deseti.

ambhā' ti vadanti. Thero: 'gacchath' āvuso¹ mama vacanena Satthūraṃ vanditvā asītimahāthere vandathā, sahāyakattheram pi me "ambhākaṃ ācariyo tumhe vandatīti" vandathā' ti. Te² vihāraṃ gantvā³ Satthāraṃ ca there⁴ ca vanditvā: 'bhante ambhākaṃ ācariyo tumhe vandatīti' vutte,⁵ itarena ca, 'ko nāma eso'⁶ ti vutte, 'tumbhākaṃ sahāyakabhikkhu' bhante' ti vadanti. Evaṃ there punappunāṃ sāsanaṃ pahīṇante so bhikkhu thokaṃ kālaṃ sahitvā aparabhūge sahituṃ asukkonto: 'ambhākaṃ ācariyo tumhe vandatīti' vutte, 'ko eso' ti vatvā, 'tumbhākaṃ sahāyakabhikkhū' ti vutte, 'kiṃ pana tumhehi tassa santike gahitaṃ kiṃ⁷ Dīghanikāyādāsu aññataro nikāyo,⁸ tīsu Piṭakesu ekaṃ Piṭakaṃ' ti vatvā, 'catuppadikam pi gāthaṃ na jūnāti,⁹ pāyukūlaṃ gahetvā pahajitakāle yeva araṇṇaṃ pavittho bahū vata antevāsike labhi, tassa āgatakāle mayā pañhaṃ pucchitvā vaṭṭatīti' cintesi. Athāparabhūge¹¹ thero, Satthūraṃ dāṭṭhum āgato sahāyakattherassa santike pattacivaraṃ thapetvā gantvā Satthūraṃ c'ova asītimahāthere ca vanditvā sahāyakassa¹² vasanaṭṭhānaṃ paccāgami. Ath' assa so vattaṃ karetvā samappamāṇaṃ āsanaṃ gahetvā, 'pañhaṃ pucchissāmīti' nisīdi. Tasmiṃ khaṇe Satthā 'esa evarūpaṃ mama puttāṃ vihetthetvā¹³ niraye nibbatteyyā'¹⁴ ti tasmiṃ anukampāya vihāracārikaṃ caranto viya tesaṃ nisinnaṭṭhānaṃ gantvā paññatte¹⁵ Buddhāsane nisīdi. Tattha tattha nisīdantā hi bhikkhū¹⁶ Buddhāsaṇaṃ paññāpetvā va nisīdanti;

¹ C. gacchāvuso.² B. a. bhikkhū.³ C. C^a. āgantvā.⁴ C^a. therāṇ. B. asītimahāthere ca therāṇ ca.⁵ C. vadanti. C^a. vadantīti.⁶ C. C^a. nām' eso.⁷ B. sahāyako.⁸ B. ti.⁹ C. nikāyā. K. a. kiṃ.¹⁰ C^a. pajānāti.¹¹ K. a. vipassanā°.¹² K. °katherassa. C. C^a. sahāyassa.¹³ C. C^a. vihetthetvā.¹⁴ C^a. °yyāsīti.¹⁵ K. paññatapavara°.¹⁶ C., C^a, B. om.

19. 'Bahum pi ce sahitam bhāsamāno
na takkaro hoti naro pamatto,
gopo va gāvo gaṇayaṃ pareeaṃ
na bhāgavā sāmāññassa hoti.
20. 'Appam pi ce sahitam bhāsamāno
dhammassa hoti anudhammacāri
rūgaṃ ca dosaṃ ca pahāya mohaṃ
sammappajāno, suvimuttacitto
anupādiyaṃ idha vā huraṃ vā
sa bhāgavā sāmāññassa hotīti.'

'Tattha 'sahitam' ti Tepitakassa Bnddhavacanass'
etaṃ nāmaṃ, taṃ¹ ācariye upasaṅkamitvā uggaṇhitvā²
'bahum pi paresaṃ bhāsamāno'³ vācento,⁴ taṃ dhammaṃ
sutvā yaṃ kārakena puggalena kattaḥhaṃ taṅkaro⁵ na
hoti, kukkuṭassa pakkhapaharaṇamattam pi aniccādiva-
sena yonisomanasikāraṃ⁶ nappavattati,⁷ eso⁸ yathā nāma
divasaṃ bhatiyā⁹ gāvo rakkhanto gopo¹⁰ pāto va paṭi-
chitvā¹¹ sāyaṃ gaṇetvā¹² sāmikānaṃ niyyādetvā, 'divasa-
bhatimattaṃ gaṇhāti'¹³ yathāruciya¹⁴ pana¹⁵ pañca gorase
paribhuñjitum na lahati, evaṃ eva kevalaṃ antevāsi-
kānaṃ santikā vattaṭṭhivattakaraṇamattassa bhāgī hoti,
sāmāññassa pana bhāgī na hoti; yathā pana gopālakena

¹ C., C^a., B. om. B. a. ca after ācariye.

² K. haṇṇa ga° for ugga°. ³ B. obh°.

⁴ K. a. kathento. ⁵ K. B. takkaro.

⁶ C., C^a., K., B. manasi°. ⁷ K. °tteei. B. °tteti.

⁸ C^a. a. tāva. ⁹ K. divase. F. corr. divasahha°.

¹⁰ C^a. B. gopo viya. K. gopā viya (for gopo).

¹¹ K. sampa°. B. niravasesaṃ sampa°.

¹² C. C^a. eaṇṇ°. B. eāraṃ gaṇetvā.

¹³ F., C., C^a., K., B. gaṇhāti.

¹⁴ K. a. ruciya.

¹⁵ K. om.

niyyāditānaṃ gunnaṃ¹ gorasaṃ sāmikā² va paribhuñjanti, Tathāgatenā³ kathitaṃ dhammaṃ sutvā kārakapuggalā⁴ yathānusitṭham⁵ paṭipajjitvā keci paṭhamajjhānādini pāpuṇanti,⁶ keci vipassanaṃ vaddhstvā maggaphalāni⁷ pāpuṇantīti; gosāmikā⁸ gorasassa⁹ eva sāmāññassa bhūgino honti. Iti Satthā silasampannassa bahussutassa pamāda-vihārino aniccādivasena yonisomanasikāre upavattassa⁹ bhikkhuno vasena paṭhamagāthaṃ¹⁰ kathesi, na dussīlassa.

Dutiyagāthā pana appassutassāpi¹¹ yonisomanasikāre¹² kammaṃ karontassa kārakapuggalassa vassena kathitā. Tattha 'appam pi ce' ti thokaṃ ekavaggaḍvivaggamattam pi; 'dhammassa hoti anudhammacārīti' attham aññāya dhammam aññāya na valokuttaradhammassa anurūpaṃ dhammaṃ¹³ pubbabhāgapatiṭṭhānaṃ catupārisuddhisīladhutaṅgaasubhakkammattānādibhedā¹⁴ caranto¹⁵ anudhammacārī hoti; 'ajja ajj' evā¹⁶ ti paṭivedhaṃ ākaṅkhanto vicarati; so imāya sammāpaṭipattiyā 'rāgaṃ ca dosaṃ ca paḥāya mohaṃ,' sammā hetunā¹⁶ nayeua pariṇānītabbadhamme pariṇānāto tadaṅgavikkhambhanasamucchedapaṭippassaddhinissaraṇavimuttinaṃ vasena¹⁷ 'suvimuttacitto; anupādiyaṃ idha vā hurā vā' ti idhalokaaparaloka-pariyāpannā vā¹⁸ ajjhātikabāhirā vā¹⁸ khandhāyatana-dhātuyo¹⁹ catūhi upādānehi anupādiyānto²⁰ mahākhiṇāsavo maggasaṅkhātassa sāmāññassa vasena āgatassa

¹ C^a. gūṇaṃ.

³ F. K. tathā tena.

⁵ C. °sitṭhiṃ.

⁷ B. °ādini.

⁹ F. C. nappa°. B. pamattassa.

¹⁰ F. paṭhamāṃ gāthaṃ.

¹² C., C^a, K. kārena.

¹⁴ C. °pārisuddhiṃ sīla°.

¹⁶ C. mohassa°.

¹⁸ C. va.

¹⁹ C. C^a. °dhātu.

² K. go°.

⁴ C. kārapp°.

⁶ K. °piyaṃ.

⁸ B. goṇa°.

¹¹ S. om.

¹³ S. anurūpadhammaṃ.

¹⁵ K. caranto.

¹⁷ K. °vimuttiva°.

²⁰ C. C^a. °yāno.

phulasāmañña¹ssa c'eva pañca asekkhadhammakkhanda²ssa ca 'bhāgavā³ hoti' ti⁴—ratanakūṭena viya⁵ agārassa arahattena desanākūṭaṃ gaṇhiti.

Gāthāpariyosāne bahū sotāpānādayo ahesuṃ, desanā mahājānaesa sātthikā jātā ti.

Dve saḥāyakabhikkhūnaṃ vatthu catuddasamaṃ.⁶

Yamakavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Paṭhamo Vaggo.⁷

¹ K. Khandhasāmañña¹ssa.

² C. C^a. asekha°. B. a. sāmaññaesa.

³ F., C., C^a. bhāgivā. S. bhāgī. K. āgār°. ⁴ K. om.

⁵ C. desanāṃ kutaṃ. K. B. desanāya.

⁶ K. om. dve. K. saḥāyabhikkhuvatthu, and a. cudda-
samaṃ. C. C^a. vatthuṃ.

⁷ K. om. Paṭh° va°.

THE END

✓ S ^{CT} 16/10/76

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI

Please help us to keep the book
clean and moving.
